

Stratégia kultúry
a kreatívneho priemyslu
Slovenskej republiky
2030

Bratislava 2023

Stratégia kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030 Strategický nelegislatívny dokument Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

Dokument je kolektívnou prácou. Texty a dátové podklady napísali a spracovali členky a členovia prípravného tímu stratégie v spolupráci s externými odborníkmi a odborníčkami. Viaceré časti boli konzultované a dopĺňané participatívne v spolupráci s odbornou verejnosťou. Kompletné informácie o tvorbe stratégie a autorské kredity sú uvedené na s. 114 – 120.

Uzávierka textov a dátových podkladov bola k termínu 15. 12. 2022, na základe medzirezortného pripomienkového konania boli texty upravené s uzávierkou k termínu 15. 5. 2023.

Citujte ako: Stratégia kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030, Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky, 2023.
Dostupné z: www.strategiakultury.sk

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky
www.culture.gov.sk
www.strategiakultury.sk
strategia2030@culture.gov.sk

Obsah

05	Zhrnutie
07	Kľúčové pojmy
08	Kontext Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030 (informačný a metodologický úvod)
08	Základné informácie, metódy a princípy tvorby stratégie
09	Ambícia a vplyv stratégie
10	Vymedzenie pojmov a oblasť riešená stratégiou
16	Kontext vzniku stratégie a súvisiace strategické dokumenty
19	Užívatelia/užívateľky a cieľové skupiny stratégie
20	Kultúrna situácia 2022
21	Analytická časť – prostredie
21	Aká je úspešnosť kultúrnej politiky na Slovensku?
31	Hodnota za peniaze v rezorte kultúry
40	Obsahová analýza kvalitatívnych dát z participácie na tvorbe stratégie
45	Prognóza a megatrendy v kultúre a kreatívnom priemysle
50	Strategické smerovanie kultúry a kreatívneho priemyslu 2030 (strategická časť)
51	Vízia kultúrneho a kreatívneho Slovenska 2030
51	Globálny cieľ kultúry a kreatívneho priemyslu na Slovensku 2030
53	Strategické ciele kultúry a kreatívneho priemyslu na Slovensku 2030
55	Charakteristiky a merateľné ukazovatele strategických cieľov
56	Strategický cieľ 1 – Dobre spravovaná kultúra
59	Strategický cieľ 2 – Efektívne financovaná kultúra
61	Strategický cieľ 3 – Dôstojná kultúra
63	Strategický cieľ 4 – Kvalitná kultúra
65	Strategický cieľ 5 – Inkluzívna kultúra
67	Strategický cieľ 6 – Rešpektovaná kultúra
69	Strategický cieľ 7 – Zodpovedná kultúra
71	Strategické priority a opatrenia 2023 – 2030
71	Strategický cieľ 1 – Dobre spravovaná kultúra
77	Strategický cieľ 2 – Efektívne financovaná kultúra
82	Strategický cieľ 3 – Dôstojná kultúra
84	Strategický cieľ 4 – Kvalitná kultúra
87	Strategický cieľ 5 – Inkluzívna kultúra
92	Strategický cieľ 6 – Rešpektovaná kultúra
96	Strategický cieľ 7 – Zodpovedná kultúra

- 101 Implementácia a monitoring stratégie
- 101 System riadenia a plán implementácie
- 101 Monitorovanie plnenia a hodnotenie výsledkov
- 102 Akčné plány
- 102 Rozpočet a zdroje financovania
- 103 Prechod na výsledkovo orientovanú kultúrnu politiku
- 104 Rámec tvorby nadväzujúcich strategických dokumentov
- 110 Medzirezortná a medzisektorová spolupráca
- 110 Participatívne procesy na Ministerstve kultúry SR

- 114 Tvorba stratégie
- 114 Proces tvorby stratégie a participácia
- 116 Realizácia a spolupráca na tvorbe stratégie

- 121 Zoznam skratiek
- 122 Slovník pojmov
- 126 Literatúra a zdroje

Prílohy

Príloha I: Analytická časť – témy

Príloha II: Akčný plán na roky 2023 – 2024

Príloha III: Prehľad opatrení a rozpočet 2023 – 2030

Príloha IV: Metodika tvorby indikátorov strategických cieľov

Príloha V: Ekonomické ukazovatele a nástroje kultúrnej politiky

Zhrnutie

Tento strategický dokument je koncipovaný ako **rámcový strategický materiál pre celú oblasť kultúry a kreatívneho priemyslu a ako východisko tvorby navzájom súvisiacich strategických dokumentov v období jeho implementácie** (vrátane jednotlivých sektorov kultúry a kreatívneho priemyslu i prierezočných oblastí).

Dokument stratégie vznikol širokým participatívnym procesom, v ktorom boli oslovení zástupcovia a zástupkyne verejnej správy, územnej samosprávy, akademickej obce, profesijných a odborných organizácií, aj jednotlivci a jednotlivkyne pôsobiaci/e v kultúre a kreatívnom priemysle. Ich vstupy boli významným zdrojom pre formulovanie strategických cieľov. Následne boli návrhy cieľov, priorít a opatrení konfrontované a validované prostredníctvom spoločných stretnutí a prezentácií aj formou získavania spätnej väzby dotazníkmi.

Zámerom tejto stratégie je zdefinovať víziu a globálny cieľ, ktoré budú usmerňovať politiku Slovenskej republiky v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu v strednodobej až dlhodobej perspektíve, vytýčiť strategické priority na obdobie do roku 2030 a definovať v prvom akčnom pláne rozbeh činností potrebných na naštartovanie zmien, ktoré stratégia predkladá. Súčasťou je aj určenie spôsobu tvorby zmien tejto stratégie vyplývajúcich z budúceho vývoja. Predstaveniu rámca strategického práce sa podrobne venuje časť Strategické smerovanie sektora kultúry a kreatívneho priemyslu 2030.

Postupná realizácia opatrení tejto stratégie posunie výraznou mierou viaceré aspekty riadenia, financovania, dostupnosti a kvality výstupov a výsledkov kultúry a kreatívneho priemyslu. Pripraví sektor pre lepšie zvládanie aktuálnych výziev, pomôže lepšie chrániť a prezentovať kultúrne dedičstvo, rozvíjať umenie a živú kultúru, stimulovať a zviditeľňovať všetky oblasti kreatívneho priemyslu, zlepšiť podmienky pre prácu a pre rozvoj ľudských zdrojov v sektore. Pomôže ku komplexnejšiemu chápaniu kultúry a umenia v spoločnosti – k uvedomeniu si ich hodnoty, šírky a bohatosti, aj intenzívnejšej reflexii ich pozitívnych vplyvov na každodenný život ľudí v našej krajine aj na hospodárstvo Slovenska.

V analytickej časti sa stratégia podrobne venuje jednotlivým aktuálnym témam, zistenia z tejto časti tvoria základ pre formulovanie opatrení pre strategickú časť. Jednotlivé kapitoly analytickej časti prierezočne pokrývajú mnohé oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu. Diskutujú sa témy, ktoré zachytávajú dlhodobé neriešené oblasti a výzvy sektora (napríklad stimulácia súkromných zdrojov, vymedzenie a identifikácia subjektov pôsobiacich v kultúre, ohodnotenie a vzdelávanie profesionálov a profesionálok a pod.), aj témy, ktoré sa v súčasnom kontexte spoločenskej situácie stávajú naliehavšími (napríklad zvládanie kríz, inklúzia a udržateľnosť v kultúre a pod.).

Víziou kultúry a kreatívneho priemyslu v roku 2030 je Slovensko, ktoré je slobodné, kultúrne rôznorodé, sebavedomé a hodnotovo pevne ukotvené v demokracii. Spoločne chceme tvoriť krajinu, ktorá chráni a rozvíja kultúrne a prírodné dedičstvo, investuje do vzdelávania, podpory svojich talentov a tvorivosti, otvára sa inováciám a spolupráci so svetom. Potrebujeme preto rešpektovanú kultúru, ktorá spája rozmanitých ľudí a prispieva ku kvalitnému a zmysluplnému životu všetkých.

Dosahovanie tejto vízie je pomenované v siedmich vzájomne sa ovplyvňujúcich **strategických cieľoch**, ktoré sú detailne rozpísané do strategických priorít a opatrení:

Dobre spravovaná kultúra,

ktorej cieľom je posilniť výkon kultúrnej politiky založenej na riadení kvality, na participácii a spolupráci na všetkých úrovniach a zaviesť výsledkovo orientovaný prístup vyhodnocovania.

Efektívne financovaná kultúra

s cieľom systematicky znižovať infraštruktúrny a modernizačný dlh a zvýšiť efektívnosť hospodárenia a financovania kultúry a kreatívneho priemyslu, doplniť verejné zdroje financovania o súkromné zdroje.

Dôstojná kultúra,

ktorej cieľom je zlepšiť podmienky pre prácu a tvorbu ľudí pôsobiacich v kultúre a kreatívnom priemysle.

Kvalitná kultúra

smerujúca k zvýšeniu odbornosti, inovatívnosti a kvality v kultúre a kreatívnom priemysle.

Inkluzívna kultúra

s cieľom zabezpečiť dostupnosť kultúry a rozvíjanie jej špecifík pre všetkých.

Rešpektovaná kultúra

má za cieľ zvýšiť prestíž kultúry a kreatívneho priemyslu a zlepšiť ich rozpoznateľnosť ako významnej hodnoty pre spoločnosť na národnej úrovni, zefektívniť zahraničnú prezentáciu a medzinárodnú spoluprácu.

Zodpovedná kultúra

s cieľom participovať na identifikácii a riešení aktuálnych environmentálnych a iných spoločenských výziev, a tým zvyšovať súdržnosť a odolnosť spoločnosti.

Kľúčovým faktorom pre napĺňanie opatrení jednotlivých priorít je implementácia, na ktorú bude dohliadať novozriadený útvar implementácie pre stratégiu na Ministerstve kultúry SR, ktorého vznik je plánovaný na začiatku roka 2023. Do procesu implementácie sa pod vedením útvaru implementácie zapojí implementačný tím, ktorý vznikne transformáciou zo súčasného Prípravného tímu pre tvorbu Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030, ktorý je zložený zo zástupcov a zástupkýň vecných a podporných útvarov ministerstva a externých spolupracovníkov a spolupracovníčok.

Kontrolou a podporou implementácie stratégie sa bude zaoberať aj stály výbor pre stratégiu kultúry a kreatívneho priemyslu, zriadený pod Radou vlády pre kultúru a kreatívny priemysel. Medzirezortné členstvo v tomto výbore bude jedným z nástrojov pre spoluprácu ostatných rezortov pri plnení opatrení. Výbor pre stratégiu a kreatívny priemysel bude prerokúvať aj odpočty akčných plánov a dávať stanovisko Rade vlády pre kultúru a kreatívny priemysel.

Rozpočet vyplývajúci zo stratégie vychádza z kalkulácie nákladov jednotlivých opatrení, ktorú pripravil Inštitút kultúrnej politiky. Zo 130 opatrení je 93 bez vplyvu na rozpočet, výdavky plynúce zo zvyšných 37 strategických opatrení predpokladajú za celkové rozpočtované obdobie od roku 2024 do roku 2030 nárast oproti výdavkom za predošlé obdobie o 653 mil. eur, čo je navýšenie o 30 % oproti výdavkom rezortu za posledné sedemročné obdobie. Tento nárast je rozložený v čase a predpokladá postupnú akumuláciu výdavkov s tým, že najvyšší nárast oproti súčasnému stavu nastane v roku 2030.

Kľúčové pojmy

základné kľúčové pojmy

kultúra
kreatívny priemysel
kultúrna politika
umenie
kreativita
Slovensko 2030

rozširujúce kľúčové pojmy

kultúrny ekosystém
kultúrne dedičstvo
kreatívna ekonomika
kvalitný život
vzdelávanie
udržateľnosť
inklúzia
participácia
spolupráca
ľudské zdroje
územná samospráva
regionálny rozvoj
digitalizácia
legislatíva
kríza
dáta

Kontext Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030 (informačný a metodologický úvod)

Základné informácie, metódy a princípy tvorby stratégie

Stratégia kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030 (ďalej stratégia) je projektom Ministerstva kultúry Slovenskej republiky (ďalej MK SR alebo ministerstvo kultúry). Prezентuje strategické ciele štátnej kultúrnej politiky a definuje víziu kultúrneho a kreatívneho Slovenska s výhľadom do roku 2030, nastavuje systém opatrení realizovaných v pravidelne aktualizovaných akčných plánoch s vyčíslenými dosahmi na rozpočet verejnej správy a prepája tieto ciele s verejnými politikami iných rezortov.

Stratégia vznikala počas roka 2022 so začiatkom participácie odbornej verejnosti a intenzívneho zhromažďovania informačných zdrojov v roku 2021¹. Získavanie a spracúvanie informácií a dát, ktoré sú podkladom tohto materiálu, však prebiehalo kontinuálne v Inštitúte kultúrnej politiky MK SR (IKP)². Metódy práce vychádzali z metodiky tvorby stratégií, vytvorenej pre účely verejnej správy³ s dôrazom na participáciu.

Stratégia je koncipovaná ako rámcový strategický materiál pre celú oblasť kultúry a kreatívneho priemyslu (pozri vymedzenie sektora v tejto kapitole) a ako **východisko tvorby nadväzujúcich strategických dokumentov v období jej implementácie (vrátane jednotlivých sektorov kultúry a kreatívneho priemyslu i prierezových oblastí)**. Jej zámerom je aj systematizácia zberu a štruktúry dát a zavedenie kontinuálneho sledovania dát o kultúre a kreatívnom priemysle, ktoré sú jedným z kľúčových krokov k aplikácii výsledkovo orientovanej kultúrnej politiky v Slovenskej republike.

Od začiatku práce sa tím tvorby stratégie riadil princípmi, ktoré sa snažil dodržiavať v najväčšej možnej miere. Sú nimi predovšetkým:

- + participácia odbornej verejnosti, transparentnosť a objektívnosť,
- + nadrezortný a nadsektorový prístup,
- + princíp nadstraníckosti,
- + dlhodobá perspektíva rozvoja kultúry s možnosťou iterácií cieľov, priorit a opatrení,
- + spoločná stratégia pre všetky oblasti kultúry a odvetvia kreatívneho priemyslu,
- + celospoločenský dosah,
- + adresné a konkrétne návrhy riešení s vyčísleným vplyvom na rozpočet verejnej správy,
- + rešpekt voči aktérom a aktérkam v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu,
- + fokus na riešenie environmentálnych a iných spoločenských kríz a ich vplyvov.

Princíp nadstraníckosti bol pri tvorbe a koncipovaní stratégie kľúčovým. Je prirodzené, že všetci, ktorí sa na projekte zúčastnili, majú záujem o dlhodobú perspektívu dokumentu. Implementácia stratégie zasahuje tri volebné obdobia a jej vízia, globálny cieľ, ale aj konkrétne opatrenia boli koncipované tak, aby sa s nimi mohlo stotožniť široké spektrum názorov.

¹ V rámci paralelne prebiehajúceho projektu MK SR definovania cieľov a merateľných ukazovateľov jednotlivých oblastí kultúrnej politiky. Viac informácií z: <https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/institut-kulturnej-politiky/ako-vyhodnocovat-dopady-kultury>. Tvorba stratégie ako samostatnej úlohy sa začala v druhom polroku 2021.

² Inštitút kultúrnej politiky bol založený na MK SR ako súčasť sústavy štátnych analytických jednotiek v roku 2017. V roku 2020 vydal IKP Revíziu výdavkov na kultúru, v ktorej zaradil vytvorenie stratégie ako jednu z kľúčových úloh štátnej kultúrnej politiky.

³ MINISTERSTVO INVESTÍCIÍ REGIONÁLNEHO ROZVOJA A INFORMATIZÁCIE SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2017. Metodika a inštitucionálny rámec tvorby verejných stratégií. Dostupné z: <https://www.mirri.gov.sk/sekcie/investicie/narodny-investicny-plan/vladne-materialy/metodika-a-institucionalny-ramec-tvorby-verejnych-strategii/>.

Proces prebiehajúci paralelne s tvorbou stratégie – zedefinovanie cieľov a merateľných ukazovateľov jednotlivých oblastí kultúrnej politiky obsahuje aj zedefinovanie cieľa strešnej kultúrnej politiky, ktorý je formulovaný objektívne a nadstranícky. Tento proces sa začal realizovať v roku 2021 a bude kontinuálnou úlohou MK SR i v ďalšom období (viac v kapitole Aká je úspešnosť kultúrnej politiky na Slovensku? na s. 21 – 30).

Stratégia, ktorej tvorba spadala do obdobia označovaného ako súbeh kríz alebo permakríza⁴, nehľadá riešenia výhradne na aktuálne výzvy, medzi ktorými je aj obnova po intenzívnej fáze pandémie covid-19⁵. Zvolila si prístup navrhnúť riešenia systematického charakteru, ktoré pomôžu kultúrnemu ekosystému, aby bol lepšie pripravený na krízové situácie, no predovšetkým majú dlhodobú perspektívu pozitívneho vplyvu na rozvoj slovenskej i globálnej spoločnosti.

Ambícia a vplyv stratégie

Cieľmi tejto stratégie je zedefinovať víziu a globálny cieľ, ktoré budú usmerňovať politiku Slovenskej republiky v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu v strednodobej až dlhodobej perspektíve, vytýčiť strategické priority na obdobie do roku 2030 a definovať v prvom akčnom pláne rozbeh činností potrebných na naštartovanie zmien, ktoré stratégia predkladá. Súčasťou je aj určenie spôsobu tvorby zmien tejto stratégie vyplývajúcich z budúceho vývoja. Predstaveniu rámca strategickej práce sa podrobne venuje časť Strategické smerovanie kultúry a kreatívneho priemyslu 2030 (s. 50 – 100).

Osobitnou ambíciou je prispieť k nastaveniu kvalitnejšej štátnej správy prostredníctvom činnosti Ministerstva kultúry SR:

1. Zámer zaviesť systém výsledkovo orientovanej kultúrnej politiky a princíp hodnoty za peniaze v rezorte kultúry (zmena riadenia rezortu):
 - + vytvorenie podkladu kontinuálnej odbornej verejnej diskusie o strešnom ciele a merateľných ukazovateľoch kultúrnej politiky a cieľoch i indikátoroch jej jednotlivých oblastí,
 - + nastavenie stáleho a kontinuálne aktualizovaného systému sledovania, prepájania a sprístupňovania dát, verejný a aktuálny prehľad o stave celého sektora kultúry a kreatívneho priemyslu.
2. Zámer zintenzívniť prácu MK SR s odbornými kultúrnymi komunitami a budovať vzťah a dôveru medzi štátnou správou a odbornou sférou:
 - + budovanie spolupracujúcich odborných komunit, ktoré sa venujú špecializovaným otázkam v kultúre a kreatívnom priemysle,
 - + budovanie odborných kapacít na MK SR.
3. Zámer vytvoriť funkčný systém intenzívnej občianskej participácie na tvorbe kultúrnej politiky:
 - + systematizácia nástrojov a vytvorenie stáleho mechanizmu participácie (nielen s odbornou, ale celou verejnosťou).
4. Zámer jasne pomenovať otvorenosť rezortu k širšej spolupráci – prekonávať rezortizmus a postupne nastaviť efektívnejšiu spoluprácu medzi rezortmi a budovať vzťah a dôveru medzi štátnou správou a inými sektormi:
 - + vytvorenie kolaboratívneho prostredia verejnej správy založeného na odbornej spolupráci naprieč sektormi a rezortmi.
5. Zámer deklarovať pripravenosť rezortu plniť záväzky medzinárodného charakteru a budovať trvalé spojenia s demokratickou medzinárodnou komunitou:
 - + zameranie na tvorbu inkluzívnej a zodpovednej verejnej správy v súlade s medzinárodnými cieľmi tvorby udržateľnej budúcnosti.

⁴ Viac o termíne permakríza napríklad tu: EUROPEAN POLICY CENTER. Europe in the age of permacrisis. 2021. Dostupné z: <https://www.epc.eu/en/Publications/Europe-in-the-age-of-permacrisis~3c8a0c>.

⁵ Viac o téme pandémie covid-19 v texte Covid-19 ako výzva pre kultúru a kreatívny priemysel v prílohe I hlavného dokumentu stratégie Analytická časť – témy.

Vymedzenie pojmov a oblasť riešená stratégiou

Výklad pojmu kultúra je kontinuálne predmetom samostatných teoretických a akademických diskusií a publikácií. V tomto dokumente nebudeme prezentovať tento rozmer vymedzenia riešenej oblasti. Upozorníme na niekoľko aspektov, ktoré treba brať do úvahy pri posudzovaní situácie, pri stanovení problémov a hľadaní ich riešení a ktoré sú potrebné pre pochopenie problematiky štátnej kultúrnej politiky a potreby jej zmeny. Uvádzané definície vychádzajú z aktuálnych strategických dokumentov a z praxe.

Pri definíciách, ktoré nájdeme v súčasných strategických dokumentoch v početnom množstve, sa prelínajú viaceré uhly pohľadu na kultúru a nadväzujúce oblasti. Chápu hodnotový dosah na celú spoločnosť aj vnútornú dynamiku sektora ako prepojený a neoddeliteľný systém, v politických a strategických deklaráciách sa prelínajú sektorové a celospoločenské charakteristiky kultúry a jej vplyvov.

Dva uhly pohľadu na oblasť, ktorou sa zaoberá táto stratégia:

1. Hodnotový systém s nadrezortným presahom

Kultúra v klasickom chápaní podľa UNESCO predstavuje súhrn duchovných, intelektuálnych a emocionálnych črt spoločnosti alebo sociálnej skupiny, zahrňajúcich spôsob života, životný štýl, hodnotový systém, tradície alebo svetonázor.⁶ Toto hľadisko pripisuje kultúre významnú úlohu pri vytváraní spoločenského poriadku, ktorý vytvára stabilitu spoločnosti založenú na kolektívnej zmluve, na pravidlách a normách, ktoré nám umožňujú fungovať ako spoločnosť a žiť spolu v mieri a harmónii.⁷

Takéto sociologické hľadisko definície kultúry sa snaží zasadiť jej pôsobenie do celospoločenského kontextu a akcentuje spoločenský a hodnotový aspekt kultúry, upozorňuje na jej humanizujúci charakter. Je pomerne konzervatívnym, no stále platným nazeraním na oblasť a význam kultúry.

Podľa tohto vymedzenia má rezort kultúry presah so všetkými rezortmi, aj s tými, s ktorými priamo nezdieľa kompetencie. Pre verejnú politiku je žiaduce pochopenie, že téma kultúry prechádza naprieč všetkými rezortmi.

Z hľadiska aktuálneho chápania kultúrnej politiky je potrebným súčasným pohľadom na oblasť kultúry pohľad z hľadiska jej vplyvov. Podľa vízie jednej z expertných pracovných skupín Európskej komisie „inovatívna sila kultúrnych a kreatívnych odvetví je podstatnou pre ďalší rozvoj európskej ekonomiky a spoločnosti, pretože:

- + vytvára kvalitný život a súdržnosť,
- + formuje verejný priestor užívaný miliónmi Európanov,
- + modernizuje priemysel a podnikateľský sektor novými vstupmi a metódami,
- + poskytuje zmysel a pocit spolupatričnosti,
- + rozvíja urbánne a vidiecke prostredie,
- + tvorí dizajn produktov a služieb,
- + vytvára a digitalizuje obsah,
- + obohacuje našu vizuálnu skúsenosť,
- + poskytuje obsah pre diskusie.“⁸

Toto vymedzenie sa týka nielen nadrezortného charakteru kultúry, ale aj druhého pohľadu.

⁶ Jedna z najnovších definícií kultúry z konferencie ministrov kultúry cituje a rozvíja definície v tomto zmysle pôvodného chápania kultúry podľa UNESCO: UNESCO WORLD CONFERENCE ON CULTURAL POLICIES AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT – MONDIACULT 2022 (28. – 30. september 2022, Mexico City). Dostupné z: https://www.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2022/10/6.MONDIACULT_EN_DRAFT%20FINAL%20DECLARATION_FINAL_1.pdf.

⁷ COLE, M., PACKER, M. 2019. Culture and cognition. In: KEITH K. D. (Ed.). Cross-cultural psychology: Contemporary themes and perspectives, s. 243 – 270. Wiley Blackwell.

⁸ EUROPEAN UNION. New Perspectives for Innovative Policies for Cultural and Creative Sectors – A Vision Statement. In: The Role of Public Policies in Developing Entrepreneurial and Innovation Potential of the Cultural and Creative Sectors: Report of THE OMC (Open Method of Coordination) working group of Member States' experts. January 2018, s. 7. Dostupné z: <https://op.europa.eu/o/opportal-service/download-handler?identifier=5d33c8a7-2e56-11e8-b5fe-01aa75ed71a1&format=pdf&language=en&productionSystem=cellar&part=>

2. Komplexný hospodársky sektor definovateľný rôznymi spôsobmi/kreatívna ekonomika

Pojem kultúra a rozširujúce pojmy kultúrny priemysel a kreatívny priemysel⁹ označujú komplexný systém s vnútornou dynamikou a jasnými parametrami, je možné popísať jeho výsledky, výstupy a stanoviť jeho kvalitatívne aj kvantitatívne merateľné ukazovatele. Z hľadiska obsahu i terminológie sa táto oblasť neustále redefinuje, podlieha inovácii, ide o mimoriadne dynamický systém, ktorý živo reaguje na spoločenské a technologické zmeny. Aktuálnymi pojmami, ktoré sa v tejto súvislosti používajú, sú **kreatívna ekonomika a kultúrny ekosystém.**

Pochopiť kultúru ako sektor významný pre ekonomiku umožňuje aj poznanie hodnotového reťazca („value chain“), ktorý UNESCO pomenúva ako „kultúrny cyklus“ a obsahuje: Tvorbu (myšlienok a obsahu) – produkciu (vytváranie obsahu/kultúrnych produktov) – šírenie (distribúciu kultúrnych produktov k užívateľom) – prezentáciu/recepciu/vysielanie – konzumáciu/participáciu (účasť na podujatiach a užívanie kultúrnych produktov).¹⁰ Základné činnosti dopĺňajú podporné funkcie ako: ochrana/archivácia, vzdelávanie/školenie, manažment/regulácia.¹¹

V medzinárodnom prostredí sa čoraz častejšie používa terminológia, ktorá istým spôsobom prelína oblasť kultúry v jej hmotných, nehmotných, hodnotových aspektoch, oblasť kultúrneho a kreatívneho priemyslu (ako oblastí, ktoré majú výrazný ekonomický potenciál) a pomenúva celú oblasť ako „kultúrne a kreatívne odvetvia“, v anglickej verzii „cultural and creative sectors“.¹²

Podľa programu Kreatívna Európa „kultúrne a kreatívne sektory“ sú všetky sektory:

- a) ktorých činnosti majú potenciál priniesť inovácie a pracovné miesta predovšetkým v súvislosti s duševným vlastníctvom:
 - i) sú založené na kultúrnych hodnotách a umeleckých a iných individuálnych alebo kolektívnych kreatívnych prejavoch, a
 - ii) zahŕňajú vývoj, tvorbu, produkciu, šírenie a ochranu tovaru a služieb, ktoré predstavujú kultúrne, umelecké alebo iné kreatívne prejavy, ako aj súvisiace funkcie ako vzdelávanie alebo riadenie;
- b) bez ohľadu na:
 - i) to, či sú činnosti týchto sektorov orientované na trh, alebo nie,
 - ii) druh štruktúry, v ktorej sa realizujú uvedené činnosti, a
 - iii) spôsob financovania tejto štruktúry;

uvedené sektory zahŕňajú okrem iného architektúru, archívy, knižnice a múzeá, umelecké remeslá, audiovizíu (vrátane filmu, televízie, videohier a multimédií), hmotné i nehmotné kultúrne dedičstvo, dizajn (vrátane módného dizajnu), festivaly, hudbu, literatúru, scénické umenie (vrátane divadla a tanca), knihy a vydavateľskú činnosť, rozhlas a vizuálne umenie“.¹³

Ekonomické hľadisko približuje vplyv kultúry na ekonomiku v podobe jej podielu na HDP, pridanej hodnote, exporte, importe či zamestnanosti. Ekonomický pohľad redukuje kultúru na taxatívne vymenovanie hospodárskych sektorov, ktoré spadajú pod pojmy kultúrny priemysel a kreatívny priemysel.

V európskom priestore sa za najrelevantnejšiu považuje definícia podľa metodiky ESSnet-CULTURE. Uvedená metodika z roku 2012 je výstupom z projektu ESSnet-CULTURE realizovaného niekoľkými

⁹ „Kreatívny priemysel označuje tie časti ekonomiky, ktoré vytvárajú ekonomickú hodnotu na základe individuálneho, tvorivého a umeleckého nadania. Ide o priemysel postavený na zhodnocovaní duševného vlastníctva. Sú to odvetvia, ktorých základom sú ľudská kreativita a talent.“ CREATIVE INDUSTRY FORUM. Východiská koncepcie na podporu kultúrneho a kreatívneho priemyslu v Slovenskej republike. Kreatívny priemysel. 2011. Dostupné z: <http://www.ciforum.sk/kreativny-priemysel/>.

¹⁰ UNESCO. Diversity of Cultural Expressions: Culture Cycle. Dostupné z: <https://en.unesco.org/creativity/node/747>.

¹¹ Viac pozri na: DE VOLDERE, I. et al. 2017. Mapping the Creative Value Chains: A study on the economy of culture in the digital age : final report [online]. Dostupné z:

https://www.europacreativamedia.cat/rcs_auth/convocatories/mapping_the_creative_value_chains_ES.pdf.

¹² OECD. 2022. The Culture Fix: Creative People, Places and Industries, Local Economic and Employment Development (LEED), OECD Publishing, Paris, s. 23. Dostupné z: <https://doi.org/10.1787/991bb520-en>.

Pozri aj: EUROPEAN COMMISSION. Culture and Creativity. Cultural and creative sectors. Dostupné z: <https://culture.ec.europa.eu/cultural-and-creative-sectors/cultural-and-creative-sectors>.

¹³ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 2021/818, ktorým sa zriaďuje program Kreatívna Európa (na obdobie 2021 až 2027) a zrušuje nariadenie (EÚ) č. 1295/2013. 2018, článok 2 Vymedzenie pojmov. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0818&from=SK>.

krajinami EÚ a štatistickými úradmi a kofinancovaného Európskou komisiou, ktorého cieľom bolo zozbieranie a zharmonizovanie informácií týkajúcich sa štatistik kultúry v krajinách EÚ.¹⁴

V istom zmysle je presné členenie odvetví kultúry a kreatívneho priemyslu predmetom spoločenskej dohody a výsledkom kultúrnohistorického vývoja v danej krajine. Definície sa naprieč krajinami líšia, keďže nebolo možné dospieť k záväznej dohode o presnom taxatívnom vymenovaní jednotlivých sektorov kultúry a kreatívneho priemyslu. Na Slovensku je k dispozícii štatistika v podobe **Satelitného účtu kultúry a kreatívneho priemyslu** (ďalej aj SÚ KKP),¹⁵ v ktorom sú dostupné dáta od roku 2012 a ktorý takmer úplne vychádza z definície kultúrneho a kreatívneho priemyslu podľa ESSnet-CULTURE. Podľa tejto definície sú sektory kultúrneho jadra, kultúrneho a kreatívneho priemyslu rozdeľované na jednotlivé odvetvia a k nim sa priradujú konkrétne činnosti podľa klasifikácie ekonomických činností SK NACE, pozri **Tabuľka 1**.

Popri oblastiach patriacich tradične pod kultúru (kultúrne jadro a kultúrny priemysel) obsahuje aj oblasti, ktoré sú súčasťou kreatívneho ekosystému, napríklad dizajn, architektúra, reklama alebo podporné činnosti (Infostat). Aj napriek tomu, že satelitné účty sú vykazované vo viacerých krajinách, ich porovnateľnosť je obmedzená z dôvodu zaradovania rôznych oblastí, ako aj priradovania NACE činností pod rôzne odvetvia.

Tabuľka 1 Prehľad odvetví kultúry a kreatívneho priemyslu podľa NACE kódov

Sektor	Odvetvie ESSnet-CULTURE	NACE kód	NACE názov
Kultúrne jadro	Kultúrne dedičstvo, archívy a knižnice	9101	Činnosti knižníc a archívov
		9102	Činnosti múzeí
		9103	Prevádzka historických pamiatok a budov a podobných turistických zaujímavostí
	Vizuálne umenie	9003	Umelecká tvorba
		7420	Fotografické činnosti
	Scénické umenie	9001	Scénické umenie
		9002	Podporné činnosti súvisiace so scénickým umením
		9004	Prevádzka kultúrnych zariadení
	Remeselná výroba	N/A	Remeselná výroba
	Umelecké vzdelávanie	8552	Umelecké vzdelávanie
Kultúrny priemysel	Literatúra a tlačene médiá	5811	Vydávanie kníh
		5813	Vydávanie novín
		5814	Vydávanie časopisov a periodík
		6391	Činnosti spravodajských agentúr
		4761	Maloobchod s knihami v špecializovaných predajniach
		4762	Maloobchod s novinami a kancelárskymi potrebami v špecializovaných predajniach
		7430	Prekladateľské a tlmočnicke činnosti
	Hudba a audiovizia a multimédiá	5911	Výroba filmov, videozáznamov a televíznych programov
		5912	Podporné činnosti súvisiace s výrobou filmov, videozáznamov a televíznych programov
		5913	Distribúcia filmov, videozáznamov a televíznych programov
		5914	Premietanie filmov
		5920	Príprava a zverejňovanie zvukových nahrávok
		6010	Rozhlasové vysielanie
		6020	Vysielanie televízie a predplatené programy televízie
		4763	Maloobchod s audio- a videonahrávkami v špecializovaných predajniach
		5821	Nakladateľstvo v oblasti počítačových hier
		Kreatívny priemysel	Dizajn
Architektúra	7111		Architektonické činnosti
Reklama	7311		Reklamné agentúry

Zdroj: MK SR

Poznámka: Podrobná definícia odvetví kultúrneho a kreatívneho priemyslu. Integrovaný regionálny operačný program 2014 – 2020. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2019/12/Priloha_9_Definicia_KKP.pdf

¹⁴ BÍNA, V., CHANTEPIE, P., DEROIN, V., FRANK, G., KOMMEL, R., KOTÝNEK, J., ROBIN., P. 2012. ESSnet-CULTURE: European Statistical System Network on Culture. FINAL REPORT. Dostupné z: <https://www.scribd.com/document/340519313/ESSnet-Culture-Final-report-pdf>.

¹⁵ INFOSTAT – INŠTITÚT INFORMATIKY A ŠTATISTIKY, 2021. Zhrnutie výsledkov Satelitného účtu KKP SR (2014 – 2019). Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2019/12/Zhrnutie-vysledkov-SU-KKP-SR-2014-2019.pdf>

Z ekonomického hľadiska sa vieme na kultúru, okrem klasifikácie ekonomických činností, pozrieť aj **zo strany klasifikácie pracovných miest**. Klasifikácia ISCO predstavuje medzinárodne porovnateľnú štruktúru pracovných pozícií, ktorá sa v prípade zamestnancov a zamestnankyň v kultúre a kreatívnom priemysle môže znázorniť v podobe matice, pozri **Tabuľka 2**.

Tabuľka 2 Matica zamestnaní v kultúre

	Sektor kultúry a kreatívneho priemyslu	Sektor mimo oblasť kultúry a kreatívneho priemyslu
Pracovné pozície kultúrneho charakteru	A	B
Pracovné pozície bez kultúrneho charakteru	C	D

Zdroj: UNESCO¹⁶

A = pracovné pozície kultúrneho charakteru (podľa ISCO) v sektore kultúra a kreatívny priemysel (podľa SK NACE)
 B = pracovné pozície kultúrneho charakteru (podľa ISCO) v sektore mimo oblasť kultúry a kreatívneho priemyslu (podľa SK NACE)
 C = pracovné pozície, ktoré nemajú kultúrny charakter (podľa ISCO) v sektore kultúra a kreatívny priemysel (podľa SK NACE)
 D = pracovné pozície, ktoré nemajú kultúrny charakter (podľa ISCO) v sektore mimo oblasť kultúry a kreatívneho priemyslu (podľa SK NACE)

Pracovné pozície v oblasti kultúry môžu mať rôzny charakter, preto je často zložitá stanoviť, koľko ľudí je zamestnaných v kultúre. Celkovú zamestnanosť kultúry UNESCO vymedzuje ako sumu troch oblastí (A+B+C) určených v matici vyššie. Oblasť A vymedzuje zamestnancov a zamestnankyne v sektore kultúra a kreatívny priemysel, ktorí/é vykonávajú prácu kultúrneho charakteru (napr. spisovatelia a spisovateľky, herci a herečky, hudobníci a hudobníčky a pod.). Oblasť B predstavuje pracovníkov a pracovníčky v inom sektore ako kultúra a kreatívny priemysel, ktorí však vykonávajú činnosť kultúrneho charakteru (napr. dizajnér/dizajnérka v automobilke), naopak oblasť C zahŕňa zamestnancov a zamestnankyne sektora kultúra a kreatívny priemysel, ktorí nevykonávajú zamestnanie kultúrneho charakteru (napr. sekretár/sekretárka, upratovač/upratovačka v divadle). Jedinou oblasťou, ktorej zamestnanci a zamestnankyne sa nezarátavajú do zamestnanosti kultúry, je oblasť D, kde sú pracujúci mimo sektora kultúra a kreatívny priemysel a pracovné pozície nemajú kultúrny charakter.

Z administratívneho hľadiska, ktoré je dôležité pre štátnu štatistiku, je kultúra definovaná podľa verejných výdavkov, ktoré sú z verejných zdrojov na kultúru alokované. Pre analytikov verejných politík je dôležité kultúru, resp. kultúrnu politiku definovať podľa jednotlivých kultúrnych politík s jednoznačnými a merateľnými cieľmi, v rámci ktorých môže vláda intervenovať prostredníctvom rôznych nástrojov a sledovať, nakoľko sú stanovené ciele napĺňané.

Administratívna definícia sa pozerá na kultúru z dvoch hľadísk: **z pohľadu zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy (tzv. kompetenčného zákona)¹⁷, ktorý určuje oblasť pôsobenia MK SR, a z pohľadu výdavkov verejnej správy.**

Paragraf 18 kompetenčného zákona relatívne stroho vymedzuje úseky činnosti MK SR. Podľa neho je ústredným orgánom štátnej správy pre:

- + štátny jazyk,
- + ochranu pamiatkového fondu, kultúrne dedičstvo a knihovníctvo,
- + umenie,
- + autorské právo a práva súvisiace s autorským právom,
- + kultúrno-osvetovú činnosť a ľudovú umeleckú výrobu,
- + prezentáciu slovenskej kultúry v zahraničí,
- + vzťahy s cirkvami a náboženskými spoločnosťami,
- + médiá a audiovizíu,
- + podporu kultúry národnostných menšín.

Pohľad cez prizmu verejných výdavkov je dôležitý, aby sme vedeli určiť, na aké oblasti kultúry plynú verejné financie a v akom množstve. Jednotlivé triedy verejných výdavkov môžeme nájsť v klasifikácii výdavkov verejnej správy podľa ich funkcie (definované medzinárodnou klasifikáciou COFOG). Za výdavky na kultúru sa považujú tie výdavky medzinárodnej klasifikácie výdavkov verejnej správy COFOG, ktoré kompetenčne patria do činnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky, t. j. okrem kultúrnych

¹⁶ UNESCO. Survey of cultural employment statistics. 2015. Dostupné z: http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/uis_clt_ce_manual_2015_0.pdf.

¹⁷ Zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov.

služieb (COFOG 08.2) pod kultúru patrí aj audiovizia (COFOG 08.3), podpora cirkví (COFOG 08.4) a výskum o kultúre (COFOG 08.5, 08.6), pozri **Tabuľka 3**.

Tabuľka 3 Funkčná klasifikácia výdavkov verejnej správy COFOG¹⁸

Klasifikáciu výdavkov verejnej správy (SK COFOG) vydal Štatistický úrad SR. Klasifikácia COFOG je súčasťou systému národných účtov a je určená hlavne pre potreby štatistického zisťovania a medzinárodného porovnávania štatistických dát. Aktualizovaná verzia medzinárodného štandardu COFOG bola schválená v roku 1999 Štatistickou komisiou Spojených národov a podľa nej bola vypracovaná slovenská verzia klasifikácie COFOG.

Jednotlivé oddiely klasifikácie COFOG pokrývajú všetky oblasti verejnej správy – všeobecné verejné služby; obrana; verejný poriadok a bezpečnosť; ekonomická oblasť (energie, ťažba a výroba, doprava, komunikácia, výskum a vývoj...); ochrana životného prostredia; bývanie a občianska vybavenosť; zdravotníctvo; rekreácia, kultúra a náboženstvo; sociálne zabezpečenie. Základných 10 oddielov sa ďalej člení na skupiny, v prípade väčších oddielov sa skupiny členia aj na detailnejšie triedy a podtriedy (napr. 09 vzdelávanie).

V triede **08 Rekreácia, kultúra a náboženstvo sa nachádzajú nasledujúce skupiny:**

08.1 Rekrečné a športové služby – prevádzkovanie alebo podpora zariadení na aktívnu športovú činnosť alebo športové podujatia (napr. ihriská a štadióny) a zariadení na rekreačnú a športovú činnosť (napr. parky, športové areály, verejné plavárne, cyklistické dráhy, turistické chodníky a i.).

08.2 Kultúrne služby – správa a podpora kultúrnych zariadení (napr. knižnice, múzeá a galérie, divadlá, osvetové strediská¹⁹, zoologické a botanické záhrady, hvezdárne a planetária), prevádzkovanie a produkcia kultúrnych udalostí (koncerty, predstavenia, výstavy a i.).

08.3 Vysielacie a vydavateľské služby – správa, prevádzkovanie a podpora vysielacích a vydavateľských služieb (napr. televízne a rozhlasové vysielanie, vydávanie novín, časopisov a kníh, zbieranie správ a ostatných informácií a i.).

08.4 Náboženské a iné spoločenské služby – správa náboženských a iných spoločenských oblastí, vybavenie a zariadenie pre náboženské služby, výplaty duchovných a iných činiteľov náboženských inštitúcií.

08.5 Výskum a vývoj v oblasti rekreácie, kultúry a náboženstva – prevádzkovanie organizácií zriadených zákonom, ktoré sa zaoberajú výskumom v oblasti rekreácie, kultúry a náboženstva.

08.6 Rekreácia, kultúra a náboženstvo inde neklasifikované – výdavky v oblasti rekreácie, kultúry a náboženstva, ktoré nemožno zaradiť do kategórií uvedených vyššie.

Eurostat vo svojich metodických usmerneniach za „plne kultúrne“ považuje podtriedy 08.2 a 08.3²⁰. Vzhľadom na náš domáci kontext (výdavky na cirkvi a náboženské spoločnosti pochádzajú z rezortu kultúry a viaceré inštitúcie MK SR sa zaoberajú výskumom a majú výdavky klasifikované ako výskum v oblasti kultúry), aby sa zahrnuli všetky výdavky na kultúru, **sú považované za výdavky na kultúru podtriedy 08.2 až 08.6.** Tieto podtriedy sú zahrnuté do výdavkov na kultúru vo všetkých porovnávaných štátoch.

Explicitné **kultúrno-politické vymedzenie sektora kultúry a kreatívneho priemyslu** vypracoval Inštitút kultúrnej politiky MK SR po konzultácii s odbornou verejnosťou a predstavuje definíciu, ktorá umožňuje zmysluplnú a odbornú diskusiu o kultúrnej politike – o jej cieľoch, vplyvoch na spoločnosť a najlepších nástrojoch používaných na napĺňanie stanovených cieľov. Pre jednotlivé oblasti boli vypracované hlavné a čiastkové ciele, ku ktorým boli vybraté vhodné indikátory (merateľné ukazovatele). Vďaka nim je možné zhodnotiť napĺňanie jednotlivých cieľov. Takýmto spôsobom je možné identifikovať objektívne trendy v jednotlivých kultúrnych politikách a v prípade potreby zvoliť vhodné nástroje na intervenciu.

Toto vymedzenie kombinuje pohľad členenia podľa NACE kódov s praxou kultúrnej politiky na MK SR. Treba dodať, že štruktúra je stále rozpracovanou verziou a bude sa s ňou ďalej pracovať, napríklad pri komunikácii s odbornými komunitami a tvorbe nadväzujúcich strategických dokumentov počas implementácie stratégie.²¹

¹⁸ Prevzaté z: MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. INŠTITÚT KULTÚRNEJ POLITIKY. 2020. Revízia výdavkov na kultúru : Záverečná správa. Dostupné z:

https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2020/10/Revizia_vydavkov_na_kulturu_-_zaverecna_sprava_compressed.pdf.

¹⁹ Terminológia v zmysle Vysvetliviek k štatistickej klasifikácii výdavkov verejnej správy (COFOG) k Vyhláške Štatistického úradu č. 257/2014. Podľa novej terminológie sa od roku 2015 používa termín kultúrno-osvetové zariadenia (podľa zákona č. 189/2015 Z. z.).

²⁰ EUROSTAT. Public expenditure on culture, recreation and religion. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/culture/data>.

²¹ K nadväzujúcim strategickým dokumentom pozri s. 104 – 109).

Jednotlivé oblasti kultúrnej politiky z tohto hľadiska:

Politiky kultúrneho dedičstva

1. Múzejný sektor²²,
2. Verejné knižnice,
3. Pamiatkový fond,
4. Tradičná kultúra a nehmotné kultúrne dedičstvo,

Politiky umenia

5. Divadlo a tanec,
6. Hudba,
7. Vizuálne umenie,
8. Literatúra,

Politiky médií a audiovizie

9. Médiá,
10. Audiovizia,

Politiky kreatívneho priemyslu

11. Herný priemysel,
12. Architektúra,
13. Dizajn,

Prierezové politiky

14. Záujmová umelecká činnosť,
15. Vzdelávanie profesionálov a profesionálok pôsobiacich v oblasti kultúry,
16. Kultúra národnostných menšín,
17. Kultúra znevýhodnených skupín,
18. Štátny jazyk a komunikácia,
19. Cirkvi a náboženské spoločnosti.

Žiadne z vyššie uvedených definičných hľadísk nie je vo vzťahu nadradenosti alebo podradenosti voči inému. Sociologická definícia kultúry nie je nadradená ekonomickej a administratívna nie je podradená ekonomickej. V skutočnosti rôzne definície slúžia rôznym teoretikom a praktikom (sociológom, ekonómom, štátnym štatistikom, analytikom verejných politik) na zodpovedanie rôznych otázok a každé hľadisko môže byť užitočné v inom kontexte. Napríklad ekonomicke definície kultúry nepomôže zodpovedať otázky o tom, ako kultúra vplyva na hodnoty spoločnosti, ale je nevyhnutná pre zodpovedanie otázok o vplyve kultúry na hospodárstvo. Zároveň, ak potrebuje úradník/úradníčka na štatistickom úrade vypočítať, aká je celková alokácia verejných výdavkov na kultúrnu politiku krajiny, bude musieť vychádzať z administratívnej definície.

Pri diskusiách o kultúre a kultúrnej politike je teda nevyhnutné mať na pamäti, že pre rôzne účely je potrebné aplikovať rôzne definície kultúry, čo nám umožní správne zodpovedanie rôznorodých otázok o kultúre. Nezhody medzi pohľadmi a zjavné spory teda niekedy súvisia s tým, že rôzni účastníci a účastníčky diskusie aplikujú rôzne definície kultúry, a preto diskusia nemôže viesť ku konsenzuálnemu výsledku. Ak sa chceme takýmto nezhodám vyhnúť, je dôležité uvedomovať si rôzne hľadiská, z ktorých sa dá na kultúru nazerať.

Kultúra a kreatívny priemysel

V tejto stratégii sme pre vymedzenie riešenej oblasti zvolili kombináciu pojmov „kultúra“ a „kreatívny priemysel“.

V tomto spojení chápeme kultúru nielen v zmysle vyššie citovaného hodnotového systému, ale súčasne obsahuje aj aspekt ekonomicke (nepoužívame termín „kultúrny priemysel“, ale tento chápeme ako obsiahnutý v pojme „kultúra“).

V našom prostredí nie je jednoznačné pochopenie prínosu tých súčastí kultúry, ktoré majú ekonomicke potenciál, ešte stále široko zaužívaným pohľadom. Preto sme nezvolili používanie pojmov „kultúrne a kreatívne odvetvia“, čo je aktuálny trend v zahraničí, ale zdôraznili sme pojem „kreatívny priemysel“, ktorý na hospodárske aspekty explicitne odkazuje.

²² Zahŕňa aj archívne kultúrne dedičstvo.

Kontext vzniku stratégie a súvisiace strategické dokumenty

Revízia výdavkov na kultúru zverejnená v júli 2020 Ministerstvom kultúry SR (Inštitút kultúrnej politiky) a Ministerstvom financií SR poukázala na to, že Slovensko zaostáva vo výsledkoch kultúrnej politiky oproti priemeru krajín EÚ, pričom slovenské verejné výdavky na kultúru sú s týmto priemerom porovnateľné. Viditeľným problémom rezortu sa ukázala byť chýbajúca orientácia na dosahovanie cielených výsledkov. Neexistencia jednoznačných cieľov hlavnej kultúrnej politiky a cieľov kultúrnej politiky jednotlivých sektorov či oblastí viedla k nesystematickej a pasívnej kultúrnej politike.²³

Revízia výdavkov na kultúru pomenovala stav a návrh opatrení, akými zlepšiť situáciu v oblasti strategického plánovania v rezorte. „Zadefinovaním cieľov a merateľných ukazovateľov pre jednotlivé kultúrne politiky je možné získať pravidelný prehľad o ich výkonnosti a úspešnosti. Ide o zavedenie dátovo podloženého systému sledovania výsledkov kultúrnych politík, ktorý bude vychádzať z kvantitatívnych aj kvalitatívnych dát v stanovenej metodológii na základe najlepšej praxe zo zahraničia. ... (MK SR) sformuluje strategické ciele s ukazovateľmi na nasledovné obdobie do 2030 s pravidelne aktualizovaným akčným plánom.“²⁴

Jedným z cieľov tejto stratégie sa tak stalo vytvorenie funkčného systému výsledkovo orientovanej kultúrnej politiky, ktorý je podložený spoluprácou s odbornými komunitami so zameraním na aspekty, ktoré sú verejným záujmom, a teda majú mať presah na intervenciu štátu. Ambíciou je inteligentné prepojenie tejto stratégie so systémom revízií výdavkov ako spôsobom posudzovania hodnoty za peniaze verejných prostriedkov na Slovensku.

Ďalšie zjednocujúce alebo prierezové dokumenty a dokumenty jednotlivých sektorov strategického charakteru vytvorené v rezorte kultúry, na ktoré nadväzuje táto stratégia:

+ Stratégia rozvoja kultúry Slovenskej republiky 2014 – 2020 (2013)²⁵

K základným zisteniam stavu kultúry v Stratégii rozvoja kultúry SR 2014 – 2020 patrila v roku 2013 diskontinuita a neexistencia jednotnej stratégie v oblasti kultúry, ktorá by bola akceptovaná širokým spektrom zainteresovaných strán. Z toho vyplývalo konštatovanie, že pri každej zmene „politických garnitúr“ dochádza k zmenám základných systematických nastavení bez jasného dlhodobého smerovania.

„Diskontinuálny vývoj a absencia jednotnacej stratégie pre celú oblasť kultúry“ boli jednoznačne identifikované ako slabé stránky postavenia kultúry v spoločnosti, ale aj ako dôvod na to, že dozrel čas na spoločnú víziu v oblasti kultúry.²⁶

V historickom kontexte treba uviesť, že ešte v predchádzajúcom období, v roku 2005, ministerstvo kultúry vydalo Stratégiu štátnej kultúrnej politiky a akčný plán realizácie úvodnej fázy implementácie kultúrnej politiky, ktorá predstavovala v novodobých dejinách prvý pokus ministerstva kultúry o jednotiacu stratégiu.²⁷

Oba tieto strategické dokumenty však mali podobný osud – za nimi tiež nasledoval diskontinuálny vývoj.

²³ Viac pozri v častiach: Aká je úspešnosť kultúrnej politiky na Slovensku?, s. 21; Hodnota za peniaze v rezorte kultúry, s. 31.

²⁴ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. INŠTITÚT KULTÚRNEJ POLITIKY (pozn. č. 18), s. 20.

²⁵ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2013. Stratégia rozvoja kultúry na roky 2014 – 2020. Dostupné z: <http://www.strategiakultury.sk/>.

Stratégia rozvoja kultúry 2014 – 2020 bola postavená na siedmich strategických oblastiach, cez ktoré sa rozpracúvali jednotlivé priority prierezovo bez ohľadu na identifikáciu k sektorom:

1. Formovanie kultúrnych potrieb a dopytu po kultúre výchovou a vzdelávaním
2. Zachovanie a sprístupnenie kultúrneho dedičstva
3. Systematická podpora pôvodnej umeleckej tvorby
4. Nastavenie funkčného systému financovania v oblasti kultúry
5. Funkčný model využitia kreativity a kultúry v hospodárskom rozvoji Slovenska
6. Systematická podpora výskumu v oblasti kultúry
7. Kultúra ako spolutvorca obrazu štátu v zahraničí

²⁶ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY (pozn. č. 25), s. 10. Súvisí s:

MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2015. Akčný plán realizácie Stratégie rozvoja kultúry SR na roky 2015 – 2017.

MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2018. Akčný plán realizácie Stratégie rozvoja kultúry SR na roky 2018 – 2020.

²⁷ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2005. Stratégia štátnej kultúrnej politiky a akčný plán realizácie úvodnej fázy implementácie kultúrnej politiky. Zostavil Andrej Zmeček.

- + **Reformy pre udržateľný rozvoj kultúry a kreatívneho priemyslu (2021)²⁸**
Materiál predstavuje reformné plány pre udržateľný rozvoj kultúry a kreatívneho priemyslu. Navrhované reformy ponúkajú systematické riešenie dlhodobých problémov v oblasti kultúrnej politiky, ktoré boli pre nedostatok finančných prostriedkov odsúvané, neumožňovali rozvinúť plný potenciál kultúrneho a kreatívneho priemyslu a spôsobovali neefektivitu v implementácii kultúrnej politiky. Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky pripravilo niekoľko reformných zámerov.
- + **Stratégia rozvoja ľudských zdrojov v sektore kultúra a kreatívny priemysel do roku 2030 (2021)²⁹**
- + **Stratégia rozvoja kreatívneho priemyslu 2015 – 2020 a Akčný plán Stratégie rozvoja kreatívneho priemyslu (2014)³⁰**
- + **Akčný plán rozvoja kultúrneho a kreatívneho priemyslu 2020 – 2021 (projekt CREADIS3, 2019)³¹**
- + **Satelitný účet kultúry a kreatívneho priemyslu SR (2014 – 2019), 2021³²**

Dôležitými východiskami, na ktoré nadväzuje táto stratégia, sú aktuálne strategické dokumenty MK SR, ktorých prehľad uvádzame v časti Implementácia a monitoring stratégie na s. 104 – 105.³³

Agenda rezortu kultúry je súčasťou ďalších nadrezortných dokumentov:

- + Z hľadiska ochrany detí a spoločnosti ju zahŕňa **Národná stratégia na ochranu detí pred násilím** a jej aktualizácia.³⁴
- + **Koncepcia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024.**³⁵
- + Pre oblasť podpory sociálnej inklúzie a boja proti chudobe ju obsahuje aj **Národná rámcová stratégia podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe (aktualizácia)**³⁶.

Tieto dokumenty a záväzky boli použité ako východisko pri koncipovaní strategickej časti.

²⁸ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2021. Reformy pre udržateľný rozvoj kultúry a kreatívneho priemyslu. Dostupné z:

https://www.pomahamekulture.sk/wp-content/uploads/2021/03/reformy_pre_kulturu_a_kkp.pdf?fbclid=IwAR1gvLuxv3Z-HMkAz8DqWDVtOO09JrI9i8lv_FsnxogYpRvN2YQdeoxuPFY.

²⁹ SEKTOROVÁ RADA PRE KULTÚRU A KREATÍVNY PRIEMYSEL. 2021. Stratégia rozvoja ľudských zdrojov v sektore kultúra a kreatívny priemysel do roku 2030. Dostupné na vyžiadanie z:

<https://www.sustavapovolani.sk/strategie/prehľad-strategii/19/bulletin/>.

³⁰ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY a MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2014. Stratégia rozvoja kreatívneho priemyslu v Slovenskej republike. Dostupné z:

<https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2019/12/strategia.pdf>.

³¹ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2019. Akčný plán medzinárodného projektu CREADIS3 INTERREG EUROPE. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2020/11/CREADIS3_Action_Plan_template_v3_SVK_FINAL.pdf

³² INFOSTAT – INŠTITÚT INFORMATIKY A ŠTATISTIKY, 2021 (pozn. č. 15).

³³ Prehľad a súbor uvedených strategických dokumentov MK SR vytvorený počas tvorby stratégie je súčasťou podrobnej dokumentácie, ktorá je uložená na Ministerstve kultúry SR v dokumentoch Inštitútu kultúrnej politiky.

³⁴ MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VEČÍ A RODINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2019. Národná stratégia na ochranu detí pred násilím. Dostupné z:

<https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/narodne-koordinacne-stredisko/narodna-strategia-ochranu-deti-pred-nasilim.pdf>.

³⁵ MINISTERSTVO VNÚTRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2021. Koncepcia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024. Dostupné z: <https://www.minv.sk/?zakladne-dokumenty-3&subor=395760>.

³⁶ MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VEČÍ A RODINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2020. Národná rámcová stratégia podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe (aktualizácia). Dostupné z:

https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/rodina-socialna-pomoc/chudoba/narodna-ramcova-strategia-podpory-socialneho-zaclenenia-boja-proti-chudobe_aktualizacia.pdf.

Paralelne s prípravou stratégie prebiehala medzirezortná spolupráca:

- + Členovia prípravného tímu stratégie sa zúčastnili fokusových rozhovorov pri príprave **Národnej stratégie výskumu, vývoja a inovácií** Úradu vlády SR, výsledkom je aj návrh prepojenia zámerov oboch stratégií (opatrenie 2.2.3).³⁷
- + Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky organizovalo fokusové skupiny na určenie **národných priorít udržateľného rozvoja Slovenska do roku 2050**. Za oblasť kultúry sa participatívneho stretnutia zúčastnila gestorka tvorby tejto stratégie.³⁸
- + Členovia tímu absolvovali aj **úvodné rozhovory k začiatku tvorby** návrhu Národného strategického rámca na podporu rodiny a demografického vývoja do roku 2030 spracovaného Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

Dokumenty národného charakteru, ktoré boli nevyhnutnou súčasťou strategickej práce:

- + **Slovensko 2030**,³⁹
- + **Plán obnovy**.⁴⁰

Inšpiráciou v otázkach aktuálnych trendov, prepojení s územnou samosprávou a v témach spolupráce a prekonávania rezortizmu boli niektoré dokumenty a konzultácie s ich zostavovateľkami:

- + **Kultúrny plán** pre Košice,⁴¹
- + **Dekáda pre kultúru** v Bratislave,⁴²
- + materiály z tvorby **konceptie kultúry Bratislavského samosprávneho kraja**,⁴³
- + **Vízia Slovenska 2030** (summit, pracovné skupiny).⁴⁴

Medzinárodné dokumenty a strategické rámce, ktoré významne ovplyvnili tvorbu tejto stratégie:

- + **Trendy súčasnej kultúrnej politiky Európskej komisie:**
Na obdobie 2019 – 2024 sú šiestimi prioritami strategickej práce Európskej komisie v oblasti kultúrnej politiky: 1. Európska zelená dohoda; 2. Európa pripravená na digitálnu dobu; 3. Ekonomika pre ľudí; 4. Európa silnejšia vo svete; 5. Propagácia európskeho spôsobu života; 6. Nová podpora európskej demokracie.⁴⁵
Hlavnými vybranými témami pre kultúrnu spoluprácu sú:
 - podpora kultúrneho dedičstva,
 - spoločensko-ekonomická hodnota kultúry,

³⁷ VÝSKUMNÁ A INOVAČNÁ AUTORITA. 2022. SLOVENSKO, KTORÉ SI VERÍ: Národná stratégia výskumu, vývoja a inovácií. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/dokumenty/LP-2022-713>.

³⁸ Výstupy stretnutí nie sú zverejnené, ale sú súčasťou podrobnej dokumentácie tvorby stratégie, ktorá je uložená na Ministerstve kultúry SR v dokumentoch Inštitútu kultúrnej politiky.

³⁹ MINISTERSTVO INVESTÍCIÍ, REGIONÁLNEHO ROZVOJA A INFORMATIZÁCIE SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2020. Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 – dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky – Slovensko 2030. Dostupné z: <https://www.mirri.gov.sk/wp-content/uploads/2021/01/Slovensko-2030.pdf>.

⁴⁰ ÚRAD VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2021. Plán obnovy: Cestovná mapa k lepšiemu Slovensku. Dostupné z: <https://www.planobnovy.sk/kompletny-plan-obnovy/>.

⁴¹ RÉVÉSZOVÁ, Z., SINČÁKOVÁ, Ž., BOROVSÝ, D., ŠEDOVIČ, M. 2021. Kultúrny plán: Stratégia kultúry a kreatívnych odvetví mesta Košice na roky 2021 – 2027. Ďakujeme pani Zuzane Révészovej za konzultáciu.

⁴² IVAŠKOVÁ, Z., KOCIANOVÁ, A., BORČINOVÁ, I. 2022. Dekáda pre kultúru: Konceptia udržateľného rozvoja kultúry: Bratislava 2030. Ďakujeme pani Zuzane Ivaškovej za konzultáciu.

⁴³ Stratégia Bratislavského samosprávneho kraja sa počas tvorby tejto stratégie pripravovala, ďakujeme pani Svetlane Waradzinovej za zdieľanie informácií.

⁴⁴ Pozri: Summit SGN: Vízia Slovenska 2030, <https://slovakglobal.sk/summit/>. Za konzultácie v pracovnej skupine Umenie a kultúra ďakujeme Silvii Hroncovej, Zore Jaurovej, Bohunke Koklesovej.

⁴⁵ EUROPEAN COMMISSION. Culture and Creativity. Strategic framework for the EU's cultural policy. Dostupné z: <https://culture.ec.europa.eu/policies/strategic-framework-for-the-eus-cultural-policy>.

- podpora rodovej rovnosti a rozmanitosti,
- meranie pozitívnych účinkov kultúry.⁴⁶
- + **17 cieľov udržateľného rozvoja UNESCO** ako východisko väčšiny strategických dokumentov súčasnosti.⁴⁷
- + **Najnovší strategický dokument OECD Culture Fix** z mája 2022 s centrálnou filozofiou „pohľadu na kultúru ako na ekonomickú a sociálnu investíciu, a nie ako na výdavok“.⁴⁸
- + Inšpirácia **stratégiou kultúry Českej republiky**.⁴⁹

Užívatelia/užívateľky a cieľové skupiny stratégie

Stratégia je určená širokému okruhu užívateľov a užívateľiek. Dokument si kladie za cieľ osloviť širokú verejnosť a predstaviť hlavné problémy a výzvy, ktorým v súčasnosti na Slovensku čelia nielen organizácie zriaďované ministerstvom, ale najmä profesionáli a profesionálky pôsobiaci/e v kultúre a kreatívnom priemysle. Odbornej verejnosti predkladáme návrhy dlhodobých riešení a opatrení, ktorých realizácia bude mať pozitívny vplyv na celý sektor s presahom do medzinárodného prostredia.

Vo fáze prípravy a realizácie opatrení rátame so zapojením relevantných stakeholderov. Okrem jednotlivých tvorcov a profesionálov oslovíme inštitúcie verejnej správy a územnej samosprávy, odborné komunity a profesijné združenia pôsobiace v kultúre a kreatívnom priemysle, organizácie z neziskového a mimovládneho sektora, podnikateľské subjekty, vedecko-výskumné inštitúcie.

Implementácia stratégie bude mať vplyv na zvýšenie kvality života všetkých obyvateľov a obyvateľiek Slovenskej republiky.

⁴⁶ EUROPEAN COMMISSION. Culture and Creativity. Selected themes. Dostupné z: <https://culture.ec.europa.eu/policies/selected-themes?>

⁴⁷ UNESCO. UNESCO and Sustainable Development Goals. Dostupné z: <https://en.unesco.org/sustainabledevelopmentgoals>.

⁴⁸ OECD. 2022 (pozn. č. 12), s. 13.

⁴⁹ MINISTERSTVO KULTURY ČESKÉ REPUBLIKY. Státní kulturní politika 2021 – 2025. Dostupné z: https://www.mkcr.cz/doc/cms_library/statni-kulturni-politika-2021-2025-14625.pdf.

Kultúrna situácia 2022

Analýza pri tvorbe tejto stratégie nebola realizovaná ako jeden komplexný proces, ale tvoria ju tri vstupné analytické príspevky vrátane obsahovej analýzy kvalitatívnych dát z participácie na tvorbe stratégie (Analytická časť – prostredie, s. 21 – 44) a viaceré tematické analýzy, ktoré majú priblížiť vybrané kľúčové témy kultúry a kreatívneho priemyslu na Slovensku v roku 2022 (Analytická časť – témy v prílohe I).

Nekladú si ambíciu kompletnosti, ide skôr o rámcovanie aktuálnej situácie a tematické sondy, ktoré majú prepojiť problematiku s riešeniami v strategickej časti. Inštitút kultúrnej politiky MK SR pripravil rámcové i ciele tematické dokumenty, ktoré majú pomôcť pochopiť problematiku hodnoty za peniaze v rezorte kultúry, význam výsledkovo orientovanej kultúrnej politiky a ďalšie témy širšiemu okruhu užívateľov a užívateľiek stratégie z verejnej správy, ale aj odbornej verejnosti, ktorá sa nevenuje priamo kultúrnej politike. Časť textov spracovali autori a autorky z vecných útvarov MK SR a externí odborníci a odborníčky (problematika participácie).

Analýzy dopĺňa prognóza zameraná na aktuálny vývoj v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.

Pravidelná analýza stavu kultúry na Slovensku, mapovanie aktérov a aktérook v kultúre a kreatívnom priemysle a zverejňovanie výsledkov zberu dát sa podľa tejto stratégie stanú súčasťou verejných služieb zo strany štátnej kultúrnej politiky.

Analytická časť – prostredie

Aká je úspešnosť kultúrnej politiky na Slovensku?

Kultúrna politika Slovenskej republiky nebola doteraz posudzovaná a riadená prostredníctvom merateľných výsledkov tak, ako sú posudzované iné verejné politiky. Objektívne prepojiť konkrétnu činnosť v kultúre a umení s konkrétnymi merateľnými ukazovateľmi je komplikovaný proces, ktorý si vyžaduje premyslenú metodológiu. Jej tvorbe sa ministerstvo kultúry začalo systematicky venovať relatívne nedávno.

V záujme toho, aby kvalita verejnej debaty o kultúrnej politike nezaostávala za ostatnými politikami, je potrebné stanoviť hlavný cieľ kultúrnej politiky a nadväzujúce čiastkové ciele.⁵⁰ Vďaka stanoveným cieľom a ukazovateľom bude možné posudzovať, aký celospoločenský vplyv má kultúrna politika a všetky jej súčasti.

Aktuálna formulácia cieľa strešnej kultúrnej politiky znie:

Hlavným cieľom kultúrnej politiky je tvorba, prezentácia, výskum a uchovávanie umenia, kreatívneho priemyslu a kultúrneho dedičstva, ktorých výsledkom je kvalitná a dostupná umelecká a kultúrna ponuka a pozitívne spoločensko-ekonomické vplyvy kultúry.⁵¹

Tento cieľ v sebe zahŕňa štyri rôzne oblasti, ktoré sú definované ako samostatné čiastkové ciele zamerané na rozvíjanie kvalitnej a dostupnej kultúry, rovnako aj na zvyšovanie pozitívnych spoločenských a ekonomických vplyvov kultúry (**Tabuľka 4**). Zároveň je ku každému čiastkovému cieľu priradený súbor merateľných ukazovateľov. Objektívne vyhodnotenie kultúrnej politiky by sa následne malo robiť pomocou vyhodnotenia jednotlivých merateľných ukazovateľov, ktoré spoločne vytvoria komplexný pohľad na plnenie hlavného cieľa kultúrnej politiky.

Tabuľka 4 Čiastkové ciele kultúrnej politiky v rámci jej hlavného cieľa

Čiastkové ciele	Merateľné ukazovatele
a) Rozvíjanie kvalitnej kultúry	Vnútorňá hodnota kultúry a umenia Kvalita kultúrnej infraštruktúry Miera inštitucionálnej spolupráce
b) Rozvíjanie dostupnosti kultúry	Dostupnosť kultúrnej infraštruktúry Pasívna participácia Aktívna participácia
c) Zvyšovanie pozitívnych spoločenských vplyvov kultúry	Spoločenská súdržnosť, dôvera a priateľnosť Občianska angažovanosť Vnímanie kvality života a zdravia Čitateľská gramotnosť
d) Zvyšovanie pozitívnych ekonomických vplyvov kultúry	Podiel HDP KKP na HDP celej ekonomiky Zamestnanosť KKP Import a export sektora KKP

Zdroj: IKP

⁵⁰ Podkladom pre teoretické východiská, na základe ktorých bol navrhnutý hlavný a čiastkové ciele kultúrnej politiky, boli výskumné projekty o meraní vplyvov kultúry z Veľkej Británie: BILLE, T., OLSEN, F. 2018. Measuring the Quality and Impact of Arts and Culture, s. 229 – 256. In: ELIASSEN, K. O., HOVDEN, J. F., Prytz, Ø. (Eds.). Contested Qualities: Negotiating Value in Arts and Culture. Dostupné z: <https://www.kulturradet.no/documents/10157/c20cf3c8-5663-4943-be0f-8f699f59e1cf>.

⁵¹ Daná definícia vznikla ako súčasť projektu Inštitútu kultúrnej politiky MK SR zameraného na stanovenie cieľov a merateľných ukazovateľov jednotlivých oblastí kultúrnej politiky, ktorý je realizovaný paralelne s tvorbou a v rámci implementácie tejto stratégie. Viac informácií na priebežne aktualizovanej stránke: MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Ako vyhodnocovať dopady kultúry? Pravidelný prehľad o výkonnosti a úspešnosti kultúrnych politík. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/institut-kulturnej-politiky/ako-vyhodnocovat-dopady-kultury/>.

Jednotlivé čiastkové ciele na seba nadväzujú a vzájomne sa ovplyvňujú. Poskytovaním kvalitnej kultúry sa vytvára dopyt po nej zo strany návštevníkov a návštevníčok, ktorí/é by nemali narážať na neprekonateľné prekážky pri navštevovaní kultúrnych inštitúcií a podujatí. Možnosť navštevovať kultúrne inštitúcie by nemala byť určená len vybranému okruhu spoločnosti, ale všetkým občanom a občiankam bez ohľadu na miesto bydliska, vek či ekonomickú situáciu. Celá spoločnosť tak môže pociťovať pozitívne spoločenské vplyvy kultúry, akými sú stimulácia hodnôt súdržnosti, dôvery a prívetivosti alebo občianska angažovanosť, či pozitívne vnímanie kvality života a zdravia a čitateľská gramotnosť. Spoločnosť, ktorá produkuje dostupnú kultúru v požadovanej kvalite a motivuje občanov a občianky k vyhľadávaniu kultúry, má z kultúry aj ekonomické výhody spojené so zvyšovaním zamestnanosti a s generovaním ekonomickej pridanej hodnoty.

Kauzálne prepojenie medzi čiastkovými cieľmi, konkrétne dostupnosťou kultúry a jej spoločenskými vplyvmi, bolo skúmané v našich podmienkach prostredníctvom výskumu Národného osvetového centra Kultúra v štyroch dejstvách⁵². **Ten ukázal, že rozmanitosť kultúry môže byť vhodnou cestou, ako chrániť spoločnosť pred nebezpečnými javmi, ktoré ohrozujú demokraciu, ako sú extrémizmus či xenofóbia.** Výskumníci netvrdili, že táto kauzalita platí automaticky, no zistili, že pokiaľ obyvatelia a obyvateľky navštevujú rôzne typy kultúrnych podujatí a majú v obľube rôzne žánre kultúry, majú aj väčšiu náklonnosť byť otvorenejšími vo svojich hodnotových postojoch. Takíto obyvatelia a obyvateľky majú otvorenejšie postoje k cudzím kultúram, sú prístupnejší novým stimulom, majú menej vyhranené etnocentrické postoje, sú spokojnejší so svojím životom a majú viac osobných zážitkov a skúseností s ľuďmi zo zahraničia.

Jednotlivé čiastkové ciele prispievajú k napĺňaniu hlavného cieľa kultúrnej politiky, v stručnosti poskytujeme ich vysvetlenie a zhodnotenie:

a) Rozvíjanie kvalitnej kultúry

Jedným zo spôsobov merania kvality umenia je aj medzinárodný úspech, a ten umelecké diela zo Slovenska dosahujú. Mnoho navrhovaných spôsobov merania kvality kultúry sa tu však ešte nerealizuje, prípadne prebiehajú prvotné diskusie.

Snahy merať vplyvy kultúry sa v poslednom desaťročí čoraz viac orientujú nielen na ekonomické vplyvy, ale aj na ťažšie uchopiteľný vplyv kultúry na vnímanie jednotlivcov a jednotlivkyň. Vyhodnocovanie kvality sa rozdeľuje na tri hodnotiace úrovne, kde delíme meranie kvality kultúry na vnútornú hodnotu kultúry a umenia, kvalitu kultúrnej infraštruktúry a mieru inštitucionálnej spolupráce⁵³.

Vnútorná hodnota kultúry a umenia

Z hľadiska vnútornej hodnoty sa kvalita kultúry a umenia dá merať pomocou zástupných indikátorov získaných ocenení na medzinárodných súťažiach alebo cez zástupné indikátory, ktoré boli vyvinuté pre anglickú Arts Council, akými sú výsledky systematického dotazníkového zberu o vnímaní kvality umeleckého diela publikom, odborníkmi a odborníčkami a samotnými umelcami a umelkyňami⁵⁴.

Metóda hodnotenia kvality kultúry a umenia bola vo Veľkej Británii pilotne rozbehnutá v roku 2016. Na Slovensku doteraz nebolo takéto meranie kvality kultúry a umenia komplexne realizované.⁵⁵

⁵² GAJDOŠ, A., MATHIAS, M., MRVA, M., RÉVÉSZOVÁ, Z., ŠEDOVIČ, M., VANOCH, M. 2020. 1. dejstvo: Kultúra ako vkus, s. 39. In: Kultúra v štyroch dejstvách. Dostupné z: <https://www.nocka.sk/kultura-v-styroch-dejstvach/>.

⁵³ BILLE, T., OLSEN, F. 2018. Measuring the Quality and Impact of Arts and Culture, s. 229 – 256. In: ELIASSEN, K. O., HOVDEN, J. F., Prytz, Ø. (Eds.). Contested Qualities: Negotiating Value in Arts and Culture. Dostupné z: <https://www.kulturradet.no/documents/10157/c20cf3c8-5663-4943-be0f-8f699f59e1cf>.

⁵⁴ ARTS COUNCIL ENGLAND. Quality Metrics pilot. Dostupné z: <https://www.artscouncil.org.uk/quality-metrics/quality-metrics#section-1>.

⁵⁵ Údaje je potrebné zisťovať z rôznych zdrojov za každý sektor osobitne. V priebehu rokov 2017 – 2021 boli kultúrne produkty a služby zo Slovenska ocenené napríklad v týchto oblastiach:

- + kultúrne dedičstvo: v tejto oblasti je prestížou byť nositeľom medzinárodného certifikátu (za pamiatkový fond v roku 2022 stredoveké nástenné maľby na Gemeri a v Malohonte získali značku Európske dedičstvo),
- + umenie: za literatúru – Ivana Dobráková (Európska literárna cena, 2017),
- + médiá a audiovizia: slovenské filmy ocenené na prestížnych medzinárodných filmových festivaloch kategórie A: štyri získané ceny v roku 2019, aj v roku 2020; osem cien v roku 2021,
- + kreatívny priemysel: za dizajn – grafické štúdio Pergamen (Red Dot Design Award, 2019).

Kvalita kultúrnej infraštruktúry

Kvalitu kultúrnej infraštruktúry môžeme merať cez vyhodnocovanie kvality služieb kultúrnych inštitúcií, k čomu je potrebné stanoviť objektívne štandardy pre jednotlivé druhy kultúrnych inštitúcií.

Na Slovensku majú v súčasnosti objektívne štandardy⁵⁶ stanovené iba verejné knižnice, pričom vyhodnotenie Slovenskej národnej knižnice z roku 2020 ukázalo, že zo všetkých knižníc len dve z tridsiatich⁵⁷ spĺňajú šesť zo siedmich⁵⁸ stanovených štandardov. Pre ostatné oblasti kultúrnej politiky bude vyhodnotenie možné až po stanovení štandardov.

Miera inštitucionálnej spolupráce

Miera inštitucionálnej spolupráce vyhodnocuje intenzitu spolupráce a prepojenia rôznych aktérov a aktérok v kultúre a vytváranie kreatívneho potenciálu, čo sú predpoklady pre vznik kvalitnej kultúry.

Spolupráca umožňuje rozličným aktérom a aktérkam navzájom sa inšpirovať, učiť sa a podnecovať sa.

Nenahraditeľnú úlohu vo vytváraní kvalitnej kultúry hrajú aj mestá a lokálni aktéri. Svojím pôsobením môžu zvyšovať úroveň kultúrneho života v krajine. Mestá majú napríklad možnosť prihlásiť sa do programu Fondu na podporu umenia (FPU) Mesto kultúry, pričom na zapojenie sa do tohto programu je potrebné vytvoriť spoluprácu v rámci lokality. Slovenské mestá majú možnosť uchádzať sa aj o titul Európske hlavné mesto kultúry (EHMK), pričom v roku 2020 sa o titul EHMK 2026 uchádzalo osem slovenských miest. Kvalita spoluprác vytvorených počas projektu EHMK Košice 2013 priniesla mestu prestížne členstvo v Sieti kreatívnych miest UNESCO⁵⁹. Zo susedných krajín sa na tomto zozname nachádza Brno a tri poľské mestá – Vroclav, Krakov a Lodž.

b) Rozvíjanie dostupnosti kultúry

Jednou zo základných a často diskutovaných dilem kultúrnej politiky je otázka kompromisu medzi dostupnosťou a kvalitou kultúry⁶⁰. Zatiaľ čo obhajcovia kvality kultúry preferujú kvalitné výstupy aj za cenu nižšej dostupnosti, zástancovia dostupnej kultúry dávajú prednosť širokej dostupnosti kultúry aj za cenu nižšej kvality. Na Slovensku sa rovnako ako v zahraničí v rôznej miere vyvažujú oba princípy. Maximálne dostupná kultúra a zároveň maximálne kvalitná kultúra nepredstavuje realizovateľný cieľ z dôvodu obmedzenosti ľudských, finančných a iných zdrojov.

Na dostupnosť kultúry sa môžeme pozrieť z dvoch hľadísk: z hľadiska kultúrnej infraštruktúry (ponuky) a z hľadiska participácie na kultúrnej činnosti (dopyt). Z hľadiska kultúrnej infraštruktúry je vhodné pýtať sa, či majú ľudia vo svojom okrese dostatočné množstvo kultúrnych inštitúcií a podujatí. Druhým aspektom je samotná participácia občanov a občianok na kultúrnych činnostiach a podujatiach, či už svojou návštevou (pasívna participácia), alebo svojou aktívnou účasťou, teda tvorbou (aktívna participácia).

Slovenskí občania a občianky majú vo svojich okresoch dostupné rôzne kultúrne inštitúcie.

Z vybraných zriaďovaných kultúrnych inštitúcií⁶¹ majú najväčšie pokrytie v jednotlivých okresoch Slovenskej republiky knižnice, ktoré sú dostupné v každom okrese (priemerne 94 knižníc v každom okrese), naopak, najmenšie pokrytie majú divadlá, ktoré sa nachádzajú len v 13 okresoch. **V 9 zo 79 (10 %) okresov sa z každej sledovanej kultúrnej inštitúcie nachádza aspoň jedna (Tabuľka 5).**

⁵⁶ SLOVENSKÁ NÁRODNÁ KNIŽNICA. 2020. Štandardy knižníc. Dostupné z:

<https://www.snk.sk/sk/informacie-pre/kniznice-a-knihovnikov/dokumenty-pre-knihovnikov/standardy-odporucania-usmernenia.html>.

⁵⁷ Vyhodnotenie sa týka len regionálnych knižníc a regionálnych knižníc s krajskou pôsobnosťou.

⁵⁸ Všetkých sedem štandardov nespĺňa žiadna knižnica, keďže vyhodnotenie prebiehalo v roku 2020 a jeden zo štandardov – Počet podujatí – nebolo možné napĺňať z dôvodu pandemických opatrení.

⁵⁹ TASR. 2019. Košice získali titul UNESCO Creative City of Media Arts. In: teraz.sk. Dostupné z:

<https://www.teraz.sk/najnovsie/kosice-ziskali-titul-unesco-cre-creative/289678-clanok.html>.

⁶⁰ TOWSE, R. 2010. A Textbook of Cultural Economics.

⁶¹ Sledované kultúrne inštitúcie: divadlá, galérie, knižnice, kultúrno-osvetové zariadenia, múzeá, nezávislé centrá a kiná.

Tabuľka 5 Prehľad dostupnosti kultúrnych inštitúcií podľa počtu dostupných typov

Počet rôznych typov kultúrnych inštitúcií	Počet okresov, v ktorých sa nachádza daný počet rôznych typov kultúrnych inštitúcií
7	9
6	7
5	17
4	24
3	10
2	4
1	1

Zdroj: KULT

Pasívna kultúrna participácia

Ponuka kultúrnych podujatí je porovnateľná s Českou republikou. Na Slovensku existuje množstvo kultúrnych akcií, ktoré sú dostupné pre obyvateľov a obyvateľky miest a obcí, počet ich návštev sa každoročne pred pandemiou pohyboval nad 21 miliónov⁶² (**Graf 4**). Na každého obyvateľa a obyvateľku Slovenska tak pripadajú 4 návštevy kultúrnych podujatí a inštitúcií, čo je rovnaké množstvo návštev, aké pripadá na obyvateľa a obyvateľku v Českej republike.

Obyvateľstvo Slovenska síce má záujem navštevovať kultúrne podujatia, návštevnosť je však nižšia ako priemer EÚ. Podľa prieskumu Eurostatu z roku 2015 za ostatných 12 mesiacov navštívilo kultúrne podujatie alebo inštitúciu na Slovensku aspoň raz 59 % opýtaných, pričom priemer návštevnosti pre krajiny EÚ je o 5 percentuálnych bodov vyšší. Výskum Národného osvetového centra (NOC) z roku 2018⁶³ uvádza, že viac ako 80 % obyvateľov a obyvateľiek všetkých krajov by uvítalo možnosť navštevovať kultúrne podujatie častejšie, pričom najvyššie percento populácie so záujmom navštevovať podujatia častejšie ako teraz sa nachádza v Košickom a Žilinskom kraji.

Na Slovensku existujú rôzne typy bariér, ktoré ľuďom neumožňujú participáciu na kultúrnych podujatiach. Neparticipovanie celej spoločnosti na kultúrnych podujatiach môže naznačovať nedostatok záujmu zo strany občanov a občianok alebo nedostupnosť kultúry z časového, finančného či geografického hľadiska. Na úrovni EÚ skúmal v roku 2017 dostupnosť kultúry Eurobarometer, a keďže išlo o špeciálny prieskum zameraný na kultúru, jeho zistenia nevieme medziročne porovnať. Výsledky Eurobarometra poukazujú na to, že na Slovensku je najväčšou prekážkou pasívnej participácie, uvádzanou 39 % opýtaných, nedostatok času, pričom rovnaká miera časovej nedostupnosti je uvádzaná v rámci všetkých krajín EÚ. Prieskum o bariérach dostupnosti kultúry vykonáva každé tri roky aj NOC⁶⁴ a posledné výsledky z roku 2019 indikujú, že najväčšou bariérou pre návštevu podujatí je nezáujem o danú oblasť (31 % opýtaných).

Aktívna kultúrna participácia

Okolo 38 % populácie vykonáva aktívne záujmovo-umeleckú činnosť. Viaceré štúdie poukazujú, že aktívna participácia koreluje s lepším zdravím a so spokojnosťou so životom⁶⁵, ale aj so spoločenskou kohéziou a s ľudským rozvojom⁶⁶. Podľa Eurostatu⁶⁷ vykonáva aspoň raz za rok aktívne kultúrnu aktivitu na Slovensku 38 % populácie, zatiaľ čo priemer EÚ vykazuje 34 % aktívne participujúcich obyvateľov a obyvateľiek.

⁶² Počet návštev zahŕňa podujatia: kultúrno-osvetovej činnosti, umeleckých súborov a profesionálnej hudobnej kultúry, galérií, múzeí, knižníc, divadiel a divadelných festivalov, astronomických zariadení, multimediálneho priemyslu a špecializovanej dizajnérskej činnosti.

⁶³ ŠEDOVIČ, M. 2018. Sme všetci spokojní s našimi možnosťami kultúrneho vyžitia? Národné osvetové centrum. Dostupné z: <https://www.nocka.sk/wp-content/uploads/2018/09/infosheet4.pdf>.

⁶⁴ NÁRODNÉ OSVETOVÉ CENTRUM. 2019. Spotreba kultúry (reprezentatívny kvantitatívny prieskum). Dostupné z: <https://www.nocka.sk/wp-content/uploads/2019/12/Spotreba-kult%C3%BAry-Reprezentat%C3%ADvny-kvantitat%C3%ADvny-prieskum.pptx>.

⁶⁵ LAKEY, J., SMITH, N., OSKALA, A., McMANUS, S. 2017. Culture, sport and wellbeing: Finding from the Understanding Society adult survey. Dostupné z: https://www.artscouncil.org.uk/sites/default/files/download-file/Culture%20sport%20and%20wellbeing_adults.pdf.

⁶⁶ SACCO, P. L., FERILLI, G., BLESSI, G. T. 2014. Culture 3.0.: Cultural participation as a source of new forms of economic and social value creation: A European perspective. Dostupné z:

<https://www.amoslab.fi/wp-content/uploads/2014/06/Pier-Luigio-Sacco.-Culture-3.0-JCE-circ.pdf>.

⁶⁷ Údaj z roku 2015.

c) Zvyšovanie pozitívnych spoločenských vplyvov kultúry

Kultúra má dôležité postavenie v živote jednotlivca/jednotlivkyne aj celej spoločnosti. Výhodiskom pre stanovenie oblastí spoločenských vplyvov je anglický výskum z roku 2016⁶⁸, ktorý identifikoval nasledovné vplyvy kultúry:

- + Zapájanie sa do kultúrnych aktivít pomáha ľuďom **pochopiť vlastnú identitu a prináša zmysel a účel ľudskému bytiu.** Kultúrne hodnoty napomáhajú ľuďom vidieť svet aj inými očami, učia tolerancii, porozumeniu a spájajú ľudí, čo ich robí silnými a zjednotenými.
- + Účasť na kultúre a umení podporuje kritické a strategické myslenie, vďaka ktorému umožňuje ľuďom **byť aktívnejšími občanmi a občiankami.**
- + Napomáha zlepšovanie kognitívnych schopností, **ktoré skvalitňujú vzdelávací proces.**

V kontexte vplyvu kultúry na spoločnosť je dôležité myslieť na to, že aj keď má kultúra pozitívne spoločenské vplyvy, nie je jediným determinantom pozitívneho spoločenského vývoja, keďže do rovnice vstupujú aj iné determinanty, akými sú napr. vzdelanie, výchova a prostredie, v ktorom sa občania a občianky pohybujú.

Pozitívne spoločenské vplyvy kultúry možno merať napríklad cez sledovanie miery spoločenskej súdržnosti, občianskej angažovanosti, vnímania kvality života a zdravia, ako aj čitateľskej gramotnosti detí a dospelých.

Spoločenská súdržnosť, dôvera a prívetivosť

Na Slovensku prevláda nízka spoločenská súdržnosť a dôvera. Vo výskume európskych hodnôt vykonanom v roku 2017 bola spoločenská súdržnosť meraná ako percento obyvateľov a obyvateľiek, ktorí nemajú výhrady voči susedom z inej kultúry. Výsledky priamo odkazovali na rôzne skupiny obyvateľstva a výrazne sa líšili. 70 % respondentov zo Slovenska uviedlo, že nemá výhrady mať v susedstve Židov/Židovky, percento populácie bez výhrad voči moslimom/moslimkám kleslo na 43 % a absenciu výhrad voči Rómom/Rómkam už uvádzalo len 35 % opýtaných. Výsledky z Českej republiky ukazujú podobné hodnoty pre viaceré skupiny obyvateľstva, najmenší podiel (36 %) respondentov bez výhrad je opätovne voči Rómom/Rómkam. Výskum európskych hodnôt⁶⁹ poukazuje následne na nízku mieru spoločenskej dôvery na Slovensku, iba 21 % opýtaných súhlasí s tým, že iným ľuďom je možné veriť. Česká republika dosahuje rovnakú úroveň spoločenskej dôvery, o niekoľko percentuálnych bodov je na tom lepšie Poľsko (25 %) a Maďarsko (27 %). Z krajín EÚ dosiahli nižšiu úroveň spoločenskej dôvery len tri krajiny: Bulharsko (18 %), Chorvátsko (14 %) a Rumunsko (13 %).⁷⁰

Slovensko je jednou z najmenej prívetivých krajín pre cudzincov a cudzinky v EÚ. Index MIPEx⁷¹ sa zameriava na opatrenia vlád zlepšujúce integráciu cudzincov a cudziniiek v krajinách EÚ. Slovensko bolo v rámci tohto indexu vyhodnotené ako jedna z najmenej prívetivých krajín EÚ, pričom nižšie skóre dosiahli len Litva a Lotyšsko.

Občianska angažovanosť

Volebná účasť Slovenska sa pohybuje na úrovni priemeru krajín OECD (Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj), avšak pri aktuálnom vývoji v susedných krajinách je potrebné budovať povedomie o dôležitosti demokratického usporiadania krajiny. Dôvera vo vládu štátu je základom sociálnej kohézie a blahobytu, vysoká volebná účasť predstavuje mieru občianskej participácie na politickom procese⁷². Účasť na voľbách môže predstavovať proxy indikátor občianskej angažovanosti ľudí. Slovenská volebná účasť vo voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky (NR SR) v roku 2020 dosiahla 66 %, a teda dosahuje skoro priemer volebnej účasti krajín OECD (69 %). Z krajín V4 má nižšiu

⁶⁸ CROSSICK, G., KASZYNSKA, P. 2016. Understanding the value of arts & culture: The AHRC cultural value project, s. 7. Dostupné z: <https://www.ukri.org/wp-content/uploads/2021/11/AHRC-291121-UnderstandingTheValueOfArts-CulturalValueProjectReport.pdf>

⁶⁹ SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED. Výskum európskych hodnôt 2017 – Slovensko, s. 41. Dostupné z: http://www.sociologia.sav.sk/cms/uploaded/3120_attach_Pramenna_EVS_2017_Slovensko.pdf.

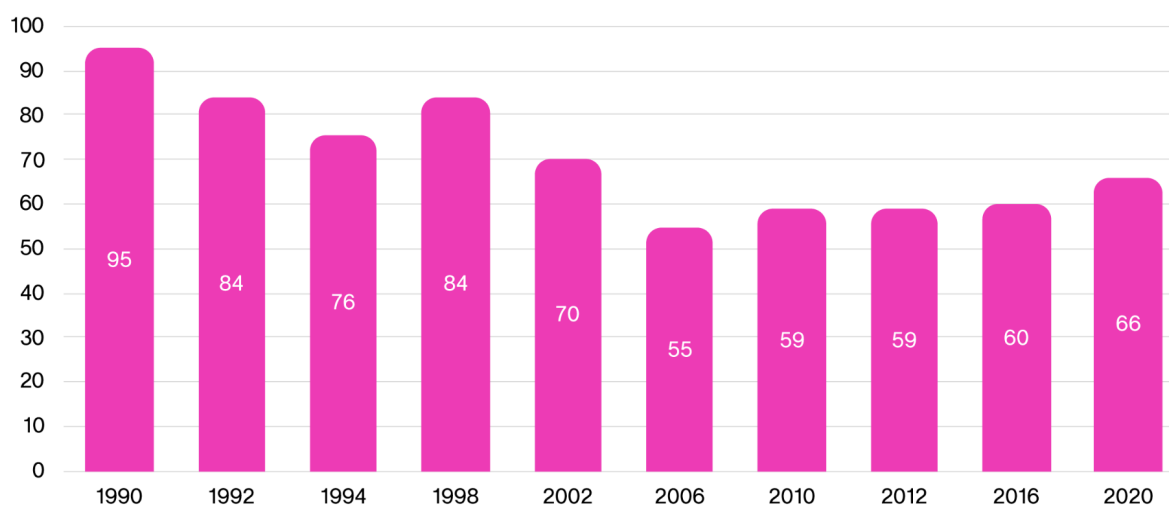
⁷⁰ UNIVERSITÄT WIEN. 2020. Sozialer Zusammenhalt, Teil II: Verbundenheit und Solidarität. Dostupné z: <https://www.werteforschung.at/projekte/werte-zoom/werte-zoom-3-sozialer-zusammenhalt-ii/>.

⁷¹ MIPEx. 2020. Migrant integration policy index. Dostupné z: <https://www.mipex.eu/play/>.

⁷² OECD. 2021. Better Life Index. Dostupné z: <https://www.oecdbetterlifeindex.org/topics/civic-engagement/>.

volebnú účasť len Česká republika, ich účasť vo voľbách do Poslaneckej snemovne Parlamentu Českej republiky bola v roku 2021 nižšia o jeden percentuálny bod na úrovni 65 %.

Graf 1 Slovenská volebná účasť vo voľbách do NR SR od roku 1990 (v %)

Zdroj: Štatistický úrad SR

Vnímanie kvality života a zdravia

Subjektívna kvalita života obyvateľov Slovenska je nižšia ako priemer OECD. Obyvatelia Slovenska vnímajú kvalitu svojho života⁷³ na nižšej úrovni, ako je priemer OECD, a zo 41 sledovaných krajín sa umiestnilo na 21. mieste. V rámci krajín V4 lepšie hodnotenie dosiahla len Česká republika, ktorá sa umiestnila na 17. mieste a ako jediná nad priemerom OECD. Poľsko s Maďarskom dosiahli výrazne horšie hodnotenie a nachádzajú sa na 30. a 33. mieste.

Dobrá zdravotný stav uvádza 65 % obyvateľov Slovenska. Slovensko dosiahlo 30. priečku v subjektívnom vnímaní zdravia a dobrý stav uvádza o 3 percentuálne body menej ľudí, ako je priemer OECD. Krajiny V4 sa vo vnímaní zdravotného stavu umiestnili hneď za sebou, v čele vedie Slovensko, nasleduje za ním Česká republika, Poľsko a Maďarsko.

Čitateľská gramotnosť

Čitateľská gramotnosť detí s pribúdajúcim vekom klesá a v čase nedochádza k zlepšovaniu.

Hodnotenie čitateľskej zručnosti 10-ročných detí PIRLS⁷⁴ ukazuje, že Slovensko dosahuje lepšie výsledky ako priemer krajín OECD, avšak zvyšné krajiny V4 dosiahli oveľa lepšie výsledky. Najlepšie sa umiestnilo Poľsko (565 bodov), potom Maďarsko (554 bodov), Česká republika (543 bodov) a až následne Slovensko (535 bodov).

Skóre v meraní 15-ročných detí poukazuje na takisto nízke čitateľské zručnosti. Zo 77 sledovaných krajín sa Slovensko umiestnilo na 41. mieste, čo predstavuje najslabšie výsledky v rámci V4 krajín. Najlepšie sa umiestnilo Poľsko na 10. mieste, následne Česká republika na 15. mieste a Maďarsko na 33. mieste.

V prípade oboch meraní čitateľskej zručnosti detí stagnujeme vo výsledkoch Slovenska v priebehu času.

Nadpriemerné výsledky čitateľskej gramotnosti dospelých zatieňuje výrazná dôvera konšpiračným teóriám. Výskum OECD zameraný na čitateľskú gramotnosť dospelých PIAAC⁷⁵ (15 – 65 rokov) je

⁷³ OECD. 2020. Better Life Index. How's life? Dostupné z: <https://www.oecdbetterlifeindex.org/>.

⁷⁴ NATIONAL CENTER FOR EDUCATION STATISTICS. 2016. PIRLS and ePIRLS Results. Dostupné z: https://nces.ed.gov/surveys/pirls/pirls2016/tables/pirls2016_table01.asp.

⁷⁵ OECD. 2019. Skills Matter: Additional Results from the Survey of Adult Skills. Dostupné z: https://www.oecd.org/skills/piaac/publications/Skills_Matter_Additional_Results_from_the_Survey_of_Adult_Skills_ENG.pdf.

jediným, v ktorom Slovensko dosiahlo nadpriemerné skóre z OECD krajín a spolu s Českou republikou aj najvyššie skóre z krajín V4, a teda 274 bodov. Maďarsko s Poľskom dosiahli o desať bodov menej, čo je priemerná úroveň dosiahnutých bodov krajinami OECD. Nadpriemerný výsledok Slovenska meraní PIAAC je však zatienený štúdiou Globsecu z roku 2020⁷⁶, v ktorej sa Slovensko spolu s Bulharskom ukázali byť krajinami s najväčšou náchylnosťou veriť konšpiračným teóriám a dezinformáciám (štúdia skúma 10 krajín strednej a východnej Európy). Výsledok poukazuje na dôležitosť kritického myslenia a čerpania informácií z overených zdrojov.

d) Zvyšovanie pozitívnych ekonomických vplyvov kultúry

Kultúra a kreatívny priemysel majú priame aj nepriame vplyvy na ekonomiku. Priamo je v nich generovaná pridaná hodnota, zamestnávajú ekonomicky aktívne obyvateľstvo, dochádza k importu a exportu kultúrnych statkov. Nepriama ekonomická stopa kultúry a kreatívneho priemyslu by bola ešte vyššia v prípade zohľadnenia vytvárania pridanej hodnoty aj v iných sektoroch, napríklad v turizme, ktorý generuje dopyt po tovaroch a službách aj v ďalších odvetviach ekonomiky. Výstupy kreatívnej práce poskytujú aj vstupy širokému spektru hospodárskych odvetví vo forme obsahu, inšpirácií, zručností a schopností, duševného kapitálu a odborných pracovníkov a pracovníčok.

Vyčísľovanie vplyvov kultúry a kreatívneho priemyslu vychádza z kvantifikácie priamych vplyvov. Ich ekonomické vplyvy sú vyčísľované v štatistike Satelitného účtu kultúry a kreatívneho priemyslu⁷⁷, pričom obmedzenie medzinárodného porovnania dát vyplýva z nejednotného zaradovania sektorov a podsektorov do kultúry a kreatívneho priemyslu. Táto absencia medzinárodne porovnateľných štatistík znamená, že aj napriek rastúcemu uvedomeniu si dôležitosti kultúry a kreatívneho priemyslu zostáva oblasť podceňovaná z pohľadu debát o verejných politikách⁷⁸. Dáta zo slovenského satelitného účtu sú dobre porovnateľné s Českou republikou, a hoci štatistika nie je rovnako zostavená (jednou z odlišností je, že Česká republika napr. zarátava do oblasti kultúrneho dedičstva aj služby cestovných kancelárií), ide o metodologicky najbližší satelitný účet k slovenskému.

Podiel HDP kultúry a kreatívneho priemyslu na HDP celej ekonomiky

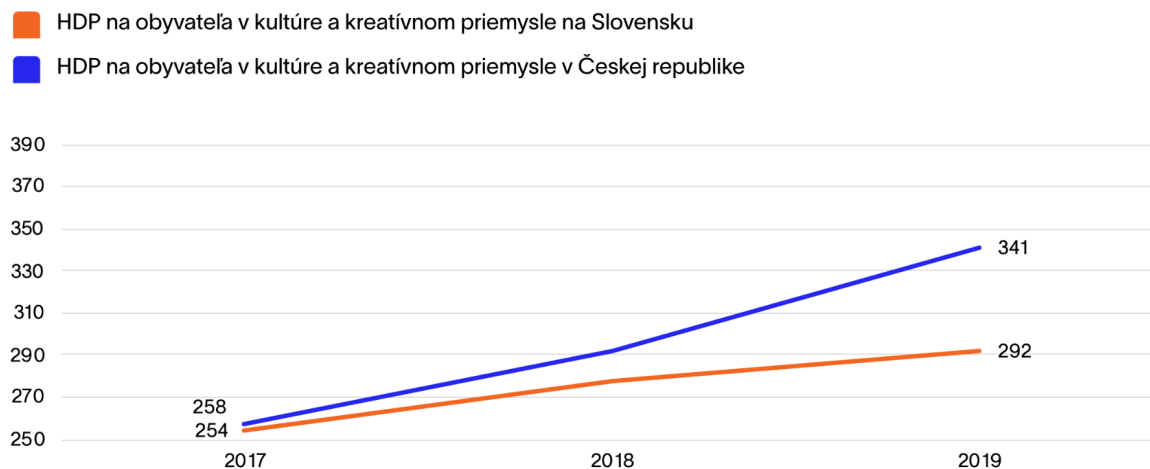
Podiel HDP kultúry a kreatívneho priemyslu na HDP celej ekonomiky Slovenska je porovnateľný s Českou republikou, no český sektor kultúry a kreatívneho priemyslu rastie rýchlejšie. V roku 2019 tvoril sektor kultúry a kreatívneho priemyslu na Slovensku 1,7 % z HDP celej ekonomiky, medzi rokmi 2017 – 2019 došlo k absolútnemu nárastu podielu kultúry a kreatívneho priemyslu na HDP z 1,39 miliárd eur v roku 2017 na 1,60 mld. v roku 2019. Ide o absolútny nárast o 206 miliónov eur, v prepočte na osobu je to nárast o 37 eur. Český satelitný účet ukazuje, že v roku 2020 tvorí kultúra a kreatívny priemysel v Českej republike 1,56 % HDP celej ekonomiky, čo predstavuje 3,55 miliárd eur. Medzi rokmi 2017 – 2019 však zaznamenali oveľa vyšší nárast HDP ako Slovensko, išlo absolútne o 892 miliónov eur, a teda nárast o 83 eur na osobu.

⁷⁶ GLOBSEC. 2020. Voices of Central and Eastern Europe Perceptions of Democracy & Governance in 10 EU Countries. Dostupné z: <https://www.globsec.org/sites/default/files/2020-06/Voices-of-Central-and-Eastern-Europe-print-version.pdf>.

⁷⁷ INFOSTAT – INŠTITÚT INFORMATIKY A ŠTATISTIKY, 2021 (pozn. č. 15).

⁷⁸ OECD. 2021. Economic and Social Impact of Cultural and Creative Sectors. Dostupné z: <https://www.oecd.org/cfe/leed/OECD-G20-Culture-July-2021.pdf>.

Graf 2 Vývoj HDP v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu na osobu na Slovensku a v Českej republike, v eur p. c.

Zdroj: Satelitný účet KKP

Zamestnanosť v kultúre a kreatívnom priemysle

Na Slovensku pracuje relatívne málo ľudí v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu. Celosvetovo ponúka sektor kultúry a kreatívneho priemyslu skoro 30 miliónov zamestnaní, najmä v oblastiach vizuálneho umenia, neperiodickej tlače a hudobného priemyslu⁷⁹. Na Slovensku v roku 2019 pracovalo v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu 34 423 zamestnancov a zamestnankýň, čo predstavuje 1,4 % zamestnaných celej ekonomiky, zatiaľ čo zamestnanosť kultúry a kreatívneho priemyslu sa v Česku pohybuje okolo 2 % celkovej zamestnanosti (v roku 2020 skoro 80 000 zamestnancov a zamestnankýň). Zamestnanosť v Slovenskej aj Českej republike vykazovaná v satelitných účtoch sa pohybuje na nižšej úrovni v porovnaní s priemerom krajín EÚ, podľa ktorého v kultúrnom sektore v roku 2015 pracovalo 2,9 % zamestnancov a zamestnankýň⁸⁰.

Import a export sektora kultúry a kreatívneho priemyslu

Ekonomická uzatvorenosť slovenskej kultúry a kreatívneho priemyslu voči zahraničiu je v štatistikách zreteľná. Satelitné účty kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenska a Česka poukazujú na ich porovnateľný podiel na HDP. Táto podobnosť však prestáva platiť pri vyčísľovaní importu a exportu. Slovenský import v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu bol v roku 2019 na úrovni 60 eur na osobu, pričom český dosahoval 208 eur na osobu. Ešte viditeľnejší rozdiel je v prípade exportu, na Slovensku sa v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu exportovalo v roku 2019 v hodnote 40 eur na osobu, naopak, v Česku v hodnote 236 eur na osobu.

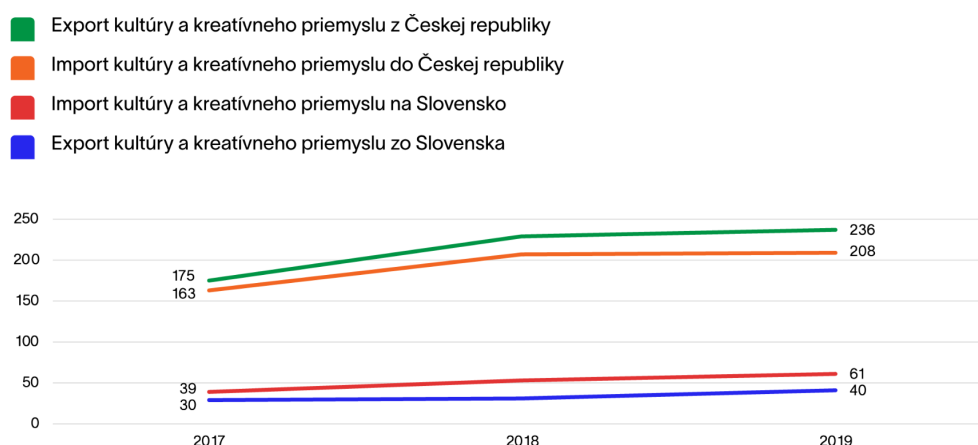
⁷⁹ UNESCO. 2015. Cultural Times. Dostupné z:

https://en.unesco.org/creativity/sites/creativity/files/cultural_times_the_first_global_map_of_cultural_and_creative_industries.pdf.

⁸⁰ SOCIAL OBSERVATORY OF "LA CAIXA". 2018. Cultural Participation and Wellbeing. Dostupné z:

https://www.culturalpolicies.net/wp-content/uploads/2019/10/Observatorio_Social_laCaixa_Dossier-4_2017.pdf.

Graf 3 Vývoj importu a exportu na osobu v kultúre a kreatívnom priemysle v SR a v ČR, v eur p. c.

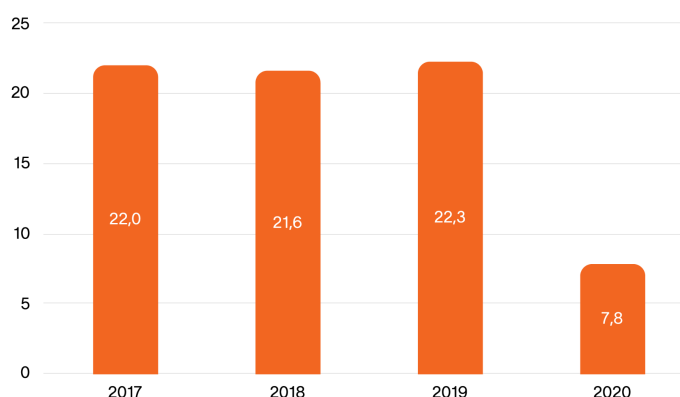

Zdroj: Satelitný účet KKP

Všetky vplyvy pandémie na kultúru ešte nie sú vyčíslené, no počet návštev ukazuje prepád o 65 %.

Kultúrny a kreatívny sektor bol v posledných rokoch jednou z oblastí ekonomiky najviac zasiahnutých pandemiou. Zvýraznili sa ňou už existujúce výzvy a problémy sektora, akými sú nestabilita zamestnania a príjmu, keďže väčšina zamestnancov a zamestnankýň priemyslu pracuje na živnosť alebo v menších firmách. Prieskum ICOM (Medzinárodná asociácia múzeí) z roku 2020 ukazuje, že až štvrtina odborných pracovníkov a pracovníčok múzeí na voľnej nohe zvažuje úplnú zmenu kariéry⁸¹. Vzhľadom na oneskorené vyhodnocovanie štatistík satelitného účtu ešte nie sú k dispozícii agregátne údaje o vplyve pandémie na sektor kultúry a kreatívneho priemyslu. Vplyv pandémie je však viditeľný vo vývoji počtu návštev kultúrnych podujatí. Zatiaľ čo sa počet návštev medzi rokmi 2017 – 2019 pohybuje nad úrovňou 21 miliónov, v roku 2020 nastal prepád o skoro dve tretiny na 7,8 milióna návštev, spôsobený plošným zatváraním kultúrnych inštitúcií pre protipandemické opatrenia.

Graf 4 Vývoj návštev podujatí medzi rokmi 2017 – 2020, v mil. návštev

Zdroj: KULT

Poznámka: V kultúrnych podujatiach je zarátaný počet návštev festivalov, koncertov, galérií, múzeí, podujatí knižníc, divadiel, podujatí v oblasti multimédií a špecializovaných dizajnérskeho činností.

⁸¹ ICOM. 2020. Museums, Museum Professionals and COVID-19: Follow-up Survey. Dostupné z: https://icom.museum/wp-content/uploads/2020/11/FINAL-EN_Follow-up-survey.pdf.

UNESCO (Organizácia Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru) odhaduje, že v EÚ a Veľkej Británii sa prepadol sektor kultúry a kreatívneho priemyslu medzi rokmi 2019 a 2020 o 30 % (skoro 200 miliárd eur).⁸²

Zhrnutie

Slovensko zdedilo širokú kultúrnu infraštruktúru a záujem ľudí o kultúru a umenie, zároveň však nechotu kultúru zdieľať. Slovenskej kultúre sa za tridsať rokov samostatnosti nepodarilo prispieť k vybudovaniu sebavedomej spoločnosti, ktorá si dôveruje a ktorá sa nebojí otvoriť sa sebe a svetu – naopak, trendy sa zhoršujú, a to aj bez započítania vplyvu pandémie covid-19.

Chrbtovou kosťou slovenskej kultúrnej infraštruktúry je knižničná sieť, keďže v každom okrese sa nachádza v priemere 94 knižníc. Iba v 9 zo 79 okresoch platí, že sa v ňom nachádza zároveň aspoň jedna knižnica, divadlo, galéria, múzeum, stredisko poskytujúce kultúrno-osvetovú činnosť a nezávislé kultúrne centrum.

V predpandemických rokoch zaznamenala slovenská kultúra každoročne 21 miliónov návštev, teda v priemere 3,9 návštev na každého obyvateľa a obyvateľku, pričom toto číslo sa znížilo približne na jednu tretinu v roku 2020. Z prieskumov vyplýva, že obyvatelia Slovenska navštevujú kultúrne podujatia menej ako Európania a ich najčastejšie uvádzané dôvody neúčasti sú nedostatok času a nezujem o danú oblasť. Povšimnuteľné je, že jeden z mála indikátorov, v ktorom sú obyvatelia a obyvateľky Slovenska v popredí oproti krajinám EÚ, je ich aktívna participácia v záujmovom-umeleckej činnosti.

Ponúka sa teda obraz krajiny, ktorej občania a občianky síce majú intenzívny vzťah ku kultúre, ale verejne ho menej zdieľajú. To sa dá vysvetliť aj nízkou mierou spoločenskej súdržnosti a dôvery, keďže platí, že iba 21 % opýtaných súhlasí s tým, že iným ľuďom sa dá veriť. S tým môže súvisieť aj relatívne malá a klesajúca tendencia k občianskej angažovanosti a relatívne nízka miera subjektívneho vnímania kvality života.

Podobný obraz uzavretosti ponúka aj ekonomický pohľad na kultúru, keďže platí, že podiel HDP kultúrneho a kreatívneho priemyslu na slovenské HDP je porovnateľný s českým, hoci s klesajúcou tendenciou, ale obchodná výmena tohto sektora so zahraničím je na obyvateľa a obyvateľku v Českej republike 4,4-krát väčšia. Slovensko teda omnoho menej kultúry kupuje zo zahraničia a omnoho menej svojej kultúry do zahraničia vyváža.

V závere stratégie predkladáme rozsiahlu prílohu V, ktorá nadväzuje na tento text a prezentuje ekonomické ukazovatele a nástroje kultúrnej politiky na Slovensku vrátane strešnej kultúrnej politiky (verziu k novembru 2022).

⁸² UNESCO. 2020. Culture & COVID-19: Impact and Response Tracker. Dostupné z: <https://en.unesco.org/news/culture-covid-19-impact-and-response-tracker>.

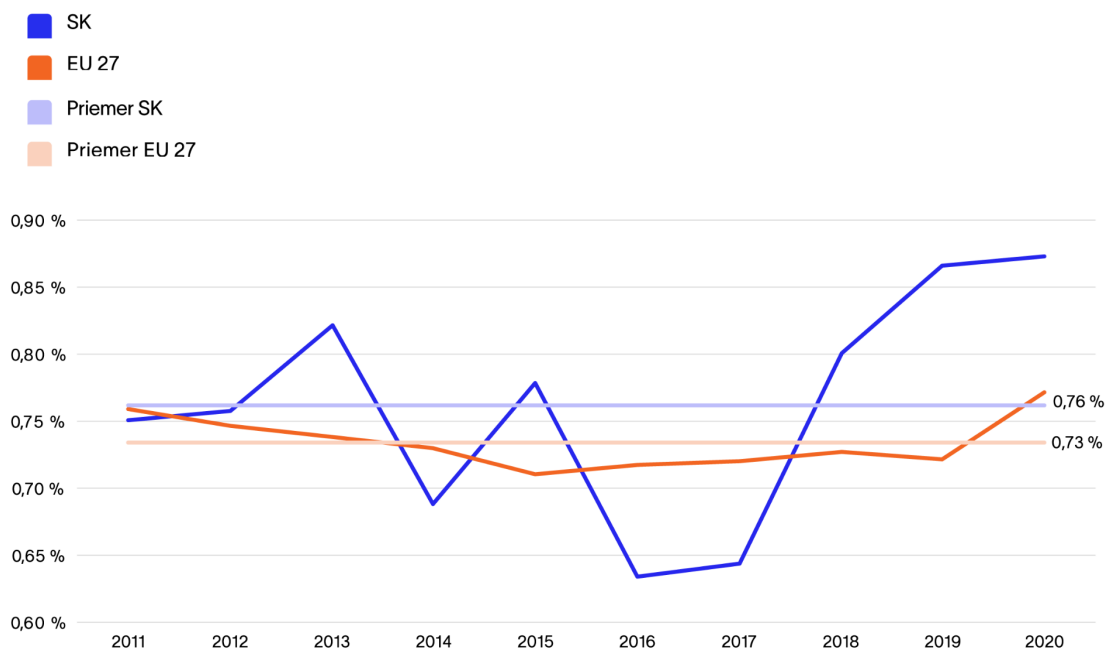
Hodnota za peniaze v rezorte kultúry

Spolu s merateľnými ukazovateľmi na vyhodnocovanie výsledkov kultúrnej politiky na Slovensku je kľúčové tieto výsledky prepojiť s výdavkami v kultúre – zistiť, akú hodnotu dostávame a za koľko peňazí. Iba tak dokážeme efektívne narábať s obmedzenými zdrojmi a robiť tie správne rozhodnutia smerujúce k rozvoju kultúry na Slovensku.

Množstvo financií, ktoré štát a samospráva na Slovensku alokujú na kultúru, sú dlhodobo porovnateľné s priemerom EÚ. Za poslednú dekádu bola priemerná verejná alokácia na kultúru na Slovensku 0,76 % HDP oproti 0,73 % HDP v priemere EÚ 27 (**Graf 5**). Za rovnaké časové obdobie bola priemerná verejná alokácia na kultúru na Slovensku vyjadrená podielom voči celkovým verejným výdavkom 1,80 % oproti 1,51 % v EÚ 27 (**Graf 6**). Pre detailnú informáciu o tom, ako sa verejné výdavky na kultúru na Slovensku ďalej členia, odporúčame záverečnú správu revízie výdavkov na kultúru⁸³.

Výsledky kultúrnej politiky na Slovensku nedosahujú v mnohých ukazovateľoch porovnateľnú úroveň s ostatnými krajinami EÚ napriek tomu, že sa na slovenskú kultúru alokuje porovnateľné množstvo peňazí. Pre objektívne zhodnotenie výsledkov kultúrnej politiky odporúčame záverečnú správu revízie výdavkov na kultúru⁸⁴, resp. časti tejto stratégie⁸⁵. V slovenskej kultúre reálne čelíme problémom ako zlý stav verejnej kultúrnej infraštruktúry, nízke mzdy pracovníkov a pracovníčok v kultúre, napäté rozpočty verejných kultúrnych inštitúcií a podobne. Tieto problémy však nie sú spôsobené nedostatkom peňazí v kultúre, ale ich neefektívnou alokáciou. Inými slovami: v kultúre dlhodobo nedochádza k maximalizácii hodnoty za peniaze⁸⁶. V tejto štúdii sú identifikované najväčšie zdroje neefektívnosti v súvislosti s financovaním kultúry prostredníctvom Ministerstva kultúry Slovenskej republiky a na základe týchto zistení sú v stratégii navrhnuté konkrétne riešenia, ktoré by mali tieto nedostatky odstrániť a zvýšiť hodnotu za peniaze slovenskej kultúrnej politiky (**Tabuľka 6**).

Graf 5 Verejné výdavky na kultúru v rokoch 2011 – 2020 (v % HDP)

Zdroj: Eurostat

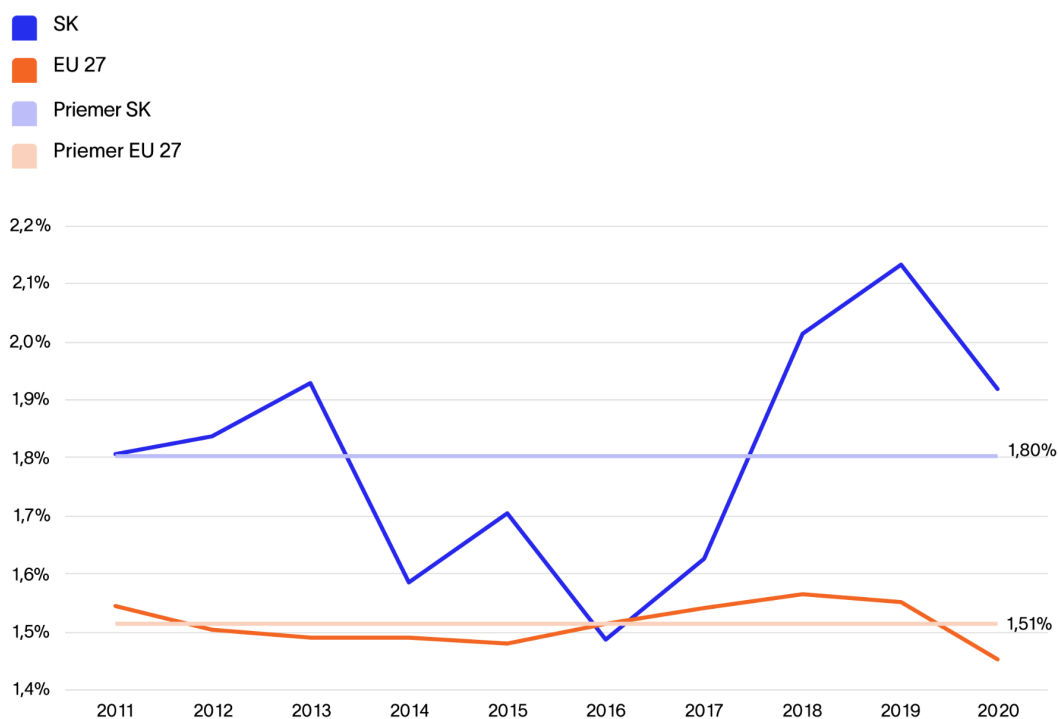
⁸³ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. INŠTITÚT KULTÚRNEJ POLITIKY (pozn. č. 18).

⁸⁴ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. INŠTITÚT KULTÚRNEJ POLITIKY (pozn. č. 18).

⁸⁵ Kapitola Aká je úspešnosť kultúrnej politiky na Slovensku? na s. 21 a príloha V Ekonomické ukazovatele a nástroje kultúrnej politiky.

⁸⁶ Viac o koncepte hodnoty za peniaze: MINISTERSTVO FINANCIÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Hodnota za peniaze. Dostupné z: <https://www.mfsr.sk/sk/financie/hodnota-za-peniaze/>.

Graf 6 Verejné výdavky na kultúru v rokoch 2011 – 2020 (v % verejných výdavkov)

Zdroj: Eurostat

Tabuľka 6 Príčiny nízkej hodnoty za peniaze v rezorte kultúry a jej možné riešenia

#	Problém	Riešenie
a) Ľudský kapitál		
a1)	Nedostatočné ohodnotenie zamestnancov a zamestnankyň	Navýšenie miezd (príloha I, s. 3)
a2)	Vysoká fluktuácia zamestnancov a zamestnankyň	Stabilizácia zamestnaneckých pomerov
a3)	Nedostatočná kvalita zamestnancov a zamestnankyň	Riešenie a1), a2)
b) Všeobecný rozhodovací proces		
b1)	Nedodržiavanie ekonomických, právnych a manažérskych štandardov	Riešenia a) Centrálny ekonomický systém
b2)	Absencia objektívnych štandardov pre kultúrne inštitúcie	Vytvorenie štandardov (druhá revízia výdavkov na kultúru)
b3)	Náchylnosť rezortu podľahnúť lobistickým tlakom	Riešenie b1), b2) Systém riadenia Systém merateľných ukazovateľov (s. 103) Dodržiavanie investičnej stratégie MK SR Zriadenie fondu na podporu kultúrneho dedičstva (príloha I, s. 11)
c) Verejné obstarávanie		
c1)	Nadhodnotené zákazky	Riešenia b) Analytické ex ante a ex post vyhodnocovanie zákaziek a investícií
c2)	Vysoký investičný dlh	Riešenia b), c1)
d) Participácia súkromného trhu na financovaní kultúry		
d1)	Nízka miera súkromných zdrojov	Zákon o sponzoringu, nástroj na kompenzáciu vlastníkov národných kultúrnych pamiatok
e) Všeobecné ekonomické zaostávanie Slovenska		

Zdroj: IKP

Analyzované príčiny nízkej hodnoty za peniaze v rezorte kultúry vychádzajú zo skúsenosti MK SR, závery sú však implementovateľné pre celý verejný sektor kultúry a odporúčame ich aj pre organizácie územnej samosprávy.

a) Ľudský kapitál

Adekvátne finančné ohodnotenie zamestnancov a zamestnankýň je nevyhnutný predpoklad pre efektívne fungovanie štátnych inštitúcií, aj keď samo osebe tento problém nevyrieši. Pre efektívne fungovanie akejkoľvek verejnej inštitúcie sú potrebné dva predpoklady: nastavenie vnútorného a vonkajšieho systému práv a povinností danej inštitúcie a obsadenie kvalitných zamestnancov a zamestnankýň na jednotlivých pozíciách. Slovenská republika má za tridsať rokov vybudované štandardné európske legislatívne prostredie, ktoré je dôsledkom snahy integrácie a konvergencie Slovenska do EÚ. Keďže z legislatívneho pohľadu má Slovensko štandardné európske inštitúcie, zdrojom zaostávania za vyspelejšou Európou musí byť ľudský kapitál. Pre kvalitu ľudského kapitálu sú dôležité mnohé celospoločenské faktory (vzdelanie a zdravie populácie, hodnotové nastavenie spoločnosti) a ekonomické podmienky výkonu zamestnania, t. j. najmä mzdové ohodnotenie. Z pozície kompetencií MK SR je preto nevyhnutné vhodne nastaviť mzdové podmienky pre zamestnancov a zamestnankyne celého rezortu tak, aby mohol dosahovať patričnú hodnotu za peniaze a kvalitné kultúrne služby občanom a občiankam Slovenska. Strategický návrh na primerané mzdové podmienky pre rezort kultúry prináša kapitola Mzdy v kultúre, s. 3 – 7 prílohy I).

Vysoká fluktuácia štátnych zamestnancov a zamestnankýň dokáže aj pri adekvátnom finančnom ohodnotení brániť efektívnemu výkonu kultúrnej politiky. Zamestnanci a zamestnankyne môžu dosahovať optimálne pracovné výkony až po zorientovaní sa v danej problematike a pracovnom priestore. Fluktuácia na úrovni riadiacich pozícií pri zmene politického vedenia má negatívny vplyv na schopnosť štátnych zamestnancov a zamestnankýň kvalitne spravovať štát.

Tento začarovaný kruh má za následok, že slovenské ústredné orgány štátnej správy za tridsať rokov samostatnosti často nemajú dlhodobú pamäť a v pravidelných intervaloch sa opakovane odzovu učia, ako sa verejná politika robí a riadi.

MK SR je podľa vybraného indikátora podielu odstupného na celkových kompenzáciách ministerstvom s najväčšou fluktuáciou zamestnancov a zamestnankýň na Slovensku. Podľa analýzy Útvary hodnoty za peniaze (ÚHP) MF SR dosahovalo MK SR najvyšší podiel vyplateného odstupného na celkových kompenzáciách (0,9 % pre MK SR oproti 0,1 % pre agregát všetkých ministerstiev) v rokoch 2009 – 2018, pričom najhoršie boli roky 2010 a 2012.⁸⁷ Z iného ukazovateľa vyplynulo, že v rokoch 2016 – 2018 spolu každoročne odišlo až 10 % zamestnancov a zamestnankýň, pričom v roku 2018 dosiahol hodnotu takmer 15 %. Prítom z biznisových štúdií vieme, že generálni riaditelia akciových spoločností dosahujú svoje najlepšie pracovné výsledky (merané výnosom pre akcionárov) až v 14. roku vo funkcii.⁸⁸ **Preto by malo MK SR každoročne zverejňovať údaje o fluktuácii zamestnancov a zamestnankýň, aby sa dal sledovať vývoj a vyvíjať tlak na stabilizáciu štátnozamestnaneckých pomerov.**

Zodpovednosťou štátnych zamestnancov a zamestnankýň je okrem podpory napĺňania politickej vízie aktuálneho vedenia aj ochrana dlhodobého verejného záujmu a začínanie aktuálneho vedenia do legislatívnych, procesných, personálnych a iných rezortných špecifik. Vo vyspelých demokratických spoločnostiach sa rešpektuje odbornosť štátnych inštitúcií, ktorá je výsledkom desiatok a stoviek rokov kontinuálnej kumulácie znalostí a skúseností, ktoré si štátni zamestnanci a zamestnankyne postupne jeden druhému odovzdávajú. Tieto poznatky a skúsenosti v znalosti legislatívneho prostredia, procesných a procedurálnych pravidiel, personálnych faktorov a podobne môžu poskytovať aktuálnemu vedeniu, čo je cenné pre individuálny záujem vedenia (pomáhajú vedeniu naplňať svoje politické ciele), ale aj pre verejný záujem (pomáhajú vytvárať kontinuitu, zákonnosť a efektívnosť verejnej politiky). Tieto znalosti a skúsenosti však, prirodzene, nemôžu byť odovzdané, ak ich ani štátni zamestnanci a zamestnankyne nemajú z dôvodu vysokej fluktuácie štátnozamestnaneckých pozícií, alebo ak ich odovzdať nevedia z dôvodu všeobecne nízkej kvality ľudského kapitálu. Prekážkou môže byť aj nedostatočne kvalitne vybudovaná pracovná kultúra, ktorá môže spôsobovať neefektívnu komunikáciu, uzavretosť voči zdieľaniu vedomostí a skúseností či neochota inovovať. **Nedostatočná kvalita štátnych zamestnancov a zamestnankýň sa okrem všeobecného zvyšovania kvality ľudského kapitálu dá riešiť**

⁸⁷ MINISTERSTVO FINANCIÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2020. Fluktuácia zamestnancov štátnych a súkromných organizácií. Dostupné z: https://www.mfssr.sk/files/archiv/49/Fluktuaciazamestnancov_final.pdf.

⁸⁸ CITRIN, J. M., HILDEBRAND, C. A., STARK, R. J. 2019. The CEO Life Cycle: A Study of Performance over Time. In: Harvard Business Review. Dostupné z: <https://hbr.org/2019/11/the-ceo-life-cycle>.

pomocou zníženia miery fluktuácie, zvýšenia mzdového ohodnotenia, ale aj zmenou pracovnej kultúry.

b) Všeobecný rozhodovací proces

Ďalším negatívnym faktorom znižujúcim hodnotu za peniaze v rezorte kultúry je nedodržovanie ekonomických, právnych a manažérskych štandardov. Ekonomické, právne a manažérske pravidlá a štandardy, ktoré často vychádzajú z dobrej praxe ostatných členských krajín EÚ, si síce vyžadujú veľkú časovú dotáciu, ale zvyšujú kvalitu a efektivitu výsledku. Často sú však vnímané ako prekážka, čo nie je správny prístup, pokiaľ má v procese rozhodovania vo verejnej správe dôjsť k efektívnemu a kvalitnému výsledku. Proces verejného obstarávania je efektívny nástroj znižovania nákladov; vedenie účtovníctva nie je formalita, ale efektívny nástroj zberu dát, ktoré pomáhajú riadiť procesy v inštitúcii; výberový proces nie je prekážka v riadení, ale efektívny spôsob výberu najlepších uchádzačov. Platí však, že neefektívne využívanie daných nástrojov nevedie k požadovaným výsledkom. **Preto je pre zvýšenie miery dodržiavania týchto štandardov kľúčové zvyšovať kvalitu ľudského kapitálu v rezorte.** S uvedeným úzko súvisí aj miera fluktuácie, keďže noví zamestnanci a nové zamestnankyne nevedia štandardy dodržiavať ani korigovať vedenie v ich dodržiavaní, ak ich sami nepoznajú.

Pre zvyšovanie dodržiavania daných štandardov MK SR pracuje na zavedení centrálneho ekonomického systému. Nový systém bude združovať viaceré moduly, do ktorých budú mať zamestnanci a zamestnankyne ministerstva prístup z rôznych oddelení. To zvýši všeobecnú informovanosť a mieru dodržiavania uvedených štandardov. Vo veľkej miere to bude viesť k zvýšeniu odolnosti MK SR voči tlaku ekonomických lobistických skupín, keďže voľný prístup k informáciám znižuje priestor pre korupciu a klientelizmus.

Momentálne nie je objektívne možné určiť, aká je miera podfinancovanosti slovenských kultúrnych inštitúcií, a to pre neexistenciu objektívnych štandardov. Otázku adekvátnosti miery financovania nemožno zodpovedať prostredníctvom „pocitu“ ani pomocou jednoduchej analýzy výsledkov, keďže nekvalitné výsledky môžu byť dôsledkom nekvalitného manažovania disponibilných zdrojov a nielen dôsledkom nedostatku financií.⁸⁹ Adekvátnosť miery financovania sa dá objektívne posúdiť a vypočítať porovnaním skutočnosti voči objektívne stanoveným štandardom. Kvalitne spracované štandardy umožňujú stanoviť minimálny a optimálny rozsah danej činnosti, danej kultúrnej inštitúcie v závislosti od veľkosti inštitúcie. Následne sa v súlade s trhovými cenami nacení jednotlivé činnosti, zvolí sa požadovaná veľkostná trieda kultúrnej inštitúcie a vypočíta sa minimálna a optimálna výška financovania. Až na záver sa vypočíta rozdiel medzi skutočným financovaním danej kultúrnej inštitúcie a zvoleným štandardom, z čoho vyjde odhadovaná miera podfinancovanosti alebo prefinancovanosti.

Vyčíslenie nákladov a potenciálnych prínosov investícií v kultúre prostredníctvom analytických nástrojov postavených na základe objektívnych štandardov umožňuje kvalitne prioritizovať investičné projekty a rozhodovať o pridelení obmedzených finančných prostriedkov MK SR a štátu ako celku. Bez analytických nástrojov sa rozhodnutia o podpore alebo vzniku rôznych kultúrnych inštitúcií dejú bez diskusie o tom, či MK SR má dostatok finančných prostriedkov na takúto podporu. Výsledkom takéhoto rozhodovania o kultúrnej infraštruktúre je, že MK SR sa zaväzuje k projektom, o ktorých nevie posúdiť, či sú finančne realizovateľné a udržateľné. Následne sa daný záväzok musí dať do súladu s objektívnymi finančnými možnosťami, čo vedie k zníženej kvalite realizácie oproti pôvodným záväzkom. Uvedené je aj dôsledkom nedodržovania ekonomických štandardov, ako napríklad predkladanie detailného rozpočtu pred realizáciou projektov, keďže prínos kultúry sa zvyčajne považuje za nevyčísliteľný, a preto finančné náklady často nie sú považované za rozhodujúce. V kultúre sú zdroje prirodzene obmedzené, preto je pre akékoľvek rozhodnutie dôležité porovnať potenciálne prínosy a zároveň potenciálne náklady daného rozhodnutia. Bez adekvátnych analýz sa MK SR v histórii zaväzovalo k projektom, ktoré následne nemohlo financovať na požadovanej úrovni.

Preto je dôležité, aby MK SR zaviedlo pre všetky relevantné kultúrne politiky a kultúrne inštitúcie objektívne štandardy⁹⁰. Z týchto štandardov by sa následne dali vypočítať objektivizované finančné požiadavky a slovenská kultúrna infraštruktúra by sa následne dala optimalizovať a dať do súladu s rozpočtovými možnosťami. V súčasnom stave verejných kultúrnych inštitúcií je pri ich optimalizácii vhodné rozširovať slovenskú kultúrnu infraštruktúru koncepčne na základe objektívneho zhodnotenia potrieb a dopytu a sústrediť sa zároveň na to, aby slovenská ekonomika a verejný rozpočet dokázali pokryť už existujúce záväzky.

⁸⁹ Hoci nedostatok financií môže poslúžiť ako jednoduché „vysvetlenie“ pre existenciu nedostatočných výsledkov.

⁹⁰ Štandardmi rozumieme v tomto kontexte kvalitatívne a kvantitatívne parametre, ktoré hodnotia schopnosť verejných kultúrnych inštitúcií vykonávať ich činnosť.

Pre nízku kvalitu ľudského kapitálu a absenciu, resp. nízku mieru dodržiavania kultúrnych, ekonomických, právnych a manažérskych štandardov je MK SR zraniteľné voči ekonomickým, sektorovým a politickým záujmom, ktoré sa nie vždy rovnajú záujmu verejnému. Riešením je už spomínané zvyšovanie kvality ľudského kapitálu a zavedenie a vyžadovanie dodržiavania presných štandardov, z ktorých väčšina je v súčasnosti už legislatívne ukotvená.

Na ďalšie zvyšovanie odolnosti MK SR voči vonkajším tlakom je potrebné:

- + Zaviesť systém pravidelného informovania vedenia MK SR o situácii v rezorte (s. 9);
- + Zaviesť systém vyhodnocovania kultúrnych politík na základe merateľných ukazovateľov (s. 103);
- + Dodržiavať princípy a plány už schválenej investičnej stratégie MK SR;⁹¹
- + Zriadiť fond na podporu kultúrneho dedičstva (príloha I, s. 11).

c) Verejné obstarávanie

Dostatočná alokácia financií sa môže rýchlo stratiť, ak obstarávanie tovarov, služieb a investícií neprebíha v kontexte širokej hospodárskej súťaže a za trhové ceny. Zorganizovanie efektívneho verejného obstarávania je časovo náročné. Okrem rozsiahlej komunikácie medzi množstvom zainteresovaných zložiek (ekonomické, právne, vecné, obstarávacie oddelenie) môže v nadlimitných zákazkách vyžadovať spracovanie stoviek strán dokumentácie. Pomalosť a neefektívnosť slovenského verejného obstarávania nemožno dávať za vinu legislatívnemu nastaveniu, keďže obstarávanie nadlimitných zákaziek je v rámci jednotného trhu EÚ harmonizované. To znamená, že nedostatočné výsledky nemusia byť dôsledkom vysokej byrokracie, ale nedostatočne kvalitných ľudských zdrojov, povrchného, len formálneho dodržiavania legislatívnych pravidiel a štandardov a zásahov korupcie a klientelizmu.

Iba z dvoch verejných obstarávaní realizovaných MK SR v rokoch 2021 a 2022, v ktorých sa rezort kultúry zamerlal na stránku hospodárnosti, dokázal nájsť úspory v hodnote 16 mil. eur (Tabuľka 7).

Oproti benchmarkom boli výsledky obstarávania 2- až 6-násobne lacnejšie za dodanie tej istej služby. V oboch zákazkách ide o zákazky v oblasti IT. Prvá zákazka sa týka poskytovania servisných služieb pre základnú IT infraštruktúru MK SR na roky 2022 – 2026, ktorá je 6-násobne lacnejšia ako pôvodná, pričom je vhodná na porovnanie, pretože je obsahovo takmer totožná so zákazkou pre roky 2017 – 2022. Ide o štandardné poskytovanie SLA služieb (dohoda o úrovni poskytovaných služieb), takže nejde o IT technológiu, v ktorej by platil Moorov zákon⁹². Druhá zákazka je dvojnásobne lacnejšia, ako bola predpokladaná hodnota zákazky, pričom ide o vytvorenie a prevádzku nového informačného systému pre Pamiatkový úrad Slovenskej republiky (PÚ SR). Porovnanie s inou zákazkou by v tomto prípade nebolo korektné, keďže ide o špecifický produkt. Napriek tomu sa dá na nej ilustrovať, ako MK SR neopatrne operuje s kľúčovými parametrami, akým je napr. cena. Štát pritom mal k dispozícii informáciu zo štúdie uskutočniteľnosti k informačnému systému PAMIS,⁹³ ktorá bola hodnotená analytikmi z ÚHP MF SR⁹⁴ a ktorá odhadovala náklady na realizáciu v hodnote 8 – 10 mil. eur, čo bolo veľmi blízko vysúťaženej hodnote.

Úspora 16 mil. eur predstavuje také množstvo peňazí, ktoré by v roku 2022 stačilo na to, aby bol plne vykrytý rozpočet takmer všetkých knižníc zriadených MK SR. Menovite ide o Slovenskú národnú knižnicu, Štátnu vedeckú knižnicu v Banskej Bystrici, Štátnu vedeckú knižnicu v Prešove, Štátnu vedeckú knižnicu v Košiciach a Slovenskú knižnicu pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči.

Aby boli všetky verejné obstarávania rezortu kultúry také úspešné, je potrebné okrem zvyšovania kvality ľudského kapitálu a skvalitnenia rozhodovacieho procesu dodržiavať postupy, ktoré budú garantovať transparentnosť a spravodlivosť pri realizácii zákazky.

⁹¹ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. INŠTITÚT KULTÚRNEJ POLITIKY. 2022. Investičná stratégia Ministerstva kultúry Slovenskej republiky: Investície Ministerstva kultúry Slovenskej republiky. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/institut-kulturnej-politiky/investicie/>.

⁹² TARDI, C. 2022. What Is Moore's Law and Is It Still True? Dostupné z: <https://www.investopedia.com/terms/m/mooreslaw.asp>.

⁹³ PAMIATKOVÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2019. Zverejnenie štúdie uskutočniteľnosti – Pamiatkový informačný systém. Dostupné z: <https://www.pamiatky.sk/page/zverejnenie-studie-uskutocnitelnosti-pamis/>.

⁹⁴ ÚTVAR HODNOTY ZA PENIAZE MINISTERSTVA FINANCIÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2019. Hodnota za peniaze projektu Pamiatkový informačný systém. Dostupné z: https://www.mfsr.sk/files/archiv/4/PAMIS_UHP_hodnotenie_20190220.pdf.

Tabuľka 7 Úspory dosiahnuté pri vybraných zákazkách MK SR

Zákazka	Hodnota zákazky (v eur, s DPH)	Trvanie zmluvy	Zdroj
Poskytovanie servisných služieb pre základnú IT infraštruktúru MK SR			
Pôvodná zmluva	9 543 053,06 ⁹⁵	2017 – 2022	https://www.crz.gov.sk/2910679/
Nová zmluva	1 624 176,00	2022 – 2026	https://www.crz.gov.sk/zmluva/6934790/
Vytvorenie a prevádzka informačného systému PAMIS pre PÚ SR			
Predpokladaná hodnota zákazky	16 280 620,80	2022 – 2029	https://www.verejnesutaze.sk/tender/uvo/8623
Vysúťažená cena zákazky	8 074 023,60	2022 – 2029	https://www.crz.gov.sk/zmluva/6400990/ https://www.crz.gov.sk/zmluva/6401267/

Zdroj: Vlastné spracovanie IKP

Do budúcnosti musí MK SR zvýšiť kontrolu prípravy zákaziek, a to predovšetkým v oblastiach IT a stavebníctva. Pri oboch ide o sektory, ktoré vyžadujú vysokú mieru špecializácie, a preto je práve v týchto oblastiach častá manipulácia v prospech vybraného dodávateľa/dodávateľky, a to dokonca tak, že si to verejný obstarávateľ/obstarávateľka a občan/občianka nemusia všimnúť. Zároveň platí, že zákazky v oblasti IT a stavebníctva sú tendenčne veľké nadlimitné zákazky, pri ktorých sa dajú na MK SR dosiahnuť úspory alebo straty rádovo v desiatkach miliónoch eur. **Preto je dôležité, aby MK SR postupovalo pri všetkých rezortných IT a stavebných zákazkách na základe analýz Inštitútu kultúrnej politiky.**

Nehospodárnosť na MK SR v oblasti IT konštatovala už revízia výdavkov na kultúru⁹⁶, ako aj Najvyšší kontrolný úrad⁹⁷ a interný audit IT zmlúv MK SR. Podľa revízie výdavkov na kultúru z roku 2020 bolo možné úspory dosiahnuť predovšetkým znížením nákladov na údržbu hardvéru a softvéru digitalizačných pracovísk (odhad úspor 1 – 8 mil. eur ročne podľa zvoleného modelu). Správa Najvyššieho kontrolného úradu z roku 2021 v prípade obstarania digitalizačnej linky Múzea Slovenského národného povstania, v období, počas ktorého bolo v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR, kritizovala použitie spôsobu obstarávania cez priame rokovacie konanie, a to bez zverejnenia, pričom servisnú zmluvu dostal rovnaký dodávateľ ako v minulosti. Zároveň Najvyšší kontrolný úrad skonštatoval, že skutočne vynaložené výdavky za servis digitalizačných liniek vyplývajúce z oboch servisných zmlúv SLA 01 a SLA 02 dosiahli sumu 5 192 068 eur, čo bol takmer dvojnásobok obstarávacej ceny digitalizačných liniek (2 979 641 eur). Je vysoko neštandardné a nehospodárne, ak servis majetku stojí viac ako jeho samotné obstaranie. Interný audit IT zmlúv MK SR realizovaný externým dodávateľom zároveň konštatoval, že v príprave samotných obstarávaní bolo veľké množstvo nedostatkov, ktoré spôsobujú zvyšovanie ceny zákazky, nejednoznačnosť predmetu obstarávania a neexistenciu podmienok trvania a ukončenia jednotlivých zmlúv.

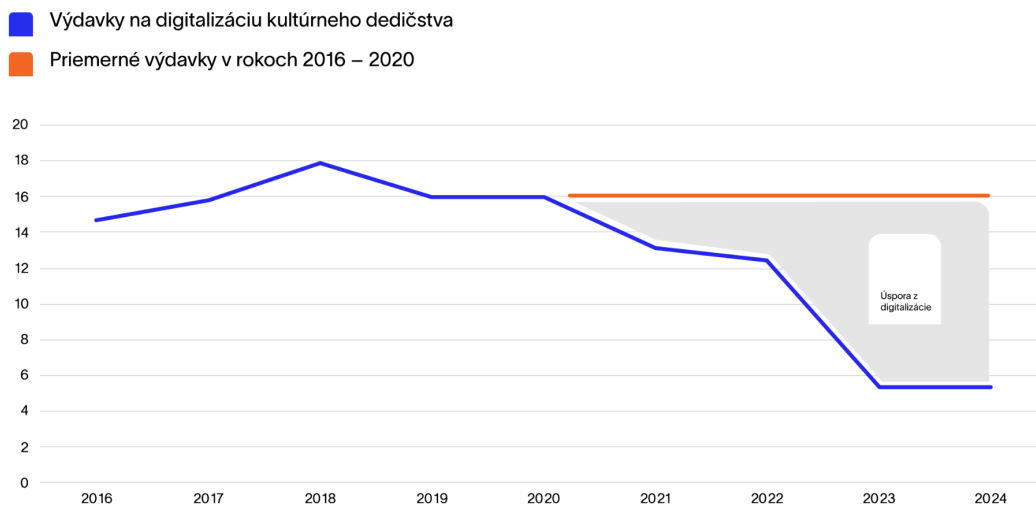
V nadväznosti na uvedené informácie MK SR od roku 2020 realizuje optimalizačné opatrenia v oblasti digitalizácie kultúrneho dedičstva, ktoré do roku 2024 povedú k úsporám vo výške 28 mil. eur (Graf 7). Kumulatívne ide o úsporu, ktorá by stačila na pokrytie rozpočtu pre Pamiatkový úrad Slovenskej republiky na obdobie troch rokov a šiestich mesiacov.

⁹⁵ Pre korektné porovnanie sme z celkovej zmluvnej sumy 15 840 000,00 eur odpočítali sumu 6 296 946,94 eur, ktorá bola fakturovaná za údržbu informačného systému CAIR v Národnom osvetovom centre potrebného pre digitalizáciu kultúrneho dedičstva. Náklady na údržbu IT v Národnom osvetovom centre budú v budúcnosti riešené separátnym zmluvným vzťahom, a preto by bolo nekorektné tieto náklady porovnávať s novou SLA zmluvou pre informačné a komunikačné technológie MK SR, keďže tá už údržbu CAIR NOC neobsahuje.

⁹⁶ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. INŠTITÚT KULTÚRNEJ POLITIKY (pozn. č. 18).

⁹⁷ NAJVYŠŠÍ KONTROLNÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2021. Správa o výsledku kontroly 2021: Hospodárenie s verejnými prostriedkami a nakladanie s majetkom v Múzeu SNP. Dostupné z: <https://www.nku.gov.sk/documents/10157/13421f8c-97bd-4198-b06c-9d3fa314bb10>.

Graf 7 Úspora z digitalizácie kultúrneho dedičstva (v mil. eur)

Zdroj: IKP

Uvedené informácie ilustrujú, aké dôležité je venovať sa štandardnému ex ante a ex post ekonomickému vyhodnocovaniu zákaziek, a zároveň približujú jeden z hlavných dôvodov, pre ktorý výsledky kultúrnej politiky nekorešpondujú s mierou financovania, ktorá je v porovnaní s Európskou úniou štandardná a dostatočná.

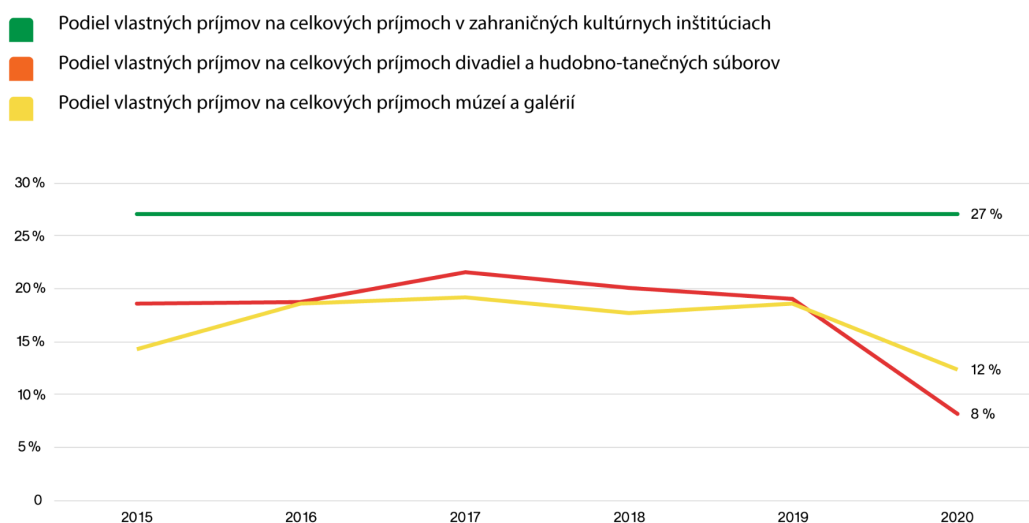
Investičný dlh rezortu MK SR sa pohybuje na úrovni 658 mil. eur. Jeho znižovanie však nie je možné dosiahnuť iba zvýšením alokácie, keďže z uvedených informácií vyplýva, že manažovanie zdrojov je minimálne rovnako dôležité ako ich výška a bez zvyšovania kvality ľudského kapitálu a kvality rozhodovacieho procesu na MK SR by vyššia alokácia finančných prostriedkov nemusela zaručiť znižovanie investičného dlhu. **Inštitút kultúrnej politiky preto bude pravidelne aktualizovať a zverejňovať údaje z investičnej stratégie, investičného plánu a tiež údaje z ex ante a ex post hodnotení jednotlivých investícií a zákaziek.**⁹⁸

d) Zapojenie súkromného trhu do financovania kultúry

Napätie v rozpočtoch štátnych inštitúcií je spôsobené aj relatívne nízkou mierou súkromných zdrojov financujúcich verejnú kultúru (Graf 8). Kultúrne inštitúcie sú zväčša príspevkovými organizáciami, ktoré majú okrem verejného transferu dosahovať aj takzvané vlastné príjmy, tvorené najmä úhradami za vstupné, ale môžu byť tvorené aj predajom tovarov a služieb, nájмами, darmi, sponzorom od súkromných donorov a podobne. Slovenské múzeá, galérie, divadlá a hudobno-tanečné súbory však dosahujú nižšiu mieru podielu vlastných príjmov v porovnaní so zahraničím. Pandémia covid-19 pochopiteľne túto situáciu ešte zhoršila a bude potrebné sledovať, aký trend nastane po definitívnom ukončení pandémie.

⁹⁸ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. INŠTITÚT KULTÚRNEJ POLITIKY (pozn. č. 91).

Graf 8 Podiel vlastných príjmov na celkových príjmoch kultúrnych inštitúcií (v %)

Zdroj: KULT, spracovanie IKP, medzinárodný benchmark odvodený od revízie výdavkov na kultúru
Poznámka: Ide o príjmy zriadených kultúrnych inštitúcií aj tých, ktoré nie sú zriadené štátom alebo územnou samosprávou, pričom výraznú väčšinu príjmov tvoria zriadené kultúrne inštitúcie.

Zvyšovanie vlastných príjmov by pritom so sebou neprineslo iba finančné výhody pre kultúrne inštitúcie, ale aj tlak na zvyšovanie otvorenosti, kvality a spoločenského vplyvu kultúrnych inštitúcií.

Ochota súkromných zdrojov spolufinancovať verejné kultúrne inštitúcie narastá, ak súkromný sektor pozitívne vníma kvalitu a otvorenosť verejných kultúrnych inštitúcií. Obdobne to platí pre domácnosti, ktorých ochota platiť vyššie vstupné je funkciou subjektívneho vnímania kvality služby, ktorú daná kultúrna inštitúcia poskytuje. Služby verejných kultúrnych inštitúcií by síce mali byť široko dostupné, ale zároveň je potrebné mať na zreteli, že za kvalitné služby je potrebné zaplatiť a že vyvíjanie tlaku na rast súkromných zdrojov zároveň so sebou prináša tlak na zvyšovanie kvality činnosti vo vyššej miere, ako je tomu v prípade financovania cez verejné transfery. Pre kultúrnu politiku je preto potrebné nájsť vhodný kompromis medzi dostupnosťou kultúrnych služieb a ich spolufinancovaním cez súkromné zdroje.

Vhodnými nástrojmi pre stimuláciu súkromných zdrojov pre kultúrne inštitúcie sú:

- + **Zákon o sponzoringu**, ktorý prinesie benefit – zvýhodnenie súkromných donorov kultúry;
- + **Cenová politika** kultúrnych inštitúcií, ktorej cieľom bude generovanie vlastných príjmov pri súčasnom zakotvení cien služieb na dostupnej úrovni;
- + **Vyrovňavací fond**, ktorý bude kultúrne inštitúcie podporovať rovnakou finančnou čiastkou ako financie získané zo súkromných zdrojov.

Štát zároveň potrebuje vo vyššej miere zapojiť súkromný sektor do financovania obnovy národných kultúrnych pamiatok, najmä tých, ktoré nie sú vo verejnom vlastníctve, vzhľadom na pamiatkový dlh, ktorý momentálne eviduje MK SR vo výške 5,4 mld. eur. Pri danej výške pamiatkového dlhu nie je realistické očakávať, že túto ťarchu unesie samotný štát, najmä ak je vlastníkom iba 8 % pamiatkového fondu. Napriek tomu platí, že štát vyžaduje od všetkých vlastníkov národných kultúrnych pamiatok realizovanie pamiatkových výskumov a špecifické pracovné postupy obnovy, a to na vlastné náklady. Ide teda o zákonný zásah do majetkových práv vlastníkov, ktorý nie je na Slovensku nijakým nárokovateľným spôsobom kompenzovaný. Tento faktický stav znižuje ochotu súkromného sektora vlastniť pamiatkový fond a investovať do neho, na rozdiel od zahraničia, kde sú zásahy štátu do majetkových práv vlastníkov národných kultúrnych pamiatok kompenzované buď daňovými úľavami, alebo výdavkovými nástrojmi na kompenzáciu vzniknutých nákladov.

Súčasťou Plánu obnovy a odolnosti Slovenskej republiky je aj reforma zvýšenia transparentnosti a zefektívnenia rozhodnutí Pamiatkového úradu, ktorej úlohou je tiež vypracovanie metodiky výpočtu

navýšenia nákladov zásahu do pamiatky z dôvodu zásahu štátu do konca roku 2023. Cieľom danej metodiky je zobjektivizovať výpočet zvýšenia nákladov pre súkromných vlastníkov národných kultúrnych pamiatok, aby sa dala presne stanoviť zvýšená čiarka na vlastníka z dôvodu zásahu štátu. Následne bude potrebné, aby MK SR pripravilo nástroj na kompenzáciu, či už na výdavkovej, alebo príjmovej strane štátneho rozpočtu.

Vhodnými nástrojmi na stimuláciu súkromných zdrojov pre investovanie do pamiatkového fondu sú:

- + **Nástroj na kompenzáciu** vzniknutých nákladov, ktorý bude všetkým neštátnym vlastníkom národných kultúrnych pamiatok kompenzovať zvýšenie nákladov, ktoré vznikli z dôvodu zásahu štátu do ich majetkových práv;
- + **Fond na podporu kultúrneho dedičstva**, ktorý bude poskytovať granty v oblasti podpory kultúrneho dedičstva a neštátnych vlastníkov národných kultúrnych pamiatok (príloha I, s. 11).

Obsahová analýza kvalitatívnych dát z participácie na tvorbe stratégie

Okrem merateľných ukazovateľov a hodnoty za peniaze je dôležité pochopiť potreby a problémy aktérov a aktérok v kultúre a kreatívnom priemysle i občanov a občianok a na základe bottom-up princípu (zdola nahor) ich zapojiť do tvorby verejnej politiky. Občianska participácia na tvorbe verejných politik je celoeurópska téma. Zdravá aktivita kultúrnej komunity vo forme petícií, otvorených listov, protestov a demonštrácií je síce známkou fungujúcej občianskej spoločnosti, no snahou by mala byť komunikácia a kultúrna politika, ktorá vyžaduje spomínané nástroje minimálne a otvára dvere každodennej odbornej spolupráci.

Ministerstvo kultúry si uvedomuje, že na túto cestu v posledných rokoch iba vykročilo⁹⁹ (participácia pri tvorbe tejto stratégie je podrobnejšie priblížená v časti Tvorba stratégie). Z viacerých vstupov získaných participatívnymi procesmi vznikla obsahová analýza kvalitatívnych dát, ktorá súhrnne približuje problémy a potreby, ktoré pociťujú mnohí aktéri a aktérky v kultúre a kreatívnom priemysle.

Vstupy analýzy¹⁰⁰

Dotazník „Ako vyhodnocovať dopady kultúry?“ (október 2021)

Ako sme na tom (Strategické dokumenty v oblasti kultúry a ich vplyv na kultúru, január 2022)

Analýza dotazníkov „3 problémy X riešení“ (marec – júl 2022)

Identifikovanie problémov a očakávania od stratégie (marec 2022)

Vstupy z konferencie Kultúra a náš svet (16. – 17. máj 2022)

Ciele analýzy

Cieľom bola identifikácia problémov, ktoré sa opakujú v diskusiách, pracovných skupinách, osobných vyjadreniach, identifikácia prierezových tém, ktoré pokladajú aktéri a aktérky v kultúre a kreatívnom priemysle za dôležité.

Aj na základe tejto identifikácie pociťovaných problémov tvorila edičná rada a prípravný tím návrhy vízie, globálneho cieľa a strategických cieľov, ktoré ďalej konzultovala s odbornou verejnosťou. Po doplnení strategických priorít a opatrení sa tak aj tieto výstupy stali informačným zdrojom pre strategickú časť, ktorú predkladá táto stratégia (s. 50 – 100).

Predkladáme sumarizáciu výsledkov obsahovej analýzy, ktorá obsahuje závery aj citácie z jednotlivých výpovedí, ktoré sú anonymizované (citácia je uvedená v úvodzovkách bez uvedenia konkrétneho zdroja). Výstupy analýzy poskytujeme aj ako istý dobový záznam, ktorý bude možné v priebehu implementácie stratégie porovnávať s prieskumami a zberom názorov realizovanými v budúcnosti.

Uvádzame iba výstupy, ktoré sa v súlade so zameraním tejto stratégie týkajú rámcovo celej oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu alebo prierezových oblastí kultúrnej politiky, nie jednotlivých odvetví.

Názory predložené vo výstupoch sa nemusia zhodovať s názormi edičnej rady a prípravného tímu, ani neboli nekriticky preberané pri navrhovaní riešení problémov, ale dôsledne konfrontované s dátami a ďalšími analýzami.

⁹⁹Jedným z príkladov je zapojenie MK SR do pilotnej schémy Budovanie kapacít pre oblasť participatívnej tvorby verejných politik v prostredí ústredných orgánov štátnej správy, ktorá je súčasťou národného projektu Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politik II. v rámci uplatňovania jedného z princípov Iniciatívy pre otvorené vládnutie. Projekt sa konal v gescii Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti. Procesy občianskej participácie sa uplatňujú vo viacerých útvaroch MK SR vrátane Inštitútu kultúrnej politiky a boli použité pri tvorbe tejto stratégie.

¹⁰⁰ Podrobné informácie o vstupoch a autorské kredity sú uvedené v kapitole Tvorba stratégie na s. 117 – 119.

Identifikované problémy

Hodnotové rozpory

Odborná verejnosť pociťuje v kultúrnej sfére rozpory a kvalitatívne nedostatky:

- + polarizácia, klanovosť, nízky dopyt po kultúre, nízke vzdelanie v kultúre u obyvateľstva, Slovensko je rozdelená spoločnosť a kultúra by mala spájať, kultúrna scéna je rozdelená, vzťah zriaďovanej kultúry a kultúry nezriaďovanej verejnou správou;
- + kultúrna produkcia nedosahuje požadované kvality a medzinárodnú prestíž, publikum (verejnosť) a elity (politici/političky, úradníci/úradníčky, vplyvné firmy) kultúru málo doceňujú/podporujú;
- + nedostatočné povedomie o kultúrnych oblastiach a sektoroch v kompetencii iných rezortov, ktoré dotvárajú kultúrnu infraštruktúru (sieť verejných archívov – štátne, mestské a špecializované archívy), slabé povedomie o ich kultúrnom význame a rozsahu ich činnosti v oblasti ochrany kultúrneho dedičstva, vedecko-výskumnej a osvetovej činnosti.

Ľudia v kultúre

V rámci vyjadrení odbornej verejnosti sa opakovali podnety v oblasti ľudských kapacít v kultúre. Išlo predovšetkým o témy odbornosti a riadenia.

V otázke odbornosti:

- + odliv mozgov, zlé podmienky pre udržanie profesionálov a profesionálok na Slovensku, kapacity na MK SR, nízka profesionalita a nízka znalosť špecifických odborných zručností (remeslá, historické postupy), nízka profesionalita v riadení, nízke odmeny pre odborníkov, absencia celoživotného vzdelávania (v profesii, ale aj v iných zručnostiach):
„Potreba kontinuálneho vzdelávacieho systému“;
„Balans medzi aktuálnymi trendmi a špecifickými tradičnými zručnosťami“.
- + financovanie a odmeny:
„Nízke finančné ohodnotenie pracovníkov a pracovníčok v kultúre.“

V otázke riadenia:

- + politické zásahy do riadenia;
„Rozhodujúci a vplyvní činitelia v oblasti kultúry sú politickí nominanti, a nie odborníci.“
- + schopnosti riadiť:
„Najhoršie, žiaľ, fungujú riadiace nástroje kultúrnej politiky, nekompetentnosť.“
- + ľudské zdroje: profesionáli a profesionálky v kultúre, nedostatočne kvalifikovaní ľudia, nedostatočné financovanie ľudí;
- + medzirezortná spolupráca, koncepcie v riadení sektorov.

Legislatíva

Spomínajú sa viaceré roviny nedostatočnej kvality legislatívy. Ide najmä o kvalitu legislatívy či prácu s legislatívou, alebo vzťah inštitúcií, vzájomné postavenie a kompetencie.

Kvalita zákonov:

- + ochrana autorských práv a zároveň sprístupňovanie verejnosti (audiovizia, hudba a literatúra/knižnice) – šírenie pôvodnej slovenskej tvorby (revízia systému kvót), revízia zákona č. 103/2014 Z. z. o divadelnej činnosti a hudobnej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov;

- + verejné obstarávanie znižuje kvalitu:
„Realizácia obnov pamiatok vo vlastníctve štátu výlučne len na základe výsledkov verejného obstarávania, čiže na základe najnižšej ponúkanej ceny, často znižuje kvalitu realizácie.“
- + neodborné zásahy do legislatívy:
„Legislatíva, finančné a organizačné začlenenie niektorých múzeí nevytvárajú potrebné vonkajšie rámcové podmienky pre ich štandardné fungovanie.“

Vzťah inštitúcií:

- + pri kultúrno-osvetovej činnosti je vzťah inštitúcií zmätočný (NOC vs. FPU vs. regionálne subjekty);
- + právna forma príspevkových organizácií je témou.

Financie

Finančné krytie kultúrnej politiky pochádza zo súkromných a z verejných zdrojov. Výraznejšie viacdrojové financovanie je dlhodobu preferované, poukazuje sa na problémy spojené so súkromnými zdrojmi a na formy prerozdelenia verejných zdrojov.

Snaha o viacdrojové financovanie:

- + chýba zákon o sponzoringu, viacdrojovému financovaniu chýbajú vratky na daniach ako motivácia;
- + nemotivujúca podpora vlastníkov pamiatok:
„Finančné nástroje sú absolútne nemotivujúce, najmä pre súkromných vlastníkov (ale aj mimovládne organizácie), a obmedzujúce pre pamiatky vlastnené štátom či samosprávou.“
„Nulová podpora vlastníkov nehnuteľností v pamiatkových územiach, katastrofálny stav pamiatok vo vlastníctve štátu, možnosti ich obnovy.“

Verejné financie:

- + financií je málo (a niekedy sú neefektívne vynaložené);
- + proporcie medzi zriaďovanými a nezriaďovanými organizáciami sú považované za neférové;
- + nedostatočná spravodlivosť pri financovaní „nezávislej“ kultúry;
- + zriaďované inštitúcie – prioritné projekty, ročné kontrakty, naviazanie financovania na návštevnosť je vnímané ako hrozba pre niektoré sektory;
- + grantové dotácie sú byrokratické, krátkodobé, ťažké predvídanie (neistota v rozpočtovaní), finančne poddimenzovaný je aj umelecký výskum, chýba dofinancovanie eurofondov;
- + podpora podnikateľského prostredia (kreatívny priemysel);
„Potrebujeme zásadne lepšie podnikateľské prostredie, podporu inovácií a zmeny v oblasti pracovného práva, odvodovej záťaže a podobne. To však platí pre celý kreatívny priemysel.“

Chýbajúce investície:

- + ošetrovanie a uchovávanie (depozitáre): nutnosť ochraňovať odborne a včas kultúrne dedičstvo – inventarizácia, archivácia, depozitáre a stav existujúcich, divadlá a divadelné priestory a rozvoj existujúcich, rozvoj kapacít knižníc, múzeí a galérií,
- + materiálo-technické zabezpečenie sú zastaralé, budovy sú energeticky náročné, debarierizačné opatrenia, chýbajúce vybavenie pre vzdelávanie v kultúre na školách.

Inštitúcie a ich kvalita

Ďalšie problémy sme zaradili do témy „inštitúcie a ich kvalita“, odráža sa tam samotná sieť kultúrnych inštitúcií, jej manažment a (nedostatočná) spolupráca, otázky digitalizácie, a výskum a hodnotenie kultúry.

Fungovanie inštitúcií:

- + kvalita manažmentu, rozdelenie inštitúcií medzi štátom a samosprávou;
- + potreba aktualizovať poslanie niektorých kultúrnych inštitúcií (NOC);
- + chýba spolupráca: MK SR a iných rezortov (školsťvo, vnútro, zahraničné veci) či samospráv, spolupráca inštitúcií vzájomne je problematická.

Digitalizácia a IT inovácie:

- + v súvislosti s ochranou a šírením fondov kultúrneho dedičstva je nutné myslieť na dostupnosť aj digitálnu;
- + nedokončenosť: digitalizácie, nastavovania kvalít (štandardov).

Výskum a mapovanie:

- + nedostatočne analyzované sektory, nesledujú sa trendy a trh, nedostatok výskumu v niektorých oblastiach;
- + evaluácia na základe kvantitatívnych výkonov:
„Otrocké vyhodnocovanie trhovej úspešnosti kultúrnych projektov (napr. z pohľadu sledovanosti, ziskovosti, ekonomickej rentability a pod.) – tzv. meritokracia v kultúre.“

Identifikované hodnoty a vízie

V rámci podnetov do budúcnosti boli vstupy rozdelené do kategórií: hodnoty kultúrnej politiky a hodnoty, ktoré by malo mať Slovensko, ciele a výkony kultúry a formy riadenia kultúrnej politiky.

Hodnoty kultúrnej politiky:

- + kultivovať spoločnosť / prekonať polarizáciu spoločnosti, ľuďom záleží na svete okolo nich;
- + zelená politika – klimaticky uvedomelá;
- + spravodlivá / transparentná / inkluzívna spoločnosť / otvorené Slovensko;
- + reprezentuje silný hlas umenia a vedie „národnú hrdosť“, je súčasťou občianskej každodennosti / sebavedomá spoločnosť;
- + podpora kreativity a radosti.

Ciele (môžu byť merateľné):

- + vyššia spotreba kultúry;
- + nová výrazná kultúrna infraštruktúra;
- + stredné a vysoké školstvo vzdeláva aktuálne trendy a kvalitne pripravuje absolventov a absolventky;
- + profesionálna kultúrna scéna;
- + spravodlivé pracovné podmienky v kultúre.

Riadenie (ako sa má diať proces kultúrnej politiky):

- + participatívne, konsenzuálne;
- + kontinuálne (nie skokovo alebo na rok/na projekt);
- + spoluprácou aktérov a aktérok, zodpovednosť elít – leadership MK SR, profesionalita v riadení kríz;
- + financovanie – viaczdrojové, menej byrokracie, transparentnosť, viac zdrojov;
- + podpora ľudí, talentu, kapacít, pracovných podmienok;
- + dáta – citlivý výskum publika, zrozumiteľné dáta ako podklad rozhodovania.
- + medzirezortná spolupráca – podpora a vzájomná spolupráca subjektov pôsobiacich v kultúre kompetencii rôznych rezortov (archívy – MV SR, múzeá – MO SR, MŽP SR, MPRV SR a i.)

Prognóza a megatrendy v kultúre a kreatívnom priemysle

Ekonomika

Ekonomika 21. storočia je charakterizovaná definitívnym prechodom od industriálnej a postindustriálnej (ekonomika služieb) k ekonomike založenej na inováciách, kreativite a symbolickej hodnote. Moc, prestíž a kapitál sa presúvajú do komodít, ktoré sú založené na duševnom vlastníctve (dáta, softvér, správy, zábava, reklama atď.). Úspešné spoločnosti predávajú životný štýl namiesto tovaru, manažujú príbehy namiesto tovární a vo svojej komunikácii používajú intuitívny a estetický jazyk. Konkurenčnou výhodou sa tak stáva dôraz na kreatívnu, emocionálnu, estetickú a intuitívnu dimenziu – hodnoty sú vytvárané kreatívnym používaním ľudskej mysle, kreativity a talentu.

Zároveň je čoraz evidentnejšie, že industriálny kapitalizmus 20. storočia založený na filozofii neustáleho ekonomického rastu vedie k neudržateľným priemyselným, poľnohospodárskym a ekonomickým aktivitám. Rapídny technologický pokrok a rozvoj digitálnych sietí prináša aj zásadné otázky týkajúce sa jeho zneužívania a potreby nových regulačných rámcov.

Digitálna transformácia

Digitálna zmena zasiahla všetky oblasti spoločnosti a pandémie covid-19 v mnohom urýchlila rapidne zmeny v ekonomickom, sociálnom aj kultúrnom správaní sa ľudí.

Digitálne technológie a prostredie zásadným spôsobom zdemokratizovalo prístup k prostriedkom tvorby kultúrnych a kreatívnych produktov a k technológiám na ich šírenie. Zároveň umožňuje využívať kolektívnu kreativitu či budovať značky a ekonomické aktivity priamo, v decentralizovanom modeli. Prvýkrát v dejinách tak môže prinášať kolektívna kreativita zisk prakticky všetkým.

Digitalizácia priniesla aj radikálne zmeny tvorby a distribúcie kultúrnych produktov, a tým aj tlak na tvorbu nových biznis modelov, hodnotových reťazcov a ekosystémov. Globálny charakter digitálneho trhu na jednej strane umožňuje prístup ku kultúrnym produktom oveľa väčšiemu počtu ľudí, na druhej strane ohrozuje kultúrnu diverzitu, menšie lokálne (jazykom a kultúrnym kódom vymedzené) trhy a identity.

Využívanie nového digitálneho metaverza – zdieľaného digitálneho priestoru, v ktorom si ľudia vytvárajú identity a interagujú navzájom – počas pandémie rádozo vzrástlo, čo spôsobuje zmenu nášho vzťahu k fyzickému svetu. O to viac vystupuje do popredia problém chýbajúceho sociálneho kontraktu, ktorým by sa toto metaverzum riadilo. Technologický pokrok, najmä v oblasti umelej inteligencie tiež vytvára potrebu úplne nových etických rámcov, ktorých podstatnou súčasťou by mali byť humanistické hodnoty, kultúrna dimenzia a diverzita.

Klimatická kríza

Klimatická kríza a nutnosť radikálnej zmeny vo vzťahu k planéte a jej zdrojom, ktorá bude znamenať celkovú zmenu spôsobu života celej civilizácie, je a bude najväčšou a najrozsiahlejšou témou globálnej diskusie a trendom, ktorý určí všetko ostatné. Potreba radikálnej priemyselnej a ekonomickej transformácie a prechod na cirkulárnu ekonomiku, obnoviteľné zdroje energie, úplne nový prístup k produkcii jedla a poľnohospodárstvu sú čoraz akútnejšie, a kroky, ktoré v tomto smere vlády a medzinárodné zoskupenia podnikajú, sú zatiaľ alarmujúco nedostatočné. Nadmerná spotreba, zlý manažment odpadu či vnímanie prírody ako jednorazového tovaru – to všetko ukazuje, že skutočným problémom je chýbajúca kolektívna empatia a solidarita. Svetová pandémia bolestivo, ale aj očistne ukázala, že jednotlivci a jednotlivkyne nedokážu sami čeliť týmto hrozbám a že spolupráca je kľúčom k prežitiu ľudskej civilizácie.

Ohrozenie demokratických princípov

Paradigmatické zmeny ostatných desaťročí viedli k definitívnemu rozpadu konceptu budúcnosti, ako sme ho poznali v povojnovom 20. storočí. Digitálna zmena zrušila zakorenené hierarchie a lineárny svet, vytvorila nový koncept identity a umožnila tvorbu a šírenie falošných správ a faktov, hoaxov a dezinformácií. Okrem budúcnosti sa tak rozpadol aj koncept pravdy a postfaktuálna doba spolu so strachom z klimatických vplyvov, epidémií a vojen dnes zásadným spôsobom ohrozuje demokratický konsenzus západného sveta.

Rapidný technologický pokrok a možnosti, ktoré poskytuje, vytvárajú aj veľkú skupinu ľudí, ktorí sa ním z rôznych dôvodov (vek, sociálne postavenie atď.) cítia ohrození a vylúčení, zároveň zatiaľ neexistujú nové regulačné mechanizmy, ktoré by dokázali vytvoriť verifikačnú autoritu informačných zdrojov a kanálov.

Reakciou na globalizáciu je aj vzostup národného a pravicového populizmu, chýbajúcu víziu budúcnosti nahrádzajú politickí lídri podporovaním strachu a prísľubom návratu k mýtiskej minulosti a falošným identitám.

Zápas o zachovanie hodnôt liberálnej demokracie a vytvorenie nového rámca dôvery v zastupiteľskú demokraciu a verejné inštitúcie bude jedným z najväčších kultúrnych zápasov najbližších rokov a desaťročí.

Ako môžu kultúrne a kreatívne odvetvia ovplyvniť budúcnosť?

Kultúra je základným civilizačným elementom, chráni spomienky, hodnoty, tradície, a zároveň vďaka svojej kreatívnej dimenzii prináša politickú, sociálnu a technologickú transformáciu. Aj Rímska deklarácia ministrov kultúry krajín G20 z júla 2021 hovorí o tom, že kultúra je základom novej cesty k prosperite sveta, sociálnej kohézii a kvality života ľudí a komunit.¹⁰¹ Je čoraz evidentnejšie, že veda a technologický pokrok nedokážu zlepšiť svet, ak nie sú spojené s kultúrnym pokrokom a humanistickými hodnotami.

Preto je veľmi dôležité usilovať sa o to, aby bola kultúra, kreatívne činnosti a aktivity dôležitou a kľúčovou súčasťou všetkých rozvojových a transformačných plánov a stratégií, ktoré nás majú previesť zložitým obdobím a pomôcť nám vysporiadať sa s paradigmatickými zmenami. Kultúra a kreativita vždy formovali budúcnosť sveta vďaka svojej transformačnej kapacite, schopnosti sprítomniť kolektívnu emóciu, nachádzať inovatívne a nečakané spojenia a riešenia či vytvárať podhubie zmeny.

Odpoveďou na klimatickú zmenu je kultúrna zmena

Zelená revolúcia, ktorá môže zastaviť klimatickú zmenu, si vyžaduje radikálnu zmenu všetkých oblastí spoločnosti – ekonomiky, spôsobu využívania a kultivácie krajiny či prakticky všetkých typov verejných politík. Táto zmena sa však udeje len vtedy, ak zásadne zmeníme svoj spôsob života a prostredie, v ktorom žijeme. Ide teda predovšetkým o kultúrnu zmenu – vyžaduje si novú kultúru vo všetkých sférach života spoločnosti.

Kultúrne prostredie a verejný priestor, ktoré sú krásne, funkčné, udržateľné a otvorené všetkým, sú tým najlepším spôsobom, ako ľudí povzbudiť k zmene životného štýlu.

Životný štýl je určovaný kultúrnymi produktami – oblečenie, architektúra, dizajn, hudba a pod. Zelená zmena musí byť súčasťou našej kultúry, aby mohla byť úspešná.

Kultúrne a kreatívne odvetvia, krása každodenných vecí či posolstvo, ktoré nesú kultúra a umenie, môžu zohrať zásadnú zmenu v komplexnej zmene životného štýlu obyvateľov a obyvateľiek planéty.¹⁰²

Dopyt po kultúrnych službách, praktikách a zážitkoch je priestorom na vytváranie novej kvality života, ktorá bude v súlade s prostredím a planétou. Už dnes vidíme zmeny ekonomického správania sa mladšej generácie smerom k odklonu od hyperkonzumácie k environmentálne a spoločensky zodpovednejšiemu zákazníkemu a investičnému správaniu (napr. trh so second-hand oblečením dnes rastie 11-krát rýchlejšie ako klasický fast-fashion trh), či nárast tzv. zamestnaneckého aktivizmu, keď si zamestnanci a zamestnankyne korporácií vyberajú firmy, ktoré zdieľajú ich hodnoty, či úspešne ovplyvňujú etické rámce veľkých zamestnávateľov/kýň. Úloha kultúry a kreatívneho priemyslu so silou myšlienok, príbehov či lifestyleových produktov je v tomto procese formovania fyzického aj virtuálneho verejného priestoru a etických rámcov kľúčová.

Kultúra a digitálna zmena

Digitálna realita dnes dospela do fázy, v ktorej rozpor medzi jej rozsahom, resp. podielom na každodennom živote veľkej časti ľudstva a prakticky neexistujúcou reguláciou začína byť neúnosný.

¹⁰¹ G20 CULTURE MINISTERS. 2021. Rome Declaration of the G20 Ministers of Culture. Dostupné z: <http://www.g20.utoronto.ca/2021/210730-culture.html>.

¹⁰² EUROPEAN COMMISSION. New European Bauhaus: beautiful | sustainable | together. Dostupné z: https://europa.eu/new-european-bauhaus/index_en.

Okrem ekonomických aspektov regulácie digitálneho trhu však hovoríme aj o regulácii obsahu, resp. zodpovednosti zaň, ale najmä o nových etických regulatívoch a spoločenskom kódexe metaverza, ktoré sa stáva plnohodnotnou súčasťou analógovej existencie. Hľadanie dohody na regulačnom rámci, ktorý umožní ďalší rozvoj digitálneho priestoru a eliminuje hrozby a deštruktívny potenciál, je jednou z najväčších úloh aj pre kultúrny a kreatívny sektor.

Špecifickou oblasťou budúcich regulácií, ktoré sú pre kultúrny a kreatívny sektor zásadné, sú tie, ktoré sa týkajú ochrany lokálnych trhov a ekosystémov v globálnom prostredí. Kultúrne a kreatívne odvetvia tvoria z veľkej časti aktivity viažuce sa na jazyk, špecifický kultúrny okruh a tradíciu. Zároveň však vznikajú úplne nové biznis a distribučné modely, ktoré majú prirodzenú tendenciu k monopolizácii prostredia a likvidovaniu menších lokálnych ekosystémov. Hľadanie nových rámcov ochrany kultúrnej diverzity v digitálnom prostredí, podpora efektívnych monetizačných modelov a zároveň boj proti monopolizácii a homogenizácii trhu s digitálnym obsahom sú výzvou najmä pre európsky kultúrny priestor.

S témou regulácií súvisí aj problematika kreatívnej nerovnosti – napriek tomu, že digitálny priestor je zdanlivo demokratický a umožňuje prakticky každému stať sa tvorcom/tvorkyňou obsahu, realita platforiem, ktoré tento obsah sprístupňujú, hovorí o tom, že 1 % tvorcov/tvorkyň zarobí 99 % príjmov. Hľadanie spôsobov a podporných mechanizmov pre „long tail“ mikrotvorcov/mikrotvorkyň je ďalšou oblasťou na podporu digitálnej ekonomiky.

Demokracia

Regulačné rámce pre šírenie informácií v digitálnom priestore sú dôležité aj v súvislosti s dezinformáciami, falošnými správami a informačnou vojnou, ktoré podkopávajú základy demokracie. Základným problémom pri potenciálnych regulačných schémach je ich nutný konflikt s doteraz akceptovanými hranicami slobody tlače či podstaty šírenia informácií v digitálnom priestore („information wants to be free“). Diskusia o istej forme certifikácie vierohodných zdrojov informácií či zodpovednosti tvorcov obsahu a platforiem je zásadnou výzvou budúcnosti nielen pre médiá a žurnalistiku, ale aj vlády, samoregulačné orgány a medzinárodné regulačné authority.

Potreba boja s falošnými správami a ochrana demokracie kladie nové nároky aj na verejné kultúrne inštitúcie, najmä archívy, múzeá a knižnice, ale aj iné verejnoprávne subjekty, ktorých úlohou je sprístupňovať a interpretovať minulosť a dejiny. Digitalizácia tohto dedičstva, jeho dostupnosť a atraktivita v metaverze či otázka „verejnoprávných“ algoritmov bude dominovať diskusiám o úlohe týchto inštitúcií v budúcnosti.

Kľúčom k všeobecnej kapacite populácie zvládnuť digitálny informačný priestor je zásadné zvýšenie mediálnej a informačnej gramotnosti. Nové formy celoživotného digitálneho vzdelávania môžu zahŕňať technológie „digital-live“ experience, rozšírenej reality či umelej inteligencie.

Nové spôsoby práce

Nový charakter ekonomiky, automatizácia a robotizácia spôsobujú už nejaký čas zásadné zmeny na trhu práce, ktoré sa v najbližších rokoch ešte zvýrazia. Množstvo manuálnych a iných profesií vykonávaných ľuďmi sa postupne úplne automatizuje a do popredia vystupujú profesie s vyšším nárokom na individuálnu kreativitu, prípadne vznikajú nové. Zároveň bude narastať počet ľudí s hybridnou formou práce (viacero rôznorodých zamestnaní na kratší čas). Aj vďaka svetovej pandémie rapídne vzrástol podiel práce vo virtuálnych „working spaces“ či práca z domu.

Z uvedeného vyplýva, že celkový charakter trhu práce sa hýbe smerom k štruktúre, ktorá je charakteristická pre kultúrny a kreatívny sektor a tiež vzrastá hodnota tohto typu činností. Na druhej strane vystupuje do popredia nutnosť úplne nových pracovno-právnych rámcov, nástrojov ochrany zamestnancov a zamestnankyň a spravodlivého odmeňovania. Pandémia v plnej miere ukázala, že ľudia pracujúci v hybridných formách zamestnania či fluidných pracovných zaradeniach nemajú dostatočnú ochranu napriek tomu, že patria k najpružnejšej časti pracovného trhu, ktorá odoláva výkyvom. Jednou z najväčších konkurenčných výhod budúcnosti bude schopnosť vytvoriť novú legislatívu a kvalitné pracovné podmienky i ochranu pre kreatívnu pracovnú silu.

Inštitúcie

Spomínané rapídne zmeny spôsobujú aj inštitucionálnu krízu – existujúce verejné inštitúcie často nedokážu držať krok so zmenami v spoločnosti a stávajú sa nepružnými, rigidnými a zastaranými. Strata

dôvery ľudí v inštitucionálnu štruktúru štátu spôsobuje prehĺbovanie krízy demokracie a schopnosti štátu manažovať krízy a zmeny.

Kultúrne inštitúcie a infraštruktúra čelia rovnakej výzve. Neudržateľné modely fungovania z 19. a 20. storočia im bránia ostať relevantnými v rýchlo sa meniacom kontexte, teda byť majákom uprostred chaosu či pomôcť spoločnosti navigovať cestu neznámymi vodami. Hľadanie nových – finančne, intelektuálne aj sociálne udržateľných modelov fungovania bude kľúčom k prežitiu v najbližšej budúcnosti. To, čo v tomto hľadaní zaväzuje, je najmä schopnosť existovať na pomedzí viacerých svetov, spolupracovať s inými inštitúciami, zavádzať nehierarchické modely riadenia, vytvárať participatívne modely a prax a využívať „user generated content“, prekonávanie „národných“ konceptov kultúry, transparentnosť a demokratické riadenie, a najmä neutíchajúci záväzok hľadať pravdu o svete.

Vízia

Strategické smerovanie kultúry a kreatívneho priemyslu 2030 (strategická časť)

Dlhodobé problémy i nové výzvy kultúry a kreatívneho priemyslu sa navzájom prelínajú a vyžadujú si zrozumiteľné analýzy a komplexné riešenia. V časti Kultúrna situácia 2022 sme identifikovali rôznymi spôsobmi podobné skupiny problémov, ale aj trendy ďalšieho vývoja.

V rámcových a tematických analýzach sú predložené dáta týkajúce sa problémov, napríklad:

- + adekvátne finančné ohodnotenie štátnych zamestnancov a zamestnankýň a ich vysoká fluktuácia,
- + problematika ekonomických, právnych a manažérskych štandardov,
- + vysoký investičný dlh a jeho vyčíslenie,
- + nízka miera súkromných zdrojov vo financovaní kultúry a iné.

Problémy jednotlivých sektorov, ktoré identifikovali vybrané oddelenia MK SR, zahŕňajú napríklad:

- + problém kvality ľudských zdrojov,
- + nedostatočné financovanie zo súkromných zdrojov,
- + absenciu výskumu a mapovania v niektorých oblastiach,
- + nedostatky v kvalite služieb poskytovaných verejnosti (aj potreba debarierizácie),
- + nedostatky v manažmente riadenia organizácií a ďalšie.

Sumarizácia rôznych vstupov z participácie preukázala pociťovanie opakujúcich sa okruhov problémov ako:

- + problémy spoločnosti,
- + problém kapacít,
- + problémy legislatívy,
- + problém s financovaním,
- + problémy inštitúcií,
- + problém investícií.

Úlohou stratégie je nielen sformulovať víziu kultúry a kreatívneho priemyslu a ciele kultúrnej politiky s výhľadom k roku 2030,

ale súčasne musí zodpovedne identifikovať tie problematické oblasti, ktoré sú doložiteľné dátami a ktorých riešenie prinesie v horizonte niekoľkých rokov výrazný efekt na stav sektora a celej spoločnosti.

Musí definovať realizovateľné riešenia (strategické priority a opatrenia s harmonogramom, gestormi a rozpočtom) a nastaviť systém ich realizácie (implementácie) aj odpočtu a merateľných ukazovateľov.

Zároveň rieši otázku, ako nastaviť metódy a termíny implementácie stratégie dostatočne flexibilne s ohľadom na predpokladaný dynamický vývoj spoločnosti a životného prostredia.

V akčnom pláne na najbližšie obdobie sú vybrané tie opatrenia, ktoré je potrebné realizovať ako prvé na naštartovanie celého procesu implementácie stratégie.

Sedem predložených strategických cieľov nie je usporiadaných hierarchicky podľa dôležitosti, ich systém sa dá čítať ľubovoľným spôsobom.

Vízia kultúrneho a kreatívneho Slovenska 2030

V roku 2030 chceme žiť na Slovensku, ktoré je slobodné, kultúrne rôznorodé, sebavedomé a hodnotovo pevne ukotvené v demokracii. Želáme si tvoriť spoločne krajinu, ktorá chráni a rozvíja kultúrne a prírodné dedičstvo, investuje do vzdelávania, podpory svojich talentov a tvorivosti, otvára sa inováciám a spolupráci so svetom. Preto potrebujeme rešpektovanú kultúru, ktorá spája rozmanitých ľudí a prispieva ku kvalitnému a zmysluplnému životu všetkých.

Tvorme kultúru, aby kultúra dotvárala nás.

Globálny cieľ kultúry a kreatívneho priemyslu na Slovensku 2030

Kultúra a kreatívny priemysel budú disponovať nástrojmi, ktoré im pomôžu prispievať k riešeniu aktuálnych environmentálnych a iných spoločenských výziev.

Do značnej miery bude znížený infraštruktúrny a modernizačný dlh v sektore kultúry, financovanie kultúry a kreatívneho priemyslu bude kombinovať verejné a súkromné zdroje, verejnoprávne dotačné fondy budú fungovať nezávisle a zároveň budú zabezpečené dostatočným príspevkom zo štátneho rozpočtu tak, aby flexibilne reagovali na vývoj ekonomiky.

Bude vytvorený plán systematického budovania a revitalizácie infraštruktúry v kultúre. Veľká časť existujúcej kultúrnej infraštruktúry bude modernizovaná v súlade s aktuálnymi odbornými a environmentálnymi požiadavkami.

Zlepší sa legislatívne prostredie práce a tvorby v kultúre a kreatívnom priemysle, jednotlivci/jednotlivkyne a organizácie budú mať udržateľnejšie a dôstojnejšie podmienky pre slobodnú kreatívnu a odbornú činnosť.

Hmotné i nehmotné kultúrne dedičstvo bude chránené, zveľaďované a prístupnejšie aj prostredníctvom digitálnych nástrojov. Verejné kultúrne inštitúcie budú fyzicky a informačne bezbariérové a zlepši sa dostupnosť kultúry pre všetky skupiny obyvateľov.

Diela, projekty a tvorcovia/tvorkyne kultúry a kreatívneho priemyslu zo Slovenska budú rozpoznateľnejšie v globálnom prostredí, bude vytvorený systém spolupráce medzi rezortmi na ich prezentáciu v zahraničí a zlepšia sa podmienky pre medzinárodnú spoluprácu.

Kultúra a umenie budú vo veľkej miere obsahom aj nástrojom pri výchove a vzdelávaní vo všetkých formách a na všetkých úrovniach.

Štátna kultúrna politika bude participatívne zapájať do tvorby kultúrnej politiky všetkých relevantných aktérov a aktérky, systematicky vytvárať vzťahy s ostatnými rezortmi, spolupracovať s územnými samosprávami a pomáhať tvoriť spravodlivejší kultúrny ekosystém.

Verejnosť bude pravidelne informovaná o dátach a výsledkoch z kultúry a kreatívneho priemyslu, ktoré budú systematicky zbierané a vyhodnocované.

Strategické ciele kultúry a kreatívneho priemyslu na Slovensku 2030

Strategický cieľ 1

Dobre spravovaná kultúra

Posilniť výkon kultúrnej politiky založenej na riadení kvality, na participácii a spolupráci na všetkých úrovniach a zaviesť výsledkovo orientovaný prístup vyhodnocovania jej výsledkov.

Strategický cieľ 2

Efektívne financovaná kultúra

Systematicky znižovať infraštruktúrny a modernizačný dlh a zvýšiť efektívnosť hospodárenia a financovania kultúry a kreatívneho priemyslu, doplniť verejné zdroje financovania o súkromné zdroje.

Strategický cieľ 3

Dôstojná kultúra

Zlepšiť podmienky pre prácu a tvorbu ľudí pôsobiacich v kultúre a kreatívnom priemysle.

Strategický cieľ 4

Kvalitná kultúra

Zvýšiť odbornosť, inovatívnosť a kvalitu v kultúre a kreatívnom priemysle.

Strategický cieľ 5

Inkluzívna kultúra

Zabezpečiť dostupnosť kultúry a rozvíjanie jej špecifik pre všetkých.

Strategický cieľ 6

Rešpektovaná kultúra

Zvýšiť prestíž kultúry a kreatívneho priemyslu a zlepšiť ich rozpoznateľnosť ako významnej hodnoty pre spoločnosť na národnej úrovni, zefektívniť zahraničnú prezentáciu a medzinárodnú spoluprácu.

Strategický cieľ 7

Zodpovedná kultúra

Participovať na identifikácii a riešení aktuálnych environmentálnych a iných spoločenských výziev, a tým zvyšovať súdržnosť a odolnosť spoločnosti.

Charakteristiky a merateľné ukazovatele strategických cieľov

K jednotlivým strategickým cieľom boli vytvorené merateľné ukazovatele, na základe ktorých bude v roku 2030 i priebežne možné vyhodnotiť úspešnosť opatrení navrhovaných v tejto stratégii.

Merateľné ukazovatele vychádzajú z existujúcich poznatkov o kultúre a kreatívnom priemysle na Slovensku a stanovujú cieľovú hodnotu v roku 2030, ktorá odráža ambíciu oživiť kultúru a kreatívny priemysel na predpandemickú úroveň, no tiež rásť k väčšej medzinárodnej konkurencieschopnosti.

Ukazovatele však tiež odzrkadľujú potrebu dotvoriť súčasný zber dát o nové procesy a zlepšiť tak celkový prehľad o sektore a jeho potrebách, aby sa výsledkovo orientovaná kultúrna politika na Slovensku ďalej rozvíjala.

V prílohe IV tejto stratégie je uvedené vysvetlenie strategických indikátorov priradených k jednotlivým strategickým cieľom a zdroje i metodika výpočtu cieľovej hodnoty merateľných ukazovateľov.

Strategický cieľ 1

Dobre spravovaná kultúra

Posilniť výkon kultúrnej politiky založenej na riadení kvality, na participácii a spolupráci na všetkých úrovniach a zaviesť výsledkovo orientovaný prístup vyhodnocovania jej výsledkov

Pre postupné zvyšovanie kvality služieb v kultúre je nevyhnutné systematicky a kontinuálne zlepšovať riadiace procesy v kultúrnych inštitúciách. Štátom a územnou samosprávou zriaďované kultúrne inštitúcie fungujú v súčasnosti v právnych formách rozpočtovej alebo príspevkovej organizácie, pričom zaznievajú hlasy hľadajúce právnu formu s väčšou flexibilitou a nezávislosťou pri financovaní a riadení. Nezriaďované kultúrne inštitúcie často pôsobia vo forme neziskových organizácií, najčastejšie ako občianske združenia, čo nie je najlepšia forma pre fungovanie v kultúre. V súčasnosti však nie je možné dôsledne identifikovať všetkých aktérov a aktérky pôsobiacich v kultúre, čo výrazne sťažuje prijímanie opatrení špecificky zameraných na celý sektor kultúry a kreatívneho priemyslu. Preto je potrebné legislatívne vymedziť, ktoré fyzické a právnické osoby možno považovať za aktérov a aktérky v kultúre a kreatívnom priemysle. Hoci je to v iných oblastiach hospodárstva považované za kľúčové, v kultúrnych inštitúciách často chýbajú dlhodobé stratégie, vyhodnocovanie výsledkov či pravidelné sledovanie spokojnosti v jednotlivých aspektoch ich činnosti. Pre lepšie riadenie je nevyhnutné pravidelne sledovať zmysluplné výstupové, výsledkové a dopadové ukazovatele, vyhodnocovať spokojnosť koncových užívateľov a užívateľiek kultúrnych služieb a na základe toho vyhodnocovať efektivitu používaných nástrojov.

Na úrovni fungovania MK SR je dôležité zaviesť systém vecného sledovania vplyvov kultúrnej politiky, aby bolo možné vyhodnocovať výsledky aplikovaných nástrojov kultúrnej politiky. Rovnako dôležité je zapájať do kľúčových procesov relevantných aktérov a aktérky, a preto je potrebné systematizovať nástroje participácie a zaviesť princípy participácie do každodennej praxe kultúrnej politiky. Tiež treba prehodnotiť systém organizácií zriaďovaných MK SR s cieľom kvalitnejšieho poskytovania kultúrnych služieb. Pri nastavovaní kultúrnej politiky jednotlivých odvetví bude dôležité dôsledne implementovať túto stratégiu a sledovať dosahovanie nastavených strategických cieľov.

Sumár strategických priorit strategického cieľa 1

Strategická priorita 1.1

Posilniť princíp strategického plánovania v organizáciách kultúry a kreatívneho priemyslu.

Strategická priorita 1.2

Zaviest' na ministerstve kultúry stály mechanizmus participácie pri vytváraní kultúrnych politík.

Strategická priorita 1.3

Rozvíjať efektívnu medzirezortnú a nadrezortnú spoluprácu.

Strategická priorita 1.4

Vytvárať a pravidelne aktualizovať strategické dokumenty pre jednotlivé oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu v nadväznosti na túto rámcovú stratégiu.

Strategická priorita 1.5

Legislatívne vymedziť subjekty a infraštruktúru v kultúre a kreatívnom priemysle.

Strategická priorita 1.6

Zaviest' a aplikovať princíp výsledkovo orientovanej kultúrnej politiky.

Strategická priorita 1.7

Zlepšiť fungovanie kultúrnych organizácií prostredníctvom prehodnotenia ich právnych foriem.

Strategická priorita 1.8

Prehodnotiť sieť kultúrnych inštitúcií a infraštruktúry s cieľom zabezpečenia kultúrnych potrieb obyvateľstva.

Strategická priorita 1.9

Aktualizovať základné dokumenty určujúce kompetencie Ministerstva kultúry SR.

Merateľné ukazovatele strategického cieľa 1

ID KPI	merateľný ukazovateľ	východisková hodnota	cieľová hodnota 2030
KPI 1a	Spokojnosť aktérov a aktérok v kultúre s činnosťou MK SR	TBD	TBD
KPI 1b	Pomer ukazovateľov, u ktorých sa dosiahne v roku 2030 cieľová hodnota	N/A	48/48 (vrátane)
KPI 1c	Podiel výdavkov MK SR na HDP	0,30 % (2021)	0,38 %
KPI 1d	Podiel investičných akcií financovaných zo štátneho rozpočtu bez omeškania a v rámci plánovaných nákladov oproti investičnému plánu	N/A	100 %
KPI 1e	Podiel investičných akcií financovaných z fondov EÚ bez omeškania a v rámci plánovaných nákladov oproti plánu	N/A	100 %
KPI 1f	Objem financií investičných akcií financovaných z fondov EÚ, ktoré je potrebné vrátiť do rozpočtu EÚ z dôvodu neoprávneného čerpania	N/A	0 eur
KPI 1g	Počet inštitúcií zriadených MK SR s vlastnou zverejnenou stratégiou	0 %	100 %
KPI 1h	Podiel výberových konaní na riaditeľov organizácií MK SR realizovaných cez otvorené výberové konanie	100 %	100 %
KPI 1i	Pomer koncepcií a akčných plánov za jednotlivé oblasti kultúrnej politiky	2 z 19	19 z 19

Strategický cieľ 2

Efektívne financovaná kultúra

Systematicky znižovať infraštruktúrny a modernizačný dlh a zvýšiť efektívnosť hospodárenia a financovania kultúry a kreatívneho priemyslu, doplniť verejné zdroje financovania o súkromné zdroje

Kultúra a kreatívny priemysel majú pozitívny vplyv na ekonomický rozvoj a podieľajú sa na tvorbe HDP Slovenska. Výdavky na kultúru a jej výstupy následne dynamickými efektmi stimulujú ďalšie oblasti hospodárstva. Ekosystém kultúry a kreatívneho priemyslu by mal mať vytvorené podmienky pre stabilné financovanie kombináciou verejných a súkromných zdrojov.

Aj keď podiel verejných výdavkov na kultúru na HDP je na Slovensku porovnateľný s priemerom EÚ, dlhodobo zaostávame v porovnaní s ostatnými európskymi krajinami v objeme súkromných zdrojov v kultúre. Cieľom efektívne financovanej kultúry je legislatívna úprava, ktorá by stimulovala rast týchto zdrojov do oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.

Jedným z najvýznamnejších krokov v kultúrnej politike samostatného Slovenska bolo zriadenie verejnoprávnych dotačných fondov vyčlenením z dotačných schém MK SR. Je potrebné zavrieť tento proces zriadením Fondu na podporu kultúrneho dedičstva a zavedením nových podporných programov reflektujúcich aktuálny stav kultúry. Súčasne je nevyhnutné zaviesť pre verejnoprávne fondy automatické navyšovanie štátneho príspevku tak, aby sa reálna podpora neznižovala v čase pôsobením inflácie.

Celková investičná potreba v rozpočtovej kapitole Ministerstva kultúry do roku 2027 podľa vyzbieraných údajov k 11. 11. 2022 predstavuje 883 miliónov eur. Je potrebné hľadať nástroje, ako systematicky znižovať vysoký infraštruktúrny dlh kultúry. Prioritou v tejto oblasti by mala byť modernizácia existujúcej infraštruktúry a následne plán systematickej tvorby novej infraštruktúry v súlade s aktuálnymi spoločenskými, environmentálnymi a inými požiadavkami.

Sumár strategických priorít strategického cieľa 2

Strategická priorita 2.1

Stimulovať podiel súkromných zdrojov v kultúre a kreatívnom priemysle ako prostriedok navyšovania zdrojov.

Strategická priorita 2.2

Podporovať kultúru a kreatívny priemysel legislatívnymi a finančnými nástrojmi.

Strategická priorita 2.3

Posilniť nástroje na podporu investícií vo forme udržateľnej výstavby, rekonštrukcie, modernizácie, obnovy technického vybavenia a debarierizácie.

Strategická priorita 2.4

Systematizovať podporu z verejnoprávnych dotačných fondov pre kultúru a kreatívny priemysel.

Strategická priorita 2.5

Stabilizovať financovanie verejnoprávnych médií.

Strategická priorita 2.6

Koordinovať diskusiu o rôznych formách financovania cirkví a náboženských spoločností.

Merateľné ukazovatele strategického cieľa 2

ID KPI	merateľný ukazovateľ	východisková hodnota	cieľová hodnota 2030
KPI 2a	Podiel pridanej hodnoty kultúry a kreatívneho priemyslu na pridanej hodnote hospodárstva	1,84 % (2019)	1,93 %
KPI 2b	Podiel verejných výdavkov na kultúru (COFOG)	1,92 % (2020)	priemer EÚ (2030)
KPI 2c	Podiel vlastných príjmov na celkových príjmoch v zbierkotvorných inštitúciách	12 % (2020)	27 %
KPI 2d	Podiel vlastných príjmov na celkových príjmoch v inštitúciách scénického umenia	4 % (2020)	27 %
KPI 2e	Zníženie investičného dlhu v rezorte kultúry oproti investičným potrebám vo východiskovom stave	883 mil. eur (2022)	243 mil. eur
KPI 2f	Počet národných kultúrnych pamiatok rekonštruovaných z fondov EÚ, ktoré po rekonštrukcii splnia stanovenú návštevnosť	N/A	20
KPI 2g	Podiel dotácií priamo vyplácaných MK SR na celkovej sume dotácií rezortu	25,81 % (2021)	0 %

Strategický cieľ 3

Dôstojná kultúra

Zlepšiť podmienky pre prácu a tvorbu ľudí pôsobiacich v kultúre a kreatívnom priemysle

Rozvoj kultúry a kreatívneho priemyslu je v zásadnej miere postavený na práci a schopnostiach jednotlivcov a jednotlivkyň, ktorí v týchto odvetviach pracujú. Často vyvažujú nevyhovujúce pracovné podmienky a vytvárajú kultúrne hodnoty alebo podmienky pre ich tvorbu, šírenie a reflexiu. Okrem poskytnutia kvalitného vzdelania, ktoré ich formuje po odbornej stránke, je dôležité, aby štát zabezpečil také nastavenie systému, ktoré povedie k dôstojným pracovným podmienkam, vrátane spravodlivej odmeny za ich prácu.

Mzdy v kultúre a kreatívnom priemysle nedosahujú úroveň priemeru v národnom hospodárstve, obzvlášť pri zväžení najvyššieho dosiahnutého vzdelania. Ľudia, ktorí pracujú v kultúre ako slobodní umelci a umelkyne, nezávislí organizátori a organizátorky, či pracujú v rôznych podporných povolaniach, čelia prekarizácii práce – nepravidelný príjem, sezónnosť práce, krátanie odmien, dlhá pracovná doba. Cieľom je vytvorenie dôstojných pracovných podmienok pre ľudí pôsobiacich v kultúre a kreatívnom priemysle, zamestnaných aj pracujúcich mimo zamestnaneckého pomeru. Definovanie štatútu profesionálov a profesionálok v kultúre a kreatívnom priemysle umožní presne vymedziť aktérov a aktérky, pre ktorých je potrebné, aby MK SR sledovalo, vyhodnocovalo a zavádzalo zodpovedajúce opatrenia na zlepšovanie ich pracovných podmienok. Sústreďenie profesionálov a profesionálok v kultúre a kreatívnom priemysle v profesijných organizáciách pomôže vytvoriť jednotnú platformu pre komunikáciu a presadzovanie ich požiadaviek.

Sumár strategických priorít strategického cieľa 3

Strategická priorita 3.1

Odstraňovať bariéry pre pôsobenie jednotlivcov a jednotlivkýň a inštitúcií v kultúre a kreatívnom priemysle.

Strategická priorita 3.2

Predchádzať prekarizácii práce v kultúre a kreatívnom priemysle.

Strategická priorita 3.3

Podporovať samosprávne profesijné organizácie ľudí pracujúcich v kultúre a kreatívnom priemysle.

Merateľné ukazovatele strategického cieľa 3

ID KPI	merateľný ukazovateľ	východisková hodnota	cieľová hodnota 2030
KPI 3a	Podiel zamestnanosti v kultúre a kreatívnom priemysle na celom hospodárstve	1,44 % (2019)	1,70 %
KPI 3b	Počet zamestnancov a zamestnankýň v kultúre a kreatívnom priemysle	34 423 (2019)	38 000
KPI 3c	Počet SZČO v kultúre a v kreatívnom priemysle	23 562 (2020)	28 000
KPI 3d	Priemerný príjem v kultúre a kreatívnom priemysle – počet zaostávajúcich odvetví za priemerom v národnom hospodárstve	12 z 16 (2020)	0 z 16
KPI 3e	Podiel priemernej mzdy odborných zamestnancov a zamestnankýň v kultúrnom a kreatívnom priemysle voči vysokoškolsky vzdelaným zamestnancom a zamestnankyniam v národnom hospodárstve	63 % (2020)	100 %

Strategický cieľ 4

Kvalitná kultúra

Zvýšiť odbornosť, inovatívnosť a kvalitu v kultúre a kreatívnom priemysle

Téma kvality v kultúre a kreatívnom priemysle je predmetom diskusií, no existujú metódy, na základe ktorých je možné kvalitu v kultúre pomenovať a vyhodnotiť. Kvalitnou kultúrou rozumieme nadčasový obsah spĺňajúci kritériá odbornosti, excelentnosti, inovatívnosti, a to aj v porovnaní s medzinárodným kontextom.

Pre dosiahnutie tvorby, ale aj pochopenia kvalitnej kultúry je kľúčová otázka vzdelávania. Na jednej strane ide o vzdelávanie profesionálov a profesionálok, kde by mali byť nastavené zmysluplné štandardy pre stredné a vysoké školy so zameraním na kultúru a kreatívny priemysel. Mal by sa posilniť dôraz na kontinuálne, celoživotné vzdelávanie profesionálov a profesionálok v kultúre a kreatívnom priemysle a zároveň rozvíjať aj neprofesionálne umenie a kultúru. Na druhej strane je potrebné vzdelávanie širokej verejnosti, aby bola schopná spoznávať, chápať a vyhodnocovať kultúru. Deti a mládež by mali byť konfrontované so širokým spektrom kultúrnej ponuky, aby ju spoznávali, vytvárali si na ňu názor, budovali si k nej vzťah a v budúcnosti boli motivovaní k aktívnej či pasívnej participácii na kultúre.

Pre udržanie kvality v kultúre je nevyhnutné aj budovanie reflexie a kritiky, ktorá konfrontuje a posúva umeleckú tvorbu na vyššiu kvalitatívnu úroveň.

Sumár strategických priorít strategického cieľa 4

Strategická priorita 4.1

Vytvárať a následne udržiavať efektívny systém formálneho vzdelávania profesionálov a profesionálok pôsobiacich v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.

Strategická priorita 4.2

Rozvíjať možnosti celoživotného vzdelávania profesionálov a profesionálok v kultúre a kreatívnom priemysle.

Strategická priorita 4.3

Podporovať a rozvíjať teóriu, kritiku, reflexiu, výskum a manažment umenia, kultúry a kreatívneho priemyslu a disciplíny spojené s umelecko-remeselnou tvorbou.

Strategická priorita 4.4

Podporovať tvorbu, produkciu a šírenie inovatívneho kultúrneho obsahu.

Merateľné ukazovatele strategického cieľa 4

ID KPI	merateľný ukazovateľ	východisková hodnota	cieľová hodnota 2030
KPI 4a	Podiel absolventov a absolventiek stredných a vysokých škôl v humanitnej, jazykovednej a umeleckej oblasti, ktorí sa zamestnali v humanitných, jazykovedných a umeleckých disciplínach	58,2 % (2020)	58,2 %
KPI 4b	Podiel absolventov a absolventiek stredných škôl so zameraním na kultúru a kreatívny priemysel pracujúcich v odbore	29 % (2019)	36 %
KPI 4c	Podiel absolventov a absolventiek vysokých škôl so zameraním na kultúru a kreatívny priemysel pracujúcich v odbore	40 % (2019)	50 %
KPI 4d	Počet ponúkaných osvetových aktivít kontinuálneho vzdelávania	89 (2021)	89
KPI 4e	Počet diel alebo autorov a autoriek, ktorí/é uspeli v medzinárodných súťažiach (kultúrne dedičstvo, literatúra, audiovizia a dizajn)	18 (2017-2021)	30
KPI 4f	Podiel divákov na premiérach slovenských filmov oproti celkovému slovenskému filmovému trhu	9,98 % (2021)	21,37 %
KPI 4g	Podiel exportu kultúry a kreatívneho priemyslu na celkovom exporte	0,26 % (2019)	0,29 %
KPI 4h	Počet prekladov slovenských autorov a autoriek beletrie vydaných v zahraničí	56 (2021)	76

Strategický cieľ 5

Inkluzívna kultúra

Zabezpečiť dostupnosť kultúry a rozvíjanie jej špecifik pre všetkých

Jedným z podstatných znakov demokratickej spoločnosti je prirodzené vytváranie priestoru pre podporu a toleranciu rozmanitých skupín obyvateľstva – národnostných menšín, etnických, marginalizovaných, znevýhodnených a zraniteľných skupín. Pri zvyšovaní dostupnosti kultúry musí kultúrna politika zabezpečiť dostupnosť a prístupnosť kultúry pre všetkých. Všetci majú dostať priestor tvoriť, prezentovať a participovať na kultúre celej spoločnosti, a zároveň rozvíjať kultúru, ktorá je autentická, zrozumiteľná, reflektujúca témy a životné situácie, ktoré sú im blízke.

Na jednej strane je cieľom ministerstva dosiahnutie maximálne možnej fyzickej a informačnej bezbariérovosti kultúrnych inštitúcií. Obnova budov a modernizácia ich vybavenia tiež musí zahŕňať zabezpečenie komplexnej debarierizácie. Na druhej strane je súčasťou tohto cieľa vzájomné spoznávanie, rozvíjanie dialógu a porozumenia medzi všetkými ľuďmi.

Sumár strategických priorit strategického cieľa 5

Strategická priorita 5.1

Podporovať kultúrnu a umeleckú činnosť národnostných menšín a etnických skupín a jej prezentáciu širokej verejnosti.

Strategická priorita 5.2

Podporovať umeleckú činnosť marginalizovaných, znevýhodnených a zraniteľných skupín a jej prezentáciu širokej verejnosti.

Strategická priorita 5.3

Rozvíjať nástroje na podporu prístupu marginalizovaných, znevýhodnených a zraniteľných skupín ku kultúre a kreatívnemu priemyslu.

Strategická priorita 5.4

Rozvíjať medzikultúrnu spoluprácu a dialóg.

Strategická priorita 5.5

Podporovať medzináboženský dialóg.

Merateľné ukazovatele strategického cieľa 5

ID KPI	merateľný ukazovateľ	východisková hodnota	cieľová hodnota 2030
KPI 5a	Podiel organizácií MK SR s fyzickou debarierizáciou interiéru objektov	43,9 % (2021)	60,0 %
KPI 5b	Podiel organizácií MK SR s webovým sídlom, ktoré spĺňajú Štandardy prístupnosti webových stránok	76,67 % (2021)	100 %
KPI 5c	Počet návštevníkov a návštevníčok podujatí zameraných na znevýhodnené skupiny obyvateľstva v knižniciach	34 913 (2021)	37 000
KPI 5d	Podiel vysielania pre národnostné menšiny vo verejnoprávnych médiách	3,35 % (2020)	4,0 %
KPI 5e	Pomer okresov, ktoré majú aspoň jednu z každého typu sledovanej inštitúcie (divadlo, galéria, kino, knižnica, kultúrno-osvetové zariadenie, múzeum, nezávislé kultúrne centrá)	9/79 (2020)	16/79

Strategický cieľ 6

Rešpektovaná kultúra

Zvýšiť prestíž kultúry a kreatívneho priemyslu a zlepšiť ich rozpoznateľnosť ako významnej hodnoty pre spoločnosť na národnej úrovni, zefektívniť zahraničnú prezentáciu a medzinárodnú spoluprácu

Podľa medzinárodných porovnaní vieme, že Slovensko zaostáva v pasívnej kultúrnej participácii. A hoci kultúra je integrálnou súčasťou našich každodenných životov, v spoločnosti prevláda vnímanie kultúry a umenia ako určitej nadstavby, ktorá dostane miesto až vtedy, keď sú zabezpečené iné potreby. Kultúra má byť verejnosťou rozpoznateľná ako dôležitá hodnota pre spoločnosť aj ako dôležitý nástroj budovania prestíže a obrazu Slovenska v zahraničí.

K tomu je potrebné nielen zabezpečiť dostupnosť kultúry, ale aj posilňovať motiváciu verejnosti participovať na kultúre a odstraňovať bariéry. Je dôležité sprístupňovať kultúru, vzdelávať verejnosť, šíriť príklady dobrej praxe práce s publikom.

Lepšiu viditeľnosť kultúry môže zabezpečiť len kultúra rešpektovaná a sebavedomá, ktorá podporuje spoluprácu kultúrnych inštitúcií a jednotlivcov a jednotlivkyň pracujúcich v kultúre na všetkých úrovniach – vnútri štátnej a verejnej správy, medzi zriaďovanými organizáciami a neziskovým/mimovládny a súkromným sektorom, na medzinárodnej úrovni. Štátna kultúrna politika má systematicky vytvárať vzťahy s ostatnými rezortmi, územnými samosprávami a podporovať medzinárodné spolupráce.

Sumár strategických priorít strategického cieľa 6

Strategická priorita 6.1

Systematicky podporovať kultúrnu participáciu ľudí vo všetkých oblastiach umenia a kultúry.

Strategická priorita 6.2

Zvýšiť dostupnosť hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva a jeho bezpečnosť.

Strategická priorita 6.3

Podporovať pozitívny vzťah a postoj ľudí k umeniu a ku kultúre vo všetkých obdobiach ich života.

Strategická priorita 6.4

Rozvíjať systematickú prezentáciu slovenskej kultúry a kreatívneho priemyslu v zahraničí prostredníctvom podpory medzinárodných spoluprác a mobilít.

Strategická priorita 6.5

Podporovať spoluprácu subjektov naprieč rôznymi skupinami a oblasťami kultúry a kreatívneho priemyslu.

Merateľné ukazovatele strategického cieľa 6

ID KPI	merateľný ukazovateľ	východisková hodnota	cieľová hodnota 2030
KPI 6a	Aktívna kultúrna participácia obyvateľstva/záujmová umelecká činnosť	9,3 % (2015)	9,3 %
KPI 6b	Pasívna kultúrna participácia obyvateľstva	59 % (2015)	64 %
KPI 6c	Vnímanie dôležitosti kultúry verejnosťou	TBD	TBD
KPI 6d	Návštevnosť zbierkotvorných inštitúcií	3 086 980 (2020)	6 780 000
KPI 6e	Podiel občanov a občianok s čitateľským preukazom	5,94 % (2020)	17,80 %
KPI 6f	Návštevnosť inštitúcií scénického umenia	590 559 (2020)	2 660 000
KPI 6g	Návštevnosť festivalov (divadelné, hudobné, filmové festivaly, prehliadky, súťaže neprofesionálnej kultúry a pod.)	367 923 (2020)	2 600 000
KPI 6h	Agregátna návštevnosť kultúrnych inštitúcií	7 799 806 (2021)	22 300 000
KPI 6i	Počet vydaných umelecko-literárnych diel od slovenských autorov a autoriek	606 (2021)	1 200

Strategický cieľ 7

Zodpovedná kultúra

Participovať na identifikácii a riešení aktuálnych environmentálnych a iných spoločenských výziev, a tým zvyšovať súdržnosť a odolnosť spoločnosti

Kultúra a kreatívny priemysel majú vysoký potenciál pomáhať spoločnosti vnímať spoločenské a environmentálne výzvy, reflektovať ich, formulovať vízie ich riešení aj priamo sa podieľať na predchádzaní a zmiernení ich vplyvov. Pandémia covid-19 odhalila dlhodobu nízku efektivitu štátnej a verejnej politiky na Slovensku a z toho plynúce problémy pri zvládaní dôsledkov kríz globálneho rozsahu. Zároveň však presvedčila o zodpovednosti a schopnosti mobilizácie aktérov a aktérok kultúrnych a kreatívnych odvetví v takýchto náročných situáciách. Environmentálne krízy musíme riešiť na globálnej úrovni a kultúra a kreatívny priemysel na ne reagujú nielen formovaním postojov, ale aj priamo vytváraním udržateľného prostredia či postupov, ktoré znižujú negatívny vplyv ľudskej činnosti na životné prostredie. Vojna v susednej krajine ukázala silu kultúry a kultúrnej komunity, ktorá je schopná priamo pomáhať aj formovať verejnú mienku a postoje k ohrozeniam demokracie.

Slovensko v medzinárodných porovnaníach patrí ku krajinám s najväčším vplyvom dezinformácií na obyvateľstvo. Úloha kultúry je nezastupiteľná pri zlepšovaní kritického myslenia a zvyšovaní odolnosti voči dezinformáciám. Cieľom štátnej kultúrnej politiky je posilniť odolnosť všetkých generácií občanov a občianok voči týmto a iným celospoločenským hrozbám a výzvam. Krízové situácie a konflikty na všetkých úrovniach spoločnosti a šírenie dezinformácií môžu v čase narastať. Kultúra a kreatívny priemysel musia byť schopné na tieto výzvy pohotovo reagovať, motivovať k ich prekonávaniu a spolupodieľať sa na hľadaní riešení.

Sumár strategických priorít strategického cieľa 7

Strategická priorita 7.1

Podporovať spoločenskú a environmentálnu zodpovednosť organizácií pôsobiacich v kultúre a kreatívnom priemysle.

Strategická priorita 7.2

Podporovať tvorbu, produkciu, šírenie a zviditeľňovanie udržateľných produktov a projektov v kultúre a kreatívnom priemysle.

Strategická priorita 7.3

Rozvíjať nadrezortnú a medzinárodnú spoluprácu osobitne v témach riešenia aktuálnych environmentálnych a iných spoločenských výziev.

Strategická priorita 7.4

Zvýšiť odolnosť kultúry a kreatívneho priemyslu v krízových situáciách.

Strategická priorita 7.5

Podporovať aktivity rozvoja mediálnej výchovy, kritického myslenia a boja proti šíreniu dezinformácií.

Strategická priorita 7.6

Posilniť pluralitu médií a ich nezávislosť.

Strategická priorita 7.7

Zabezpečiť zvýšenie ochrany a bezpečnosti novinárov a novinárok.

Merateľné ukazovatele strategického cieľa 7

ID KPI	merateľný ukazovateľ	východisková hodnota	cieľová hodnota 2030
KPI 7a	Výsledky indexu kvality života	6,5 (2020)	6,9
KPI 7b	Výsledky indexu slobody médií	78,37 (2021)	80,55
KPI 7c	Podiel občanov a občianok, ktorí/é dôverujú médiám	57 % (2021)	75 %
KPI 7d	Podiel populácie, ktorá nemá výhrady voči susedovi/susede z inej kultúry	54 % (2017)	priemer EÚ (2030)
KPI 7e	Účasť vo voľbách do NR SR	66 % (2020)	69 %
KPI 7f	Pozitívny vzťah k životnému prostrediu	94 % (2019)	100 %
KPI 7g	Podiel populácie, ktorá súhlasí, že iným ľuďom je možné veriť	21,4 % (2017)	37 %

Strategické priority a opatrenia 2023 – 2030

Kvôli prehľadu priorít a opatrení odporúčame aj prílohy hlavného dokumentu:

Akčný plán na roky 2023 – 2024 (príloha II)

obsahuje prehľad opatrení na prvé dvojročné obdobie s presným popisom harmonogramu jednotlivých úloh, zodpovednosťou a podrobným opisom vplyvu na rozpočet.

Prehľad opatrení a rozpočet na obdobie 2023 – 2030 (príloha III)

obsahuje všetky opatrenia v strategickej časti s rámcovo vyčísleným vplyvom na rozpočet, harmonogramom realizácie, s uvedením subjektov, ktoré sú gestormi alebo spolupracujú pri naplnení opatrení.

Strategický cieľ 1

Dobre spravovaná kultúra

Posilniť kultúrnu politiku založenú na riadení kvality a participácii na všetkých úrovniach a zaviesť výsledkovo orientovaný prístup

Strategická priorita 1.1

Posilniť princíp strategického plánovania v organizáciách kultúry a kreatívneho priemyslu.

Popis situácie: Pre zvýšenie efektivity v riadení aj vo výdavkoch je nevyhnutnou podmienkou zlepšovanie procesov a kultúrnych funkcií jednotlivých inštitúcií. Na strategické plánovanie, od ktorého by sa mali odvíjať všetky aktivity, organizácie nemajú vytvorené stabilné a predvídateľné rozpočtové podmienky. Ministerstvo ako zriaďovateľ nezaviedlo motivujúci systém indikátorov hodnotenia, ktorý by viedol organizácie k zlepšovaniu štandardov ich činnosti a kvality služieb poskytovaných verejnosti.

Cieľový stav 2030: Systematické a kontinuálne zlepšovanie výsledkov kultúrnych inštitúcií bude dosahované strategickým riadením ich činnosti. Hlavným zámerom pri plánovaní činnosti a pri všetkých rozhodovacích a riadiacich procesoch v organizáciách bude zvyšovanie kvality služieb poskytovaných verejnosti.

Kľúčové pojmy: kvalita služieb poskytovaných verejnosti, strategické plánovanie, riadenie a rozvoj kultúrnych organizácií, kultúrne služby.

Opatrenia:

1.1.1 Pripraviť návrhy štandardov kultúrnych organizácií zriaďovaných štátom a územnou samosprávou.

1.1.2 Na základe schválených štandardov kultúrnych organizácií zriaďovaných štátom a územnou samosprávou vypočítať minimálnu a maximálnu výšku výdavkov na prevádzku a činnosť.

1.1.3 Pripraviť dlhodobé stratégie rozvoja kultúrnych organizácií zriaďovaných štátom.

1.1.4 Pripraviť metodiku tvorby dlhodobých stratégií rozvoja kultúrnych organizácií zriaďovaných územnou samosprávou.

1.1.5 Zaviesť efektívny systém prezentácie výročných správ o činnosti a hospodárení rozpočtových a príspevkových organizácií Ministerstva kultúry SR.

Strategická priorita 1.2

Zaviesť na ministerstve kultúry stály mechanizmus participácie pri vytváraní kultúrnych politík.

Popis situácie: Na potrebu prepojenia medzi rezortom kultúry a kľúčovými aktérmi a aktérkami v sektore na rôznych úrovniach ministerstvo reagovalo už v roku 2020 vytvorením Platformy pre kultúrny a kreatívny priemysel ako potenciálneho nástroja na rozvoj kultúry a kreativity, malého a stredného podnikania, inovácií, zamestnanosti, trvalo udržateľného mestského a regionálneho rozvoja, ekonomického a sociálneho rozvoja, umeleckého vzdelávania, cestovného ruchu a nadväzovania medzinárodných spoluprác. Počas pôsobenia platformy vyplynulo, že jej zloženie neodráža dostatočne štruktúru a rozmanitosť aktérov a aktérok v kultúre a kreatívnom priemysle, na to, aby bola širokospektrálnym nástrojom komunikácie so sektorom.

Cielový stav 2030: Participácia odbornej a laickej verejnosti na tvorbe kultúrnych politík bude postavená na princípoch vzájomnej výmeny skúseností a príkladov dobrej praxe, na formulovaní všeobecných platných zásad a odporúčaní pre organizáciu participatívnych procesov. Zvýši sa kvalita a transparentnosť kľúčových rozhodnutí, posilní sa výmena informácií a zrozumiteľnosť, zvýši sa akceptácia a sledovateľnosť rozhodnutí, posilní sa dôvera vo verejnú a štátnu správu. Participácia bude centrálnou súčasťou verejnosprávnej praxe, ktorá je orientovaná na občanov a občianky¹⁰³. Prostredníctvom vytvárania podporných opatrení, systematických riešení a ich implementácie v rámci širšieho spektra politík bude možné efektívnejšie rozvíjať priaznivé podmienky pre kultúru a kreatívny priemysel na Slovensku.

Kľúčové pojmy: participácia, tvorba kultúrnych politík, stakeholder, verejná diskusia, platforma pre otvorený dialóg

- Opatrenia:**
- 1.2.1 Vytvoriť metodiku pre realizáciu participácie na MK SR s cieľom posilniť koordináciu participácie.
 - 1.2.2 Reformovať Platformu pre kultúrny a kreatívny priemysel ako komunikačný a participatívny nástroj s aktérmi a aktérkami pôsobiacimi v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.
 - 1.2.3 Organizovať výročnú konferenciu MK SR zameranú na súčasné aspekty a problémy kultúry a kreatívneho priemyslu, s výmenou informácií medzi aktérmi a aktérkami o smerovaní štátnej kultúrnej politiky a tvorbou situačnej správy o stave a smerovaní kultúry a kreatívneho priemyslu na Slovensku.

¹⁰³ ÚRAD SPLNOMOCNENCA VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY PRE ROZVOJ OBČIANSKEJ SPOLOČNOSTI MINISTERSTVA VNÚTRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2020. Rakúske štandardy účasti verejnosti: Odporúčania pre dobrú prax. Dostupné z: https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/participacia/2020/jul_august2020/04_P0178_Rakuske_standardy_ucasti_verejnosti_publikacia.pdf.

Strategická priorita 1.3

Rozvíjať efektívnu medzirezortnú a nadrezortnú spoluprácu.

Popis situácie: Zohľadnenie vplyvov kultúry na ekonomiku v podobe jej podielu na HDP, pridanej hodnote, exporte, importe či zamestnanosti definuje popri kultúre aj kreatívny priemysel. V roku 2019 tvoril 1,7 % z HDP celej ekonomiky, v rokoch 2017 – 2019 došlo k nárastu podielu na HDP z 1,39 mld. eur na 1,60 mld. eur.¹⁰⁴ Koncept podpory kreatívneho priemyslu prekračuje pôsobnosť ministerstva kultúry vo viacerých oblastiach a kultúra, ako katalyzátor a šíriteľ trvalo udržateľných inovácií a synergií, sa stáva predmetom medzirezortných diskusií aj záujmu iných aktérov a aktérok (napr. územná samospráva a pod.). Výrazné pozitívne efekty plynú zo spoluprác v sektoroch hospodárstva, životného prostredia, školstva, sociálnych vecí, lokálneho a regionálneho rozvoja, vedy a výskumu, cestovného ruchu. Kľúčové je podporovať systematickú a viacúrovňovú spoluprácu s cieľom vytvoriť priaznivé podmienky pre využívanie kultúrnych a kreatívnych projektov a služieb.

Cielový stav 2030: Priame aj nepriame pozitívne vplyvy kultúry a kreatívneho priemyslu na ekonomiku budú zohľadnené v nadväzovaní a udržiavaní efektívnej spolupráce ministerstva s ostatnými vládnymi rezortmi. Spolupracujúce rezorty budú podporovať kreatívny priemysel, v ktorom je priamo generovaná pridaná hodnota, zamestnáva ekonomicky aktívne obyvateľstvo, dochádza k importu a exportu kultúrnych statkov. Nepriame ekonomické vplyvy budú výrazne zohľadnené aj v rozvoji udržateľného turizmu, ktorý generuje dopyt po tovaroch a službách v ďalších odvetviach ekonomiky. Výstupy kreatívnej práce budú poskytovať taktiež vstupy širokému spektru hospodárskych odvetví vo forme tvorby obsahu, inovácií, talentov, zručností a schopností, duševného kapitálu a odborných pracovníkov a pracovníčok.

Kľúčové pojmy: ekonomický prínos kreatívneho priemyslu, spolupráca rezortov, udržateľný kultúrny turizmus, integrované politiky, HDP, samospráva, regióny, medzirezortná spolupráca, ekonomika

Opatrenia:

1.3.1 Zefektívniť činnosť Rady vlády Slovenskej republiky pre kultúru a kreatívny priemysel a jej stálych výborov.

1.3.2 Vytvoriť prehľad medzirezortných a nadrezortných pracovných skupín s vplyvom na kultúru a kreatívny priemysel s návrhom na ich optimalizáciu.

1.3.3 Vytvoriť funkčný nástroj komunikácie na úrovni rezortov s cieľom systematického monitorovania vplyvov zmien kultúrnych politik na verejné politiky ostatných rezortov a naopak.

Strategická priorita 1.4

Vytvárať a pravidelne aktualizovať strategické dokumenty pre jednotlivé oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu v nadväznosti na túto rámcovú stratégiu.

Popis situácie: Stratégia kultúry a kreatívneho priemyslu 2030 definuje sedem strategických cieľov prierezovo naprieč celou kultúrnou politikou. Satelitný účet kultúry a kreatívneho priemyslu SR poskytuje informácie o odvetviach kultúrneho a kreatívneho priemyslu vychádzajúc z klasifikácie NACE nasledovne: kultúrne dedičstvo, periodická a neperiodická tlač, vizuálne umenie a remeslá, architektúra, interpretačné (scénické) umenie, audiovizuálne médiá, reklama, umelecké vzdelávanie, podporné služby pre oblasti, odvetvia mimo kultúry a kreatívneho priemyslu (ale produkty kultúry a kreatívneho priemyslu). Rôznorodé prostredia a podmienky pôsobenia aktérov a aktérok v kultúre a kreatívnom priemysle nie sú ministerstvom dostatočne zohľadnené v kultúrnych politikách a chýbajú koncepcie rozvoja pre jednotlivé sektory kultúry a kreatívneho priemyslu.

¹⁰⁴ INFOSTAT – INŠTITÚT INFORMATIKY A ŠTATISTIKY, 2021 (pozn. č. 15).

Cielový stav 2030: Rešpektujúci aktuálny vývoj v kultúre a kreatívnom priemysle na regionálnej, národnej a medzinárodnej úrovni budú koncepcie rozvoja kultúrnych politík zohľadňovať nové kompetencie ministerstva a vychádzať z výsledkov zberu dát a zapojenia verejnosti. Koncepcia podpory medzinárodnej prezentácie kultúry bude naplánovaná a implementovaná v spolupráci s rezortom zahraničných vecí a európskych záležitostí a ďalších relevantných partnerov. V oblasti vzdelávania bude nevyhnutná aktívna spolupráca s rezortom školstva. Ekologická udržateľnosť projektov¹⁰⁵ a rodová rovnosť¹⁰⁶ a rovnosť príležitostí budú prioritami vo všetkých oblastiach kultúry a kreatívneho priemyslu.

Kľúčové pojmy: strategický rozvoj v kultúre, kreatívne sektory, medzirezortná spolupráca, vzdelávanie, udržateľnosť, medzinárodná prezentácia

Opatrenia: 1.4.1 So zapojením participatívnych metód pripraviť a schváliť strategické dokumenty pre kultúrnu politiku v jednotlivých odvetviach kultúry a kreatívneho priemyslu a vybraných prierezočných oblastiach systematicky nadväzujúce na túto stratégiu.

1.4.2 Pravidelne vyhodnocovať plnenie strategických dokumentov podľa opatrenia 1.4.1 a spojiť odpočet ich vyhodnotenia s výročným vyhodnotením implementácie tejto stratégie.

Strategická priorita 1.5

Legislatívne vymedziť subjekty a infraštruktúru v kultúre a kreatívnom priemysle.

Popis situácie: Pre nedostatky v sledovaní a vyhodnocovaní zamestnanosti v kultúre a kreatívnom priemysle, najmä pokiaľ ide o freelancerov, slobodných umelcov a umelkyne, SZČO a pod. chýbajú komplexné dáta o aktéroch a aktérkach v kultúre a kreatívnom priemysle. Problematickým sa ukázalo adresovanie potrebných špecifických opatrení pre jednotlivcov a jednotlivkyne a subjekty v kultúre a kreatívnom priemysle. Autorský zákon¹⁰⁷ legislatívne vymedzuje niektoré povolania, napr. autorov diel, výkonných umelcov, výrobcov zvukových alebo audiovizuálnych záznamov, vysielateľov, vydavateľov, autorov a zhotoviteľov databáz. Okrem toho zákon o audiovizii¹⁰⁸ pomenúva distribútorov, nezávislých producentov audiovizuálnych diel a ďalšie osoby pôsobiace v audiovizii. Mnohí ďalší aktéri a aktérky pôsobiaci v kultúre a v kreatívnom priemysle nie sú vôbec legislatívne definovaní¹⁰⁹.

Cielový stav 2030: Oblasť a aktéri a aktérky kultúry a kreatívneho priemyslu budú legislatívne definované. Legislatívne návrhy prejdú transparentným procesom tvorby zákona a zohľadnia výsledky participatívneho zapojenia odbornej verejnosti.

Kľúčové pojmy: umelec/umelkyňa v slobodnom povolaní, profesionál/profesionálka v kreatívnom priemysle, legislatíva, subjekt v kultúre

Opatrenia: 1.5.1 Identifikovať infraštruktúru v kultúre a kreatívnom priemysle s cieľom prípravy zákona o kultúre definujúceho subjekty a infraštruktúru kultúry a kreatívneho priemyslu pre právnické a fyzické osoby.

¹⁰⁵ Pozri aj: UNITED NATIONS ECONOMIC COMMISSION FOR EUROPE (UNECE). Statistics. Dostupné z: <https://unece.org/statistics>.

¹⁰⁶ Pozri aj: ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. Indikátor rovnosti medzi ženami a mužmi. Dostupné z: https://bit.ly/statistics_rovnost_indikator; EUROPEAN INSTITUTE FOR GENDER EQUALITY. Projects. Dostupné z: <https://eige.europa.eu/about/projects>.

¹⁰⁷ Zákon č. 185/2015 Z. z. Autorský zákon.

¹⁰⁸ Zákon č. 40/2015 Z. z. o audiovizii a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

¹⁰⁹ Napr. odborné pozície, bez ktorých nie je možné plniť základné poslanie múzeí a galérií.

1.5.2 Pripraviť a schváliť zákon o kultúre definujúci subjekty a infraštruktúru kultúry a kreatívneho priemyslu pre právnické a fyzické osoby.

Strategická priorita 1.6

Zaviesť a aplikovať princípy výsledkovo orientovanej kultúrnej politiky.

Popis situácie: Ministerstvo aktuálne nedostatočne sleduje vplyvy kultúrnej politiky, nie je preto možné vyhodnocovať výsledky aplikovaných nástrojov kultúrnej politiky a plánovať implementáciu potrebných opatrení. V poslednom desaťročí sa snahy merať pozitívne vplyvy kultúry čoraz viac orientujú nielen na ekonomické prínosy kreatívneho priemyslu, ale aj na vplyv kultúry na vnímanie jednotlivcov a jednotlivkyň. Na Slovensku sa v kultúre doteraz kvantitatívne a kvalitatívne indikátory neuplatňovali v potrebnej miere a v súčasnosti prebiehajú na túto tému prvé diskusie.

Cielový stav 2030: Výstupové, výsledkové a dopadové ukazovatele budú pravidelne sledovať a vyhodnocovať spokojnosť koncových užívateľov a užívateľiek. Nástroje opatrení budú aktualizované na základe vyhodnotení a s cieľom zvyšovania efektivity kultúrnej politiky. Z hľadiska vnútornej hodnoty sa kvalita kultúry a umenia určí pomocou zástupných indikátorov ocenení získaných na medzinárodných festivaloch, podujatiach či súťažiach. Iný spôsob hodnotenia kvality vyhodnotí výsledky systematického prieskumu o vnímaní kvality umeleckých diel publikom, odborníkmi a odborničkami aj samotnými umelcami a umelkyňami. Kvalita kultúrnej infraštruktúry bude meraná cez vyhodnocovanie kvality služieb kultúrnych inštitúcií, na čo budú stanovené objektívne štandardy pre jednotlivé druhy kultúrnych inštitúcií.

Kľúčové pojmy: dáta v kultúrnej politike, prieskum publika, kvalita v umení, indikátory plnenia

Opatrenia:

1.6.1 Vytvoriť a pravidelne revidovať v spolupráci s aktérmi a aktérkami v kultúre a kreatívnom priemysle súbor cieľov a kvalitatívnych a kvantitatívnych merateľných ukazovateľov kultúrnych politík.

1.6.2 Pravidelne sledovať stav merateľných ukazovateľov a vyhodnocovať dosahovanie stanovených cieľových hodnôt.

1.6.3 Aspoň raz ročne realizovať kvalitatívny a kvantitatívny reprezentatívny prieskum o vnímaní kultúry, kultúrnej participácii a vnímaní MK SR a jeho aktivít zo strany odbornej i širokej verejnosti.

1.6.4 Pravidelne realizovať kvalitatívne a kvantitatívne reprezentatívne prieskumy zamerané na analýzu čiastkových javov a problémov, ktorým čelia aktéri a aktérky v kultúre a kreatívnom priemysle.

1.6.5 Pravidelne zverejňovať výstupy z opatrení 1.6.1, 1.6.2, 1.6.3 a 1.6.4.

Strategická priorita 1.7

Zlepšiť fungovanie kultúrnych organizácií prostredníctvom prehodnotenia ich právnych foriem.

Popis situácie: Napriek rozsiahlej sieti organizácií a inštitúcií čelí sektor kultúry a kreatívneho priemyslu viacerým výzvam vrátane problémov financovania, slabého čerpania finančných prostriedkov z EÚ, podpriemerného finančného ohodnotenia pracovníkov a pracovníčok a rôznych legislatívnych problémov.

Cielový stav 2030: Legislatívne prostredie bude umožňovať flexibilné fungovanie kultúrnych inštitúcií s cieľom rozvoja kapacít a podnikateľského prostredia v kultúre a kreatívnom priemysle. Vytvárané budú

atraktívne formy zamestnávania s ohľadom na rastúcu potrebu dostatočnej flexibility povolání, podpory marketingových a propagačných aktivít, vzniku kreatívnych centier a komunít. Zohľadnia sa príležitosti, ktoré prináša digitálne prostredie a zosúladovanie digitálnej ekonomiky s rozvojom kultúry a kreatívneho priemyslu.

Kľúčové pojmy: digitálna ekonomika, flexibilita práce, think tank, kreatívny lab, legislatíva

Opatrenia: 1.7.1 Realizovať analýzu súčasných právnych foriem štátom zriaďovaných rozpočtových a príspevkových organizácií a vyhodnotiť možné zmeny v právnej forme.

1.7.2 Realizovať analýzu súčasných právnych foriem a subjektivity územnou samosprávou zriaďovaných rozpočtových a príspevkových organizácií a vyhodnotiť možné zmeny v právnej forme.

1.7.3 Realizovať analýzu súčasných právnych foriem a subjektivity kultúrnych organizácií nezriaďovaných verejnou správou a vyhodnotiť možné zmeny v právnej forme.

1.7.4 Prijatť opatrenia vyplývajúce zo záverov opatrení 1.7.1, 1.7.2 a 1.7.3.

Strategická priorita 1.8

Prehodnotiť sieť kultúrnych inštitúcií a infraštruktúry s cieľom zabezpečenia kultúrnych potrieb obyvateľstva.

Popis situácie: Z hľadiska kultúrnej infraštruktúry nie sú dostatočne zmapované a pravidelne vyhodnocované dáta o množstve a dostupnosti kultúrnych inštitúcií a podujatí pre širokú verejnosť. Druhým aspektom je samotná participácia občanov a občianok na kultúrnych činnostiach a podujatiach, či už svojou návštevou, alebo svojou aktívnou účasťou a tvorbou. Ľudia na Slovensku síce majú záujem navštevovať kultúrne podujatia, návštevnosť je však nižšia ako priemer EÚ.

Cieľový stav 2030: Inštitút kultúrnej politiky do roku 2030 vypracuje (v rámci druhej revízie výdavkov na kultúru) objektívne štandardy pre štátne kultúrne inštitúcie a politiky, ktoré následne aplikuje na sieť kultúrnej infraštruktúry s cieľom zvýšiť dostupnosť kultúry pre obyvateľstvo a zvýšiť záujem obyvateľstva o návštevu kultúrnych podujatí.

Kľúčové pojmy: dostupnosť kultúry, návštevnosť, kultúrna infraštruktúra, dáta, verejnosť, kultúrne služby, participácia

Opatrenia: 1.8.1 V nadväznosti na opatrenie 1.5.1 analyzovať súčasnú sieť kultúrnych inštitúcií a infraštruktúry z pohľadu kultúrnych potrieb obyvateľstva s ohľadom na ich funkcie, územné a sektorové členenie.

1.8.2 Realizovať závery analýzy súčasnej siete inštitúcií z opatrenia 1.8.1.

1.8.3 Prehodnotiť používané názvoslovie zriaďovaných organizácií MK SR s cieľom ich systematického zjednotenia.

Strategická priorita 1.9

Aktualizovať základné dokumenty určujúce kompetencie Ministerstva kultúry SR.

Popis situácie: Oblasť pôsobenia ministerstva kultúry vymedzuje Zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov, podľa ktorého je rezort kultúry ústredným orgánom štátnej správy pre štátny jazyk, ochranu pamiatkového fondu, kultúrne dedičstvo a knihovníctvo, umenie, autorské právo a práva súvisiace s autorským právom, kultúrno-osvetovú činnosť a ľudovú umeleckú výrobu, prezentáciu slovenskej kultúry v zahraničí, vzťahy s cirkvami a náboženskými spoločnosťami, médiá a audioviziu, podporu kultúry národnostných menšín. Takýto popis kompetencií nezohľadňuje aktuálnu situáciu v kultúre a v kreatívnom priemysle, viaceré kreatívne sektory nemajú žiadne zastúpenie ani podporu v kultúrnej politike.

Cieľový stav 2030: Pri tvorbe návrhu zákona vymedzujúceho kompetenčný štatút ministerstva kultúry sa bude prihliadať na strategickú podporu všetkých oblastí kultúry a sektorov kreatívneho priemyslu, a to aj tých, ktoré doteraz neboli zahrnuté do kompetencií rezortu. Zohľadní sa národný, regionálny a medzinárodný kontext s dôrazom na príklady dobrej praxe a platnú legislatívu EÚ. Kompetencie ministerstva kultúry budú vyjasnené a zosúladené so súčasnými potrebami kultúry a kreatívneho priemyslu.

Kľúčové pojmy: sektory kreatívneho priemyslu, kompetencie ministerstva, strategický rozvoj, legislatíva, riadenie v kultúrnom sektore

- Opatrenia:**
- 1.9.1 Pripraviť novelu kompetenčného zákona, reflektujúc strategickú činnosť Ministerstva kultúry SR v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.
 - 1.9.2 Pripraviť aktualizáciu štatútu Ministerstva kultúry SR, reflektujúc jeho strategickú činnosť v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.
 - 1.9.3 Upraviť pôsobnosť a činnosť Ministerstva kultúry SR s dôrazom na špecifikovanie potrieb jednotlivých odvetví kultúry a kreatívneho priemyslu a ich prínosu v národnom aj medzinárodnom kontexte.

Strategický cieľ 2

Efektívne financovaná kultúra

Systematicky znižovať infraštruktúrny a modernizačný dlh a zvýšiť efektívnosť hospodárenia a financovania kultúry a kreatívneho priemyslu, doplniť verejné zdroje financovania aj o súkromné zdroje

Strategická priorita 2.1

Stimulovať podiel súkromných zdrojov v kultúre a kreatívnom priemysle ako prostriedok navyšovania zdrojov.

Popis situácie: Podiel verejných výdavkov vynaložených na kultúru a kreatívny priemysel na Slovensku je porovnateľný s priemerom v EÚ a odzrkadľuje pozitívne vplyvy kultúry a kreatívneho priemyslu na tvorbu HDP. V porovnaní s ostatnými európskymi krajinami však dlhodobo zaostávame v objeme súkromných zdrojov investovaných v kultúre a kreatívnom priemysle. Aj v kontexte transponovania Smernice EÚ

o audiovizuálnych mediálnych službách¹¹⁰ do vnútroštátnych právnych predpisov a určením povinnosti šíriť a propagovať najmenej 30 %-ný podiel európskych diel poskytovateľmi audiovizuálnych mediálnych služieb na požiadanie vnímame zvýšený dopyt po tvorbe a produkcii európskych audiovizuálnych diel.

Cielový stav 2030: Efektívne a stabilné zvyšovanie podpory projektov, podujatí a aktérov a aktérok v kultúre a kreatívnom priemysle zabezpečí legislatívne úpravy o viaczdrojovom financovaní.

Kľúčové pojmy: viaczdrojové financovanie, súkromné zdroje v kultúre, priame investície do tvorby, legislatíva, ekonomika, HDP

- Opatrenia:**
- 2.1.1 Pripraviť a predložiť na verejnú diskusiu zákon o sponzoringu a donorstve v kultúre a začať jeho plnenie.
 - 2.1.2 Pripraviť a implementovať špecifické nástroje stimulujúce súkromné zdroje v závislosti od konkrétneho odvetvia kultúry a kreatívneho priemyslu, vyrovnanie verejných a súkromných zdrojov a pod.
 - 2.1.3 Zaviesť legislatívny nástroj, ktorý bude stimulovať poskytovateľov audiovizuálnych mediálnych služieb pôsobiacich na území SR, ale usadených v iných členských štátoch EÚ, pre priame investície do tvorby audiovizuálneho obsahu.

Strategická priorita 2.2

Podporovať kultúru a kreatívny priemysel legislatívnymi a finančnými nástrojmi.

Popis situácie: V kultúre a kreatívnom priemysle je celková výška finančných zdrojov pokrývajúca ponuku produktov na Slovensku v roku 2019 odhadovaná na 3,47 mld. eur.¹¹¹ Z toho 52 % pochádza od finančných a nefinančných podnikov, druhým zdrojom je verejná správa (22 %), potom sú to domácnosti (18 %). Zahraničné zdroje tvoria iba 6 % a na poslednom mieste sú neziskové inštitúcie slúžiace domácnostiam.

Cielový stav 2030: Plánované systematické opatrenia budú implementovať tvorbu novej infraštruktúry. Kreatívne centrá budú spolupracovať s Regionálnymi inovačnými centrami. Efektívne a stabilné zvyšovanie podpory projektov, podujatí a aktérov a aktérok v kultúre a kreatívnych odvetviach zabezpečí legislatívna úprava o viaczdrojovom financovaní.

Kľúčové pojmy: kreatívne centrá, regionálne inovačné centrá, prepájanie a spolupráce, networking, rekonštrukcie, národné kultúrne pamiatky, legislatíva, financovanie

- Opatrenia:**
- 2.2.1 Pripraviť a zaviesť motivačné nástroje na podporu tvorby, produkcie a šírenia kultúry a kreatívneho priemyslu podnikateľskými subjektmi v súkromnom sektore.
 - 2.2.2 Spracovať analýzu možného zavedenia zníženej sadzby DPH 10 % na vybrané činnosti kultúrnych a kreatívnych odvetví v súlade s prílohou III smernice Rady 2006/112/ES o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty a pripraviť legislatívu pre zníženie DPH na vybrané činnosti kultúrnych a kreatívnych odvetví.
 - 2.2.3 Dobudovať a spustiť efektívnu prevádzku kreatívnych centier v centralizovanej výzve IROP PO3.
 - 2.2.4 Realizovať rekonštrukciu národných kultúrnych pamiatok prostredníctvom aktivít v Programe Slovensko financovaných v novom programovom období z fondov EÚ.

¹¹⁰ DIRECTIVE (EU) 2018/1808 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 amending Directive 2010/13/EU on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive) in view of changing market realities. 2018. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/1808/oj>.

¹¹¹ INFOSTAT – INŠTITÚT INFORMATIKY A ŠTATISTIKY, 2021 (pozn. č. 15).

Strategická priorita 2.3

Posilniť nástroje na podporu investícií vo forme udržateľnej výstavby, rekonštrukcie, modernizácie, obnovy technického vybavenia a debarierizácie.

Popis situácie: V roku 2020 sa vláda SR zaviazala¹¹², že bude podporovať činnosť národných kultúrnych inštitúcií, vypracuje plán ich rozvoja a stanoví ciele činnosti do roku 2030. Žiaducim je viaczdrojové financovanie, transparentný proces výberu riadiacich pracovníkov a pracovníčok, efektívny sponzoring v živej kultúre, kreatívnom priemysle a pri obnove kultúrneho dedičstva. Celková investičná potreba v rezorte kultúry do roku 2027 predstavuje 883 miliónov eur.¹¹³ Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky vypracovalo Národnú koncepciu rozvoja štátnych archívov s výhľadom do roku 2028, v ktorej kvantifikovalo investičnú potrebu na 153 mil. eur, vrátane výstavby novej budovy Slovenského národného archívu. Zameranie tejto strategickej priority je odporúčané pre celý sektor, vrátane územnej samosprávy.

Cielový stav 2030: Investičný plán ministerstva na systematické znižovanie vysokého infraštruktúrneho dlhu v kultúre sa prioritne zameria na modernizáciu existujúcej infraštruktúry, pričom nástroje na obnovu infraštruktúry budú ekologicky udržateľné. Projekty na ďalšie využitie infraštruktúry v kultúre budú reagovať na aktuálny vývoj v kultúre a kreatívnom priemysle, opatrenia budú plánované a zavádzané v súlade s koncepciami rozvoja kultúrnych politík a kreatívneho priemyslu. Kultúrne dedičstvo bude uchovávané, archivované a evidované v modernizovaných podmienkach spĺňajúcich európske normy, v spolupráci s rezortom vnútra¹¹⁴.

Kľúčové pojmy: investície v kultúrnej infraštruktúre, ekologická udržateľnosť, rekonštrukcie, depozitáre zbierok, pamäťové a fondové inštitúcie, modernizácia, debarierizácia, kultúrne dedičstvo

- Opatrenia:**
- 2.3.1 V diskusii s odbornou verejnosťou, zástupcami iných rezortov a samospráv pripraviť zoznam výstavby novej kľúčovej kultúrnej infraštruktúry s celospoločenským prínosom.
 - 2.3.2 Realizovať projekty s najvyššou prioritou podľa opatrenia 2.3.1.
 - 2.3.3 Pravidelne aktualizovať investičný plán rezortu a na základe neho realizovať investičné akcie podľa schváleného harmonogramu.
 - 2.3.4. Pri riadení investičných akcií zabezpečiť dostatočné personálne kapacity, ktoré budú zohľadňovať komplexnosť investície a jej výšku.
 - 2.3.5 Realizovať pasportizáciu objektov v správe rezortu kultúry.
 - 2.3.6 Na základe pasportizácie vytvoriť projekt udržateľného využitia majetku v správe rezortu kultúry.
 - 2.3.7 Pripraviť odporúčania a implementovať postupy na dosiahnutie energetickej šetrnosti pri realizácii rekonštrukcií budov rôzneho typu v správe rezortu kultúry a metodicky ju zladíť s pamiatkovou ochranou.
 - 2.3.8 Vytvoriť projekt vybudovania zdieľaných depozitárov pre zbierky pamäťových a fondových inštitúcií.
 - 2.3.9 Vybudovať zdieľané depozitáre na základe projektu z opatrenia 2.3.8.

¹¹² VLÁDA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2021. Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2021 – 2024. Dostupné z: https://www.vlada.gov.sk/share/uvsr/pvvsr_2020-2024.pdf.

¹¹³ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. INŠTITÚT KULTÚRNEJ POLITIKY. 2022. Zásobník investičných zámerov. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2022/11/Zasobnik-investicnych-zamerov_20221115.xlsx

¹¹⁴ MINISTERSTVO VNÚTRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. Národná koncepcia rozvoja štátnych archívov s výhľadom do roku 2028. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2022/305>.

Strategická priorita 2.4

Systematizovať podporu z verejnoprávnych dotačných fondov pre kultúru a kreatívny priemysel.

Popis situácie: Dotačné fondy v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu¹¹⁵ sú nezávislé verejnoprávne inštitúcie zriadené samostatnými zákonmi, čím sa právne a finančne zabezpečuje ich nezávislosť od ministerstva. Tieto fondy boli transformované z programov dotačného systému ministerstva, aby prebrali plnú rozhodovaciu právomoc o poskytovaní finančných príspevkov a viedli k väčšiemu rozsahu podpory pre projekty v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu. Nejde pritom o plošné financovanie pomocou nárokovateľného dotačného balíka zo štátneho rozpočtu, ale o odborné posudzovanie prihlásených projektov podľa štandardov stanovených kultúrnou obcou a následné financovanie tých najvyššie hodnotených. Fondy počas obdobia pandemickej krízy čelili náročným výzvam, na ktoré neboli vopred pripravené, a vznikla tak potreba nastavenia flexibilnejších podmienok prístupu k financovaniu, čo potvrdzuje aj zvyšujúca sa inflácia v celkovej národnej ekonomike. Vzhľadom na výšku investičného dlhu voči pamiatkovému fondu, ktorá je odhadovaná na 5,4 mld. eur¹¹⁶, je zároveň prioritou zabezpečiť financovanie projektov v oblasti kultúrneho dedičstva.

Cielový stav 2030: Orgány fondov budú zabezpečovať spravodlivú súťaž tým, že o rozhodnutiach o financovaní projektov vo fondoch rozhoduje rada alebo riaditeľ/riaditeľka na základe odporúčaní nezávislých profesionálov a profesionálok z tej oblasti kultúry, na ktorú je daný fond, jeho programy a konkrétne výzvy zamerané. Programy a výzvy budú fondy upravovať podľa aktuálnych potrieb aktérov a aktérok v kultúre a kreatívnom priemysle pravidelne vyhodnocovaných v jednotlivých sektorových koncepciách. Fond na podporu kultúrneho dedičstva bude podporovať obnovu, ochranu, reštaurovanie a rozvoj kultúrneho dedičstva, zahŕňajúc národné kultúrne pamiatky alebo ich časti, archeologické nálezy a náleziská, akvizíciu zbierkových predmetov uchovávaných v múzeách a galériách, archívne dedičstvo, ako aj nehmotné kultúrne dedičstvo. Spolupráca s regiónmi a efektívne financovanie projektov budú podporované prostredníctvom orgánov územnej samosprávy. Podpora medzinárodnej spolupráce, ekologická udržateľnosť projektov a rodová rovnosť príležitostí budú prioritné vo všetkých oblastiach kultúry a kreatívneho priemyslu.

Kľúčové pojmy: financovanie projektov v kultúre a kreatívnom priemysle, verejnoprávne dotačné fondy, nové podporné schémy, kultúrne dedičstvo, kríza, samospráva, medzisektorová spolupráca, regióny, udržateľnosť

- Opatrenia:**
- 2.4.1 Na základe indexácie pravidelne navyšovať príspevok pre verejnoprávne dotačné fondy a pravidelne prehodnocovať túto výšku podľa dopytu.
 - 2.4.2 Pravidelne prehodnocovať štruktúru podpornej činnosti prostredníctvom verejnoprávnych dotačných fondov a navrhovať nové programy.
 - 2.4.3 Pripraviť a realizovať presun príspevku určeného na dotačné programy Ministerstva kultúry SR pre poskytovanie dotácií z verejnoprávnych dotačných fondov, podľa potreby zriadiť nové verejnoprávne dotačné fondy podľa osobitného zákona.
 - 2.4.4 Zriadiť fond na podporu kultúrneho dedičstva.
 - 2.4.5 Podporovať princíp spájania finančných zdrojov v dotačných fondoch (tzv. matching verejných zdrojov).
 - 2.4.6 Podporovať vytváranie spoločných dotačných programov z viacerých verejných dotačných schém.

¹¹⁵ FOND NA PODPORU UMENIA. Dostupné z: <https://www.fpu.sk/sk/>; AUDIOVIZUÁLNY FOND. O fonde. Dostupné z: <http://www.avf.sk/aboutus.aspx>; KULT MINOR. Fond na podporu národnostných menšín. Dostupné z: <https://www.kultminor.sk/sk/>.

¹¹⁶ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. INŠTITÚT KULTÚRNEJ POLITIKY (pozn. č. 18).

Strategická priorita 2.5

Stabilizovať financovanie verejnoprávnych médií.

Popis situácie: RTVS poskytuje prístup širokej verejnosti k informáciám, kultúre a vzdelávaniu. V dlhodobom horizonte je RTVS finančne poddimenzovaná, od roku 2020 výrazne ovplyvnila príjmy novela zákona o úhrade za služby verejnosti, ktorá oslobodila od platenia úhrady poberateľov dôchodkových dávok a príjemcov pomoci v hmotnej núdzi, t. j. 357 000 ľudí v roku 2021. Celkový výpadok príjmov RTVS v roku 2021 bol vyše 11,3 milióna eur, následne ho štát kompenzoval dotáciou zo štátneho rozpočtu. Koncom roka 2022 sa schválilo zrušenie úhrad za služby od polovice roka 2023, čím celé financovanie RTVS prejde na štátny rozpočet.

Cieľový stav 2030: Prijaté legislatívne opatrenia a nový model financovania poskytnú RTVS priestor pre stabilizáciu plnenia jej zákonných úloh vrátane možností rozvoja infraštruktúry, výroby vlastných obsahov, zvyšovania kvality programov či prieniku do oblasti nových mediálnych služieb. Prijatý model financovania zabezpečí pravidelné automatické navyšovanie príjmov. Zachovaná bude verejnoprávnosť a nezávislosť RTVS.

Kľúčové pojmy: verejnoprávne médiá, úhrady za služby verejnosti, model financovania, príjmy RTVS, nezávislosť, financovanie, legislatíva

Opatrenia: 2.5.1 Navrhnuť a implementovať udržateľný model financovania verejnoprávnych médií, ktorý zabezpečuje ich nezávislosť.

2.5.2 Podľa modelu financovania pravidelne na základe indexácie navyšovať príspevok alebo poplatky za služby verejnosti pre činnosť verejnoprávnych médií.

2.5.3 Pravidelne realizovať analýzu rozsahu poskytovaných služieb verejnosti verejnoprávnych médiami a tento rozsah naviazať na financovanie.

Strategická priorita 2.6

Koordinovať diskusiu o rôznych formách financovania cirkví a náboženských spoločností.

Popis situácie: Podľa údajov zo sčítania obyvateľstva v roku 2021¹¹⁷ sa počet veriacich kontinuálne znižuje a cirkvi zaznamenali za poslednú dekádu najvyšší pokles o 7,6 percentuálneho bodu na 69,7 % obyvateľstva Slovenska. Skupina bez náboženského vyznania (takmer 1,3 milióna obyvateľov a obyvateľiek) predstavuje 23,8 % a zaznamenala významný nárast oproti roku 2011. Štátny príspevok cirkvám v roku 2021 bol vo výške 52,8 miliónov eur. V rámci dotačného systému ministerstva sa cirkvi, náboženské spoločnosti a cirkevné právnické osoby môžu uchádzať aj o finančný príspevok z dotačných programov Obnovme si svoj dom¹¹⁸ a Kultúra znevýhodnených skupín¹¹⁹ (napr. debarierizácia bohoslužobných a administratívnych budov), no nie sú oprávnenými žiadateľmi z dotačných programov Fondu na podporu umenia¹²⁰ (napr. múzeá, živé umenie). V súčasnosti možno vnímať absenciu koordinovanej celospoločenskej diskusie o téme financovania cirkví a náboženských spoločností.

¹¹⁷ ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2021. Sčítanie obyvateľstva, domov a bytov: Náboženské vyznanie. Dostupné z: <https://www.scitanie.sk/k-rimskokatolicckemu-vyznaniu-sa-prihlasilo-56-obyvateľov>.

¹¹⁸ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Program 1 – Obnovme si svoj dom na rok 2023 podprogramy 1.1 – 1.6. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/program-1-obnovme-si-svoj-dom-na-rok-2023-podprogramy-1-1-1-6/>.

¹¹⁹ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Program 2 – Kultúra znevýhodnených skupín na rok 2023 podprogram 2.1 – 2.6. Dostupné z:

<https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/program-2-kultura-znevychodnenych-skupin-na-rok-2023-podprogram-2-1-2-6/>.

¹²⁰ FOND NA PODPORU UMENIA. Štruktúra podpory. Dostupné z: <https://www.fpu.sk/sk/struktura-podpory/>.

Cielový stav 2030: Štát bude pokračovať v otvorenom a vecnom dialógu s cirkvami a náboženskými spoločnosťami v otázkach týkajúcich sa ich financovania (otázky spôsobu a formy) a bude podporovať a koordinovať diskusiu verejnosti s cirkvami a náboženskými spoločnosťami v otázkach týkajúcich sa tejto a ďalších relevantných tém. Štát bude koordinovať aj spoluprácu vedúcu k sprístupňovaniu kultúrneho dedičstva, efektívnejšiemu využívaniu historických budov v majetku cirkví a zvýšeniu ich návštevnosti zo strany verejnosti.

Kľúčové pojmy: financovanie cirkví, verejná diskusia, sprístupňovanie kultúrneho dedičstva

Opatrenia: 2.6.1 Inicializovať a systematicky viesť pluralitnú diskusiu o postavení a financovaní cirkví a náboženských spoločností (formy aj spôsoby financovania).

2.6.2 Vytvoriť systém merateľných ukazovateľov pre verejnú politiku vzťahu štátu s cirkvami a náboženskými spoločnosťami.

Strategický cieľ 3

Dôstojná kultúra

Zlepšiť podmienky pre prácu a tvorbu ľudí pôsobiacich v kultúre a kreatívnom priemysle

Strategická priorita 3.1

Odstraňovať bariéry pre pôsobenie jednotlivcov a jednotlivkyň a inštitúcií v kultúre a kreatívnom priemysle.

Popis situácie: Vysoká fluktuácia štátnych zamestnancov a zamestnankyň bráni efektívnemu výkonu kultúrnej politiky. Adekvátne finančné ohodnotenie štátnych zamestnancov a zamestnankyň je nevyhnutný predpoklad pre efektívne fungovanie štátnych inštitúcií. Mzdy v kultúrnom sektore sú aj napriek vysokej miere vzdelania zamestnancov a zamestnankyň 2 % pod úrovňou priemeru v SR a v umení a kultúrnom dedičstve zaostávajú dokonca až o 16 %. Za zahraničnými spoločnosťami zaostávame výškou miezd o 85 %. Situácia sa rovnako týka zamestnancov a zamestnankyň iných verejných organizácií, zriaďovaných územnou samosprávou. Navrhované opatrenia odporúčame realizovať aj v organizáciách VÚC, miest a obcí.

Cielový stav 2030: Mzdové podmienky pre zamestnancov a zamestnankyne budú nastavené tak, aby rezort kultúry mohol dosahovať patričnú hodnotu za peniaze a poskytovať kvalitné kultúrne služby občanom a občiankam. Ministerstvo bude každoročne zverejňovať údaje o fluktuácii zamestnancov a zamestnankyň, aby sa dal sledovať vývoj a vyvíjať tlak na stabilizáciu štátnozamestnaneckých pomerov. Vypracovaný a prijatý bude legislatívny návrh o transparentnej a spravodlivej forme sociálnej podpory pre ľudí v kultúre a kreatívnom priemysle.

Kľúčové pojmy: kvalitné ľudské zdroje, mzdy v kultúre, sociálna situácia a podpora, administratíva a podnikanie v kultúre, pracovné podmienky, vzdelávanie, legislatíva, kultúrne služby

Opatrenia: 3.1.1 Zaviesť motivačné nástroje na prítiahnutie kvalitných kultúrnych a kreatívnych pracovníkov a pracovníčok do sektora.

3.1.2 Pravidelne zvyšovať mzdové ohodnotenie zamestnancov a zamestnankýň v štátnych kultúrnych inštitúciách.

3.1.3 Navrhnuť úpravu súčasného systému sociálnej a inej podpory v náročných životných situáciách s ohľadom na špecifiká profesií profesionálov a profesionálok v kultúre a kreatívnom priemysle.

3.1.4 Uskutočniť analýzu stavu a navrhnuť zlepšenia podnikateľského prostredia a odstránenie nadbytočnej administratívnej záťaže zohľadňujúce špecifické potreby aktérov a aktérook.

3.1.5 Vytvoriť manuál s informáciami o možnostiach podnikania v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu s cieľom rozvíjať podnikateľské zručnosti aktérov a aktérook kultúry a kreatívneho priemyslu a poskytovať špecifické poradenstvo v tejto oblasti.

Strategická priorita 3.2

Predchádzať prekarizácii práce v kultúre a kreatívnom priemysle.

Popis situácie: Aktéri a aktérky v kultúre a kreatívnom priemysle sú často vystavení/é prekarizácii práce, t. j. neistému príjmu na základe nestabilného dopytu, nevhodným pracovným podmienkam, práci nad dohodnutý časový rámec, ako aj problematickému narábaniu s autorskými právami a záujmami. Vzťahy autorov vznikajúce v súvislosti s vytvorením a použitím autorského diela upravuje Autorský zákon¹²¹. Transponovaním najnovších smerníc Európskeho parlamentu a Rady EÚ¹²² do vnútroštátnych právnych predpisov v marci 2022 sa autorské práva a ich ochrana výrazne posilnili a rozšírili na viaceré oblasti aj na Slovensku. Z pohľadu autorov a autoriek je zrejme najdôležitejším krokom legislatívne zakotvenie nároku na spravodlivú odmenu, a to aj v prípade výnosu z neskoršieho použitia diela (právo na dodatočné vyrovnanie).

Ciel'ová situácia 2030: Práva a záujmy autorov a autoriek vyplývajúce z Autorského zákona budú rešpektované v súlade s platnou legislatívou. Verejnoprávne dotačné fondy budú v podpornej činnosti predchádzať porušeniu práv autorov a autoriek a vyžadovať od subjektov dodržiavanie spravodlivého odmeňovania autorov a autoriek. Ministerstvo bude pravidelne uskutočňovať a vyhodnocovať prieskumy o odmeňovaní a podmienkach na prácu v kultúre a kreatívnom priemysle.

Kľúčové pojmy: pracovné podmienky v kultúre a kreatívnom priemysle, spravodlivé odmeňovanie, práva autorov/autoriek, legislatíva

Opatrenia: 3.2.1 Uskutočniť reprezentatívny prieskum o odmeňovaní a pracovných podmienkach tvorcov a tvorkýň a profesionálov a profesionálok v kultúre nezriaďovanej verejnou správou a kreatívnom priemysle s dôrazom na odmeňovanie žien, absolventov a absolventiek.

3.2.2. Prijat' adekvátne opatrenia na elimináciu nepriaznivého stavu, ak to vyplynie zo záverov prieskumu vykonaného na základe opatrenia 3.2.1.

3.2.3 Navrhnuť a zaviesť mäkké nástroje na šírenie povedomia o autorských právach a dodržiavaní spravodlivého odmeňovania autoriek a autorov vyplývajúcich z autorského zákona v podpornej činnosti ministerstva, zriaďovaných organizácií a profesijných organizácií v kultúre a kreatívnom priemysle.

¹²¹ Zákon č. 185/2015 Z. z. (pozn. č. 107).

¹²² Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/790 zo 17. apríla 2019 o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom na digitálnom jednotnom trhu a o zmene smerníc 96/9/ES a 2001/29/ES. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:32019L0790;DIRECTIVE \(EU\) \(pozn. č. 110\).](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:32019L0790;DIRECTIVE (EU) (pozn. č. 110).)

Strategická priorita 3.3

Podporovať samosprávne profesijné organizácie ľudí pracujúcich v kultúre a kreatívnom priemysle.

Popis situácie: Samosprávne profesijné združenia, organizácie alebo asociácie poskytujú odbornú podporu umelcom a umelkyniam, ako aj ďalším profesionálom a profesionálkam naprieč celou oblasťou kultúry a kreatívneho priemyslu. Ich úlohou a cieľom je reprezentovanie členov, ochrana a posilňovanie ich záujmov a práv, ekonomický rozvoj sektora, šírenie povedomia o prínose jednotlivých profesií, zabezpečenie priaznivých pracovných podmienok, podpora vzdelávania. Zároveň profesijné združenia komunikujú aj o prínosoch a dôležitosti kreativity pre blaho a úžitok celej spoločnosti. Organizácie profesionálov a profesionálok v EÚ sa prostredníctvom platformy združujú do sietí a tvoria spoločný ekosystém rôznych tvorcov a tvorkyň pracujúcich so spoločným cieľom.

V súčasnosti nemajú všetky profesie v kultúre a kreatívnom priemysle na Slovensku svoje zastúpenie vo forme profesijného združenia.

Cieľový stav 2030: Tie profesie, ktoré nemajú svoje odborové zastúpenie vo forme samosprávnej organizácie, budú podporované vo vytvorení platformy, ktoré budú reprezentovať ich záujmy a práva. Ministerstvo bude prihliadať na rôznorodé podmienky a prostredia všetkých profesií a aktívne komunikovať s ich zástupcami a zástupkyňami pri tvorbe strategických dokumentov a legislatívnych návrhov, zohľadňované budú ich názory a pripomienky.

Kľúčové pojmy: platformy, profesijné združenia, záujmy profesionálov a profesionálok, rodová rovnosť, samospráva, pracovné podmienky, legislatíva

Opatrenia: 3.3.1 Inicovať vznik a vytvoriť podmienky pre fungovanie profesijných organizácií umelcov/umelkýň a profesionálov/profesionálok v kultúre a kreatívnom priemysle.

Strategický cieľ 4

Kvalitná kultúra

Zvýšiť odbornosť, inovatívnosť a kvalitu v kultúre a kreatívnom priemysle

Strategická priorita 4.1

Vytvárať a následne udržiavať efektívny systém formálneho vzdelávania profesionálov a profesionálok pôsobiacich v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.

Popis situácie: Na Slovensku sa významne zvyšuje vzdelanosť obyvateľstva, no prepojenie odborného školstva na prax v kultúre a kreatívnom priemysle je nedostatočné a chýba špecifický systém duálneho vzdelávania (napr. umelecké a tradičné stavebné remeslá). Zanikajú viaceré študijné odbory (v knihovníctve a kultúrno-osvetovej činnosti), znižuje sa kvalita absolventov a absolventiek iných umeleckých odborov. Do odbornej prípravy pre trh práce štát v oblasti vzdelávania nedostatočne zavádza požiadavky zamestnávateľov a zamestnávateľiek na pracovnú silu.¹²³

Cieľový stav 2030: V rámci výchovno-vzdelávacieho procesu bude podporovaná výchova ku kultúre a rozvoj kreativity. Vzdelávacie programy pripravujúce na výkon špecifických povolání v rámci odvetví

¹²³ SEKTOROVÁ RADA PRE KULTÚRU A KREATÍVNY PRIEMYSEL (pozn. č. 28).

podliehajúcich rýchlemu technologickému vývoju (audiovizia, médiá, dizajn, animovaná tvorba, digitalizácia, herný priemysel) a požiadavkám trhu práce budú pravidelne aktualizované. Podporované budú inovatívne metódy rozvoja nových vedomostí, zručností a ich uplatnenie v praxi. Tieto trendy sa odzrkadlia aj na kultúrnej produkcii, ktorá ovplyvňuje kvalitu života, zdravie, využívanie voľného času a aktívny prístup k vlastnému osobnostnému rozvoju. Podporované budú umelecké a tradičné stavebné remeslá, aby sa zabránilo zániku tradičných hodnôt kultúrneho dedičstva.

Kľúčové pojmy: odborné vzdelávanie v kultúre a kreatívnom priemysle, školstvo, trh práce, rozvoj praktických zručností, vzdelávanie

- Opatrenia:**
- 4.1.1 Nastaviť efektívnu medzirezortnú spoluprácu medzi MK SR a MŠVVaŠ SR v oblasti umeleckého, odborného a umelecko-remeselného vzdelávania.
 - 4.1.2 Pripraviť a zverejniť štandardy pre stredné a vysokoškolské vzdelávanie v kultúre a kreatívnom priemysle.
 - 4.1.3 Pripraviť a zverejniť štandardy pre záverečné vysokoškolské práce v odbore umenie a v odbore vedy o umení a kultúre.

Strategická priorita 4.2

Rozvíjať možnosti celoživotného vzdelávania profesionálov a profesionálok v kultúre a kreatívnom priemysle.

Popis situácie: Kultúra a kreatívny priemysel patria medzi odvetvia s najvyšším podielom vysokoškolsky vzdelaných zamestnancov a zamestnankýň, ale aj s najvyšším vekom pracovníkov a pracovníčok pôsobiacich v sektore. Do roku 2025 sa očakáva mierny nedostatok pracovných síl. Ako vyplýva z analýzy Sektorovej rady pre kultúru a kreatívny priemysel, v horizonte 2021 – 2025 bude v tomto sektore potrebné doplniť na trh práce približne 900 osôb ročne. Neskôr však v súvislosti s demografickými zmenami v spoločnosti možno očakávať zrýchlený proces starnutia obyvateľstva.

Cieľový stav 2030: Zavedie sa akreditovaný systém celoživotného vzdelávania profesionálov a profesionálok a pracovníkov a pracovníčok v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu s cieľom zvýšenia úrovne a kvality odborného vzdelávania a profesionálnych výkonov. V kontexte lokálneho a regionálneho rozvoja bude ministerstvo napomáhať vytváranie spoluprác a budovanie kapacít v oblasti strategického prístupu ku kultúre a kreatívnemu priemyslu. Bude sa tiež prihliadať na potreby narastajúceho počtu seniorov a senioriek, zabezpečí sa rozvoj aktivít a príležitostí na ich celoživotné vzdelávanie.

Kľúčové pojmy: celoživotné odborné vzdelávanie, rozvoj zručností, sektorové požiadavky, vzdelávanie

- Opatrenia:**
- 4.2.1 Realizovať analýzu súčasného stavu a potrieb v rámci celoživotného vzdelávania v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu z pohľadu aktuálnych trendov a potrieb sektorov, ako aj pracovného trhu.
 - 4.2.2 Vytvorenie vzdelávacieho programu regionálnych a lokálnych tvorcov a tvorkýň politik v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.
 - 4.2.3 Vytvorenie špecifických vzdelávacích programov pre profesionálov a profesionálky pôsobiacich v jednotlivých sektoroch kultúry a kreatívneho priemyslu s osobitným dôrazom na udržateľnosť a environmentálny prístup.

Strategická priorita 4.3

Podporovať a rozvíjať teóriu, kritiku, reflexiu, výskum a manažment umenia, kultúry, histórie, kreatívneho priemyslu a disciplíny spojené s umelecko-remeselnou tvorbou.

Popis situácie: Viacero organizácií ministerstva sa venuje výskumu v kultúre¹²⁴, v súčasnosti je však oblasť finančne poddimenzovaná, v sektore nepracuje dostatočný počet vedeckých a výskumných zamestnancov a zamestnankýň. Zároveň chýbajú komplexné dáta, jednotlivé činnosti sú rozdrobené a výstupy nie sú medzi organizáciami koordinované a komunikované. Rozvoj teórie, reflexie a manažmentu presahuje do agendy školstva, vedy a výskumu, spolupráca medzi rezortmi však v súčasnosti nie je aktívne podporovaná. Výsledkom tejto nepriaznivej situácie je, že popularizácia vedeckých poznatkov zaostáva, verejnosť nie je oboznamovaná s výsledkami výskumu.

Cielový stav 2030: Zvyšovanie atraktivity vedeckých a výskumných povolání v zmysle spoločenského statusu, ako aj primeraného finančného ohodnotenia. Podpora a rozvoj vzdelávania, posilňovanie výskumu a vývoja vo všetkých oblastiach spoločnosti, a tiež zavádzanie inovácií budú viesť k nárastu kvality života obyvateľstva.

Kľúčové pojmy: teória, veda a výskum, vývoj, kultúrny manažment, medzinárodné spolupráce a výmeny, sťaže, vzdelávanie, inovácie

- Opatrenia:**
- 4.3.1 Vytvoriť systém riadenia výskumu v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.
 - 4.3.2 Spolupracovať na zvýšení kvality programov vysokých škôl v oblastiach venujúcich sa teórii, kritike, reflexii a výskumu umenia, kultúry a kreatívneho priemyslu a príbuzných vied.
 - 4.3.3 Spolupracovať na zvýšení kvality vysokých škôl v oblasti manažmentu umenia, kultúry a kreatívneho priemyslu.
 - 4.3.4 Spolupracovať na zvýšení kvality programov stredných a vysokých škôl v oblastiach venujúcich sa umelecko-remeselnej tvorbe a tradičným stavebným remeslám.

Strategická priorita 4.4

Podporovať tvorbu, produkciu a šírenie inovatívneho kultúrneho obsahu.

Popis situácie: V roku 2020 prišlo na trh práce 10 tisíc absolventov a absolventiek umeleckých odborov, z nich 8 % odišlo za prácou do zahraničia¹²⁵, pričom tento trend odchodu talentovaných mladých tvorcov a tvorkýň je dlhodobý. Vytváranie priaznivých podmienok a poskytovanie dostatku príležitostí na tvorbu a realizáciu je východiskom pre to, aby talentovaní ľudia chceli a mohli pôsobiť na Slovensku. Odbornosť tvorcov/tvorkýň, výrobcov/výrobníkov a distribútorov/distribútoriok je nevyhnutnou podmienkou pre vznik a šírenie kvalitných diel. Inovatívna tvorba s novým zaujímavým obsahom na lokálnej úrovni je predpokladom úspechu aj v medzinárodnom prostredí. V programe Kreatívna Európa¹²⁶ je pri posudzovaní predkladaných projektov dôraz kladený najmä na kvalitný a inovatívny obsah s tematickým presahom za hranice krajiny vzniku diel a projektov, zabezpečenie medzinárodných spoluprác a rodovú rovnosť v tvorivých a realizačných tímoch.

¹²⁴ Napríklad: NÁRODNÉ OSVETOVÉ CENTRUM. Štatistika a výskum. Dostupné z: <https://www.nocka.sk/o-nas/vyskum-a-statistika/>; DIVADELNÝ ÚSTAV BRATISLAVA. Veda a výskum. Dostupné z: <https://www.theatre.sk/veda-a-vyskum/>; SLOVENSKÝ FILMOVÝ ÚSTAV. Publikácie. Dostupné z: <http://www.sfu.sk/film-archiv-publikacie/knihy/>; SLOVENSKÉ CENTRUM DIZAJNU. INOLAB. Výskumno-vývojového oddelenie SCD. Dostupné z: <https://scd.sk/inolab/>; a mnohé ďalšie.

¹²⁵ SEKTOROVÁ RADA PRE KULTÚRU A KREATÍVNY PRIEMYSEL (pozn. č. 28).

¹²⁶ KREATÍVNA EURÓPA. O programe Kreatívna Európa 2021 – 2027. Dostupné z: <http://www.cedslovakia.eu/clanky/o-programe-kreativna-europa-2021-2027>.

Cielový stav 2030: Ministerstvo bude vytvárať a stimulovať prostredie pre vznik inovatívnych umeleckých diel a kultúrnych projektov. Všetky generácie aktérov a aktéroek v kultúre a kreatívnom priemysle budú mať vytvorené dostatočné príležitosti na profesijnú seberealizáciu. Prístup k podpore sa po vyštudovaní umeleckého odboru rozšíri z doterajších štipendií aj na plnohodnotné schémy podpory projektov a diel, adresované absolventom a absolventkám, ktorí sa chcú uplatniť v sektore tvorbou prvého/druhého diela. Podporované budú medzinárodné spolupráce a audiovizuálne koprodukcie, projekty prinášajúce inovatívne technologické nápady a riešenia. Otvoria sa tak nové príležitosti pre zviditeľnenie a šírenie tvorby, ako aj možnosti uplatnenia tvorcov/tvorkýň a diel na globálnom trhu.

Kľúčové pojmy: inovácie v tvorbe a produkcii, kvalitný obsah, nové schémy podpory tvorby, možnosti a príležitosti uplatnenia, udržateľnosť, rodová rovnosť, debuty, medzinárodné spolupráce, zviditeľňovanie, distribúcia, vzdelávanie

- Opatrenia:**
- 4.4.1 Podporovať konkurencieschopnosť mladých talentov vytvorením adresných podporných programov a výziev pre absolventov a absolventky študijných odborov v kultúre a kreatívnom priemysle (napr. na debuty a druhé diela, nové žánre, nové formáty, podpora spoluprác, aj medzinárodných).
 - 4.4.2 Zaviesť nástroje využívania a vyvíjania inovácií pri tvorbe, produkcii a šírení obsahu.
 - 4.4.3 Podporovať spolupráce pri vývoji inovácií, ktoré majú vysokú mieru uplatniteľnosti v kultúre a kreatívnom priemysle.
 - 4.4.4 Podporovať tvorbu, produkciu a šírenie lokálneho kultúrneho obsahu vo verejnoprávnych a súkromných médiách.

Strategický cieľ 5

Inkluzívna kultúra

Zabezpečiť dostupnosť kultúry a rozvíjanie jej špecifik pre všetkých

Strategická priorita 5.1

Podporovať kultúrnu a umeleckú činnosť národnostných menšín a etnických skupín a jej prezentáciu širokej verejnosti.

Popis situácie: Jedným z poslaní ministerstva je všestranný rozvoj občanov a občianok tvoriacich národnostné menšiny na Slovensku a pri napĺňaní cieľov úzko spolupracuje so splnomocnencom/kyňou vlády SR pre národnostné menšiny. Viac ako 10 % obyvateľstva Slovenska patrí k 13 národnostným menšinám a svojím jazykom a kultúrou prispievajú k rôznorodosti našej krajiny.¹²⁷ Agendu inklúzie marginalizovaných rómskych komunit vrátane použitia finančných prostriedkov z fondov EÚ určených na inklúziu marginalizovaných rómskych komunit koordinuje Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity¹²⁸. Fond na podporu kultúry národnostných menšín¹²⁹ podporuje a rozvíja oblasti kultúrnych a vedeckých aktivít, najmä tvorbu a šírenie kultúrnych a vedeckých hodnôt, kultúrno-osvetovú činnosť, tvorbu, produkciu a šírenie umeleckých diel, šírenie osvetu v oblasti práv národnostných menšín a

¹²⁷ ÚRAD SPLNOMOCNENCA VLÁDY PRE NÁRODNOSTNÉ MENŠINY. Dostupné z: <https://www.narodnostnemensiny.vlada.gov.sk/>.

¹²⁸ ÚRAD SPLNOMOCNENCA VLÁDY PRE NÁRODNOSTNÉ MENŠINY. 2022. Archív tlačových správ: Úrad vlády bude sprostredkovateľským orgánom pre eurofondy na rozvoj rómskych komunit. Dostupné z: <https://www.romovia.vlada.gov.sk/archiv-tlacovych-sprav/urad-vlady-bude-sprostredkovatelskym-organom-pre-eurofondy-na-rozvoj-romskych-komunit/?csrt=5231623646304682291>.

¹²⁹ KULT MINOR (pozn. č. 115).

etnických skupín. Vytvára tiež podmienky pre rozvoj interkultúrneho dialógu a vzájomné porozumenie medzi občanmi a občiankami. Absentuje však širší spoločenský dialóg o postavení národnostných menšín a etnických skupín na Slovensku podporený pravidelne aktualizovaným zberom a vyhodnocovaním dát z tejto oblasti.

Cielový stav 2030: Cieľom je prispievať ku kultúrnej a sociálnej inklúzii menšín s dôrazom na systematické udržiavanie a rozvoj menšinovej identity, podstatnej pre kultúrnu diverzitu. Kultúra národnostných menšín a etnických skupín je významnou súčasťou kultúrneho dedičstva, významným zdrojom národnostnej identity a kultúrnej vzdelanosti občanov a občianok Slovenska. Kultúra národnostných menšín je každodennou súčasťou života občanov a občianok, nenahraditeľným prostriedkom budovania tolerancie, občianskej súdržnosti a porozumenia. Napĺňanie tejto vízie sa realizuje systematickou starostlivosťou o kultúru národnostných menšín a jej trvalo udržateľný rozvoj. Financovanie rozvoja a podpory projektov národnostných menšín a etnických skupín bude oveľa efektívnejšie nielen vďaka eurofondom. Prispeje k nemu i pravidelné aktualizovanie zberu dát o podpore umeleckej tvorby národnostných menšín a etnických skupín¹³⁰. Pozitívne zmeny sa reálne prejavujú v inkluzívnom prístupe k minoritám prierezovo vo všetkých oblastiach kultúry a kreatívneho priemyslu.

Kľúčové pojmy: inklúzia, dostupnosť, dáta, jazyk a komunikácia

- Opatrenia:**
- 5.1.1 Pokračovať v rozvoji, zviditeľňovaní a propagácii kultúry národnostných menšín a etnických skupín aj prostredníctvom vzdelávacích mediálnych kampaní.
 - 5.1.2 Realizovať analýzu Zákona č. 138/2017 Z. z. o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a pripraviť jeho novelizáciu na základe výsledkov analýzy.
 - 5.1.3 Pripraviť nový koncept pamäťových a fondových inštitúcií uchovávajúcich kultúru národnostných menšín a etnických skupín s posilnením participácie príslušníkov a príslušníčok národnostných menšín.
 - 5.1.4 Pravidelne aktualizovať kvantitatívne a kvalitatívne dáta o podpore umeleckej tvorby, produkcie a šírenia diel alokovanej pre národnostné menšiny a etnické skupiny.
 - 5.1.5 Aktualizovať opatrenia pre oblasti s nedostatočnou podporou podľa výsledkov opatrenia 5.1.4.
 - 5.1.6 Poskytovanie plnej súčinnosti zo strany Ministerstva kultúry SR pri tvorbe návrhu zákona upravujúceho výkon práv národnostných menšín, ktorého súčasťou bude aj úprava ochrany, podpory zachovania a rozvoja kultúry národnostných menšín v SR.

Strategická priorita 5.2

Podporovať umeleckú činnosť marginalizovaných, znevýhodnených a zraniteľných skupín a jej prezentáciu širokej verejnosti.

Popis situácie: Ministerstvo od roku 2017 v rámci dotačného programu Kultúra znevýhodnených skupín každoročne podporuje kultúrne aktivity na odbúravanie bariér v dostupnosti kultúry pre znevýhodnené skupiny obyvateľstva sumou 980 000 eur. Prioritou je podpora umeleckej činnosti detí a mládeže, ľudí z marginalizovaných rómskych komunít, ľudí s telesným, sluchovým, zrakovým, mentálnym postihnutím (vrátane ochrany duševného zdravia), seniorov a senioriek (aktívne starnutie, medzigeneračná solidarita), žien (podpora rodovej rovnosti v kultúre), ľudí ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením (napr. ľudia bez domova, mnohodetné rodiny, matky samoživiteľky, LGBTI+ ľudia).

¹³⁰ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Ročný výkaz o kultúre národnostných menšín za rok 2021. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2022/10/NM1-01_kultura_nardonost_mensin_sumar_SR_2021.pdf.

Cielový stav 2030: Všetci obyvatelia a obyvateľky budú mať dostatok príležitostí na rozvoj kreativity a aktívnej participácie na kultúre a umeleckej tvorbe. Ministerstvo bude naďalej presadzovať financovanie podpory z verejnoprávnych dotačných fondov, dotačný program Kultúra znevýhodnených skupín bude súčasťou Fondu na podporu umenia nielen ako samostatný program, ale prierezovo aj v rámci ostatných oblastí. Zvýši sa podpora aktivít na rozvoj publika prostredníctvom inkluzívnych a interaktívnych projektov so zapojením viacerých znevýhodnených skupín a majority. Podpora bude určená aj pre vzdelávacie a publikačné aktivity organizátorov a organizátoriek kultúrnych podujatí, správcov a správkyní lokalít kultúrneho dedičstva, tvorcov a tvorkyň mediálnych obsahov, vysielateľov a ďalších organizátorov/organizátorky kultúrnych podujatí v záujme zvýšenia senzitivity vo vzťahu k potrebám osôb so zdravotným postihnutím a inak znevýhodnených skupín. V spoločnosti sa znížia negatívne prejavy prameniace z vylúčenia znevýhodnených skupín obyvateľstva z majority a odborná i laická verejnosť bude viesť dialóg o postavení menších, podporený pravidelne aktualizovaným zberom a vyhodnocovaním dát z tejto oblasti. Ľudia s inakosťou (jazykovou, somatickou, kultúrnou atď.) budú každodenne a prirodzene prítomní – na obrazovke, v kultúre, v komunitách.

Kľúčové pojmy: inklúzia, spravodlivá podpora tvorby všetkých ľudí, prítomnosť v spoločnosti, osveta v médiách, dostupnosť, dáta, financovanie, medzirezortná spolupráca, kultúrne dedičstvo

- Opatrenia:**
- 5.2.1 Presunúť príspevok z dotačného programu MK SR pre znevýhodnené skupiny do Fondu na podporu umenia, ktorý bude poskytovať dotácie v takto obsahovo zameranom programe.
 - 5.2.2 Zviditeľniť kultúru marginalizovaných, znevýhodnených a zraniteľných skupín obyvateľstva aj prostredníctvom vzdelávacích mediálnych kampaní.
 - 5.2.3 Pravidelne aktualizovať kvantitatívne a kvalitatívne dáta o podpore umeleckej tvorby, produkcie a šírenia diel alokovanej pre marginalizované, znevýhodnené a zraniteľné skupiny obyvateľstva.
 - 5.2.4 Aktualizovať opatrenia pre oblasti s nedostatočnou podporou podľa výsledkov opatrenia 5.2.3.
 - 5.2.5 Zaviesť spravodlivý, dátami podložený systém podpory umeleckej tvorby, produkcie a šírenia diel pre marginalizované, znevýhodnené a zraniteľné skupiny.

Strategická priorita 5.3

Rozvíjať nástroje na podporu prístupu marginalizovaných, znevýhodnených a zraniteľných skupín ku kultúre a kreatívnemu priemyslu.

Popis situácie: Ministerstvo plní úlohy sekundárneho kontaktného miesta pre vykonávanie Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím¹³¹. Ťažké zdravotné postihnutie¹³² bolo oficiálne priznané približne 8 % populácie Slovenska¹³³. Väčšina dát o bezbariérovom prístupe ku kultúre pre rôzne znevýhodnené skupiny na Slovensku nie je dostatočne aktualizovaná, indikátory hodnotenia nie sú

¹³¹ Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 317/2010 Z. z. o prijatí Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím. 2010. Dostupné z: <https://www.mpsvr.sk/files/slovensky/uvod/legislativa/socialna-pomoc-podpora/dohovor-osn-pravach-osob-so-zdravotnym-postihnutim-opcny-protokol-sk-aj.pdf>.

¹³² Ťažké zdravotné postihnutie je podľa Zákona č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov priznané len občanovi a občianke s mierou funkčnej poruchy najmenej 50 %. Vzhľadom na širokú škálu a typy postihnutí teda môže byť toto číslo omnoho vyššie. Podľa odhadov Svetovej zdravotníckej organizácie je to viac než miliarda ľudí, t. j. 15 % z celkovej populácie sveta. Dostupné z: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241564182>.

¹³³ ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Vybrané indikátory sociálnej situácie osôb so zdravotným postihnutím. Dostupné z:

https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/themes/living/disabled/lut/p/z0/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfIjo8ziw3wCLJycDB0NL Dw8XA0cA0wDgky9Ao3cA030C7ldFQGjl-qd.

nastavené transparente, nepoznáme presný počet objektov s bezbariérovým prístupom využívaných na kultúrno-osvetovú činnosť. Počet múzeí so zvýhodneným vstupným pre osoby so zdravotným postihnutím každoročne mierne rastie, počet kín so zvýhodneným vstupným pre osoby so zdravotným postihnutím, pre seniorov a seniorky a pre deti do 15 rokov je bez väčších zmien.¹³⁴

Cielový stav 2030: Ministerstvo prijme súbor nadväzujúcich a komplementárnych opatrení na zlepšenie prístupnosti ku kultúre a kultúrnej infraštruktúre pre osoby so zdravotným postihnutím, bezbariérovosť kultúrnej infraštruktúry a prístupnosť kultúrnych obsahov pre osoby so zdravotným postihnutím (pre nevidiacich a osoby so sluchovým postihnutím). Ministerstvo zabezpečí stabilné a predvídateľné financovanie, ako aj zvyšovanie povedomia o problematike odstraňovania bariér v kultúre a sprístupňovania kultúry pre osoby so zdravotným postihnutím. Realizovaný bude pravidelný monitoring pokroku pri implementácii opatrení fyzickej debarierizácie kultúrnej infraštruktúry (predovšetkým v kompetencii štátnej a verejnej správy). Vytvorený bude systematický nástroj na podporu sprístupňovania audiovizuálnych diel pre osoby so zrakovým a sluchovým postihnutím a pre osoby s poruchami čítania. Ministerstvo sa bude zaoberať témou dodržiavania štátneho jazyka a potrebou zrozumiteľnosti v komunikácii vo verejnej a štátnej sfére. Povedomie o cudzích jazykoch bude rozvíjané, jazyková spravodlivosť je verejným záujmom. Všetky kultúrne aktivity a inštitúcie budú dostatočne prístupné a umožnia začlenenie každému, inklúzia prestane byť neriešenou témou.

Kľúčové pojmy: informačná debarierizácia, fyzické sprístupňovanie kultúry, vytváranie spoluprác, šírenie a prezentácia umenia všetkých ľudí, dostupnosť, bezbariérovosť, jazyk a komunikácia, inklúzia, financovanie

Opatrenia: 5.3.1 Zahnúť princípy inklúzie do kultúrnej politiky verejných inštitúcií.

5.3.2 Finančne navýšiť dotačný program Ministerstva kultúry SR na systematickú podporu fyzickej a informačnej debarierizácie.

5.3.3 Pravidelne aktualizovať nástroje dostupného vstupného pre deti a mládež, seniorov a seniorky a sociálne vylúčených a monitorovať vplyvy týchto nástrojov.

Strategická priorita 5.4

Rozvíjať medzikultúrnu spoluprácu a dialóg.

Popis situácie: Monitorovacia správa o stave extrémizmu na Slovensku za obdobie rokov 2021 – 2022¹³⁵ uvádza, že počet extrémistických útokov vzrástol o viac než 28 %, pričom najčastejšie boli namierené proti Rómom/kam (43,1 %), Židom/Židovkám (27,7 %), cudzincom/cudzinkám a migrantom/migrantkám kvôli farbe pleti (12,7 %), proti moslimom/kám (5,5 %) a proti príslušníkom/čkam LGBTI+ menšiny (4,9 %). Nenávisť viedla aj k teroristickému útoku v októbri 2022, keď boli v Bratislave pred podnikom navštevovaným LGBTI+ ľuďmi zastrelení dvaja muži a zranená jedna žena. Rezort kultúry poskytuje finančnú podporu v dotačnom programe Kultúra znevýhodnených skupín projektom na kultúrnu integráciu migrantov a migrantiek, prevenciu a elimináciu všetkých foriem násillia, diskriminácie, rasizmu, xenofóbie a extrémizmu, výchovu k tolerancii a rozvoj medzikultúrneho dialógu, ako aj projektom na dosiahnutie rodovej rovnosti. Dotačný program aktuálne čelí zníženiu rozpočtu, čo negatívne ovplyvňuje počet aj kvalitu realizovaných iniciatív na rozvoj medzikultúrnej spolupráce.

Cielový stav 2030: V Indexe MIPEX¹³⁶, ktorý sa zameriava na opatrenia vlád na integráciu cudzincov a cudzinek, prestane byť Slovensko hodnotené ako neprívetivá krajina pre cudzincov a cudzinky

¹³⁴ ODDELENIE VZDELÁVANIA, VÝSKUMU A ŠTATISTIKY NÁRODNÉHO OSVETOVÉHO CENTRA. 2021. Správa o štátnom štatistickom zisťovaní v oblasti kultúry 2020. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2020/12/sprava_o_SSZ_2020.pdf.

¹³⁵ Monitorovacia správa Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. LP/2022/535 o stave extrémizmu v Slovenskej republike za obdobie rokov 2020 a 2021 a aktualizácia úloh Koncepcie boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024. 2022. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/dokumenty/LP-2022-535>.

¹³⁶ MIPEX. 2020. Migrant integration policy index 2020. Key findings: Slovakia, 2019. Dostupné z: <https://www.mipex.eu/slovakia>.

s „rovnosťou platnou iba na papieri“. V spoločnosti sa znížia negatívne prejavy prameniace z vylúčenia minoritných skupín obyvateľstva z majority a odborná aj široká verejnosť bude viesť diskusiu o postavení menších, podporenú pravidelne aktualizovaným zberom a vyhodnocovaním dát z tejto oblasti. Ženy na Slovensku, ktoré tvoria 51,1 % z populácie krajiny¹³⁷, budú mať zabezpečené rovnaké príležitosti na vzdelávanie, profesijné uplatnenie a odborný rozvoj ako muži.

Kľúčové pojmy: ľudské práva, kultúrna rozmanitosť, rodová rovnosť, tolerancia, akceptovanie minorít, spoločenská diskusia, jazyk a komunikácia, mediálna prítomnosť medzikultúrnych tém, medzirezortná spolupráca

Opatrenia: 5.4.1 Rozvíjať porozumenie a dialóg s marginalizovanými, znevýhodnenými a zraniteľnými skupinami, národnostnými menšinami a etnickými skupinami prostredníctvom médií, napríklad prostredníctvom nových programov vo verejnoprávnych médiách.

5.4.2 Podporovať partnerstvo organizácií zriaďovanej kultúry a subjektov nezriaďovaných verejnou správou pri šírení a prezentácii umeleckej činnosti znevýhodnených, marginalizovaných a zraniteľných skupín, národnostných menšín a etnických skupín.

Strategická priorita 5.5

Podporovať medzináboženský dialóg.

Popis situácie: Keď sa v európskom výskume hodnot¹³⁸ z roku 2017 zisťovalo, koľko ľudí nemá výhrady voči susedom z inej kultúry, 57 % opýtaných zo Slovenska uviedlo, že by nechcelo bývať vedľa moslimov/moslimiek a 30 % respondentov/respondentiek uviedlo, že by malo výhrady mať v susedstve Židov/Židovky. Ministerstvo spolupracuje s viacerými rezortmi na riešení aktuálnych spoločenských výziev, o. i. navrhuje opatrenia na ochranu detí pred násilím, facilituje medzináboženský dialóg, vzdeláva pracovníkov a pracovníčky v oblasti kultúrno-osvetovej činnosti, zamestnancov a zamestnankyne cirkví a náboženských spoločností na tému boja proti radikalizácii a extrémizmu.

Cieľový stav 2030: Ministerstvo bude pokračovať v spolupráci a aktivitách na podporu medzináboženského dialógu s registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami prostredníctvom odborných podujatí a pracovných komisií. Medzináboženský dialóg a pluralitná diskusia so zástupcami a zástupkyňami verejnosti môže zohrať dôležitú úlohu pri predchádzaní náboženskej neznášanlivosti. Osobitná pozornosť bude zameraná na charitatívnu a humanitárnu činnosť, ochranu sociálne slabších skupín obyvateľstva (napr. marginalizovaných komunit, osamelých rodičov, mnohohdetných rodín, obetí násillia, seniorov a senioriek a ďalších). Finančná podpora z verejných zdrojov bude poskytovaná prostredníctvom verejnoprávneho dotačného fondu.

Kľúčové pojmy: financovanie, legislatíva, boj proti radikalizácii a extrémizmu, rozvoj tolerancie, podpora medzináboženského dialógu, spoločenská diskusia, jazyk a komunikácia

Opatrenia: 5.5.1 Vytvoriť samostatný program vo verejnoprávnom dotačnom fonde na podporu medzináboženského dialógu.

¹³⁷ ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. Populácia žien na Slovensku má stále prevahu nad mužmi, najväčšiu skupinu tvoria štyridsiatničky. Dostupné z: https://bit.ly/statistics_populacia.

¹³⁸ SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED (pozn. č. 69).

Strategický cieľ 6

Rešpektovaná kultúra

Zvýšiť prestíž kultúry a kreatívneho priemyslu a zlepšiť ich rozpoznateľnosť ako významnej hodnoty pre spoločnosť na národnej úrovni, zefektívniť zahraničnú prezentáciu a medzinárodnú spoluprácu

Strategická priorita 6.1

Systematicky podporovať kultúrnu participáciu ľudí vo všetkých oblastiach umenia a kultúry.

Popis situácie: V predpandemických rokoch zaznamenala slovenská kultúra každoročne 21 mil. návštev, teda v priemere 3,9 návštev na každého obyvateľa a obyvateľku, pričom toto číslo výrazne kleslo (približne na jednu tretinu) v roku 2020. Slovensko je charakteristické aj nízkou mierou občianskej angažovanosti a relatívne nízkou mierou subjektívneho vnímania kvality života. Kauzálne prepojenie medzi dostupnosťou kultúry a jej spoločenskými vplyvmi bolo pomenované aj v slovenských podmienkach vo výskume Kultúra v štyroch dejstvách¹³⁹. Ten ukázal, že rozmanitosť kultúry môže byť vhodnou cestou ako brániť spoločnosť pred nebezpečnými javmi ohrozujúcimi demokraciu, ako sú extrémizmus a xenofóbia. Výskumníci a výskumníčky tiež zistili, že pokiaľ obyvateľstvo navštevuje rozličné typy kultúrnych podujatí a má v oblube rôzne žánre kultúry, je zväčša otvorenejšie vo svojich hodnotových postojoch.

Cieľový stav 2030: Ministerstvo bude motivovať občanov a občianky k vyššej účasti a návštevnosti kultúry, ktorá bude dostupná v požadovanej kvalite. Príležitosti navštevovať kultúrne inštitúcie budú umožnené všetkým ľuďom bez ohľadu na miesto bydliska, vek, sociálno-ekonomickú situáciu, fyzické, duševné či iné znevýhodnenia. Celá spoločnosť bude môcť čerpať z pozitívnych spoločenských vplyvov kultúry a posilnia sa demokratické hodnoty, súdržnosť, inklúzia, občianska angažovanosť či pozitívne vnímanie kvality života a zdravia. Zvýšená návštevnosť kultúrnych podujatí prinesie aj ekonomické výhody spojené so zvyšovaním zamestnanosti a generovaním pridanej hodnoty.

Kľúčové pojmy: vplyv kultúry na spoločnosť, jazyk a komunikácia, participácia, návštevnosť, šírenie umenia a kultúry, prezentácia v zahraničí, medzinárodná spolupráca, udržateľný turizmus a cestovný ruch, dostupnosť, kultúrne dedičstvo

Opatrenia: 6.1.1 Realizovať komunikačné kampane na zviditeľnenie kultúry a kreatívneho priemyslu a ich predstaviteľov a predstaviteľiek.

Strategická priorita 6.2

Zvýšiť dostupnosť hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva a jeho bezpečnosť.

Popis situácie: Po ukončení povinnej udržateľnosti národných projektov digitalizácie kultúrneho dedičstva financovaných v rámci OPIS (Operačný program informatizácia spoločnosti, fond EÚ), PO2,¹⁴⁰ bola identifikovaná potreba vytvorenia plánu na ďalšie obdobie. Doterajšia digitalizácia kultúrneho dedičstva síce viedla k veľkému množstvu zdigitalizovaných objektov, problematické však ostáva sprístupňovanie výsledkov pre širokú a odbornú verejnosť. Projekt digitalizácie kultúrneho dedičstva stál v rokoch 2012 – 2015 spolu 196,4 mil. eur, financovaný bol v tomto období prevažne z európskych

¹³⁹ GAJDOŠ, A., MATHIAS, M., MRVA, M., RÉVÉSZOVÁ, Z., ŠEDOVIČ, M., VANOCH, M. 2019. Kultúra v štyroch dejstvách. Dostupné z: <https://www.nocka.sk/wp-content/uploads/2019/07/4-dejstva-interaktivne-jednostrankove-april.pdf>.

¹⁴⁰ ÚRAD VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2015. Operačný program informatizácia spoločnosti: Verzia 5.1. Dostupné z: https://www.opis.gov.sk/data/files/6428_operacny-program-verzia-51-je-platny-od-232016.pdf?csrt=12179848194052229997.

zdrojov. Ďalších 101 mil. eur bolo investovaných v rokoch 2016 až 2021, keď skončila fáza udržateľnosti. Do digitalizácie sa zapojilo deväť zriadených organizácií ministerstva a vzniklo niekoľko digitalizačných pracovísk¹⁴¹, centrálny dátový archív¹⁴² a centrálna aplikačná infraštruktúra a registratúra¹⁴³ s portálom na prezentáciu výsledkov digitalizácie verejnosti Slovakiana¹⁴⁴.

Cieľový stav 2030: Ministerstvo vypracuje komplexnú Stratégiu digitalizácie kultúrneho dedičstva na roky 2023 – 2027, ktorá bude podrobne formulovať prístup k riadeniu, ochrane, archivácii, prezentácii a sprístupňovaniu digitálneho obsahu, identifikuje a nastaví služby digitalizačných pracovísk, poskytne analýzu aktuálneho stavu jednotlivých projektov, identifikuje kľúčové priority digitalizácie a následných procesov, navrhne koncepciu optimalizácie a ďalšie smerovanie digitalizácie v oblasti kultúrneho dedičstva, ako aj ekonomický model na financovanie procesu digitalizácie. Prezentácia digitalizovaných objektov kultúrneho dedičstva a ich sprístupňovanie širokej verejnosti budú podporované prostredníctvom inovátnych projektov.

Kľúčové pojmy: sprístupňovanie a digitalizácia kultúrneho dedičstva, financovanie, návštevnosť verejnosti, medzirezortná spolupráca

- Opatrenia:**
- 6.2.1 Pripraviť a realizovať stratégiu digitalizácie a sprístupňovania kultúrneho dedičstva.
 - 6.2.2 Inicovať a rozvíjať spoluprácu verejných subjektov pri digitalizovaní a sprístupňovaní kultúrneho dedičstva.
 - 6.2.3 Zvýšiť počet prezentovaných objektov digitalizovaného hmotného aj nehmotného kultúrneho dedičstva a podporiť inovátny nástroje na jeho šírenie.

Strategická priorita 6.3

Podporovať pozitívny vzťah a postoj ľudí k umeniu a ku kultúre vo všetkých obdobiach ich života.

Popis situácie: V digitálnej ére posledných rokov sa postoje a správanie publika výrazne menia, čo ovplyvňuje aj spôsoby šírenia diel či podujatí a nástroje na podporovanie vzťahu verejnosti ku kultúre. V rôznych obdobiach života majú ľudia odlišné preferencie, čo ich v umení zaujíma a akým spôsobom sa zapoja do kultúrnych podujatí. Aktivity na *rozvoj* publika sa zameriavajú na také metódy práce s verejnosťou, ktoré zvyšujú záujem a návštevnosť v krátkodobom časovom horizonte. Aktivity na *zapojenie* publika sa naproti tomu sústreďujú na nadviazanie dlhodobého vzťahu a vytvorenie komunity so spoločným záujmom o kultúrne podujatia, umelecké diela aj o samotných tvorcov a tvorkyne.

Cieľový stav 2030: Podpora a rozvoj pozitívneho vzťahu všetkých ľudí k umeniu a kultúre bude zahŕňať komplexné postupy pre tvorbu obsahu, distribúciu, komunikáciu a nové nástroje marketingovej stratégie. Ministerstvo bude podporovať vzdelávacie aktivity rôznych foriem vo formálnom a neformálnom vzdelávaní detí, mládeže a dospelých (napr. diskusie, semináre, workshopy, prednášky, zážitkové učenie), a to aj s využívaním inovátnych technológií. Odborné vzdelávanie pre dospelú generáciu bude prístupné a plánované zohľadňujúc prieskumy názorov odbornej a širokej verejnosti.

Kľúčové pojmy: vzťah detí a mládeže ku kultúre, školstvo, vzdelávanie publika, digitalizácia, zapojenie verejnosti, inovácie, cestovný ruch, kultúrny turizmus

¹⁴¹ Slovenská národná knižnica, Slovenský filmový ústav, Múzeum Slovenského národného povstania, Slovenská národná galéria, Slovenský ľudový umelecký kolektív, Štátna vedecká knižnica v Prešove, NOC, Pamiatkový úrad SR

¹⁴² Univerzitná knižnica v Bratislave.

¹⁴³ Národné osvetové centrum.

¹⁴⁴ SLOVAKIANA.SK. Dostupné z: <https://www.slovakiana.sk/>.

- Opatrenia:**
- 6.3.1 Spolupracovať na posilnení predškolskej výchovy a obsahu budujúceho vzťah ku kultúre a k umeniu.
 - 6.3.2 Spolupracovať na posilnení osnov na základných a stredných školách o predmety a témy budujúce vzťah ku kultúre a k umeniu.
 - 6.3.3. Realizovať analýzu a následne podporovať vzdelávanie pedagógov a pedagogičiek v materských, základných a stredných školách v oblasti kultúry a umenia.
 - 6.3.4 Rozvíjať podporu inovatívnych nástrojov rozvoja a zapojenia publika z verejných zdrojov a vzdelávať obyvateľstvo k znalostiam a vzťahu ku kultúre a k umeniu.
 - 6.3.5 Rozvíjať realizáciu špecifických edukačných projektov tematicky zameraných tak, aby cielene poukazovali na význam a prínosy kultúry a kreatívneho priemyslu v rôznych kontextoch.
 - 6.3.6 Rozvíjať systematickú medzirezortnú spoluprácu v oblasti udržateľného kultúrneho cestovného ruchu so zameraním na všetky jeho formy – umenie a živá kultúra, kultúrne dedičstvo (vrátane sakrálnych pamiatok, industriálnych pamiatok a pod.).

Strategická priorita 6.4

Rozvíjať systematickú prezentáciu slovenskej kultúry a kreatívneho priemyslu v zahraničí prostredníctvom podpory medzinárodných spoluprác a mobilít.

Popis situácie: Kultúrna politika v oblasti prezentácie v zahraničí nereflektuje aktuálny vývoj a zaostáva za trendmi, ktoré by pomáhali zviditeľniť talenty a diela zo Slovenska na medzinárodnej úrovni. Pritom spoločný európsky priestor ponúka bohaté príležitosti pre nadväzovanie cezhraničných spoluprác v každom sektore kultúry a kreatívneho priemyslu. Program Kreatívna Európa¹⁴⁵ spolufinancuje projekty spájajúce tvorcov a tvorkyne z najmenej troch rôznych štátov, v audiovizii sú koprodukčné diela podporované aj vo fonde Eurimages¹⁴⁶. Podmienkou úspechu projektov je však predchádzajúca dostatočná podpora v domácich podmienkach. Vzdelávacie podujatia, výmenné stáže, rezidenčné pobyty, medzinárodné festivaly aj odborné konferencie a diskusné panely, to všetko sú aktivity, ktoré si vyžadujú zapojenie spolupracujúcich aktérov a aktéroek z viacerých krajín.

Cielový stav 2030: S cieľom pozitívneho zviditeľňovania kultúry a tvorcov a tvorkýň zo Slovenska, ministerstvo v spolupráci s rezortom zahraničných vecí stanoví priority prezentácie slovenskej kultúry v zahraničí. Podpora projektov prezentovaných v zahraničí sa rozšíri aj na zviditeľňovanie talentov a diel z oblasti nezriadovanej kultúry, vrátane cezhraničných spoluprác v každom sektore kultúry a kreatívneho priemyslu. Osobitná pozornosť bude venovaná tým projektom, ktoré majú možnosť uspieť so žiadosťou o spolufinancovanie v programe Kreatívna Európa a vo fonde Eurimages. Podpora mobilít, vzdelávacích podujatí, rezidenčných pobytov, medzinárodných festivalov, odborných konferencií a diskusných panelov bude zaradená medzi prioritné aktivity.

Kľúčové pojmy: reprezentácia v zahraničí, medzinárodná spolupráca, slovenské inštitúty, mobility, medzisektorová spolupráca, financovanie, cestovný ruch, turizmus

- Opatrenia:**
- 6.4.1 V koncepčnom materiáli stanoviť priority a nastaviť systém organizácie a podpory projektov prezentácie slovenskej kultúry v zahraničí, medzinárodných spoluprác a mobilít na základe dát.

¹⁴⁵ KREATÍVNA EURÓPA (pozn. č. 126).

¹⁴⁶ COUNCIL OF EUROPE. About Eurimages – European Cinema Support Fund. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/eurimages/about>.

6.4.2 V spolupráci s Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky revidovať sieť, riadenie a aktivity slovenských inštitútov v zahraničí.

6.4.3 Analyzovať a stanoviť strategické ciele pre podporu kultúrneho turizmu zo zahraničia, osobitne vo vzťahu ku kultúrnym cestám Rady Európy.

Strategická priorita 6.5

Podporovať spoluprácu subjektov naprieč rôznymi skupinami a oblasťami kultúry a kreatívneho priemyslu.

Popis situácie: Nenahraditeľnú úlohu vo vytváraní kvalitnej kultúry hrajú mestá a lokálni aktéri a aktérky, ktorí svojím pôsobením môžu zvyšovať úroveň kultúrneho života v krajine. Slovenské mestá majú možnosť prihlásiť sa do programu Mesto kultúry¹⁴⁷ a podporiť spolupráce subjektov v rámci mestskej lokality. Medzi rokmi 2018 – 2021 sa do programu zapojilo 15 slovenských miest, v ktorých organizácie a jednotlivci a jednotlivkyne pripravili projekty na kvalitný a dostupný kultúrny program. Slovenské mestá majú možnosť uchádzať sa aj o titul EHMK¹⁴⁸, potrebujú však Európskej komisii predložiť stratégie rozvoja kultúry zamerané na posilnenie úlohy kultúry v sociálno-ekonomickom rozvoji mesta a zapojenie obyvateľstva do kultúrnej participácie. Titul pre rok 2026 získalo spolu s fínskym Oulu slovenské mesto Trenčín¹⁴⁹. Aj vďaka kvalitným projektom spoluprác v rámci uchádzania sa o EHMK získali Košice prestížne miesto v zozname kreatívnych miest UNESCO¹⁵⁰.

Cielový stav 2030: Spolupráca subjektov a jednotlivcov/jednotlivkýň na lokálnej, mestskej, regionálnej úrovni bude umožňovať rozličným aktérom a aktérkam v kultúre a kreatívnom priemysle navzájom sa inšpirovať, vzdelávať a podnecovať rozvoj. Kultúrne podujatia a projekty budú reprezentovať naše mestá a regióny na vysokej úrovni a zároveň poskytnú nové možnosti pre pokrokové riešenia a rozvoj. Európsky rozmer projektov vrátane udržateľnosti projektov, inklúzie a rodovej rovnosti bude pridanou hodnotou, ktorá pomôže zviditeľniť mestá Slovenska s ich kultúrnym programom aj v medzinárodnom kontexte a priláka zahraničných návštevníkov a návštevníčky.

Kľúčové pojmy: medzinárodná prezentácia, spájanie a prepájanie/networking, medzisektorová spolupráca, samospráva, legislatíva

- Opatrenia:**
- 6.5.1 Rozvíjať nástroje umožňujúce modely spolupráce medzi zriadenou kultúrou a kultúrou nezriadenou verejnou správou.
 - 6.5.2 Rozvíjať nástroje umožňujúce multiinštitucionálne projekty medzi inštitúciami, ktoré sa venujú rôznym odvetviám umenia, kultúry a kreatívneho priemyslu.
 - 6.5.3 Rozvíjať nástroje umožňujúce multižánrovú spoluprácu medzi kultúrnymi inštitúciami.

¹⁴⁷ FOND NA PODPORU UMENIA. Podpora pre Mesto kultúry. Dostupné z: <https://www.fpu.sk/sk/podporovane-oblasti/mesto-kultury/>.

¹⁴⁸ EUROPEAN COMMISSION. European Capitals of Culture. Dostupné z: <https://culture.ec.europa.eu/policies/culture-in-cities-and-regions/european-capitals-of-culture>.

¹⁴⁹ EUROPEAN COMMISSION. Selection of the European Capital of Culture (ECoC) in 2026 in Slovakia The Expert Panel's report Selection Stage. Dostupné z: <https://culture.ec.europa.eu/sites/default/files/2022-02/ecoc-2026-slovakia-selection-report.pdf>.

¹⁵⁰ UNESCO. Creative Cities Network. Dostupné z: <https://en.unesco.org/creative-cities/home>.

Strategický cieľ 7

Zodpovedná kultúra

Participovať na identifikácii a riešení aktuálnych spoločenských, environmentálnych a iných výziev, a tým zvyšovať súdržnosť a odolnosť spoločnosti

Strategická priorita 7.1

Podporovať spoločenskú a environmentálnu zodpovednosť organizácií pôsobiacich v kultúre a kreatívnom priemysle.

Popis situácie: Negatívne následky pandémie covid-19 ukázali, že naša spoločnosť nie je dostatočne pripravená na riešenie krízových situácií. Aktéri a aktérky v kultúre a kreatívnom priemysle po výpadku príjmov a obmedzení aktivít v rokoch 2020 – 2022 vnímajú akútnu potrebu riešenia všetkých potenciálnych a skutočných hrozieb. Podobne ako to bolo v prípade pandémie, nikto nedokázal predvídať ani inváziu Ruska a vypuknutie vojnového konfliktu v susednej Ukrajine. Následky vojny v podobe globálnej inflácie predstavujú ďalšiu skúšku odolnosti kultúry a kreatívneho priemyslu. V EÚ sú aktuálne spoločenské a environmentálne témy prioritami, o zmene klímy a ekologickej udržateľnosti sa na Slovensku vedú odborné diskusie, vznikajú verejné politiky, ktoré majú posilniť tieto témy, no na ďalší progres bude potrebná užšia spolupráca medzi relevantnými aktérmi, ktorí zabezpečia kontinuitu procesu vytvárania cieľov a ich plnenia na národnej, regionálnej a lokálnej úrovni.

Cieľový stav 2030: Ministerstvo vytvorí metodiku s odporúčaniami v oblasti riešenia krízových situácií, s akcentom na podporu projektov ekologickej udržateľnosti. S cieľom zníženia uhlíkovej stopy sa zabezpečí princíp udržateľnej obnovy stavieb a pri novej výstavbe sa budú uprednostňovať zásady zelenej architektúry.

Kľúčové pojmy: udržateľnosť, odolnosť, environmentálna zodpovednosť, klimatická zmena, znižovanie emisií, kríza, samospráva, kultúrne dedičstvo

- Opatrenia:**
- 7.1.1 Vytvoriť súhrn odporúčaní napomáhajúcich kultúrnym organizáciám zriadeným i nezriadeným verejnou správou v otázkach aktuálnych environmentálnych a iných spoločenských výziev.
 - 7.1.2 V spolupráci s verejnoprávnymi fondmi vytvoriť princípy reflektujúce environmentálne a iné spoločenské výzvy a uplatňovať ich v posudzovaní projektov.
 - 7.1.3 Podporovať interdisciplinárny výskum a vývoj v oblasti vplyvu klimatických zmien na kultúrne dedičstvo.
 - 7.1.4 V spolupráci v MŽP SR, s inými orgánmi štátnej správy a územnej samosprávy a s organizáciami v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR, vychádzajúc z existujúcich platných materiálov, formulovať postupy pre čo najlepšiu adaptáciu na environmentálne a iné spoločenské výzvy.

Strategická priorita 7.2

Podporovať tvorbu, produkciu, šírenie a zviditeľňovanie udržateľných produktov a projektov v kultúre a kreatívnom priemysle.

Popis situácie: Udržateľnosť ekosystému má stále väčší a zásadnejší vplyv na podobu kultúry a kreatívneho priemyslu. Rastie význam recyklácie materiálov v prospech ich novej funkcie alebo využiteľnosti v architektúre, úžitkovom dizajne, textilnej tvorbe a módnom návrhárstve. Na Slovensku sa o ekologickej udržateľnosti iba začína diskutovať, pričom štátna kultúrna politika v súčasnosti neposkytuje výraznú podporu v tejto oblasti.

Cielový stav 2030: Ministerstvo vytvorí motivačné nástroje na podporu projektov v kultúre a kreatívnom priemysle, ktoré budú klásť dôraz na udržateľnú tvorbu a dizajn, materiály a ich dlhodobú funkčnosť, upriami sa pozornosť na dlhý životný cyklus výrobkov a potenciál architektúry.

Kľúčové pojmy: klimatická zmena, ekosystém a kreatívny priemysel, znižovanie emisií, uhlíková neutralita, udržateľná tvorba a produkcia, environmentálna zodpovednosť, zelené verejné obstarávanie, jazyk a komunikácia, osвета a vzdelávanie

Opatrenia: 7.2.1 V spolupráci s rozpočtovými a príspevkovými organizáciami Ministerstva kultúry SR vytvoriť informačnú kampaň zameranú na iniciovanie tvorby a produkcie udržateľných produktov a projektov.

7.2.2 Preferovať udržateľné produkty a projekty v umení, kultúre a kreatívnom priemysle a utlmať produkciu a realizáciu produktov a projektov s negatívnymi vplyvmi na životné prostredie.

7.2.3 Pripraviť nástroje na podporu tvorby tematizujúcej udržateľné riešenia a negatívne vplyvy environmentálnych a iných spoločenských výziev.

Strategická priorita 7.3

Rozvíjať nadrezortnú a medzinárodnú spoluprácu osobitne v témach riešenia aktuálnych environmentálnych a iných spoločenských výziev.

Popis situácie: Agenda 2030¹⁵¹ spája všetky krajiny OSN v snahách o udržateľnú budúcnosť a je zameraná na napĺňanie sedemnástich cieľov udržateľného rozvoja. Zodpovednosť za Agendu 2030 je na Slovensku rozdelená medzi Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR a Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 (Slovensko 2030)¹⁵² je implementačným dokumentom Agendy 2030 a stanovuje dlhodobú stratégiu udržateľného rozvoja na Slovensku. Na úrovni EÚ prepája oblasti kultúry, udržateľnosti a inkluzívneho prístupu iniciatíva Nový európsky Bauhaus¹⁵³. Na Slovensku sa napĺňaniu cieľov Nového európskeho Bauhausu venujú predovšetkým organizácie, individuálne a občianske iniciatívy v kultúre a kreatívnom priemysle a súkromný sektor, systematický prístup k plánovaniu a rozvoju udržateľného prístupu zo strany ministerstva zatiaľ chýba.¹⁵⁴ Európska komisia ustanovila ako národný kontaktný bod iniciatívy Ministerstvo dopravy SR, čo by mohol byť vhodný východiskový bod spolupráce medzi rezortmi.¹⁵⁵

Cielový stav 2030: Slovensko bude prostredníctvom kultúrnych inštitúcií zapojené do väčšiny medzinárodných skupín a sietí, ktoré tvoria politiku v oblasti prepájania kultúry a spoločenskej a environmentálnej zodpovednosti. Na národnej úrovni bude aplikovaná systematická medzirezortná

¹⁵¹ MINISTERSTVO INVESTÍCIÍ, REGIONÁLNEHO ROZVOJA A INFORMATIZÁCIE SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Agenda 2030: Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj. Čo je Agenda 2030? Dostupné z: <https://www.mirri.gov.sk/sekcie/investicie/agenda-2030/index.html>.

¹⁵² MINISTERSTVO INVESTÍCIÍ, REGIONÁLNEHO ROZVOJA A INFORMATIZÁCIE SLOVENSKEJ REPUBLIKY (pozn. č. 39).

¹⁵³ EUROPEAN COMMISSION (pozn. č. 102).

¹⁵⁴ Prvým oficiálnym partnerom Nového európskeho Bauhaus na Slovensku sa stalo združenie Manifest 2020 (www.manifest2020.sk), ďalšími sú príspevková organizácia MK SR Slovenské centrum dizajnu a združenie Spolka.

¹⁵⁵ EUROPEAN COMMISSION. New European Bauhaus: National Contact Points (NCP). Dostupné z: https://new-european-bauhaus.europa.eu/about/national-contact-points_en.

spolupráca tak, aby bolo napĺňanie cieľov udržateľného rozvoja prostredníctvom nástrojov kultúrnej politiky efektívne.

Kľúčové pojmy: klimatická zmena, udržateľný rozvoj, environmentálna zodpovednosť, spoločenské výzvy, kríza, medzirezortná spolupráca, medzinárodné spolupráce

Opatrenia: 7.3.1 Vytvoriť analýzu medzinárodného kontextu kultúrnej a verejnej politiky zameranej na riešenie aktuálnych environmentálnych a iných spoločenských výziev.

7.3.2 Zvýšiť aktívnu účasť Slovenska v tematických medzinárodných pracovných skupinách zameraných na riešenie aktuálnych environmentálnych a iných spoločenských výziev.

7.3.3 Systematicky spolupracovať na úrovni rezortov v otázkach napĺňania cieľov Európskej zelenej dohody a Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj.

Strategická priorita 7.4

Zvýšiť odolnosť kultúry a kreatívneho priemyslu v krízových situáciách.

Popis situácie: Kultúra a kreatívny priemysel boli v posledných rokoch jednou z oblastí ekonomiky najviac zasiahnutých pandémiou. Zvýraznili sa ňou už existujúce výzvy a problémy sektora, akými sú nestabilita zamestnania a príjmu. Všetky vplyvy pandémie na kultúru ešte nie sú vyčíslené, avšak pokles príjmov živnostníkov/živnostníčok a fyzických osôb v slobodnom povolanií ukazuje prepád o 65 %¹⁵⁶. Ministerstvo s cieľom znižovania negatívnych vplyvov krízovej situácie adresovalo podporu zriaďovaným aj nezriaďovaným aktérom a aktérkam dlhodobu pôsobiacim v kultúre¹⁵⁷. Mnohí ďalší aktéri a aktérky však nemali možnosť obrátiť sa na štátne inštitúcie o kompenzáciu straty a umelecké fondy boli jedinou možnosťou čerpania jednorazovej sociálnej podpory. Počas pandémie covid-19 sa dočasne zrušila povinnosť odvádzať z autorských honorárov 2 % príspevok do umeleckých fondov a tieto prišli o väčšinu príjmov. Ďalšie obavy z budúceho vývoja v kultúre a kreatívnom priemysle spôsobuje rastúca miera inflácie, zvyšovanie cien energií a životných nákladov po vypuknutí vojny na Ukrajine.

Cieľový stav 2030: S cieľom znižovania negatívnych vplyvov krízových situácií na oblasť kultúry bude vytvorený krízový fond na podporu všetkých aktérov a aktérok pôsobiacich v kultúre a kreatívnom priemysle. Systematická podpora bude zahŕňať prehľadné, predvídateľné finančné a nefinančné nástroje podpory, aby sa rozšírili zručnosti a vedomosti potrebné na prekonanie krízových situácií a aby sa zamedzilo zániku kultúrnych priestorov a odchodu profesionálov a profesionálok do iných povolanií.

Kľúčové pojmy: odolnosť, pandémia, inflácia, energetická kríza, vojna na Ukrajine, financovanie, legislatíva, duševné zdravie ľudí, jazyk a komunikácia

Opatrenia: 7.4.1. Pripraviť nástroje na efektívnu pomoc v čase krízy na všetkých riadiacich úrovniach (od najnižšieho až po centrálnu krízové riadenie).

7.4.2. Vytvoriť a pravidelne kontrolovať akcieschopnosť nástrojov finančnej a nefinančnej podpory v krízových obdobiach pre jednotlivcov a jednotlivkyne, subjekty a inštitúcie pôsobiace v kultúre a kreatívnom priemysle.

¹⁵⁶ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. INŠTITÚT KULTÚRNEJ POLITIKY. 2020. *Kultúra a kreatívny priemysel po 6 mesiacoch pandémie. Vyhodnotenie formulára* [online]. Dostupné z:

<https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2020/10/Sprava-formular-KKP-zber-dat-20201120-MB-ZD.pdf>, s. 5.

¹⁵⁷ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. PomáhameKultúre.sk. Informácie o plánovaných a odovzdávaných formách pomoci pre odvetvie kultúry a kultúrno-kreatívneho priemyslu. Dostupné z: <https://www.pomahamekulture.sk/#section2>.

Strategická priorita 7.5

Podporovať aktivity rozvoja mediálnej výchovy, kritického myslenia a boja proti šíreniu dezinformácií.

Popis situácie: Podľa štúdie Globsecu je obyvateľstvo Slovenska spomedzi obyvateľov a obyvateľiek štátov V4 najviac náchylné veriť konšpiračným teóriám¹⁵⁸. Až 53 % občanov a občanok verí, že svetové udalosti nie sú kontrolované zvolenými reprezentantmi, ale tajnými skupinami, a takmer 40 % občanov a občanok Slovenska verí, že teroristický útok z 11. septembra 2001 bol vykonaný americkou vládou. Aj v čitateľskej gramotnosti študentov/študentiek Slovensko zaostáva oproti priemeru OECD. V PISA testoch čitateľskej gramotnosti (2018) dosiahli 15-roční študenti a študentky skóre 458 bodov, priemer OECD je 487 bodov¹⁵⁹.

Cielový stav 2030: Ministerstvo prijalo opatrenia na podporu projektov rozvíjajúcich kritické myslenie, mediálnu výchovu a boj proti šíreniu dezinformácií. Podporou kvalitnej a využíwanej knižničnej siete vytvára priaznivé podmienky pre rozvoj kritického myslenia obyvateľstva. Sprístupnením kvalitných knižničných služieb poskytuje nástroje pre zvyšovanie čitateľskej gramotnosti. Prijali sa aj opatrenia na podporu vzdelávacej a osvetovej činnosti organizovanej pamäťovými inštitúciami (múzeá, galérie, archívy) a inými kultúrnymi inštitúciami.

Kľúčové pojmy: financovanie, hybridné hrozby, boj proti šíreniu dezinformácií, podpora vzdelávania, mediálna výchova, čitateľská gramotnosť, analytické a kritické zručnosti, jazyk a komunikácia

- Opatrenia:**
- 7.5.1 Vytvoriť systém podpory zameraný na boj proti šíreniu dezinformácií.
 - 7.5.2 Vytvoriť systém podpory zameraný na zvyšovanie úrovne mediálnej gramotnosti a na podporu rozvoja kritického myslenia.
 - 7.5.3 Vytvoriť systém vzdelávania na rozvoj vizuálnej, komunikačnej a čitateľskej gramotnosti občanov a občanok.

Strategická priorita 7.6

Posilniť pluralitu médií a ich nezávislosť.

Popis situácie: Pluralita, dôveryhodnosť a kvalita slovenských médií je v súčasnosti ohrozovaná vplyvom množiacich sa dezinformácií a konšpirácií. Aktuálne neexistujú efektívne nástroje na zabezpečenie kvality obsahu v médiách (tlač, sociálne siete alebo platformy na zdieľanie videí). Poskytovateľ/ka mediálnych služieb nemusí dosahovať základné profesijné štandardy platiace na mediálnom trhu. Debata o kvalite obsahu poskytovateľov/poskytovateľiek mediálnych služieb je aj sporná, keďže verejnosť právom očakáva prístup k pravdivým a neskresleným informáciám. Možným spôsobom riešenia je štátna regulácia, pričom v súčasnosti je na Slovensku miera prítomnosti štátnej regulácie rozdielna v rozličných typoch médií (printové médiá, rozhlasové médiá, audiovizuálne médiá a digitálne médiá).

Cielový stav 2030: Transponovaním Smernice EÚ o audiovizuálnych mediálnych službách¹⁶⁰ do vnútroštátnych právnych predpisov sa Slovensko zaviazalo prijať systém koregulácie a podpory samoregulácie. Je to alternatívny nástroj voči tradičnému nástroju štátnej regulácie, predpokladá možnosť pre poskytovateľov/ky mediálnych služieb ustanoviť si vlastné profesijné štandardy, resp. kódexy správania sa, teda predvída možnosť samoregulácie.

Kľúčové pojmy: legislatíva, sloboda médií, hybridné hrozby, jazyk a komunikácia, pravdivé informácie, koregulácia, samoregulácia

¹⁵⁸ GLOBSEC (pozn. č. 76).

¹⁵⁹ INŠTITÚT PRE PARADIGMATICKÉ REFORMY. 2020. Výsledky Slovenska v testovaní PISA – analýza vyjadrení odborníkov/čok a médií. Dostupné z: <https://ippr.sk/226-vysledky-slovenska-v-testovani-pisa-analyza-vyjadreni-odbornikov-a-medii>.

¹⁶⁰ DIRECTIVE (EU) (pozn. č. 110).

- Opatrenia:** 7.6.1 Vyhodnocovať opatrenia podľa zákona č. 264/2022 o mediálnych službách Z. z. s dôrazom na mapovanie trhu, udržateľnosť a prezentáciu menšín, priebežné vyhodnocovanie rizík v zmysle Správy Európskej komisie o stave právneho štátu.
- 7.6.2 Pripraviť a schváliť ústavný zákon o slobode médií.

Strategická priorita 7.7

Zabezpečiť zvýšenie ochrany a bezpečnosti novinárov a novinárok.

Popis situácie: Od tragickej vraždy novinára Jána Kuciaka vo februári 2018 uplynulo niekoľko rokov, no ochrana a bezpečnosť novinárov a novinárok na Slovensku sa nezlepšili a nie je prioritnou oblasťou. Európska komisia v septembri 2022 predložila návrh Európskeho aktu o slobode médií¹⁶¹, nový súbor pravidiel na ochranu plurality a nezávislosti médií v EÚ. Návrh nariadenia obsahuje záruky proti politickému zasahovaniu do redakčných rozhodnutí a proti sledovaniu novinárov a novinárok či redaktorov a redaktoriek, zároveň kladie dôraz na nezávislosť financovania verejnoprávnych médií a prináša silné záruky proti používaniu spywaru (špionážneho softvéru)¹⁶² na sledovanie médií, novinárov/novinárok a ich rodín.

Cielový stav 2030: O návrhu nariadenia, ktoré predložila Komisia, bude diskutovať Európsky parlament a členské štáty v štandardnom legislatívnom konaní. Po prijatí nariadenia bude priamo uplatniteľné v celej EÚ. Ministerstvo bude implementovať opatrenia na zvýšenie ochrany, bezpečnosti a posilnenie postavenia novinárov a novinárok a iných pracovníkov a pracovníčok médií a prijme legislatívne opatrenia proti účelovým žalobám smerovaným proti práci novinárov a novinárok.

Kľúčové pojmy: ochrana plurality médií, postavenie a bezpečnosť novinárov/novinárok a pracovníkov/pracovníčok médií, spoločenská zodpovednosť, legislatíva, medzinárodné záväzky

- Opatrenia:** 7.7.1 Implementovať opatrenia vyplývajúce z Odporúčania Komisie (EÚ) 2021/1534 zo 16. septembra 2021 k zaručeniu ochrany, bezpečnosti a posilneniu postavenia novinárov a novinárok a iných pracovníkov a pracovníčok médií v Európskej únii.
- 7.7.2 V spolupráci s Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky prijať legislatívne opatrenia proti účelovým žalobám smerovaným proti práci novinárov a novinárok (SLAPP – strategické žaloby proti účasti verejnosti).

¹⁶¹ EUROPEAN COMMISSION. 2022. Shaping Europe's digital future. European Media Freedom Act - Proposal for a Regulation and Recommendation. Dostupné z:

<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/european-media-freedom-act-proposal-regulation-and-recommendation>.

¹⁶² Spyware – špionážny softvér, počítačový program, ktorý sa bez vedomia používateľa/ky pokúša získať citlivé dáta a hrozí ich zneužitie alebo zaslanie tretím stranám. Dostupné z: <https://sk.wikipedia.org/wiki/Spyware>.

Implementácia a monitoring stratégie

Systém riadenia a plán implementácie

Napĺňanie vízie a cieľov Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky do roku 2030 sa sfinalizovaním tohto strategického dokumentu iba začína.

Hlavným nositeľom úlohy implementácie stratégie je Ministerstvo kultúry SR. Ako vyplýva z ambícií predstavených v úvode, na úspešnú realizáciu bude potrebná širokospektrálna spolupráca. Výkonným útvarom bude **novozriadený útvar implementácie pre stratégiu na MK SR (ďalej útvar implementácie), ktorého vznik je plánovaný na začiatku roka 2023**. Do procesu implementácie sa pod vedením útvaru implementácie zapojí **implementačný tím**, ktorý vznikne transformáciou zo súčasného Prípravného tímu pre tvorbu Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030. Ten je zložený zo zástupcov a zástupkýň vecných a podporných útvarov ministerstva a externých spolupracovníkov a spolupracovníčok. (Viac o prípravnom tíme na s. 116.) Implementačný tím bude s útvarom implementácie spolupracovať na realizácii opatrení, sledovať stav implementácie, na pravidelných stretnutiach riešiť vzniknuté problémy a hľadať spôsoby na optimalizovanie procesov implementácie opatrení.

Kontrolou a podporou implementácie stratégie sa bude zaoberať aj stály **výbor pre stratégiu kultúry a kreatívneho priemyslu, zriadený pod Radou vlády pre kultúru a kreatívny priemysel**. Medzirezortné členstvo v tomto výbore bude jedným z nástrojov pre spoluprácu ostatných rezortov pri plnení opatrení. Výbor pre stratégiu a kreatívny priemysel bude prerokovať aj odpočty akčných plánov a dávať stanovisko Rade vlády pre kultúru a kreatívny priemysel pri:

- + schvaľovaní nadväzujúcich strategických dokumentov;
- + schvaľovaní akčných plánov na nové časové obdobia;
- + schvaľovaní iterácií aktuálneho znenia zostavy strategických cieľov, strategických priorít a opatrení.

Súčasťou práce útvaru implementácie a implementačného tímu bude vytvorenie **harmonogramu riadenia implementácie a plánu riadenia rizík pri napĺňaní stratégie a plánu aktualizácie a úpravy zostavy opatrení**. Očakávame dynamický vývoj v oblasti verejnej správy a na základe zmien v riadení kultúrnej politiky, ktorý môže ovplyvniť realizáciu opatrení viacerými spôsobmi.

Monitorovanie plnenia a hodnotenie výsledkov

Pri monitorovaní implementácie stratégie sa bude postupovať kombináciou viacerých krokov a perspektív.

Výsledky implementácie a jej opatrení budú sledované na úrovni:

- + odpočtu plnenia akčných plánov;
- + sledovania merateľných ukazovateľov pre jednotlivé strategické oblasti;
- + sledovania cieľov a merateľných ukazovateľov pre jednotlivé kultúrne politiky (podľa opatrenia č. 1.6.1, 1.6.2).

Monitorovanie výsledkov implementácie predchádzajúceho kalendárneho roka bude realizované aj na spoločnom verejnom pracovnom stretnutí. To sa má uskutočniť vždy v priebehu apríla až júna nasledujúceho kalendárneho roka, prípadne môže byť súčasťou výročnej konferencie. Cieľom tohto verejného pracovného stretnutia je:

- + odpočet plnenia aktuálneho akčného plánu;
- + identifikácia dôvodov prípadného neplnenia;
- + úprava a prípadné doplnenie opatrení, zmena ich konkrétnych charakteristík podľa aktuálneho stavu;
- + identifikácia rizík plnenia pre najbližšie obdobie.

Správy z monitorovania výsledkov, ako napríklad odpočet akčného plánu, bude prerokúvať výbor pre stratégiu kultúry a kreatívneho priemyslu, ktorý o nich bude informovať Radu vlády pre kultúru a kreatívny priemysel.

Akčné plány

Akčné plány na jednotlivé obdobia implementácie budú obsahovať presný harmonogram opatrení aj s určením zodpovednosti za realizáciu a s označením výstupu alebo výsledku úlohy.

Dôležitou súčasťou je uvedenie kvantifikovaného odhadu výdavkov, zvlášť pre kategórie bežných výdavkov (pri ktorých sa rozlišuje jednorazový výdavok a pravidelný, ročne sa opakujúci výdavok, napr. personálne výdavky) a kapitálových výdavkov.

Do akčných plánov budú zaradené opatrenia tejto stratégie a po schválení vládou SR aj opatrenia z čiastkových akčných plánov jednotlivých sektorových a prierezných oblastí kultúry a kreatívneho priemyslu (viac pozri v nasledujúcej časti Rámec tvorby nadväzujúcich strategických dokumentov na s. 104).

Predpokladáme akčné plány na tieto obdobia:¹⁶³

Akčný plán 2023 – 2024

Akčný plán 2025 – 2026

Akčný plán 2027 – 2028

Akčný plán 2029 – 2030

Príloha II Akčný plán na roky 2023 – 2024

obsahuje prehľad opatrení na najbližšie dvojročné obdobie s presným popisom harmonogramu jednotlivých úloh, zodpovednosťou a podrobným opisom vplyvu na rozpočet.

Rozpočet a zdroje financovania

Rozpočet vyplývajúci zo stratégie vychádza z kalkulácie nákladov jednotlivých opatrení, ktorú pripravil Inštitút kultúrnej politiky. Zo 130 opatrení je 93 bez vplyvu na rozpočet, pretože ide vo väčšine prípadov o metodické usmerňovanie, skvalitnenie interných, medzirezortných alebo ďalších procesov štátu, nefinančné legislatívne úpravy, prácu s dátami a zverejňovanie výstupov, prípadne bližšie nedefinované opatrenia, ktoré vyplnú z dodatočných analýz a potrebujú ďalšie rozpracovanie.

Pri opatreniach s vplyvom na rozpočet bol zvážený súčasný stav a žiaduca zmena oproti súčasnému stavu. Potom bol na základe stanoveného vzorca vypočítaný odhadovaný vplyv na rozpočet.

Výdavky plynúce zo zvyšných 37 strategických opatrení predpokladajú za celkové rozpočtované obdobie od roku 2024 do roku 2030 nárast oproti výdavkom za predošlé obdobie o 653 mil. eur, čo je navýšenie o 30 % oproti výdavkom rezortu za posledné sedemročné obdobie. Tento nárast je rozložený v čase a predpokladá postupnú akumuláciu výdavkov s tým, že najvyšší nárast oproti súčasnému stavu nastane v roku 2030.

Príloha III Prehľad opatrení a rozpočet na obdobie 2023 – 2030

obsahuje všetky opatrenia v strategickvej časti, s rámcovo vyčísleným vplyvom na rozpočet, harmonogramom realizácie, s uvedením subjektov, ktoré sú gestormi alebo spolupracujú pri napínaní opatrení.

¹⁶³ Ak nenastanú výnimočné udalosti v plnení stratégie a potreba iterácií. V tom prípade sa zmeny budú konať v súlade s plánom riadenia rizík pri napínaní stratégie a plánom aktualizácie a riadenej úpravy zostavy opatrení.

Paralelné procesy v rámci práce MK SR, ktoré implementácia stratégie prepojí:

- Prechod na výsledkovo orientovanú kultúrnu politiku
- Rámec tvorby nadväzujúcich strategických dokumentov
- Medzirezortná a medzisektorová spolupráca
- Participatívne procesy na Ministerstve kultúry SR

Prechod na výsledkovo orientovanú kultúrnu politiku

Najvýznamnejším procesom, ktorého súčasťou sa stala tvorba stratégie a ktorý sa prepojí s jej implementáciou, je **postupný prechod na riadenie kultúrnej politiky Slovenskej republiky na základe dát**, ktorý bude do veľkej miery zabezpečený realizáciou **strategického cieľa 1 Dobre spravovaná kultúra**, ktorý znie **Posilniť výkon kultúrnej politiky založenej na riadení kvality, na participácii a spolupráci na všetkých úrovniach a zaviesť výsledkovo orientovaný prístup vyhodnocovania jej výsledkov**.

1. S implementáciou stratégie sa na riadiacej a organizačnej úrovni prepojí nadrezortný proces revízií výdavkov. **Revízia výdavkov na kultúru z roku 2020 predpokladá vznik stratégie a vytýčila smerovanie k výsledkovo orientovanej kultúrnej politike**. Z princípov a dát uvedených v prvej revízii výdavkov na kultúru vychádzala aj tvorba stratégie a jej následná implementácia v tom bude pokračovať. Okrem toho bude na stratégiu nadväzovať druhá revízia výdavkov na kultúru.¹⁶⁴
2. Súčasťou prechodu na nový spôsob riadenia kultúrnej politiky je i kontinuálne napĺňanie dlhodobej úlohy Inštitútu kultúrnej politiky **zaviesť metodológiu definovania a vyhodnocovania cieľov a merateľných ukazovateľov pre jednotlivé kultúrne politiky pre získanie prehľadu o ich výkonnosti a úspešnosti (opatrenia 1.6.1, 1.6.2)**.

Prvú verziu cieľov a merateľných ukazovateľov jednotlivých kultúrnych politík Inštitút kultúrnej politiky postupne zverejňuje na prelome rokov 2022 – 2023. Analytické vyhodnotenia spracované na základe dát majú slúžiť primárne ako podklad pre ďalšiu diskusiu so zástupcami a zástupkyňami odborných komunit a rámec pre identifikovanie základných trendov pre politické vedenie. **Systém cieľov a merateľných ukazovateľov počíta s tým, že činnosti v kultúre a kreatívnom priemysle nie je možné uchopiť len prostredníctvom jedného indikátora. Tento systém obsahuje celý súbor indikátorov, ktoré je potrebné citlivo a v súvislostiach interpretovať a dopĺňať o skúsenosti z praxe.**

Zámerom vyhodnocovania cieľov a výsledkov kultúrnych politík je zníženie pasívneho, nesystematického a reaktívneho riadenia kultúrnej politiky identifikovaním silných a slabých stránok v jej nástrojoch. MK SR zavádza proces vyhodnotenia, v ktorom Inštitút kultúrnej politiky bude spolu s vecnými gestormi a poradnými orgánmi MK SR pripravovať analytické podklady pre politické vedenie.

Vyhodnotenia kultúrnej politiky jednotlivých oblastí budú obsahovať tri časti, ktoré sledujú princíp hodnoty za peniaze:

- a) V prvej časti budú identifikované **ekonomické ukazovatele – čerpané verejné výdavky, pridaná hodnota daného sektora a prehľad legislatívnych a nelegislatívnych nástrojov v danej oblasti kultúrnej politiky**. (Rozsiahly náhľad prvej verzie ekonomických ukazovateľov a nástrojov štrnástich kultúrnych politík k novembru 2022 poskytujeme v prílohe V tejto stratégie.)
- b) V druhej časti bude prezentovaný **analytický popis hodnôt, ktoré je možno v danom sektore identifikovať**. Ide o popis súčasného stavu, resp. o zodpovedanie otázky, do akej miery sú stanovené ciele a verejný záujem za danú oblasť na Slovensku napĺňané, na základe porovnania s referenčnou krajinou alebo iným údajom. Verejnosť bude mať prístupné aj analytické interpretácie a dátové prílohy so zdrojmi údajov.
- c) V tretej časti bude prezentovaná **predikcia trendu vývoja v kľúčových indikátoroch, pokiaľ sa žiadne z nástrojov kultúrnych politík nezmenia**. Tieto kľúčové indikátory budú stanovené za každú oblasť a budú zverejňované na ročnej báze.

¹⁶⁴ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. INŠTITÚT KULTÚRNEJ POLITIKY (pozn. č. 18).

Komplexné vyhodnotenia budú prebiehať v pripomienkovacom procese odbornou verejnosťou (poradné orgány MK SR, Platforma pre kultúrny a kreatívny priemysel a ďalšie odborné komunity), ktorých zástupcovia a zástupkyne budú vedieť interpretáciu dať zasadiť do širšieho a historického kontextu vďaka znalostiam a skúsenostiam z prostredia. (Viac k procesu participácie pozri v časti Participatívne procesy na Ministerstve kultúry SR v tejto kapitole.)

Bližšie rozpracovanie spôsobu zapojenia verejnosti bude predstavené v metodike pre participáciu, ktorej tvorba bude tiež súčasťou tejto stratégie (opatrenie 1.2.1).

Viac informácií

Aktualizované informácie a verzie výstupov z tvorby súboru cieľov a merateľných ukazovateľov a ekonomických ukazovateľov a nástrojov jednotlivých oblastí kultúrnej politiky nájdete na webovej stránke Inštitútu kultúrnej politiky: <https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/institut-kulturnej-politiky>.

Rámec tvorby nadväzujúcich strategických dokumentov

Širší kontext

Stratégia sa primárne venuje prierezovým prioritám, ktoré sa skladajú z opatrení naplňajúcich víziu kultúry a kreatívneho priemyslu do roku 2030. Ich realizácia bude mať vplyv na rozvoj širokého spektra kultúrnych a kreatívnych oblastí.¹⁶⁵

Stratégia teda nerozvíja špecificky problematiku jednotlivých odvetví kultúrnej politiky. Nastavenie celého systému takýchto strategických dokumentov je komplexná úloha a vyžaduje si dlhodobú a koncepčnú strategickú prácu i prepojenie viacerých úloh v rámci rezortu i mimo neho. Rezort má prax z tvorby vybraných sektorovo-špecifických stratégií a za poslednú dekádu s celorezortnou Stratégiou rozvoja kultúry SR 2014 – 2020. Čiastkové stratégie pokrývali väčšinou oblasti kultúrneho dedičstva, pričom umelecké a kreatívne oblasti zostávali zahrnuté pod strešnými materiálmi. Doteraz nebol v rámci kultúrnej politiky MK SR vytvorený dokument, ktorý by sa venoval osobitne jednotlivým oblastiam umenia a kreatívneho priemyslu, a čiastkové stratégie mali často malý vplyv na rozpočet, následne aj nízku mieru vplyvu na sektor.

Prechod na výsledkovo orientovanú kultúrnu politiku a projekt definovania a vyhodnocovania cieľov a merateľných ukazovateľov pre jednotlivé kultúrne politiky pre získanie prehľadu o ich výkonnosti a úspešnosti ponúkajú príležitosť na zmenu spôsobu tvorby čiastkových strategických materiálov.

Z tohto dôvodu je súčasťou tejto stratégie aj základný návrh rámcového spôsobu tvorby jednotlivých odvetvových a prierezových strategických dokumentov a ďalších špecializovaných strategických dokumentov. Hlavnými cieľmi pritom sú:

- + vzájomná koordinácia tvorby a implementácia záverov týchto strategických dokumentov a ich priame obsahové napojenie na túto stratégiu ako na zastrešujúci strategický dokument,
- + prepojenie akčných plánov tejto stratégie a akčných plánov vyplývajúcich z jednotlivých dokumentov vytváraných počas implementácie tejto stratégie.

Aktuálne strategické dokumenty MK SR, ktoré sú v platnosti k novembru 2022:

- + Konceptia udržateľného rozvoja nehmotného kultúrneho dedičstva a tradičnej ľudovej kultúry do roku 2025,¹⁶⁶
- + Stratégia ochrany pamiatkového fondu na roky 2017 – 2022,
- + Konceptia rozvoja kultúrnych a čitateľských kompetencií detí prostredníctvom kultúrnej výchovy s cieľom zriadenia Centra literatúry pre deti a mládež a podpory čítania 2017 – 2019,

¹⁶⁵ Iba niekoľko vybraných opatrení sa týka špecifickej oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu, v tom prípade však majú vplyv na širšie prostredie v záujme naplnenia cieľov a vízie tejto stratégie.

¹⁶⁶ Vychádza z aktuálnych Operačných smerníc a súvisiacich dokumentov k Dohovoru na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO v nadväznosti na ciele Agendy 2030 a udržateľný rozvoj.

- + Projekt systematickej obnovy audiovizuálneho dedičstva Slovenskej republiky a jeho aktualizácie (2019 – 2021),
- + Revízia výdavkov na kultúru (2020),
- + Investičná stratégia (2022),
- + Vízia rozvoja rómskej kultúry, jazyka a podpory identity a akčný plán na roky 2022 – 2024,
- + Slovensko-francúzske strategické partnerstvo, akčný plán na roky 2018 – 2022,
- + Odvetvová koncepcia odborného vzdelávania a prípravy žiakov a žiačok na výkon povolania a odborných činností v rezorte kultúry (2018).

MK SR tiež spolupracuje na realizácii:

- + Dohoda medzi Ministerstvom kultúry SR a Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR o spolupráci pri zabezpečovaní prezentácie umenia a kultúry v zahraničí pri plnení úloh kultúrnej diplomacie,
- + Národná stratégia na ochranu detí pred násilím + Aktualizácia Národnej stratégie na ochranu detí pred násilím (2019, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR),
- + Koncepcia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024 (Ministerstvo vnútra SR),
- + Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2021 – 2030 MPSVR SR (Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR).

Dokumenty, ktoré boli platné v horizonte štyroch posledných rokov (2018 – 2022):

- + Stratégia rozvoja múzeí a galérií v Slovenskej republike do roku 2018,
- + Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2015 – 2020,
- + Koncepcia starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru do roku 2020,
- + Akčný plán rozvoja kultúrneho a kreatívneho priemyslu 2020 – 2021 (hlavný výstup projektu CREADIS3).

V záujme zosúladenia ďalších procesov riadenia kultúrnej politiky na MK SR bola počas tvorby tejto stratégie interne pozastavená alebo zrušená tvorba dokumentov, ktoré boli plánované na základe nadväznosti na predchádzajúce stratégie alebo na základe medzinárodného dohovoru:

- + V roku 2023 mala byť vytvorená Stratégia pre kultúrny a kreatívny priemysel (úloha bola zrušená),¹⁶⁷
- + Národný akčný plán udržateľného rozvoja nehmotného kultúrneho dedičstva a tradičnej ľudovej kultúry na roky 2022 – 2025 (úloha je k novembru 2022 v procese zrušenia),¹⁶⁸
- + Tvorba stratégie nadväzujúcej na Stratégiu rozvoja múzeí a galérií v Slovenskej republike do roku 2018 (počas roka 2022 bola tvorba stratégie pozastavená),
- + Tvorba stratégie nadväzujúcej na Stratégiu rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2015 – 2020 (počas roka 2022 bola tvorba stratégie pozastavená).

Osobitné miesto má:

- + Stratégia digitalizácie kultúrneho dedičstva na obdobie 2022 – 2026, ktorej realizácia bola dočasne pozastavená z iných dôvodov, a jej realizáciu je efektívne začleniť do tejto stratégie.

Návrh systematizácie

Z vyššie uvedených informácií vyplýva potreba systematizovať tvorbu nadväzujúcich strategických materiálov.

¹⁶⁷ V súlade s rozpracovaným Programovým vyhlásením vlády Slovenskej republiky na podmienky rezortu kultúry mal byť v rámci opatrenia 40.3 vypracovaný Strategický dokument zameraný na rozvoj kultúry a kreatívneho priemyslu v SR na roky 2024 – 2030. Práce na tomto dokumente sa nezačali do začiatku tvorby pripravovanej Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu SR 2030 a nastalo logické prepojenie týchto dvoch dokumentov.

¹⁶⁸ Nadväzuje na koncepciu z poznámky 166. Vytvorenie akčného plánu je zaradené v rámci tvorby nadväzujúcich dokumentov v tejto stratégii.

1. Jednotný postup sa dá zvoliť pri práci so strategickým smerovaním jednotlivých oblastí kultúry a odvetví kreatívneho priemyslu a vybraných prierezových oblastí.

Postupovať je potrebné v nadväznosti na opatrenia:

1.4.1 So zapojením participatívnych metód pripraviť a schváliť strategické dokumenty pre kultúrnu politiku v jednotlivých odvetviach kultúry a kreatívneho priemyslu a vybraných prierezových oblastiach systematicky nadväzujúce na túto stratégiu a **1.4.2** Pravidelne vyhodnocovať plnenie strategických dokumentov podľa opatrenia **1.4.1** a spojiť odpočet ich vyhodnotenia s výročným vyhodnotením implementácie tejto stratégie.

Logickým východiskom je aj nadviazanie na aktuálne členenie kultúrnej politiky na jednotlivé oblasti, ktoré používa MK SR od konca roka 2021. (Viac pozri na s. 14 – 15 a v prílohe V.) Inštitút kultúrnej politiky už od roku 2021 komunikuje so zástupcami a zástupkyňami odbornej verejnosti, s aktérmi a aktérkami z jednotlivých oblastí pri nastavení cieľov a merateľných ukazovateľov.

V prvej polovici roku 2023 bude zverejnená (v zmysle aj verejne prediskutovaná) prvá verzia výstupu z úlohy definovania a vyhodnocovania cieľov a merateľných ukazovateľov pre jednotlivé kultúrne politiky pre získanie prehľadu o ich výkonnosti a úspešnosti (informácia v predchádzajúcej časti).

MK SR v spolupráci so svojimi zriadenými organizáciami, poradnými orgánmi, Platformou pre kultúrny a kreatívny priemysel a širšou odbornou komunitou spoločne identifikujú, ktoré ciele verejného záujmu pre danú kultúrnu politiku nie sú v súčasnosti napĺňané, a po dodatočných analýzach a diskusiách o možných riešeniach určia víziu a realistické strategické ciele so stručným akčným plánom.

Jednotná argumentačná báza má ambíciu zvýšiť úspešnosť v hľadaní medzirezortných partnerstiev a financií na konkrétne opatrenia. Proces by mal prebiehať metodicky jednotne pre každú oblasť aj s participatívnym zapojením zainteresovaných strán v priebehu rokov 2023 – 2025.

Strategické ciele a akčné plány by mali byť vytvárané ako klastre súvisiacich oblastí, s predbežným harmonogramom:¹⁶⁹

- + politiky kultúrneho dedičstva – v roku 2023,
- + politiky umenia a kreatívneho priemyslu – v roku 2024,
- + prierezové témy – v roku 2025.

Výstupom bude pre každú oblasť kultúrnej politiky súbor strategických materiálov, ktoré budú obsahovať vízie, ciele a indikátory danej oblasti do roku 2030. Tento strategický materiál môže mať v závislosti od potreby danej oblasti rôzny charakter. Tieto dokumenty budú predložené vláde tiež ako súbory viacerých oblastí, nebudú sa predkladať jednotlivo.

Realizáciu úlohy bude riadiť tím implementácie v spolupráci s Inštitútom kultúrnej politiky.

Nadväznosť na túto stratégiu bude jedným z východísk pri stanovení strategického smerovania jednotlivých odvetví (na sedem strategických cieľov rámcovej stratégie i na celkovú víziu a globálny cieľ stratégie).

Každá oblasť si zdefiniuje nadväznosť na opatrenia rámcovej stratégie a vlastné opatrenia, ktoré sú špecifické pre danú oblasť. Tieto opatrenia sa začlenia do akčných plánov rámcovej stratégie.

Cieľom tvorby týchto dokumentov je zachovať rozmanitosť, adresovať a postupne riešiť problémy jednotlivých odvetví, dať jednotlivým oblastiam možnosť ísť do hĺbky pri definovaní ich situácie, budovať identitu a osobitosť a vytvárať nové aktuálne agendy v súvislosti so strategickými cieľmi tejto stratégie. Nemusí ísť o komplikované dokumenty, ale zámerom je priniesť prehľad potrieb a zámer kultúrnej politiky v danom segmente kultúry a kreatívneho priemyslu.

¹⁶⁹ Upozorňujeme, že tento harmonogram je orientačný a môže sa zmeniť v závislosti od kapacity MK SR tvoriť tieto materiály v diskusii s jednotlivými odbornými komunitami. Žiaduce je vytvoriť tieto materiály čo najskôr, no nie za cenu absencie diskusie s odbornou verejnosťou. K členeniu oblastí pozri kapitolu Vymedzenie pojmov a oblasť riešená stratégiou v úvode.

Odporúčanie pre tvorbu nadväzujúcich dokumentov

Vzhľadom na prebiehajúci proces tvorby sústavy cieľov a merateľných ukazovateľov jednotlivých sektorov, ktorý sa v čase uzatvorenia tejto stratégie zverejňuje po prvýkrát a je potrebné jeho prijatie odbornými komunitami, navrhujeme plán a harmonogram tvorby strategických dokumentov jednotlivých sektorov revidovať osobitným participatívnym procesom na začiatku implementácie stratégie (1. polrok 2023).

Ako prvý krok bude treba nastaviť funkčný proces participácie na rozhodovaní a schvaľovaní, ktorý už začal vznikať počas tvorby tejto stratégie. Viac o tomto návrhu v časti Participatívne procesy na Ministerstve kultúry SR v tejto kapitole.

Pri nastavovaní procesu pravidelného vyhodnocovania kultúrnych politík na základe systému cieľov a merateľných ukazovateľov je potrebné brať do úvahy niekoľko okolností:

1. Striedanie vedenia ministerstva kultúry a tvorba programového vyhlásenia vlády (štandardne v štvorročnom cykle).
2. Nastavovanie priorít a opatrení, ktoré majú mať vplyv na rozpočet.
3. Odpočet opatrení zo stratégie kultúry do 2030 a s tým súvisiace nastavovanie priorít v sledovaní cieľov a merateľných ukazovateľov.
4. Výročná konferencia MK SR ako príležitosť prezentácie vyhodnocovania cieľov kultúrnych politík.

Ďalej uvádzame indikatívny prehľad a harmonogram tvorby nadväzujúcich strategických dokumentov, ktorý odporúčame aktualizovať počas prvého polroka implementácie tejto stratégie.

2. Ďalšie strategické dokumenty

Strategické dokumenty jednotlivých odvetví a oblastí nie sú jediným druhom dokumentov, ktoré bude potrebné zahrnúť do implementácie tejto stratégie.

S procesom ich prípravy bude treba zosúladiť aj tvorbu dlhodobých stratégií rozvoja kultúrnych organizácií zriaďovaných štátom (opatrenie 1.1.3).

Osobitné miesto má Stratégia digitalizácie kultúrneho dedičstva na obdobie 2022 – 2026. Jej príprava vyplýva z ukončenia povinnej udržateľnosti národných projektov financovaných v rámci OPIS, PO2 a z absencie aktuálneho dokumentu, ktorý by podrobne formuloval prístup k riadeniu, ochrane, archivácii, prezentácii a sprístupňovaniu digitálneho obsahu.

Z rôznych opatrení naplánovaných v stratégii potenciálne vyplýva tvorba ďalších dokumentov, v tabuľke s indikatívnym prehľadom a harmonogramom uvádzame príklady týchto opatrení. Počas realizácie tejto stratégie bude nevyhnutné koordinovať opatrenia vyplývajúce z týchto dokumentov s rámcovou stratégiou.

Indikatívny prehľad a harmonogram tvorby nadväzujúcich strategických dokumentov

oblasť/odvetvie	popis	na základe opatrenia	tvorba a schvaľovanie dokumentov
súbory strategické dokumenty jednotlivých oblastí kultúry a odvetví kreatívneho priemyslu a vybraných prierezových oblastí			
múzejný sektor ¹⁷⁰	vízia, ciele a merateľné ukazovatele do roku 2030 súčasťou môžu byť podľa potreby akčné plány naviazané na akčné plány rámcovej stratégie alebo vytvorené osobitne, ak je to v rámci danej oblasti nevyhnutné	1.4.1 So zapojením participatívnych metód pripraviť a schváliť strategické dokumenty pre kultúrnu politiku v jednotlivých odvetviach kultúry a kreatívneho priemyslu a vybraných prierezových oblastiach systematicky nadväzujúce na túto stratégiu. Súvisiace opatrenia: 1.4.2 Pravidelne vyhodnocovať plnenie strategických dokumentov podľa opatrenia 1.4.1 a spojiť odpočet ich vyhodnotenia s výročným vyhodnotením implementácie tejto stratégie. 1.6.1 Vytvoriť a pravidelne revidovať v spolupráci s aktérmi v kultúre a kreatívnom priemysle súbor cieľov a kvalitatívnych a kvantitatívnych merateľných ukazovateľov kultúrnych politík. 1.6.2 Pravidelne sledovať stav merateľných ukazovateľov a vyhodnocovať dosahovanie stanovených cieľových hodnôt.	2023
verejné knižnice			2023
pamiatkový fond			2023
tradičná kultúra a nehmotné kultúrne dedičstvo			2023
divadlo a tanec			2024
hudba			2024
vizuálne umenie			2024
literatúra			2024
médiá			2024
audiovizia			2024
herný priemysel			2024
architektúra ¹⁷¹			2024
dizajn			2024
záujmová umelecká činnosť			2025
vzdelávanie profesionálov a profesionálok pôsobiach v oblasti kultúry			2025
kultúra národnostných menšín			2025
kultúra znevýhodnených skupín			2025
štátny jazyk a komunikácia	2025		
cirkev a náboženské spoločnosti	2025		

¹⁷⁰ Zahŕňa aj archívne kultúrne dedičstvo.

¹⁷¹ V spolupráci s Úradom pre územné plánovanie a výstavbu a Slovenskou komorou architektov, ktorí pripravujú politiku architektúry.

stratégia digitalizácie a sprístupňovania kultúrneho dedičstva			
kultúrne dedičstvo	Stratégia digitalizácie a sprístupňovania kultúrneho dedičstva	6.2.1 Pripraviť a realizovať stratégiu digitalizácie a sprístupňovania kultúrneho dedičstva.	01/2023 – 12/2023
strategické dokumenty organizácií			
všetky oblasti	Pripraviť dlhodobé stratégie rozvoja kultúrnych organizácií zriaďovaných štátom	1.1.3 Pripraviť dlhodobé stratégie rozvoja kultúrnych organizácií zriaďovaných štátom.	01/2025 – 12/2026
opatrenia, na ktoré môžu nadväzovať ďalšie strategické dokumenty			
územná samospráva	1.1.4 Pripraviť metodiku tvorby dlhodobých stratégií rozvoja kultúrnych organizácií zriaďovaných územnou samosprávou.		01/2025 – 12/2026
kultúrna politika	1.9.2 Pripraviť aktualizáciu štatútu Ministerstva kultúry SR, reflektujúcu jeho strategickú činnosť v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.		01/2023 – 12/2024
kultúrna politika	1.9.1 Pripraviť novelu kompetenčného zákona, reflektujúcu strategickú činnosť Ministerstva kultúry SR v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.		01/2023 – 06/2024
výskum	4.3.1 Vytvoriť systém riadenia výskumu v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.		01/2027 – 12/2028
národnostné menšiny a etnické skupiny	5.1.3 Pripraviť nový koncept pamäťových a fondových inštitúcií uchovávajúcich kultúru národnostných menšín a etnických skupín s posilnením participácie príslušníkov a príslušníčok národnostných menšín.		01/2025 – 12/2025
inklúzia	5.3.1 Zahnúť princípy inklúzie do kultúrnej politiky verejných inštitúcií.		01/2023 – 12/2030
medzinárodná spolupráca	6.4.1 V koncepčnom materiáli stanoviť priority a nastaviť systém organizácie a podpory projektov prezentácie slovenskej kultúry v zahraničí, medzinárodných spoluprác a mobilít na základe dát a mapovania brandingu Slovenska v zahraničí.		01/2024 – 12/2030
kultúrny cestovný ruch	6.4.3 Analyzovať a stanoviť strategické ciele pre podporu kultúrneho turizmu zo zahraničia, osobitne vo vzťahu ku kultúrnym cestám Rady Európy.		01/2026 – 12/2026
mediálna gramotnosť	7.5.2 Vytvoriť systém podpory zameraný na zvyšovanie úrovne mediálnej gramotnosti a na podporu rozvoja kritického myslenia.		01/2023 – 12/2030
kritické myslenie	7.5.1 Vytvoriť systém podpory zameraný na boj proti šíreniu dezinformácií.		01/2023 – 12/2030
vzdelávanie	7.5.3 Vytvoriť systém vzdelávania na rozvoj vizuálnej, komunikačnej a čitateľskej gramotnosti občanov a občianok.		01/2025 – 12/2030
udržateľnosť	7.1.4 Vytvoriť v spolupráci s rozpočtovými a príspevkovými organizáciami Ministerstva kultúry SR metodiku adaptácie na environmentálne a iné spoločenské výzvy.		01/2025 – 12/2026
udržateľnosť zodpovednosť	7.1.1 Vytvoriť súhrn odporúčaní napomáhajúcich kultúrnym organizáciám zriaďovaným i nezriaďovaným verejnou správou v otázkach aktuálnych environmentálnych a iných spoločenských výziev.		01/2023 – 12/2024

Medzirezortná a medzisektorová spolupráca

Medzirezortná a medzisektorová spolupráca bude nevyhnutnou súčasťou implementácie stratégie.

Ambíciou stratégie je deklarovat **otvorenosť rezortu k širšej spolupráci, prekonávať rezortizmus a postupne nastaviť efektívnejšiu spoluprácu medzi rezortmi a budovať vzťah a dôveru medzi štátnou správou a inými sektormi** (s. 9).

Ako vyplýva aj z vízie stratégie a z definície kultúry a kreatívneho priemyslu (s. 10 – 15), možnosti prepojení verejných politík na štátnej či územno-správnej úrovni a ostatných sektorov sú nevyčerpatelne.

Pre ďalší rozvoj medzirezortnej a nadrezortnej výmeny bude kľúčovým vytvoriť pravidelnú bázu stretnutí Rady vlády pre kultúru a kreatívny priemysel a zefektívnenie jej stálych výborov (opatrenia 1.3.1) a nadviazanie na činnosť existujúcej Platformy pre kultúrny a kreatívny priemysel pri MK SR.

Prvým krokom počas implementácie bude vytvorenie prehľadu medzirezortných a nadrezortných pracovných skupín s vplyvom na kultúru a kreatívny priemysel s návrhom na ich optimalizáciu (opatrenie 1.3.2). Na tento krok nadviaže vytvorenie funkčného nástroja komunikácie na úrovni rezortov (opatrenie 1.3.3).

V stratégii je niekoľko špecifických tém, ktoré nadväzujú na jednotlivé strategické ciele. Spoločným záujmom všetkých rezortov je napríklad spolupráca pri napĺňaní cieľov Európskej zelenej dohody a Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj (opatrenie 7.3.3).

Ministerstvo kultúry SR si uvedomuje svoju zodpovednosť a kľúčovú rolu pri nastavení spolupráce štátu a územných samospráv v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu. Pre systematizáciu kontaktu s územnými samosprávami je v stratégii zadaných niekoľko opatrení. Napríklad k efektívnejšej správe organizácií zriaďovaných verejnou správou môže prispieť príprava návrhov štandardov kultúrnych organizácií zriaďovaných štátom a územnou samosprávou (opatrenie 1.1.1) alebo metodika tvorby dlhodobých stratégií rozvoja kultúrnych organizácií zriaďovaných územnou samosprávou (opatrenie 1.1.4).

Súbor opatrení 1.7.1 – 1.7.4 je zameraný na analýzu súčasných právnych foriem kultúrnych organizácií zriaďovaných na rôznom princípe a vyhodnotenie možných zmien v právnych formách organizácií. Je jedným z krokov, ktoré majú prispieť k otvorenej komunikácii o problémoch jednotlivých foriem existencie organizácií v kultúre v záujme čo najzdravšieho kultúrneho ekosystému. Ministerstvo kultúry SR má záujem poskytnúť znalosti a podporu, ktorá vyplýva z jeho kompetencie, v rámci opatrenia 1.8.1 môže napríklad realizovať analýzu súčasnej siete kultúrnych inštitúcií a infraštruktúry z pohľadu kultúrnych potrieb obyvateľstva s ohľadom na územné a sektorové členenie.

Prepojenie s inými strategickými dokumentmi a procesmi rezortov, samospráv a odborných komunít bude jednou z hlavných úloh útvaru implementácie tejto stratégie.

Už pri tvorbe stratégie prebiehala spolupráca so zástupcami a zástupkyňami jednotlivých rezortov a zástupcami a zástupkyňami územnej samosprávy a mimovládnych organizácií (pozri s. 17 – 18 a s. 115 – 116).

Úlohy, ktoré má verejná a územná samospráva, sa v mnohom prelínajú s cieľmi mimovládnych a súkromných iniciatív v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu. Vízia, globálny cieľ a strategické ciele tejto stratégie sú nastavené tak, aby sa každý aktér a aktérka mohli stotožniť s niektorým z cieľov.

Participatívne procesy na Ministerstve kultúry SR

So zámermi prispieť implementáciou tejto stratégie aj ku kvalitnejšej verejnej správe súvisia systematické kroky potrebné na inštitucionalizáciu participatívnej tvorby verejných politík na ministerstve kultúry.

Potreba spolupráce na rôznych úrovniach a nevyhnutnosť participácie verejnosti pri tvorbe kultúrnej politiky je spomínaná na viacerých miestach stratégie. Ide predovšetkým o procesy, ktoré spustil prechod ministerstva na výsledkovo orientovanú kultúrnu politiku. Možnosti i limity participácie v prostredí MK SR boli otestované i pri tvorbe tejto stratégie. Pre naplnenie zámeru podporiť otvorenú komunikáciu medzi verejnosťou a ministerstvom bude potrebné dodržiavať základné princípy a posilniť systémové participatívne procesy v činnosti inštitúcie. V závere tejto kapitoly preto uvádzame aj **Deklaráciu hlavných hodnôt a očakávaní MK SR voči participatívnym procesom.**

Základné princípy, ktorými sa budú riadiť participatívne procesy počas implementácie stratégie:

1. Mapovanie a podnety:

Mapovanie aktérov a aktérok a ich aktualizovaných potrieb počas implementovania opatrení a reflektovanie ich podnetov v daných témach alebo dotknutých oblastiach.

2. Pripomienky a spätná väzba:

Získavanie pripomienok a spätnej väzby počas jednotlivých fáz implementácie opatrení a transparentné vyhodnocovanie pripomienok z participatívnych procesov.

3. Legitimita:

Zvýšenie legitimity verejných politík v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu prostredníctvom kvalitných participatívnych procesov a možnosť pre aktérov a aktérky týchto oblastí stotožniť sa s nimi.

4. Participácia v inštitúcii:

Rozvoj kultúry participácie v rezorte, identifikovanie stakeholderov, tvorba trvalých a systémových nástrojov na posilňovanie princípu partnerstva.

Vzdelávanie zamestnancov a zamestnankyň o procesoch participácie a posilňovanie významu systémovej participácie.

5. Verejnosť:

Zvýšenie povedomia verejnosti o dôležitosti kultúry a kreatívneho priemyslu a ich pozitívnych vplyvoch na rozvoj spoločnosti.

Posilnenie systémových participatívnych procesov naplánované v stratégii:

1. Efektívnejšie nastavenie Platformy pre kultúrny a kreatívny priemysel a spolupráca poradných orgánov.

Ambíciou Platformy pre kultúrny a kreatívny priemysel je stať sa nosnou časťou participatívnych procesov v rezorte MK SR. Aktuálne fungovanie a zloženie platformy v praxi počas tvorby tejto stratégie ukázalo, že jej štruktúra nie je v súčasnosti natoľko reprezentatívna a efektívna, aby to bola schopná zabezpečiť. Je ju potrebné zreformovať tak, aby mohla efektívne naplňať pôvodný zámer a vytvoriť tak efektívny kanál pre komunikáciu a aktívnu participáciu rôznych sektorov a MK SR pri ďalšom strategickom plánovaní kultúrnej politiky (opatrenie 1.2.2).

V prípade vzniku budúcej inštitúcie profesionálov a profesionálok v kultúre bude potrebné koncepčne prepojiť jej činnosť s Platformou pre kultúrny a kreatívny priemysel, pretože nie je cieľom duplikovať aktivity a funkcie tohto typu „poradných“ orgánov. Hlavným cieľom je vytvoriť koordinovaný systém spolupráce všetkých hlavných orgánov, ktoré sa zaoberajú problematikou kultúry a kreatívneho priemyslu tak, aby sa navzájom dopĺňali a spolupracovali.

2. Vytvorenie vzťahu Platformy pre kultúrny a kreatívny priemysel s Radou vlády pre kultúrny a kreatívny priemysel.

Jedným zo systematických opatrení je reforma Rady vlády SR pre kultúru a kreatívny priemysel (ďalej rada), opatrenie 1.3.1. Rada bola zriadená v roku 2014 s náplňou prerokúvať významné strategické dokumenty v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu štatutármi všetkých dotknutých rezortov. Vzhľadom na skutočnosť, že podskupina štátnej správy Platformy pre kultúrny a kreatívny priemysel je tvorená zo zástupcov a zástupkyň na nižšom stupni riadenia, sú títo členovia a členky ideálnymi zástupcami a zástupkyňami pre prípravu návrhov a tvorbu podporných opatrení, na ich schvaľovanie však už nemajú kompetenciu. Preto je dôležité, aby nimi navrhované opatrenia boli ďalej posunuté členom a členkám rady, ktorá má výkonnú moc na to, aby ich vedela implementovať do praxe. Podskupina Platformy pre kultúrny a kreatívny priemysel a rada si tak vytvoria priame prepojenie a budú sa navzájom podporovať.

3. Podpora vzniku platforiem a profesijných organizácií.

K efektívnejšej realizácii participatívneho procesu v rezorte kultúry by významne pomohla podpora vzniku platforiem, napr. asociácií medzi kultúrnymi aktérmi a aktérkami navzájom. Ich spájanie do

zoskupení by uľahčilo komunikáciu s predstaviteľmi a predstaviteľkami sektorov a MK SR (strategická priorita 3.3).

Posilnenie dôležitých participatívnych procesov:

- 1. Každoročná konferencia zameraná na kultúru a kreatívny priemysel so zapojením medzinárodných expertov** (opatrenie 1.2.3). Efektívnym nástrojom v rámci zvyšovania povedomia o danej problematike je organizovanie konferencie na témy z oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu s účasťou domácich a zahraničných profesionálov a profesionálok. Je potrebné nadviazať na už začaté aktivity Platformy pre kultúrny a kreatívny priemysel a vytvoriť podujatie, ktorú bude mať svoju kredibilitu a kontinuitu. Počas tvorby tejto stratégie v roku 2022 bola konferencia realizovaná pod názvom Kultúra a náš svet. Konferencia bude zároveň poskytovať priestor pre prezentáciu aktuálneho stavu jednotlivých sektorov a dosahovania cieľov jednotlivých kultúrnych politík MK SR.
- 2. Cielená komunikačná kampaň MK SR**, ktorej súčasťou by mali byť sociologické prieskumy o vnímaní činností MK SR a kultúrnej participácii verejnosti. Rozvíjať je potrebné aj aktuálne komunikačné nástroje, hlavne pre odbornú verejnosť tak, aby sa prezentované informácie dostali k čo najširšiemu spektru odberateľov a odberateľiek. Ide predovšetkým o newsletter Platformy pre kultúrny a kreatívny priemysel a prácu s webovou stránkou Platformy kultúry a kreatívneho priemyslu, kde je možné, na rozdiel od oficiálnej webovej stránky MK SR, zdieľať širšie spektrum informácií a pozitívnych príkladov z praxe.
- 3. Realizácia špecifických štúdií**, tematicky zameraných tak, aby cielene poukazovali na význam a prínosy kultúry a kreatívneho priemyslu v rôznych kontextoch.
- 4. Realizácia špecifických prieskumov verejnej mienky** tak, aby napomohli MK SR identifikovať, ktoré oblasti sú vnímané verejnosťou negatívne a prečo, čo napomáha následnú realizáciu cieľných opatrení na odstránenie negatívnych konotácií a možných predsudkov v tejto súvislosti.
- 5. Posilnenie personálnych kapacít a zručností v oblasti participácie v rámci MK SR:**
 - a. Odporúčania pre zakotvenie participatívnych procesov do organizačných procesov, napr. interná smernica alebo manuál, ako participáciu uplatňovať v rámci rezortu.
 - b. Aktívne a praktické vzdelávanie zamestnancov a zamestnankýň MK SR v oblasti tak, aby mohli nadobudnuté teoretické poznatky overovať aj v praxi, napr. zručnosti a praktické vzdelávanie: aktívne počúvanie, facilitácia, vedenie hĺbkového rozhovoru, základné modely a metodiky participácie, vizualizácia dát a informácií, sebareflexia a objektívne hodnotenie informácií, základy výskumných kvalitatívnych a kvantitatívnych metód.
 - c. Posilnenie koordinácie participácie cez útvary implementácie (metodika participácie na MK SR a poradenstvo pre všetky dotknuté útvary v oblasti participatívnych procesov, pomoc pri nastavovaní a vedení participatívnych aktív, ako aj pri výbere vhodnej metódy participácie a pod.).

Deklarácia hlavných hodnôt a očakávaní MK SR voči participatívnym procesom

Ministerstvo kultúry SR si uvedomuje význam participácie v procese tvorby a implementácie vlastných verejných politík, a to predovšetkým v nasledovných rovinách:

- + pri tvorbe a navrhovaní verejných politík je vďaka participácii väčší rozsah a lepšia kvalita vstupných informácií:
 - + participácia podporuje pochopenie iných názorov a koordináciu záujmov, zvyšuje kvalitu a transparentnosť rozhodnutí, čo zvyšuje šancu, že prijatá politika bude lepšie akceptovaná a následne realizovateľná a zúčtovateľná.
- + predpokladom úspešnej participácie je dôvera v participatívny proces zo strany všetkých zapojených:
 - + rúca sa tak mylná predstava občanov a občianok o tom, že ich názor nie je potrebné vypočúť si a brať do úvahy, a zároveň sa posilňuje identifikácia občanov a občianok ako zainteresovaných skupín s rozhodnutiami a s prostredím, ktoré ich obklopuje;
 - + participácia verejnosti je využívaná aj na posilnenie legitimacy prijímaných rozhodnutí, na získanie dodatočného poznania/expertízy aj zo strany koncových užívateľov a užívateľiek verejných politík, ako aj na zvýšenie miery informovanosti širokej verejnosti;
- + participácia verejnosti posilňuje demokraciu, kvalitu vzťahov verejnosti a verejnej správy a podporuje aktívny občiansky princíp;
- + participácia dokáže prispieť k zníženiu nákladov na implementáciu verejných politík, a tak optimalizovať použitie verejných zdrojov.

Tvorba stratégie

Proces tvorby stratégie a participácia

Na základe výsledkov Revízie výdavkov na kultúru bola na Ministerstve kultúry SR definovaná úloha vypracovať **ciele a merateľné ukazovatele jednotlivých oblastí kultúrnej politiky** (viac v časti Kontext vzniku stratégie a súvisiace strategické dokumenty, s. 16). Za proces definovania cieľov a merateľných ukazovateľov kultúrnych politík zodpovedá Inštitút kultúrnej politiky (IKP), ktorý identifikoval ako nevyhnutnú podmienku splnenia tejto úlohy **participatívne konzultácie s odbornou verejnosťou** v daných oblastiach kultúrnej politiky. Pre proces prípravy tejto participácie oslovilo ministerstvo v roku 2021 občianske združenie *Stojíme pri kultúre*¹⁷², ktoré bolo už v tej dobe zapojené ako partnerská organizácia pri tvorbe návrhu koncepcie vzdelávacej politiky na MK SR (projekt partnerstva pri realizovaní verejných politík v gescii Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti¹⁷³).

Úloha definovania cieľov a merateľných ukazovateľov kultúrnych politík sa stala aj **úvodnou fázou k tvorbe podkladov pre prípravu Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu SR 2030**. Tím IKP zároveň spracúval relevantné témy týkajúce sa kultúrnej politiky, ktoré sa stali základom analytickej časti pripravovaného strategického dokumentu (počas tvorby stratégie doplnené o texty od zástupcov a zástupkyň vecných útvarov MK SR a externých expertov a expertiek).

Prvým nástrojom na zapojenie verejnosti do participatívneho procesu bol **online pološtruktúrovaný dotazník pre širšiu odbornú a zainteresovanú verejnosť „Ako vyhodnocovať dopady kultúry?“**, ktorý okrem vnímania potreby nástrojov na vyhodnocovanie efektivity kultúrnych politík meral aj ochotu verejnosti zapájať sa do participatívnych procesov prípravy strategických materiálov.¹⁷⁴ Cieľom dotazníka bolo zmapovať základné predstavy a podnety aktérov a aktérok zo všetkých oblastí kultúry na tému dôležitosti existencie kultúrnej stratégie, konkrétne na tému strategických potrieb v jednotlivých oblastiach kultúrnych politík.¹⁷⁵

Na konci roka 2021 sa konala príprava a realizácia **online konzultácií k cieľom a merateľným ukazovateľom** pre 16 oblastí kultúrnej politiky s viac ako 200 externými expertmi a expertkami. Experti a expertky boli vybraní/é na základe novo definovaných kritérií pre zloženie poradnej tematickej skupiny, v súčinnosti s Odborom kreativity a vzdelávania MK SR a expertmi a expertkami na participáciu. Medzi oslovenými boli experti a expertky z poradných orgánov ministerky, členské subjekty **Platformy pre kultúrny a kreatívny priemysel**¹⁷⁶ a respondenti a respondentky online dotazníka.

Od začiatku roka 2022 sa konalo vyhodnotenie týchto konzultácií a IKP začal pracovať na postupnom spracúvaní dát.¹⁷⁷

V tom čase vznikol **Prípravný tím tvorby Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu SR 2030** a jeho činnosť nadviazala na participatívne princípy pri úlohe cieľov a merateľných ukazovateľov kultúrnych politík. (Zloženie tohto tímu je uvedené ďalej v tejto kapitole.) Súčasťou prípravného tímu boli oddelenia MK SR a externí odborníci a odborníčky. Odborné vstupy zamestnancov a zamestnankyň MK SR boli získavané rôznymi formami, aj dotazníkovými zbermi. Jedným z kľúčových vstupov bol dotazník pre vecné útvary MK SR **„3 problémy X riešení“**, ktorý poskytol významný podklad pre definovanie

¹⁷² V zastúpení Stanislav Krajčí a Laco Oravec.

¹⁷³ Realizácia pilotnej schémy Budovanie kapacít pre oblasť participatívnej tvorby verejných politík v prostredí ústredných orgánov štátnej správy, ktorá je súčasťou národného projektu Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík II. v rámci uplatňovania jedného z princípov Iniciatívy pre otvorené vládnutie.

¹⁷⁴ Realizátori dotazníka: Inštitút kultúrnej politiky, OZ *Stojíme pri kultúre*, október 2021. Celkovo prišlo 127 odpovedí so súhlasom na spracovanie, ale do prieskumu sa zapojilo spolu až 785 respondentov. Dotazník bol vyhodnotený v dvoch fázach: 1. Odpovede z dotazníka slúžili ako podklad pre pripomienky projektu vyhodnocovania cieľov a merateľných ukazovateľov (IKP), 2. V druhej fáze sa komentármi zaoberal tím prípravy stratégie v obsahovej analýze. Link na viac informácií: MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY (pozn. č. 51).

¹⁷⁵ Až 76 % respondentov a respondentiek úplne alebo skôr súhlasí s tým, že kultúra a kreatívne sektory potrebujú ucelenú štátnu stratégiu, ktorá by zahŕňala všetky oblasti kultúrnych politík. Zároveň 65 % súhlasí, že verejný záujem by mal byť kľúčovým východiskom pre jednotlivé kultúrne politiky a 57 % sa stotožňuje s tým, že výkon kultúrnych politík by mal byť pravidelne hodnotený na základe merateľných ukazovateľov. S tým, že princíp hodnoty za peniaze by sa mal uplatňovať v kultúre a umení, úplne alebo čiastočne súhlasí 42 % participantov a participantiek, strednú hodnotu označilo 24 % respondentov a respondentiek.

¹⁷⁶ Zoznam členských subjektov platformy je prístupný na webovej stránke: <https://pkkp.sk/o-nas/clenovia/>.

¹⁷⁷ Aktuálna verzia výsledkov k 16. 11. 2022 je publikovaná na webovej stránke Inštitútu kultúrnej politiky. MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. Súbor cieľov a merateľných ukazovateľov pre kultúrne politiky na Slovensku – prvá edícia. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2022/12/Subor-cielov-kulturnych-politik-prva-edicia.pdf>

problematických tém a bol jedným zo vstupov obsahovej analýzy (pozri kapitolu Obsahová analýza kvalitatívnych dát z participácie na tvorbe stratégie).¹⁷⁸

Ďalším krokom bolo sformovanie **neformálneho online fóra pre kultúru** na základe dovtedajších participatívnych procesov. Na začiatku mája 2022 sa konalo prvé online stretnutie fóra, ktoré pokračovalo pracovnými skupinami počas **konferencie Kultúra a náš svet (Vízie a kontexty – Výzvy a priority)**.¹⁷⁹ Konferencia bola dôležitým nástrojom pre zber podkladov k tvorbe stratégie.¹⁸⁰ Formát konferencie bol zvolený nielen ako atraktívny spôsob zapojiť aktérov a aktérky v kultúre a kreatívnom priemysle a verejnosť do prípravy dôležitého materiálu o smerovaní štátnej kultúrnej politiky. V kontexte zlepšujúcej sa situácie po dvojiročnom období protipandemických opatrení s pandemiou covid-19 bola konferencia aj príležitosťou stretnúť sa a spoločne debatovať o vízii, výzvach a prioritách v rezorte kultúry. Konferencia pomohla vyprofilovať hlavné tézy, na ktoré nadviazala **príprava strategickkej časti dokumentu** v letných mesiacoch 2022.

Edičná rada vytvorená na začiatku leta 2022 zodpovedala za spracúvanie podkladov a prípravu častí vznikajúcej stratégie na ďalšiu diskusiu. Jedným z výsledkov jej práce je aj obsahová analýza viacerých výstupov participatívnych procesov pri tvorbe stratégie (pozri podrobnú informáciu o autorských kreditoch ďalej v tejto kapitole).

Počas leta 2022 sa konalo aj **stretnutie medzirezortnej pracovnej skupiny**. Témou stretnutia bola diskusia o navrhovaných víziách o opatreniach v pripravovanom strategickom dokumente s dôrazom na ich nadrezortný charakter a budúcu spoluprácu.

Komunikácia s neformálnym fórom pre kultúru pokračovala na konci leta **online konzultáciami prostredníctvom dotazníka k návrhu strategickkej časti materiálu** (pripomienky k strategickým cieľom a opatreniam).

Na online komunikáciu nadviazali dve **diskusné stretnutia Fórum pre kultúru (Diskusie k strategickému smerovaniu Štátnej kultúrnej politiky) v Bratislave a Košiciach** a **online prezentácia** s možnosťou zapojiť sa do tvorby stratégie a vyjasniť si otázky.¹⁸¹

Významnou súčasťou tvorby stratégie bola **interná participácia medzi zamestnancami a zamestnankyňami MK SR**, ktorí boli členmi a členkami prípravného tímu. Ich zapojenie je významným krokom k úspešnej implementácii stratégie. Stretnutia prípravného tímu sa konali aj s pomocou nástrojov participácie a dokument stratégie vznikol ako kolaboratívny text so zapojením viacerých autorov a autoriek.

Súčasťou komunikácie stratégie je rozsiahla dokumentácia konferencie Kultúra a náš svet, webová stránka venovaná stratégii a komunikácia na sociálnych sieťach.

¹⁷⁸ Otázky v dotazníku:

Popíšte 3 najzávažnejšie problémy, resp. oblasti, ktoré potrebujú zlepšenie v kultúrnej politike vo vašej gescii.

Uveďte základný popis problému, ktorý podľa vás bráni rozvoju danej oblasti alebo je zásadný pri dosahovaní výsledkov v danej oblasti.

Uveďte základné podklady pre argumentáciu (interpretácia cieľov a ukazovateľov politiky, externé vplyvy, trendy, ex-post analýzy, prieskumy, realizované odpočty predchádzajúcej stratégie).

Uveďte hlavné ciele pre riešenie problému a aký výsledný stav má byť prijatím riešenia dosiahnutý.

Uveďte subjekty, ktorých sa zmeny predkladaného riešenia dotknú priamo aj nepriamo.

Aké alternatívy riešenia vedúce k stanoveným cieľom boli identifikované pre daný problém? Uveďte aj vami preferované a ostatné alternatívy.

Pokiaľ máte túto vedomosť, naznačte pri vymenúvaní alternatív, aké majú dopady na rozpočet, na zamestnanosť vo verejnej správe, na podnikateľov a podnikateľky, na IT oblasť atď.

Nulový variant:

Uveďte tzv. nulový variant, čiže dôsledky, ktoré by nastali v prípade nevykonania žiadnych aktivít, resp. opatrení,

Vami preferovaná alternatíva riešenia,

Ostatné alternatívy riešenia,

Nástroje na riešenie problému.

¹⁷⁹ Podrobná dokumentácia konferencie je na webovej stránke www.strategiakultury.sk.

¹⁸⁰ Pracovné skupiny na konferencii k výzvam kultúry na Slovensku: 1. Financie a infraštruktúra, 2. Udržateľná kultúra, 3. Ľudia v kultúre, 4. Dáta v kultúre, 5. Inkluzívna kultúra, 6. Spolupracujúca kultúra.

¹⁸¹ Online prezentácia mala 75 účastníkov/čok, dve fyzické podujatia spolu 73 účastníkov/čok.

Realizácia a spolupráca na tvorbe stratégie

Realizačný tím a spolupráca pri tvorbe Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu SR 2030

Vedenie MK SR

Natália Milanová, ministerka

Radoslav Kutaš, štátny tajomník 1, garant tvorby stratégie

Prípravný tím:

Koordináčny tím

Mária Beňačková Rišková, gestorka tvorby stratégie; Matúš Bieščad, gestor tvorby stratégie za MK SR; Dária Hamajová, koordinácia vecných útvarov MK SR; Stanislav Krajči, koordinácia tímu participácie a komunikácie; Terézia Rajniaková, tajomníčka koordinačného tímu; Petra Rýchliková, koordinácia vecných útvarov MK SR; Erik Vilím, projektový manažér

Podpora koordinácie

Zuzana Borošová, Marcel Čas, Zuzana Révészová, Andrej Svorenčík, Nina Vidovencová

Tím participácie a komunikácie

Ľudmila Dragulová, Stanislav Krajči, Laco Oravec, Hana Skljarszka, Erik Vilím

Podpora participácie

Barbara Gindlová, Alexandra Suchalová Poláková, Michal Sedlačko

Edičná rada

Mária Beňačková Rišková, Matúš Bieščad, Elena Brnčalová, Marcel Čas, Zuzana Kaliská, Laco Oravec, Zuzana Révészová, Andrej Svorenčík, Nina Vidovencová

Členovia a členky prípravného tímu a/alebo spolupráca za útvary MK SR

Branislav Bango, Eva Bajtayová Bednáriková, Katarína Bartaľ, Michaela Biskupič, Petra Bobíková, Zuzana Borošová, Barbara Brathová, Elena Brnčalová, Marcel Čas, Radovan Čikeš, Juraj Daniš, Zuzana Došeková, Ľudmila Dragulová, Patrícia Ďurčanová, Jana Feková, Martina Grušková, Elena Gyurcová, Dária Hamajová, Lenka Horská (Kramolišová), Júlia Choleva, Miroslav Kaňa, Zuzana Kaliská, Zuzana Kochánková, Lucia Konturová, Jozef Kušnir, Zuzana Megová, Ľubica Mésárošová, Mária Miniariková, Barbora Morongová, Katarína Nádaždyová, Beatrix Ordódy, Ján Paprčka, Radoslav Ragač, Peter Roháček, Michaela Rudyjová, Petra Rýchliková, Peter Senko, Richard Sládek, Andrej Svorenčík, Jozef Švolík, Lucia Tollová, Michal Tóth, Zora Turancová, Žaneta Turnerová, Denis Valent a ďalší zamestnanci a zamestnankyne MK SR.

Vizuálna identita

Helplab

Inštitúcie a organizácie zapojené do konzultácií a spolupráce na tvorbe stratégie

Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR, Ministerstvo financií SR, Ministerstvo hospodárstva SR, Ministerstvo zahraničných vecí a Európskych záležitostí SR, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, Ministerstvo spravodlivosti SR, Ministerstvo dopravy SR, Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, Ministerstvo životného prostredia SR, Ministerstvo zdravotníctva SR, Ministerstvo vnútra SR, Úrad priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky, Úrad splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny, Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti

Slovenská národná galéria, Kunsthalle Bratislava, Slovenské národné divadlo, Divadelný ústav, Hudobné centrum, Literárne informačné centrum, Univerzitná knižnica v Bratislave, Tanečné divadlo Ifjú Szivek, Bibiana, Umelecký súbor Lúčnica, Národné osvetové centrum, Divadlo Nová scéna, Pamiatkový úrad SR, Slovenská filharmónia, Slovenská knižnica pre nevidiacich, Slovenská národná knižnica, Slovenská ústredná hvezdáreň, Slovenské centrum dizajnu, Slovenské národné múzeum, Slovenské technické

múzeum, Slovenský filmový ústav, SĽUK, Štátna filharmónia Košice, Štátna opera Banská Bystrica, Štátna vedecká knižnica Banská Bystrica, Štátna vedecká knižnica v Košiciach, Štátna vedecká knižnica v Prešove, Štátny komorný orchester Žilina, Štátne divadlo Košice, ÚĽUV

Pamiatková rada, Múzejná a galerijná rada, Ústredná knižničná rada, Rada na ochranu nemotného kultúrneho dedičstva, Archeologická rada

Fond na podporu umenia, Audiovizuálny fond, Fond na podporu kultúry národnostných menšín

Sektorová rada pre kultúru a kreatívny priemysel, ASDO – Asociácia slovenských divadiel a orchestrov, AKIS – Asociácia kultúrnych inštitúcií miest a obcí Slovenska, Združenie samosprávnych krajov SK8

Členské subjekty Platformy pre kultúru a kreatívny priemysel pri MK SR (zoznam členských subjektov platformy je prístupný na webovej stránke: <https://pkkp.sk/o-nas/clenovia/>)

Tvorba strategického dokumentu

Edičná rada v spolupráci s prípravným tímom a redakciou

Mária Beňačková Rišková, Matúš Bieščad, Elena Brnčalová, Marcel Čas, Zuzana Kaliská, Laco Oravec, Zuzana Révészová, Andrej Svorenčík, Nina Vidovencová

Hlavná zostavovateľka dokumentu

Mária Beňačková Rišková

Spolupráca na zostavení dokumentu

Matúš Bieščad, Zuzana Kaliská

Redakcia

Elena Brnčalová, Zuzana Kaliská, Miroslava Kuracinová Valová, Petra Rýchliková, Michal Tóth, Jana Vícenová

Redakčná spolupráca

Matúš Bieščad, Terézia Rajniaková, Erik Vilím

Autori a autorky textov

Katarína Bartaľ, Mária Beňačková Rišková, Matúš Bieščad, Zuzana Borošová, Elena Brnčalová, Michaela Biskupič, Marcel Čas, Zuzana Došeková, Ľudmila Dragulová, Zora Jaurová, Dária Hamajová, Michal Hvorecký, Zuzana Kaliská, Stanislav Krajči, Barbora Morongová, Laco Oravec, Alexandra Poláková Suchalová, Zuzana Révészová, Hana Skljarszka, Andrej Svorenčík, Michal Tóth, Zora Turancová, Žaneta Turnerová

Externá spolupráca v rámci terminologickej skupiny

Zora Jaurová, Michal Hvorecký, Jana Levická

Odborné posudky¹⁸²

Marta Smolíková, Zora Jaurová

Autorstvo jednotlivých vstupov obsahovej analýzy kvalitatívnych dát z participácie na tvorbe stratégie

Koncepcia a sumarizácia obsahovej analýzy kvalitatívnych dát z participácie na tvorbe stratégie

Zuzana Révészová, Spolka, členka edičnej rady

Dotazník „Ako vyhodnocovať dopady kultúry?“

Realizátori dotazníka: Inštitút kultúrnej politiky, OZ Stojíme pri kultúre, október 2021

¹⁸² Posudky boli vytvorené na jednu z verzií stratégie v procese jej tvorby a zohľadnené pri finalizácii materiálu. Niektoré odporúčania neboli zapracované, ale sú k dispozícii pre ďalšiu implementáciu stratégie v podrobnej dokumentácii tvorby stratégie, ktorá je uložená na Ministerstve kultúry SR v dokumentoch Inštitútu kultúrnej politiky.

Analýza „Ako sme na tom (Strategické dokumenty v oblasti kultúry a ich vplyv na kultúru)“¹⁸³

Spracovala: Slavomíra Salajová, január 2022

Identifikovanie problémov a očakávaní od stratégie¹⁸⁴

Prípravný tím Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu SR 2030, 21. 3. 2022

Analýza dotazníkov „3 problémy X riešení“

Analýza dotazníkov a definovanie prierezových tém: Zuzana Kaliská, MK SR, členka edičnej rady

Vzor otázok vypracovala: Zuzana Borošová, IKP

Na otázky odpovedali alebo odpovede zozbierali členovia a členky prípravného tímu zastupujúci jednotlivé vecné útvary MK SR.

Vstupy z konferencie Kultúra a náš svet (16. – 17. máj 2022, Slovenské národné divadlo)

1. Videoanketa s aktérmi a aktérkami z kultúry a kreatívnych odvetví (2 časti)¹⁸⁵

Na otázky odpovedali:

Anna Grusková, Bohunka Koklesová, Vladimír Michal, Boris Meluš, Pavel Sibyla, Eva Ševčíková, Lucia Šicková, Marek Šulík

Námet: Laco Oravec, réžia, produkcia a zvuk videoankety: Martin Moučka, Ivan Ďurkech

2. Dokumentárne video Kultúra a náš svet¹⁸⁶

V dokumente zazneli názory organizátorov a organizátoriek a účastníkov a účastníčok konferencie:

Marek Adamov, Mária Beňačková Rišková, Matúš Bieščad, Lucia Dubačová, Dária Hamajová, Zuzana Révészová, Bohdan Smieška, Marta Smolíková

Koncept a produkcia videa: Marek Valovčín a tím

3. Správy z paralelných panelových diskusií Strategické plánovanie – synergie a prax Európska spolupráca ako katalyzátor kultúrnej politiky¹⁸⁷

Diskutovali: Mária Beňačková Rišková, Lucia Dubačová, Zuzana Duchová, Michal Hladký

Moderovala: Zuzana Uličianska

Spracovanie záznamu z diskusie: Zuzana Kaliská

¹⁸³ Textový podklad nie je publikovaný, je súčasťou podrobnej dokumentácie tvorby stratégie, ktorá je uložená na Ministerstve kultúry SR v dokumentoch Inštitútu kultúrnej politiky, spolu s prehľadom strategických dokumentov v rezorte kultúry.

¹⁸⁴ Textový podklad nie je publikovaný, je súčasťou podrobnej dokumentácie tvorby stratégie, ktorá je uložená na Ministerstve kultúry SR v dokumentoch Inštitútu kultúrnej politiky, vo forme zápisu zo stretnutia prípravného tímu.

¹⁸⁵ Anketa položila otázky:

Aké je poslanie kultúry v roku 2022?

Čo vás ako predstaviteľov/predstaviteľky kultúrneho a kreatívneho sektora dnes najviac trápi?

Čo má byť v budúcnosti poslanie a úloha ministerstva kultúry?

Na čo by sa mala zamerať nová stratégia pre kultúru a kreatívne odvetvia?

Aké Slovensko by ste si želali v roku 2030?

KULTÚRA A NÁŠ SVET: VÍZIE A KONTEXTY – VÝZVY A PRIORITY. Konferencia pri príležitosti tvorby Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030: Diskusný panel: videoanketa/Kultúra po 30 rokoch samostatnosti Slovenska, 1. časť. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=ZmHCIWTF0SI>;

KULTÚRA A NÁŠ SVET: VÍZIE A KONTEXTY – VÝZVY A PRIORITY. Konferencia pri príležitosti tvorby Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030: Diskusný panel: videoanketa/Kultúra po 30 rokoch samostatnosti Slovenska, 2. časť. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=XqYNAJZHuo8>.

¹⁸⁶ KULTÚRA A NÁŠ SVET: VÍZIE A KONTEXTY – VÝZVY A PRIORITY. Konferencia pri príležitosti tvorby Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030: Konferencia kultúra a náš svet/Vízie a kontexty – Výzvy a priority. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=FG6kU9sKjmE>.

¹⁸⁷ KULTÚRA A NÁŠ SVET: VÍZIE A KONTEXTY – VÝZVY A PRIORITY. Konferencia pri príležitosti tvorby Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030: Panel 2: Európska spolupráca ako katalyzátor kultúrnej politiky. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=u1swXoPPrEM&ab_channel=Platformaprekult%C3%BArnyakreat%C3%ADvnypriemysel;

KULTÚRA A NÁŠ SVET: VÍZIE A KONTEXTY – VÝZVY A PRIORITY. Konferencia pri príležitosti tvorby Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030: Report – Panel 2: Európska spolupráca ako katalyzátor kultúrnej politiky. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2022/06/report_panel2_europska-spolupraca.pdf.

Strategické smerovanie Slovenska a kultúra¹⁸⁸

Diskutovali: Matúš Drotár, Kristína Korčeková, Zora Jaurová a Martin Slosiarik, Andrej Svorenčík

Moderoval: Laco Oravec

Spracovanie záznamu z diskusie: Erik Vilím

Kultúrna politika a štát – skúsenosti z medzinárodnej praxe¹⁸⁹

Diskutovali: Ilna Berden, Tjaša Pureber, Pavel Zingl

Moderoval: Michal Hvorecký

Spracovanie záznamu z diskusie: Terézia Rajniaková

Synergie kultúrnej politiky územných samospráv¹⁹⁰

Diskutovali: Svetlana Waradzinová, Michal Klembara, Zuzana Révészová, Bohdan Smieška

Moderoval: Stanislav Krajči

Spracovanie záznamu z diskusie: Zuzana Kaliská

4. Správy z pracovných skupín Kultúra a náš svet

Workshop 1: Financie a infraštruktúra kultúry

Prezentácie a vstupy do diskusie: Peter Mandžák, Marcel Čas, Paulína Szentesi, Zuzana Hekel, Marek Adamov, Ján Oravec

Facilitátor, autor zápisu: Laco Oravec

Workshop 2: Udržateľná kultúra

Prezentácie a vstupy do diskusie: Michal Čudrnák, Zuzana Bieliková

Facilitátorka, autorka zápisu: Hana Skljarszka

Workshop 3: Ľudia v kultúre

Prezentácie a vstupy do diskusie: Bohunka Koklesová, Alexandra Homoľová, Hana Blažičková

Facilitátor, autor zápisu: Stanislav Krajči

Workshop 4: Dáta v kultúre

Prezentácie a vstupy do diskusie: Zuzana Révészová, Marcel Čas, Zuzana Borošová

Facilitátorka, autorka zápisu: Hana Skljarszka

Workshop 5: Inkluzívna kultúra

Prezentácie a vstupy do diskusie: Zora Turancová, Alena Kotvanová, Matúš Petričko

Facilitátor, autor zápisu: Laco Oravec

¹⁸⁸ KULTÚRA A NÁŠ SVET: VÍZIE A KONTEXTY – VÝZVY A PRIORITY. Konferencia pri príležitosti tvorby Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030: Panel 3: Strategické smerovanie Slovenska a kultúra. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=Y9mVvRfRugs&ab_channel=Platformaprekult%C3%BArnyakreat%C3%ADvnypriemysel.

KULTÚRA A NÁŠ SVET: VÍZIE A KONTEXTY – VÝZVY A PRIORITY. Konferencia pri príležitosti tvorby Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030: Report – Panel 3: Strategické smerovanie Slovenska a kultúra. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2022/06/report_panel3_strategicke-smerovanie.pdf.

¹⁸⁹ KULTÚRA A NÁŠ SVET: VÍZIE A KONTEXTY – VÝZVY A PRIORITY. Konferencia pri príležitosti tvorby Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030: Panel 1: Kultúrna politika a štát – skúsenosti z medzinárodnej praxe. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=kfABRLtdg0g&ab_channel=Platformaprekult%C3%BArnyakreat%C3%ADvnypriemysel; KULTÚRA A NÁŠ SVET: VÍZIE A KONTEXTY – VÝZVY A PRIORITY. Konferencia pri príležitosti tvorby Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030: Report – Panel 1: Kultúrna politika a štát – skúsenosti z medzinárodnej praxe. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2022/06/report_panel1_kulturalna-politika-a-stat.pdf.

¹⁹⁰ KULTÚRA A NÁŠ SVET: VÍZIE A KONTEXTY – VÝZVY A PRIORITY. Konferencia pri príležitosti tvorby Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030: Panel 4: Synergie kultúrnej politiky územných samospráv. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=lzOMFDrQLkg&ab_channel=Platformaprekult%C3%BArnyakreat%C3%ADvnypriemysel. KULTÚRA A NÁŠ SVET: VÍZIE A KONTEXTY – VÝZVY A PRIORITY. Konferencia pri príležitosti tvorby Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030: Report – Panel 4: Synergie kultúrnej politiky územných samospráv. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2022/06/report_panel4_synergie-kulturalnej-politiky-uzemnych.pdf.

Workshop 6: Spolupracujúca kultúra

Prezentácie a vstupy do diskusie: Radoslav Kutaš, Jozef Kovalčík, Jozef Viskupič

Facilitátor, autor zápisu: Stanislav Krajči

Organizácia a produkcia Konferencie Kultúra a náš svet

Hlavný organizátor: Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky

Spolupráca: Inštitút kultúrnej politiky MK SR, Platforma pre kultúrny a kreatívny priemysel, OZ Stojíme pri kultúre, Slovenské národné divadlo

Koncepcia a dramaturgia: Mária Beňačková Rišková, Matúš Bieščad, Stanislav Krajči, Laco Oravec

Spolupráca na koncepcii: Zuzana Borošová, Marcel Čas, Ľudmila Dragulová, Dária Hamajová, Lenka Horská, Radoslav Kutaš, Michaela Rudyjová, Andrej Svorenčík a ďalší zamestnanci a zamestnankyne MK SR

Moderovanie konferencie: Michal Hvorecký

Moderovanie panelových diskusií: Stanislav Krajči, Ladislav Oravec, Zuzana Uličianska

Facilitácia workshopov: Stanislav Krajči, Ladislav Oravec, Hana Skljarszka

Koordinácia organizačného tímu konferencie: Mária Beňačková Rišková, Matúš Bieščad, Dária Hamajová

Produkcia: Ľudmila Dragulová, Dária Hamajová, Erik Vilím

Produkčná podpora: Agáta Čechová, Lenka Kramolišová, Terézia Rajniaková, Kristína Rigerová

PR a komunikácia: Adriána Čahojová, Agáta Čechová, Ľudmila Dragulová, Dária Hamajová, Simona Novotná, Ľubomír Ondrejko, Zuzana Viciaňová

Technické zabezpečenie a koordinácia za SND: Viliam Švarda, Melita Macháliková a tím

Vizuálna identita konferencie a grafický dizajn: Katarína Balážiková

Redakcia a korektúra propagačných materiálov a textov: Jana Vicenová

Tlmočenie: ENTRANS s.r.o., Barbora Tricoire, Martin Majzlík

Fotodokumentácia: Adam Šakový

Technické zabezpečenie a réžia streamovania: Marek Valovčín a tím

Réžia, produkcia a zvuk videoankety: Martina Moučka, Ivan Ďurkech

Fórum pre kultúru (Diskusie k strategickému smerovaniu štátnej kultúrnej politiky)

Bratislava, A4 – priestor súčasnej kultúry, 6. október 2022

Online, 11. október 2022

Košice, Tabačka Kulturfabrik, 13. október 2022

Prezentovali a diskutovali Radoslav Kutaš, štátny tajomník MK SR, Mária Beňačková Rišková, gestorka tvorby stratégie, Matúš Bieščad, generálny riaditeľ Inštitútu kultúrnej politiky MK SR.

Moderovali: Hana Skljarszka (Bratislava), Stanislav Krajči (Košice a online)

Produkcia: Erik Vilím

Spolupráca na produkcii: Terézia Rajniaková, Petra Rýchliková

Fotodokumentácia: Tibor Czító, Adam Šakový

Ďakujeme všetkým, ktorí/é sa zapojili do tvorby stratégie a prispeli k naplneniu vízie kultúrneho a kreatívneho Slovenska 2030!

Zoznam skratiek

AVF	– Audiovizuálny fond
CPI	– consumer price index (vývoj spotrebiteľských cien)
DPH	– daň z pridanej hodnoty
EBU	– European Broadcasting Union (Európska vysielacia únia)
EHMK	– Európske hlavné mesto kultúry
EÚ	– Európska únia
FPU	– Fond na podporu umenia
HDP	– hrubý domáci produkt
IFP	– Inštitút finančnej politiky
IKP	– Inštitút kultúrnej politiky
IROP PO3	– Integrovaný regionálny operačný program Prioritná os 3 (fond EÚ)
IT	– informačné technológie
KKP	– kultúrny a kreatívny priemysel
KPI	– key performance indicator (kľúčový merateľný ukazovateľ)
KULT	– štátne štatistické zisťovanie v oblasti kultúry
KULT MINOR	– Fond na podporu kultúry národnostných menšín
MF SR	– Ministerstvo financií Slovenskej republiky
MK SR	– Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky
MŠVVaŠ SR	– Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
MZVEZ SR	– Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky
NOC	– Národné osvetové centrum
N/A	– údaj nie je k dispozícii (angl. not available)
NR SR	– Národná rada Slovenskej republiky
OECD	– Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj)
OSN	– Organizácia spojených národov
OSSD	– Obnovme si svoj dom (dotačný program MK SR)
PAMIS	– Pamiatkový informačný systém
PÚ SR	– Pamiatkový úrad Slovenskej republiky
RIS	– Rozpočtový informačný systém
RTVS	– Rozhlas a televízia Slovenska
SLA	– service-level agreement (dohoda o úrovni poskytovaných služieb)
SR	– Slovenská republika
SÚ KKP	– Satelitný účet kultúry a kreatívneho priemyslu
SZČO	– samostatne zárobkovo činná osoba
ŠÚ SR	– Štatistický úrad Slovenskej republiky
TBD	– bude určený neskôr (angl. to be determined)
ÚHP	– Útvar hodnoty za peniaze
UNESCO	– United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Organizácia Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru)

Slovník pojmov

Slovník sa zameriava na výklad vybraných termínov v kontexte kultúry a kreatívneho priemyslu so zameraním na témy tejto stratégie. Definície sme poskytli projektu Slovenská terminologická databáza (www.terminologickyportal.sk).

Aktér/aktérka

Účastník/účastníčka kultúrnej a kreatívnej činnosti, ktorý do nej vstupuje buď ako tvorca/tvorkyňa diela, alebo ako návštevník/návštevníčka kultúrnej inštitúcie, či ako zainteresovaná strana (tzv. stakeholder), ktorý má určitý záujem na kultúrnej a kreatívnej činnosti.

Bezbariérovosť

V kultúre a kreatívnom priemysle znamená poskytovanie prístupu ku kultúrno-kreatívnemu priestoru a kultúrnym obsahom tak, aby bol otvorený po fyzickej, informačnej, komunikačnej, sociálnej, digitálnej či virtuálnej stránke pre všetkých, vrátane osôb so zdravotným znevýhodnením. Pozri aj debarierizácia.

Debarierizácia

Proces odstraňovania architektonických, fyzických, informačných, komunikačných a mentálnych bariér a prekážok vo verejnom priestore s cieľom sprístupniť kultúru a kultúrny priemysel, ako aj kultúrnu a umeleckú činnosť pre osoby s akýmkoľvek zdravotným, sociálnym alebo iným znevýhodnením.

Digitalizácia

Zavádzanie mechanizmov, v rámci ktorých dochádza k prenosu diel kultúrneho dedičstva, napríklad audiovizuálnych diel a záznamov, fyzických dokumentov a zbierkových predmetov do digitálneho a virtuálneho prostredia. Digitalizácia nie je iba materiálny proces konverzie fyzických objektov či analógových obsahov na digitálne, kľúčovou súčasťou je ich následná prezentácia a sprístupňovanie pomocou digitálnej infraštruktúry a komunikácie.

Dostupnosť kultúry

Zabezpečenie otvoreného prístupu ku kultúrnym a kreatívnym aktivitám v štátnom, verejnom a súkromnom priestore pre všetkých.

Environmentálne výzvy

Výzvy v oblasti udržateľnosti, klimatickej krízy, ochrany životného prostredia, prírodného bohatstva či kultúrneho dedičstva. Priamo ovplyvňujú dianie v kultúre a kreatívnom priemysle pri umeleckej tvorbe, architektúre či obnove kultúrnych pamiatok s ohľadom na prírodu a životné prostredie.

Environmentálna zodpovednosť

V kultúre a kreatívnom priemysle zavádzanie systematických udržateľných opatrení s cieľom kontinuálneho znižovania uhlíkovej stopy pri produkcii, propagácii a distribúcii umeleckých diel a kultúrnych podujatí ako reakcia na súčasné environmentálne výzvy. Prijatie konkrétnych merateľných opatrení na dosiahnutie uhlíkovej neutrality.

Hmotné kultúrne dedičstvo

Hodnotou sú najmä archívne dokumenty bez ohľadu na spôsob zaznamenania informácie, historické knižničné dokumenty a fondy, diela písomníctva, scénografie, kinematografie, televíznej a audiovizuálnej tvorby, zbierky múzeí a galérií, diela výtvarného, úžitkového a ľudového umenia, dizajnu, architektonické objekty, urbanistické súbory, archeologické nálezy a lokality, objekty ľudového staviteľstva, pamiatky výroby, vedy a techniky, historické záhrady, parky a kultúrna krajina¹⁹¹.

Indikátor

– pozri merateľný ukazovateľ.

¹⁹¹ Uznesenie Národnej rady Slovenskej republiky č. 91/2001 Z. z. o schválení Deklarácie Národnej rady Slovenskej republiky o ochrane kultúrneho dedičstva, čl. 2, bod 3.

Infraštruktúrny dlh

Odhad celkových nákladov potrebných na sanáciu a obnovu jestvujúcej a vytvorenie potenciálne potrebnej infraštruktúry.

Inkluzívna kultúra

Kultúra vytvárajúca spoločný priestor, rovnaké podmienky a rovnocenné zážitky z tvorivého procesu a percepcie kultúry pre všetkých. Dbá na dôstojnosť človeka a rešpektuje všetky formy znevýhodnenia a inakosti.

Jazyková kultúra

Stav (úroveň) prostriedkov národného jazyka, najmä jeho funkčne a štýlovo najrozvinutejšieho útvaru, a to spisovného jazyka; rozvíjanie a kultivovanie vyjadrovacích možností spisovného jazyka prostredníctvom slovníkov, gramatík, pravopisných a výslovnostných pravidiel či odporúčaní; stav a úroveň jazykových prejavov v rôznych sférach verejného a súkromného dorozumievania. Zvyčajne býva záujmom jazykovej politiky či jazykového plánovania, teda systému opatrení podložených dlhodobjšou koncepciou týkajúcou sa funkčného rozdelenia jazykov, ako aj jazykových podsystémov a jazykových noriem.

Kreatívny priemysel

Predstavuje tie časti ekonomiky, ktoré vytvárajú ekonomickú hodnotu na základe zhodnocovania duševného vlastníctva, individuálneho tvorivého vkladu či umeleckého nadania v rôznych odvetviach (pozri odvetvia kreatívneho priemyslu). Jeho podstatou sú podnikateľské aktivity založené na individuálnej kreativite, zručnosti a talente. Tieto činnosti majú potenciál na tvorbu kapitálu a pracovných miest v oblasti tvorivej činnosti.

Kultúrna diplomacia

Špecifickým atribútom kultúrnej diplomacie je zameranie sa na komunikáciu so zahraničnou verejnosťou prostredníctvom kultúry a umenia s cieľom rozvíjať a podporovať medzinárodné diplomatické otázky v oblasti porozumenia, zmierovania konfliktov a medzinárodnej spolupráce, a tým napomáhať pozitívne vnímanie Slovenska a prispievať k rozvoju jeho atraktivity a dôveryhodnosti vo svete.¹⁹²

Kultúrna diverzita (rozmanitosť)

Predstavuje rôzne podoby kultúry, ktoré vznikajú v čase a priestore. Kultúrna rozmanitosť sa prejavuje v originálnosti a mnohorakosti identít, ako aj v kultúrnych prejavoch národov a spoločností predstavujúcich ľudstvo. Kultúrna a jazyková diverzita zároveň prispieva k šíreniu a upevňovaniu európskych hodnôt demokracie, tolerance a rovnosti.

Kultúrna infraštruktúra

Kultúrne zariadenia s materiálo-technickým vybavením, ktoré poskytujú prostredie na realizovanie kultúrnych aktivít a uchovávanie kultúrneho dedičstva (napr. múzeá, archívy, knižnice, kultúrno-osvetové zariadenia, lokality kultúrneho dedičstva, kultúrne domy, kiná).

Kultúrna participácia

Účasť verejnosti v kultúre a kreatívnom priemysle. Pasívna účasť sa prejavuje návštevnosťou kín, živého umenia (divadlá, koncerty, festivaly), kultúrnych lokalít (múzeá, galérie, kultúrne pamiatky) a archeologických lokalít. Aktívna účasť sa prejavuje priamym zapojením do umeleckej tvorby alebo aktivitami v záujmovej umeleckej činnosti. Aktívna a pasívna účasť na kultúre sa meria počtom účastníkov a účastníčok, a tým vzniká možnosť vyhodnocovať mieru záujmu občanov a občianok o kultúru.

Kultúrna politika

Súbor finančných a nefinančných nástrojov, ktoré používa verejná a štátna správa na to, aby naplnila stanovené ciele v oblasti kultúry. Tieto ciele sledujú verejný záujem, nie záujmy vybraných skupín.

Kultúrne služby

Aktivity, pri realizácii ktorých sa sprostredkováva kvalita kultúrnych hodnôt bez ohľadu na ich obchodnú/trhovú hodnotu.

¹⁹² MINISTERSTVO ZAHRAŇIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Čo je kultúrna diplomacia. Dostupné z: <https://www.mzv.sk/web/sk/ministerstvo/prezentacia-slovenska-v-zahranici/kulturna-diplomacia/co-je-kulturna-diplomacia>

Kultúrne dedičstvo

Kultúrne dedičstvo Slovenskej republiky je nenahraditeľným bohatstvom štátu a jeho občanov a občanok, je dokladom vývoja spoločnosti, filozofie, náboženstva, vedy, techniky, umenia, dokumentom vzdelanostnej a kultúrnej úrovne slovenského národa, iných národov, národnostných menšín, etnických skupín a jednotlivcov/jednotlivkýň, ktorí/é žijú alebo v minulosti žili na území Slovenska. Jednotlivé druhy a časti kultúrneho dedičstva sú rovnocenné a tvoria neoddeliteľnú súčasť kultúrneho dedičstva Európy a celého ľudstva. Kultúrnym dedičstvom sú hmotné a nehmotné kultúrne hodnoty, vrátane importovaných diel a myšlienok, ktoré našli na Slovensku miesto a uplatnenie¹⁹³.

Medzisektorová spolupráca

Spájanie aktérov a aktérok v kultúre a kreatívnom priemysle so sektormi z iných oblastí s cieľom tvoriť, produkovať a šíriť umelecké diela a kultúrne podujatia, vychádzajúc z ekosystému kreatívnych odvetví, ktoré úzko spolupracujú a nadväzujú na ich tvorivý potenciál, vedomosti a zručnosti.

Merateľný ukazovateľ

Kľúčový merateľný ukazovateľ (po anglicky KPI – key performance indicator) alebo indikátor je kvantitatívna hodnota, ktorá vyjadruje mieru úspešnosti dosahovania cieľov.

Miestna a regionálna kultúra

Súhrn hmotných a nehmotných produktov ľudskej činnosti (tradičné produkty a zamestnania, umelecké produkty, remeslá a zručnosti, tradičné kulinárske špeciality, tradičný historický alebo ľudový odev, zvláštnosti miestneho a regionálneho jazyka či jazykov, historické udalosti a významné osobnosti), ktoré sa viažu na konkrétnu obec alebo región. Zahŕňa v sebe lokálne a regionálne hmotné a nehmotné kultúrne dedičstvo, ako aj živé kultúrne prejavy (tradičné hudobné, spevné, tanečné a dramatické prejavy) fungujúce v každodennom živote, pri sviatkoch a slávnostiach. *Miestna kultúra je* geograficko-teritoriálne najmenšia zložka kultúry. Predstavuje podstatnú črtu kultúry, sebvýjadrenia miestneho obyvateľstva, jeho príspevok do regionálnej a národnej kultúry. Zahŕňa kultúrne prejavy a činnosti (kultúrne produkty, kultúrne procesy a ich kultivovanie) a kultúrnu osobitosť a svojráznosť, jej mieru a úroveň, akou sa miestna komunita zúčastňuje na kultúrnom živote a tvorbe vo svojom prostredí. Predstavuje systém všetkých kultúrnych a kultúrno-spoločenských fenoménov vyskytujúcich sa v jednej obci, meste, prípadne jej/jeho časti. *Regionálna kultúra* je geograficko-teritoriálne vymedzenie kultúry v chápaní regiónu, predstavuje kultúru istého územného celku nadlokálneho (širšieho ako miestneho) charakteru.

Modernizačný dlh

Odhad nákladov potrebných na to, aby sa daná oblasť kultúry alebo kultúrna infraštruktúra dostala nielen do stabilizovaného stavu, ale aj na porovnateľnú kvalitatívnu úroveň voči stanovenej referenčnej hodnote (tzv. benchmark).

Nehmotné kultúrne dedičstvo

Ústne tradície a prejavy vrátane jazyka ako prostriedku, ktoré zahŕňajú interpretačné umenie, spoločenské zvyky, rituály, slávnostné udalosti, poznatky a obyčaje súvisiace s prírodou a vesmírom, tradičné remeselníctvo. Nehmotné kultúrne dedičstvo si spoločensvá a skupiny odovzdávajú z generácie na generáciu a znova ho vytvárajú ako reakciu na okolité prostredie, interakciu s prírodou a svojou históriou. Poskytuje im pocit identity a kontinuity, podporujúc tak úctu ku kultúrnej rozmanitosti a ľudskej tvorivosti.¹⁹⁴

Pamiatkový fond

Súbor hnutelných a nehnuteľných vecí vyhlásených podľa Zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov za národné kultúrne pamiatky, pamiatkové rezervácie a pamiatkové zóny. Za pamiatkový fond sa považujú aj veci, o ktorých sa začalo konanie na vyhlásenie za kultúrne pamiatky, pamiatkové rezervácie a pamiatkové zóny¹⁹⁵.

¹⁹³ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2019. Konceptia udržateľného rozvoja nehmotného kultúrneho dedičstva a tradičnej ľudovej kultúry na roky 2020 – 2025.

Úznesenie Národnej rady Slovenskej republiky č. 91/2001 Z. z. (pozn. č. 191), čl. 1, body 1 a 2; čl. 2, bod 1.

¹⁹⁴ UNESCO. Dohovor na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva. 2003.

¹⁹⁵ PAMIATKOVÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Pamiatkový fond. Dostupné z: <https://www.pamiatky.sk/pamiatkovy-fond/>.

Participácia (občianska participácia)

Zapájanie sa občanov a občianok do tvorby verejných politík. Účasť verejnosti znamená možnosť všetkých zainteresovaných strán a/alebo iných záujemcov zastupovať svoje záujmy alebo návrhy pri tvorbe plánov, programov, politík alebo právnych aktov, v procese realizácie a následného monitorovania a hodnotenia s cieľom posilnenia zodpovednosti, transparentnosti (vrátane transparentnosti využívania verejných zdrojov) a budovania dôvery verejnosti. Kvalitná správa vecí verejných vzniká spolupracou a zapojením verejnosti do riešenia kľúčových problémov a výziev súčasnosti. Kvalitné verejné politiky vznikajú v dialógu so zainteresovanými aktérmi a aktérkami a s participáciou občanov a občianok.

Prístupnosť kultúry

– pozri dostupnosť kultúry.

Štátny jazyk

– pozri jazyková kultúra.

Udržateľnosť v kultúre

Koncept udržateľnosti sa, podobne ako kultúra, zameriava nielen na prežitie, ale najmä na kvalitu života v súčasnosti, s rešpektom voči budúcim generáciám. Kultúra dokáže byť nástrojom, prinášajúcim dlhodobé a šetrné riešenia environmentálnych a sociálnych výziev, ktorým ako spoločnosť čelíme. Prínos kultúry k udržateľnosti sa dá pozorovať nielen vo výstavbe a tvorbe verejných priestorov, produkcii umeleckých diel a kultúrnych podujatí, ale aj vo verejnej diskusii, rozvíjajúcej občiansku spoločnosť. Energetické zdroje, spotreba energií, používanie materiálov reprezentujú materiálnu udržateľnosť, ktorá má ísť ruka v ruke s udržateľnosťou ľudských zdrojov prostredníctvom inklúzie.

Výsledkovo orientovaná politika

Verejná politika, ktorá pri realizácii a hodnotení svojej činnosti využíva objektívne nástroje, t. j. merateľné ukazovatele (kvalitatívne a kvantitatívne), zamerané na výsledky a vplyvy verejných politík. Je postavená do protikladu s verejnou politikou, ktorá je vyhodnocovaná na základe subjektívnych pocitov a výšky vstupov, napr. množstva alokovaných zdrojov. Vychádza z predpokladu, že úspešná verejná politika je tá, ktorá maximalizuje žiadaný stav (cieľ) pri súčasnej minimalizácii nákladov.

Záujmová umelecká činnosť

Pojem vyplýva zo zákona č. 189/2015 Z. z. Zákon o kultúrno-osvetovej činnosti, v praxi sa používa aj synonymum neprofesionálna (historicky amatérska) umelecká tvorba. Rozvíja vzťah verejnosti ku kultúre a kreatívnemu priemyslu aktívnou participáciou v rôznych umeleckých činnostiach.

Zriadovaný vs. nezriadovaný

V kultúrnej praxi je pomerne zaužívané hovorové spojenie „zriadovaná kultúra“ v istom protiklade k pojmu „nezriadovaná kultúra“. Pojmy odkazujú na právnu formu subjektov v kultúre a kreatívnom priemysle, ktoré sú z hľadiska legislatívnej formy a statusu fungovania rozmanité, pôsobia ako fyzické a právnické osoby, vo verejnom, v súkromnom aj neziskovom sektore – viac pozri v prílohe I Analytická časť – témy v kapitole Problém vymedzenia II (právne formy subjektov). Subjekty, ktoré sú zriadené verejnou správou (štátom alebo územnou samosprávou) sú označované ako zriadované alebo zriadené, v nadväznosti na to ostatné subjekty ako nezriadované alebo nezriadené. V tejto stratégii jej tvorcovia používajú termíny zriadovaný/nezriadovaný výhradne v spojení s organizáciami alebo inštitúciami na odlíšenie ich formy vzniku a prevádzky, nepoužívajú a neodporúčajú používať v oficiálnej komunikácii slovné spojenia „zriadovaná kultúra“ a „nezriadovaná kultúra“, ktoré navodzujú dojem nadradenosti subjektov zriadených verejnou správou.

Literatúra a zdroje

Uvádzame zdroje priamo citované v tomto dokumente, ale aj študijné materiály, ktoré sme použili v procese tvorby stratégie.

Materiály, ktoré neboli publikované, ale boli nám poskytnuté na štúdium alebo nahliadnutie, sú uložené v dokumentoch tvorby stratégie v Inštitúte kultúrnej politiky MK SR.

V prípade, že niektoré internetové linky stratia v priebehu času aktuálnosť, vyhľadajte informácie na webovej stránke www.strategiakultury.sk. Materiály, ktoré sú v licencií Ministerstva kultúry SR alebo sú voľne šíriteľné, nájdete na stiahnutie v sekcii Dokumenty.

Strategické materiály a webové stránky (medzinárodné a zahraničné)

- ASSEMBLY OF EUROPEAN REGIONS. 2020. *Culture, a pillar of sustainable regional development* [online]. Dostupné z: <https://aer.eu/culture-pillar-sustainable-development/>
- ARTS COUNCIL ENGLAND. *Quality Metrics pilot* [online]. Dostupné z: <https://www.artscouncil.org.uk/quality-metrics/quality-metrics#section-1>
- BBC, 2022. *BBC Group Annual Report and Accounts 2021/22* [online]. Dostupné z: <https://downloads.bbc.co.uk/aboutthebbc/reports/annualreport/ara-2021-22.pdf>
- BÍNA, V., CHANTEPIE, P., DEROIN, V., FRANK, G., KOMMEL, K., KOTÝNEK, J., ROBIN, P. 2012. *ESSnet-CULTURE European Statistical System Network on Culture FINAL REPORT* [online]. Dostupné z: <https://www.scribd.com/document/340519313/ESSnet-Culture-Final-report-pdf>
- BON, I. WITH THE SUPPORT OF THE WORKING GROUP ON LITERACY AND READING STRATEGIES, 2019. *IFLA Toolkit for developing national literacy and reading strategies* [online]. Dostupné z: https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/hq/topics/libraries-development/documents/literacy_strategies_toolkit_final.pdf
- CFE RESEARCH, ARTS COUNCIL ENGLAND. 2018. *Skills needs assessment for the creative and cultural sector. A current and future outlook* [online]. Dostupné z: <https://www.artscouncil.org.uk/sites/default/files/download-file/SkillsNeedsAssessment.pdf>
- COUNCIL OF EUROPE. *About Eurimages - European Cinema Support Fund* [online]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/eurimages/about>
- COUNCIL OF EUROPE. 2009. *Recommendation 1878 (2009) Funding of public service broadcasting*. In: *Recommendations and resolutions adopted by the Parliamentary Assembly of the Council of Europe in the field of media and information society. 2016* [online]. Dostupné z: <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17763&lang=en>
- COUNCIL OF EUROPE. 2016. *Recommendations and resolutions adopted by the Parliamentary Assembly of the Council of Europe in the field of media and information society* [online]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16806461f9>
- COUNCIL OF EUROPE. 2022. *Recommendation CM/Rec (2022) 11 of the Committee of Ministers to member States on principles for media and communication governance* [online]. Dostupné z: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680a61712
- COUNCIL OF EUROPE. 1996. *Recommendation No. R (96) 10 of the Committee of Ministers to member States on the guarantee of the independence of public service broadcasting* [online]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000168050c770>
- COUNCIL OF EUROPE. 2021. *Yearbook 2020/2021. Key trends: television, yearbook 2020/2021 key trends cinema, video and on-demand audiovisual services - the pan-european picture* [online]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/yearbook-key-trends-2020-2021-en/1680a26056>
- COURT OF HUMAN RIGHTS, 2011. *Research division de la recherche: Cultural rights in the case-law of the European Court of Human Rights*. [online]. Dostupné z: https://www.culturalpolicies.net/wp-content/uploads/2019/10/ECHR_Research_report_cultural_rights_ENG.pdf
- CULTURE ACTION EUROPE. 2019. *Implementing culture within the sustainable development goals* [online]. Dostupné z: <https://cultureactioneurope.org/files/2019/09/Implementing-Culture-in-Sustainable-Development-Goals-SDGs.pdf>

- CULTURE ACTION EUROPE. 2018. *The Value and Values of Culture (2018)* [online]. Dostupné z: <https://cultureactioneurope.org/knowledge/the-value-and-values-of-culture/>
- CULTURE FOR CITIES AND REGIONS. 2017. *Future creative cities: Why culture is a smart investment in cities* [online]. Dostupné z: <https://keanet.eu/wp-content/uploads/Future-creative-cities-01122017-KEA.pdf>
- DEPUTY PRIME MINISTER'S OFFICE FOR INVESTMENTS AND INFORMATIZATION OF THE SLOVAK REPUBLIC. *Voluntary National Review of the Slovak Republic on the Implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development* [online]. Dostupné z: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/20131Agenda2030_VNR_Slovakia.pdf
- DE VOLDERE, I. et al. 2017. *Mapping the Creative Value Chains: A study on the economy of culture in the digital age : final report* [online]. Dostupné z: https://www.europacreativamedia.cat/rcs_auth/convocatories/mapping_the_creative_value_chains_E_S.pdf
- DIRECTIVE (EU) 2018/1808 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 amending Directive 2010/13/EU on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive) in view of changing market realities*, 2018. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/1808/oj>
- EUROPEAN BROADCASTING UNION. 2022. *Funding of Public Service Media* [online]. Dostupné pre registrovaných užívateľov z: https://www.ebu.ch/files/live/sites/ebu/files/Publications/MIS/login_only/funding/EBU-MIS-Funding_of_PSM_2021_Public.pdf
- EUROPEAN BROADCASTING UNION. 2021. *Licence Fee* [online]. Dostupné z: <https://knowledgehub.ebu.ch/funding/licence-fee>
- EUROPEAN COMMISSION. *Creative Europe programme strands*. Dostupné z: <https://culture.ec.europa.eu/creative-europe>
- EUROPEAN COMMISSION. *Culture and Creativity. Selected themes* [online]. Dostupné z: <https://culture.ec.europa.eu/policies/selected-themes?>
- EUROPEAN COMMISSION. *Culture and Creativity. Strategic framework for the EU's cultural policy* [online]. Dostupné z: <https://culture.ec.europa.eu/policies/strategic-framework-for-the-eus-cultural-policy>
- EUROPEAN COMMISSION. *New European Bauhaus: beautiful | sustainable | together* [online]. Dostupné z: https://europa.eu/new-european-bauhaus/index_en
- EUROPEAN COMMISSION. 2021. *New European Bauhaus. The New European Bauhaus High-Level Round Table CONCEPT PAPER 1.0* [online]. Dostupné z: https://new-european-bauhaus.europa.eu/system/files/2021-07/2021-06-30_New_European_Bauhaus_Concept_Paper_HLRT_FINAL.pdf
- EUROPEAN COMMISSION. 2021. *Selection of the European Capital of Culture (ECoC) in 2026 in Slovakia The Expert Panel's report Selection Stage* [online]. Dostupné z: <https://culture.ec.europa.eu/sites/default/files/2022-02/ecoc-2026-slovakia-selection-report.pdf>
- EUROPEAN COMMISSION. 2022. *Shaping Europe's digital future. European Media Freedom Act - Proposal for a Regulation and Recommendation* [online]. Dostupné z: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/european-media-freedom-act-proposal-regulation-and-recommendation>
- EUROPEAN CULTURAL FOUNDATION. 2020. *What Can Culture Do? #AmsterdamManifesto4Europe*. [online]. Dostupné z: <https://culturalfoundation.eu/wp-content/uploads/2020/11/AmsterdamManifesto4Europe.pdf>
- EUROPEAN INSTITUTE FOR GENDER EQUALITY (EIGE). 2022. *Projects*. Dostupné z: <https://eige.europa.eu/about/projects>.
- EUROPEAN INVESTMENT FUND. 2021. *Market analysis of the cultural and creative sectors in Europe* [online]. Dostupné z: https://www.eif.org/what_we_do/guarantees/cultural_creative_sectors_guarantee_facility/ccs-market-analysis-europe.pdf
- EUROPEAN UNION. 2018. *The role of public policies in developing entrepreneurial and innovation potential of the cultural and creative sectors: Report of THE OMC (Open Method of Coordination) working group of Member States' experts* [online]. Dostupné z: <https://op.europa.eu/o/oppportal-service/download-handler?identifier=5d33c8a7-2e56-11e8-b5fe-01aa75ed71a1&format=pdf&language=en&productionSystem=cellar&part=>

- EUROSTAT. 2021. *Culture statistics – Cultural employment* [online]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/cult_emp_artpc/default/table?lang=en
- EUROSTAT. *Public expenditure on culture, recreation and religion* [online]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/culture/data>
- EURÓPSKY SOCIÁLNY FOND V ČESKEJ REPUBLIKE. 2012. *Metodika přípravy veřejných strategií* [online]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/getmedia/4ebb3cc7-6f5c-4f37-ad1f-97054a212483/metodika-pripravy-verejnych-strategii-listopad-2012.pdf>
- G20 RESEARCH GROUP. 2021. *Rome Declaration of the G20 Ministers of Culture* [online]. Dostupné z: <http://www.g20.utoronto.ca/2021/210730-culture.html>
- GLOBAL SUSTAINABLE DEVELOPMENT REPORT. 2019. *The future is now science for achieving sustainable development* [online]. Dostupné z: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/24797GSDR_report_2019.pdf
- GLOBSEC. 2020. *Globsec megatrends 2020* [online]. Dostupné z: https://www.globsec.org/sites/default/files/2020-10/GLOBSEC_MEGATRENDS2020_Seesame_online_singlepages.pdf
- GLOBSEC. *Voices of Central and Eastern Europe Perceptions of democracy & governance in 10 EU countries*. 2020. Dostupné z: <https://www.globsec.org/sites/default/files/2020-06/Voices-of-Central-and-Eastern-Europe-print-version.pdf>
- ICOM. 2020. *Museums, museum professionals and covid-19: follow-up survey* [online]. Dostupné z: https://icom.museum/wp-content/uploads/2020/11/FINAL-EN_Follow-up-survey.pdf
- KREATÍVNA EURÓPA. *O programe Kreativna Európa 2021 - 2027* [online]. Dostupné z: <http://www.cedslovakia.eu/clanky/o-programe-kreativna-europa-2021-2027>
- MINISTERSTVO KULTURY ČESKÉ REPUBLIKY. *Státní kulturní politika 2021 – 2025* [online]. Dostupné z: https://www.mkcr.cz/doc/cms_library/statni-kulturni-politika-2021-2025-14625.pdf
- MINISTERSTVO KULTURY ČESKÉ REPUBLIKY. 2021. *Strategie rozvoje a podpory KKO*. Zostavili: BAKULE, J., MAROŠKOVÁ, T., PEŘINKA P. a kol. [online] Dostupné z: https://www.mkcr.cz/doc/cms_library/strategie-kko-14141.pdf
- MINISTRY OF CULTURE AND MONUMENT PROTECTION OF GEORGIA. 2016. *Culture Strategy 2025* [online]. Dostupné z: <https://en.unesco.org/creativity/monitoring-reporting/periodic-reports/available-reports-29>
- MINISTRY OF EDUCATION AND CULTURE, FINLAND. 2017:22. *Strategy for Cultural Policy 2025 – Ministry of Education and Culture* [online]. Dostupné z: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80577/okm22.pdf?sequence=1>
- NATIONAL CENTER FOR EDUCATION STATISTICS. 2016. *PIRLS and ePIRLS Results* [online]. Dostupné z: https://nces.ed.gov/surveys/pirls/pirls2016/tables/pirls2016_table01.asp
- NIPOS CENTRUM INFORMACÍ A STATISTIK KULTURY. 2021. *Kultura české republiky v číslech* [online]. Dostupné z: https://www.statistikakultury.cz/wp-content/uploads/2022/06/Kultura_v_cislech_2021_web.pdf
- OECD, 2020. *Better Life Index: How's life?* [online]. Dostupné z: <https://www.oecdbetterlifeindex.org/>
- OECD, 2021. *Civic Engagement* [online]. Dostupné z: <https://www.oecdbetterlifeindex.org/topics/civic-engagement/>
- OECD. 2021. *Economic and social impact of cultural and creative sector, Note for Italy G20 Presidency Culture Working Group* [online]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/cfe/leed/OECD-G20-Culture-July-2021.pdf>
- OECD. 2022. *The Culture Fix: Creative People, Places and Industries, Local Economic and Employment Development (LEED)*, OECD Publishing, Paris [online], s. 13, 23. Dostupné z: <https://doi.org/10.1787/991bb520-en>
- OECD SKILLS STUDIES. 2019. *Skills Matter: Additional Results from the Survey of Adult Skills* [online]. Dostupné z: https://www.oecd.org/skills/piaac/publications/Skills_Matter_Additional_Results_from_the_Survey_of_Adult_Skills_ENG.pdf
- OFCOM. 2017. *Holding the BBC to account for delivering for audiences: The BBC's performance* [online]. Dostupné z: https://www.ofcom.org.uk/_data/assets/pdf_file/0023/107069/bbc-performance-statement.pdf
- OFFICIAL JOURNAL OF THE EUROPEAN UNION. 2018. *Council conclusions on the Work Plan for Culture 2019-2022 (2018/C 460/10)* [online]. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG1221\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG1221(01))

- RADA EURÓPSKEJ ÚNIE. 2021. *Závery Rady „Európske médiá v digitálnej dekáde: akčný plán na podporu obnovy a transformácie“* [online]. Dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8727-2021-INIT/sk/pdf>
- RADA EURÓPSKEJ ÚNIE. 2020. *Závery Rady o ochrane slobodného a pluralitného mediálneho systému* [online]. Dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13260-2020-INIT/en/pdf>
- RADA EURÓPSKEJ ÚNIE. 2021. *Závery Rady o zlepšovaní dostupnosti a konkurencieschopnosti európskeho audiovizuálneho a mediálneho obsahu* [online]. Dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14543-2021-INIT/sk/pdf>
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/790 zo 17. apríla 2019 o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom na digitálnom jednotnom trhu a o zmene smerníc 96/9/ES a 2001/29/ES* [online]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:32019L0790>
- TOWSE, R. 2019. *A Textbook of Cultural Economics* [online]. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/highereducation/books/a-textbook-of-cultural-economics/390A6AF7FE2FA85C575B58A5440062D0#overview>
- UNESCO. *Creative Cities Network* [online]. Dostupné z: <https://en.unesco.org/creative-cities/home>
- UNESCO. *UNESCO and Sustainable Development Goals* [online]. Dostupné z: <https://en.unesco.org/sustainabledevelopmentgoals>
- UNESCO. 2009. *Diversity of Cultural Expressions: Culture Cycle* [online]. Dostupné z: <https://en.unesco.org/creativity/node/747>
- UNESCO. 2013. *Medzinárodný dohovor na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva* [online]. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2019/12/dohovor-na-ochranu-nehmotneho-kulturneho-dedicstva.pdf>
- UNESCO. 2015. *Cultural times* [online]. Dostupné z: https://en.unesco.org/creativity/sites/creativity/files/cultural_times_the_first_global_map_of_cultural_and_creative_industries.pdf
- UNESCO. 2015. *Survey of cultural employment statistics* [online]. Dostupné z: http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/uis_clt_ce_manual_2015_0.pdf
- UNESCO. 2019. *Culture 2030 Indicators* [online]. Dostupné z: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371562>
- UNESCO. 2020. *Culture & Covid-19: Impact and Response Tracker* [online]. Dostupné z: <https://en.unesco.org/news/culture-covid-19-impact-and-response-tracker>
- UNESCO. 2021. *Cities, culture, creativity: leveraging culture and creativity for sustainable urban development and inclusive growth* [online]. Dostupné z: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377427?posInSet=174&queryId=e5d1f0c0-2849-482f-9dcb-751d096506f1>
- UNESCO. 2022. *Recommendation concerning the Status of the Artist* [online]. Dostupné z: <https://en.unesco.org/creativity/publications/unesco-recommendation-concerning-status-artist-1980>
- UNESCO. 2022. *Re/Shaping policies for creativity: Addressing culture as a global public good* [online]. Dostupné z: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380474>
- UNESCO. 2022. *World Conference on Cultural Policies and Sustainable Development – MONDIACULT 2022* [online]. Dostupné z: https://www.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2022/09/6.MONDIACULT_EN_DRAFT%20FINAL%20DECLARATION_FINAL_1.pdf
- UNITED CITIES AND LOCAL GOVERNMENTS (UCLG). 2018. *Culture 21: Actions* [online]. Dostupné z: https://agenda21culture.net/sites/default/files/files/culture21-actions/c21_015_en.pdf
- UNITED CITIES AND LOCAL GOVERNMENTS (UCLG). 2018. *Culture in the sustainable development goals: a guide for local action* [online]. Dostupné z: https://www.agenda21culture.net/sites/default/files/culturesdgs_web_en.pdf
- UNITED NATIONS. 2015. *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development* [online]. Dostupné z: <https://sdgs.un.org/2030agenda>
- UNIVERSITÄT WIEN, 2020. *Sozialer Zusammenhalt, Teil II: Verbundenheit und Solidarität* [online]. Dostupné z: <https://www.werteforschung.at/projekte/werte-zoom/werte-zoom-3-sozialer-zusammenhalt-ii/>

- ÚRADNÝ VESTNÍK EÚ, 2021. *Závery Rady o kultúre, vysokokvalitnej architektúre a zastavanom prostredí ako kľúčových prvkoch iniciatívy Nový európsky Bauhaus* [online]. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021XG1213\(03\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021XG1213(03)&from=EN)
- ÚRADNÝ VESTNÍK EÚ, 2021. *Závery Rady o oživení, odolnosti a udržateľnosti kultúrnych a kreatívnych sektorov* [online]. Dostupné z: <http://publications.europa.eu/resource/cellar/b12af9f4-c36c-11eb-a925-01aa75ed71a1.0020.03/DOC.1>
- ÚRADNÝ VESTNÍK EÚ. 2018. *Závery Rady o pracovnom pláne pre kultúru na roky 2019 – 2022* [online]. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG1221\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG1221(01)&from=EN)
- ÚRADNÝ VESTNÍK EÚ. 2021. *Nariadenie európskeho parlamentu a rady (EÚ) 2021/818 z 20. mája 2021, ktorým sa zriaďuje program Kreatívna Európa (na obdobie 2021 až 2027) a zrušuje nariadenie (EÚ) č. 1295/2013* [online]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0818&from=SK>

Strategické materiály a webové stránky (Slovenská republika)

- ANTAL, D., CFA. 2018. *Správa o slovenskom hudobnom priemysle* [online]. Dostupné z: https://www.academia.edu/38727103/Spr%C3%A1va_o_slovenskom_hudobnom_priemysle
- CREATIVE INDUSTRY FORUM. 2011. *Východiská koncepcie na podporu kultúrneho a kreatívneho priemyslu v Slovenskej republike. Kreatívny priemysel* [online]. Dostupné z: <http://www.ciforum.sk/kreativny-priemysel/>
- FOND NA PODPORU UMENIA. *Podpora pre Mesto kultúry* [online]. Dostupné z: <https://www.fpu.sk/sk/podporovane-oblasti/mesto-kultury/>
- FOND NA PODPORU UMENIA. *Štruktúra podpory* [online]. Dostupné z: <https://www.fpu.sk/sk/struktura-podpory/>
- INFOSTAT – INŠTITÚT INFORMATIKY A ŠTATISTIKY, 2021. *Zhrnutie výsledkov Satelitného účtu KKP SR (2014 – 2019)*. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2019/12/Zhrnutie-vysledkov-SU-KKP-SR-2014-2019.pdf>
- INŠTITÚT PRE PARADIGMATICKÉ REFORMY. 2020. *Výsledky Slovenska v testovaní PISA – analýza vyjadrení odborníkov/čok a médií* [online]. Dostupné z: <https://ippr.sk/226-vysledky-slovenska-v-testovani-pisa-analyza-vyjadreni-odbornikov-a-medii>
- IVAŠKOVÁ, Z., KOCIANOVÁ, A., BORČINOVÁ, I. 2022. *Dekáda pre kultúru: Koncepcia udržateľného rozvoja kultúry: Bratislava 2030*.
- MINISTERSTVO FINANCIÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. *61. zasadnutie výboru pre makroekonomické prognózy* [online]. Dostupné z: <https://www.mfsr.sk/sk/financie/institut-financnej-politiky/ekonomicke-prognozy/makroekonomicke-prognozy/61-zasadnutie-vyboru-makroekonomicke-prognozy-september-2022.html>
- MINISTERSTVO FINANCIÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY, ÚTVAR HODNOTY ZA PENIAZE. 2020. *Fluktuácia zamestnancov štátnych a súkromných organizácií* [online]. Dostupné z: https://www.mfsr.sk/files/archiv/49/Fluktuaciazamestnancov_final.pdf
- MINISTERSTVO FINANCIÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY, ÚTVAR HODNOTY ZA PENIAZE. 2019. *Hodnota za peniaze projektu Pamiatkový informačný systém* [online]. Dostupné z: https://www.mfsr.sk/files/archiv/4/PAMIS_UHP_hodnotenie_20190220.pdf
- MINISTERSTVO FINANCIÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2017. *Manuál: Scenár nezmenených politik* [online]. Dostupné z: <https://www.mfsr.sk/files/archiv/priloha-stranky/20053/99/Scenar-nezmenenych-politik.pdf>
- MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. *Jednotná metodika na posudzovanie vybraných vplyvov* [online]. Dostupné z: <https://www.mhsrc.sk/podnikatelske-prostredie/jednotna-metodika>
- MINISTERSTVO INVESTÍCIÍ, REGIONÁLNEHO ROZVOJA A INFORMATIZÁCIE SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Agenda 2030: Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj. Čo je Agenda 2030?* [online]. Dostupné z: <https://www.mirri.gov.sk/sekcie/investicie/agenda-2030/index.html>
- MINISTERSTVO INVESTÍCIÍ, REGIONÁLNEHO ROZVOJA A INFORMATIZÁCIE SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2017. *Metodika a inštitucionálny rámec tvorby verejných stratégií* [online]. Dostupné z: <https://www.mirri.gov.sk/sekcie/investicie/narodny-investicny-plan/vladne-materialy/metodika-a-institucionalny-ramec-tvorby-verejnych-strategii/>

- MINISTERSTVO INVESTÍCIÍ, REGIONÁLNEHO ROZVOJA A INFORMATIZÁCIE SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2020. *Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 - dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky – Slovensko 2030* [online]. Dostupné z: <https://www.mirri.gov.sk/wp-content/uploads/2021/01/Slovensko-2030.pdf>
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2019. *Akčný plán medzinárodného projektu CREADIS3 INTERREG EUROPE* [online]. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2020/11/CREADIS3_Action_Plan_template_v3_SVK_FINAL.pdf
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2021. *Akčný plán na roky 2021 – 2022 Stratégie ochrany pamiatkového fondu* [online]. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2021/05/Akcny-plan_2021-2022.pdf
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Bilaterálne dokumenty* [online]. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/medzinarodna-spolupraca/bilateralne-dokumenty>
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2021. *Debarierizácia v cirkvách a náboženských spoločnostiach* [online]. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/cirkvi-a-nabozenske-spolocnosti/dokumenty/debarierizacia-v-cirkvach-a-nabozenskych-spolocnostiach/>
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2021. *Hodnotenie nástrojov európskych štrukturálnych a investičných fondov 2014 – 2020 na podporu kultúrneho a kreatívneho priemyslu: Integrovaný regionálny operačný program 2014 – 2020: prioritná os č. 3: mobilizácia kreatívneho potenciálu v regiónoch* [online]. Dostupné z: https://docs.google.com/document/d/1IVMBvOnZ7JBVm3DAOu_Opa_Y9meZd3oy/edit
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2016. *Informácia o stave fyzickej a informačnej debarierizácie v organizáciách v zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky (informatívny materiál)* [online]. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2020/02/info_debar_all.pdf
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2019. *Koncepcia udržateľného rozvoja nehmotného kultúrneho dedičstva a tradičnej ľudovej kultúry na roky 2020 – 2025* [online]. Dostupné z: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/24286/1>
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. *Kultúra a náš svet: Vízie a kontexty – výzvy a priority. Konferencia pri príležitosti tvorby Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030: Diskusný panel: videoanketa/Kultúra po 30 rokoch samostatnosti Slovenska, 1. časť* [online]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=ZmHClWTF0SI>
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. *Kultúra a náš svet: Vízie a kontexty – výzvy a priority. Konferencia pri príležitosti tvorby Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030: Diskusný panel: videoanketa/Kultúra po 30 rokoch samostatnosti Slovenska, 2. časť* [online]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=XqYNAJZHuo8>
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. *Kultúra a náš svet: Vízie a kontexty – výzvy a priority. Konferencia pri príležitosti tvorby Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030: Konferencia kultúra a náš svet/Vízie a kontexty – Výzvy a priority* [online]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=FG6kU9sKjmE>
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. *Kultúra a náš svet: Vízie a kontexty – výzvy a priority. Konferencia pri príležitosti tvorby Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030: Panel 1: Kultúrna politika a štát – skúsenosti z medzinárodnej praxe* [online]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=kfABRLtdqOg&ab_channel=Platformaprekult%C3%BArnyakreat%C3%ADvnypriemysel
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. *Kultúra a náš svet: Vízie a kontexty – výzvy a priority. Konferencia pri príležitosti tvorby Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030: Panel 2: Európska spolupráca ako katalyzátor kultúrnej politiky* [online]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=u1swXoPPrEM&ab_channel=Platformaprekult%C3%BArnyakreat%C3%ADvnypriemysel
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. *Kultúra a náš svet: Vízie a kontexty – výzvy a priority. Konferencia pri príležitosti tvorby Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030: Panel 3: Strategické smerovanie Slovenska a kultúra* [online]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=Y9mVvRfRugs&ab_channel=Platformaprekult%C3%BArnyakreat%C3%ADvnypriemysel

- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. *Kultúra a náš svet: Vízie a kontexty – výzvy a priority. Konferencia pri príležitosti tvorby Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030: Panel 4: Synergie kultúrnej politiky územných samospráv* [online]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=lzOMFDrQLkg&ab_channel=Platformaprekult%C3%BArnykreat%C3%ADvnypriemysel
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. *Kultúra a náš svet: Vízie a kontexty – výzvy a priority. Konferencia pri príležitosti tvorby Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030: Report - Panel 1: Kultúrna politika a štát – skúsenosti z medzinárodnej praxe* [online]. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2022/06/report_panel1_kulturna-politika-a-stat.pdf
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. *Kultúra a náš svet: Vízie a kontexty – výzvy a priority. Konferencia pri príležitosti tvorby Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030: Report - Panel 2: Európska spolupráca ako katalyzátor kultúrnej politiky* [online]. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2022/06/report_panel2_europska-spolupraca.pdf
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. *Kultúra a náš svet: Vízie a kontexty – výzvy a priority. Konferencia pri príležitosti tvorby Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030: Report - Panel 3: Strategické smerovanie Slovenska a kultúra* [online]. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2022/06/report_panel3_strategicke-smerovanie.pdf
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. *Kultúra a náš svet: Vízie a kontexty – výzvy a priority. Konferencia pri príležitosti tvorby Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030: Report - Panel 4: Synergie kultúrnej politiky územných samospráv* [online]. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2022/06/report_panel4_synergie-kulturnej-politiky-uzemnych.pdf
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Kultúrne cesty Rady Európy* [online]. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/medzinarodna-spolupraca/rada-europy/kulturne-cesty-rady-europy/>
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2021. *Manifest Platformy pre kultúrny a kreatívny priemysel* [online]. Dostupné z: <https://docs.google.com/document/d/1tlqCSVRSSS-qTs3X17wn8E06AZGJdrkQ/edit>
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Medzivládne a zmiešané komisie* [online]. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/medzinarodna-spolupraca/medzivladne-a-zmie-sane-komisie>
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Program 1 – Obnovme si svoj dom na rok 2023 podprogramy 1.1 – 1.6* [online]. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/program-1-obnovme-si-svoj-dom-na-rok-2023-podprogramy-1-1-1-6/>
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Program 2 – Kultúra znevýhodnených skupín na rok 2023 podprogram 2.1 – 2.6* [online]. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/program-2-kultura-znevychodnenych-skupin-na-rok-2023-podprogram-2-1-2-6/>
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Rada Európy* [online]. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/medzinarodna-spolupraca/rada-europy/>
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. *Štátna prezentácia umenia a kultúry Slovenskej republiky v Nórskom kráľovstve, č. materiálu UV-32903/2022* [online]. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2022/457>
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *UNESCO* [online]. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/medzinarodna-spolupraca/unesco/>
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Pomáham Kultúre.sk. Informácie o plánovaných a odovzdávaných formách pomoci pre odvetvie kultúry a kultúrno-kreatívneho priemyslu* [online]. Dostupné z: <https://www.pomahamekulture.sk/#section2>
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2018. *Odvetvová koncepcia odborného vzdelávania a prípravy žiakov na výkon povolania a odborných činností v rezorte kultúry* [online]. Dostupné z: http://radavladyoyp.sk/wp-content/uploads/2020/11/K_bodu_1_1_Odvetvova_koncepcia_MK_SR.pdf
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2021. *Reformy pre udržateľný rozvoj kultúry a kreatívneho priemyslu*. [online]. Dostupné z: https://www.pomahamekulture.sk/wp-content/uploads/2021/03/reformy_pre_kulturu_a_kkp.pdf?fbclid=IwAR1qvLuxv3Z-HMkAz8DqWDVtOO09JrI9i8lv_FsnxogYpRvN2YQdeoxuPFY

- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Ročný výkaz o kultúre národnostných menšín za rok 2021* [online]. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2022/10/NM1-01_kultura_nardonost_mensin_sumar_SR_2021.pdf
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2021. *Stratégia ochrany pamiatkového fondu na roky 2017 – 2022: Akčný plán na roky 2021 – 2022* [online]. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2021/05/Akcny-plan_2021-2022.pdf
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2015. *Stratégia rozvoja kultúry na roky 2014 – 2020: Akčný plán realizácie Stratégie rozvoja kultúry SR na roky 2015 – 2017.*
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2018. *Stratégia rozvoja kultúry na roky 2014 – 2020: Akčný plán realizácie Stratégie rozvoja kultúry SR na roky 2018 – 2020.*
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2013. *Stratégia rozvoja kultúry na roky 2014 – 2020* [online]. Dostupné z: <http://www.strategiakultury.sk/>
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2005. *Stratégia štátnej kultúrnej politiky a akčný plán realizácie úvodnej fázy implementácie kultúrnej politiky.* Zostavil Andrej Zmeček.
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. INŠTITÚT KULTÚRNEJ POLITIKY. *Ako vyhodnocovať dopady kultúry? Pravidelný prehľad o výkonnosti a úspešnosti kultúrnych politik.* [online]. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/institut-kulturnej-politiky/ako-vyhodnocovat-dopady-kultury/>
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. INŠTITÚT KULTÚRNEJ POLITIKY. 2022. *Investičná stratégia Ministerstva kultúry Slovenskej republiky: Investície Ministerstva kultúry Slovenskej republiky* [online]. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/institut-kulturnej-politiky/investicie/>
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. INŠTITÚT KULTÚRNEJ POLITIKY. 2022. *Investičná stratégia Ministerstva kultúry Slovenskej republiky* [online]. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2022/01/Investicna-strategia-MK-SR-20220504.pdf>
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. INŠTITÚT KULTÚRNEJ POLITIKY. 2020. *Kultúra a kreatívny priemysel po 6 mesiacoch pandémie. Vyhodnotenie formulára* [online]. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2020/10/Sprava-formular-KKP-zber-dat-20201120-MB-ZD.pdf>
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. INŠTITÚT KULTÚRNEJ POLITIKY. 2022. *Metodika rozdelenia kultúrnych politik a ekonomických ukazovateľov* [online]. dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2022/12/Priloha-c-1-Metodika-rozdelenia-kulturnych-politik-a-ekonomickych-ukazovatelov.pdf>
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. INŠTITÚT KULTÚRNEJ POLITIKY. 2020. *Revízia výdavkov na kultúru: Záverečná správa* [online]. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2020/10/Revizia_vydavkov_na_kulturu_-_zaverecna_sprava_compressed.pdf
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. INŠTITÚT KULTÚRNEJ POLITIKY. 2020. *Revízia výdavkov na kultúru: Záverečná správa: Podrobná analýza príjmov a výdavkov cirkví, časť 3.7 Politika podpory cirkví* [online]. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/institut-kulturnej-politiky/revizia-vydavkov-2/>
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. INŠTITÚT KULTÚRNEJ POLITIKY. 2022. *Súbor cieľov a merateľných ukazovateľov pre kultúrne politiky na Slovensku – prvá edícia (16. 11. 2022)* [online]. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2022/12/Subor-cielov-kulturnych-politik_prva-edicia.pdf
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. INŠTITÚT KULTÚRNEJ POLITIKY. 2022. *Zásobník investičných zámerov* [online]. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2022/11/Zasobnik-investicnych-zamerov_20221115.xlsx
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY a MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2014. *Stratégia rozvoja kreatívneho priemyslu v Slovenskej republike* [online]. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2019/12/strategia.pdf>
- MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2020. *Národná rámcová stratégia podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe (aktualizácia)* [online]. Dostupné z: https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/rodina-socialna-pomoc/chudoba/narodna-ramcova-strategia-podpory-socialneho-zaclenenia-boja-proti-chudobe_aktualizacia.pdf

- MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2019. *Národná stratégia na ochranu detí pred násilím* [online]. Dostupné z: <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/narodne-koordinacne-stredisko/narodna-strategia-ochranu-deti-pred-nasilim.pdf>
- MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2004. *Návrh Národného akčného plánu sociálnej inklúzie 2004 – 2006 (NAP/inklúzie)* [online]. Dostupné z: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/17672/1>
- MINISTERSTVO VNÚTRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2021. *Koncepcia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024* [online]. Dostupné z: <https://www.minv.sk/?zakladne-dokumenty-3&subor=395760>
- MINISTERSTVO VNÚTRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Monitorovacia správa č. LP/2022/535 o stave extrémizmu v Slovenskej republike za obdobie rokov 2020 a 2021 a aktualizácia úloh Koncepcie boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024* [online]. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/dokumenty/LP-2022-535>
- MINISTERSTVO VNÚTRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. *Národná koncepcia rozvoja štátnych archívov s výhľadom do roku 2028* [online]. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2022/305>
- MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. *Čo je kultúrna diplomacia* [online]. Dostupné z: <https://www.mzv.sk/web/sk/ministerstvo/prezentacia-slovenska-v-zahranici/kulturalna-diplomacia/co-je-kulturalna-diplomacia>
- MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ. 2022. *EYCS – Rada pre vzdelávanie, mládež, kultúru a šport* [online]. Dostupné z: <https://www.mzv.sk/web/sk/diplomacia/slovensko-v-europskej-unii/europske-politiky/eycs-rada-pre-e-vzdelavanie-mladez-kulturu-a-sport>
- MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Medzinárodné zmluvy [online]. Dostupné z: <https://www.mzv.sk/diplomacia/medzinarodne-zmluvy>
- MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. *Program predsedníctva Slovenskej republiky vo Vyšehradskej skupine (júl 2022 – jún 2023)* [online]. Dostupné z: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/27424/1>
- MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2021. *Koncepcia Konferencie o budúcnosti Európy v Slovenskej republike* [online]. Dostupné z: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/25772/1>
- MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 1976. *Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach* [online]. Dostupné z: <https://www.gender.gov.sk/dokumenty/dokumenty-osn/medzinarodny-pakt-o-obcianskych-a-politickych-pravach/>
- MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2016. *Zabezpečenie efektívnej koordinácie pri predkladaní a posudzovaní kandidátúr do medzinárodných organizácií a inštitúcií EÚ* [online]. Dostupné z: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/12668/1>
- MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2021. *Zahraničná a európska politika Slovenskej republiky v roku 2021* [online]. Dostupné z: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/25754/1>
- MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2017. *Koncepcia implementácie Agendy 2030 v medzinárodnom prostredí* [online]. Dostupné z: <https://www.enviroportal.sk/priemyselna-vyroba/koncepcia-implementacie-agendy-2030>
- MIPEX. 2020. *Migrant integration policy index 2020. Key findings: Slovakia, 2019* [online]. Dostupné z: <https://www.mipex.eu/slovakia>
- MIPEX. 2020. *Migrant integration policy index 2020* [online]. Dostupné z: <https://www.mipex.eu/play/>
- NAJVYŠŠÍ KONTROLNÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2021. *Správa o výsledku kontroly 2021: Hospodárenie s verejnými prostriedkami a nakladanie s majetkom v Múzeu SNP* [online]. Dostupné z: <https://www.nku.gov.sk/documents/10157/13421f8c-97bd-4198-b06c-9d3fa314bb10>
- NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA. 2020. *Správa o finančnej stabilite. Máj 2020* [online]. Dostupné z: https://nbs.sk/_img/documents/zaklnbs/publik/sfs/protected/sfs_052020.pdf

- NÁRODNÁ RADA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2001. *Deklarácia Národnej rady Slovenskej republiky o ochrane kultúrneho dedičstva* [online]. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2001/91/>
- NÁRODNÉ OSVETOVÉ CENTRUM. 2019. *Reprezentatívny kvantitatívny prieskum: Spotreba kultúry* [online]. Dostupné z: <https://www.nocka.sk/wp-content/uploads/2019/12/Spotreba-kult%C3%BAry-Reprezentat%C3%ADvny-quantitat%C3%ADvny-prieskum.pptx>
- ODDELENIE VZDELÁVANIA, VÝSKUMU A ŠTATISTIKY NÁRODNÉHO OSVETOVÉHO CENTRA. 2021. *Správa o štátnom štatistickom zisťovaní v oblasti kultúry 2020* [online]. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2020/12/sprava_o_SSZ_2020.pdf
- PAMIATKOVÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2019. *Zverejnenie štúdie uskutočniteľnosti - Pamiatkový informačný systém* [online]. Dostupné z: <https://www.pamiatky.sk/page/zverejnenie-studie-uskutocnitelnosti-pamis/>
- RÉVESZOVÁ, Z., SINČÁKOVÁ, Ž., BOROVSÝ D., ŠEDOVIČ, M. 2021. *Kultúrny plán: Stratégia kultúry a kreatívnych odvetví mesta Košice na roky 2021 – 2027*.
- SEKTOROVÁ RADA PRE KULTÚRU A KREATÍVNY PRIEMYSEL. *Sektorovo špecifické ukazovatele zamestnanosti* [online]. Dostupné z: <https://www.sustavapovolani.sk/sektorove-rady/sektorova-rada-pre-kulturu-a-kreativny-priemysel/o-sektore/sektorovo-specificke-ukazovatele-zamestnanosti-3/>
- SEKTOROVÁ RADA PRE KULTÚRU A KREATÍVNY PRIEMYSEL. 2021. *Stratégia rozvoja ľudských zdrojov v sektore kultúra a kreatívny priemysel do roku 2030* [online]. Dostupné na vyžiadanie z: <https://www.sustavapovolani.sk/strategie/prehľad-strategii/19/bulletin/>
- SLOVENSKÁ NÁRODNÁ KNIŽNICA. 2020. *Štandardy knižníc* [online]. Dostupné z: <https://www.snk.sk/sk/informacie-pre/kniznice-a-knihovnikov/dokumenty-pre-knihovnikov/standardy-odporucania-usmernenia.html>
- SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED. 2019. *European Values Study, Výskum európskych hodnôt 2017 – Slovensko* [online]. Dostupné z: http://www.sociologia.sav.sk/cms/uploaded/3120_attach_Pramenna_EVS_2017_Slovensko.pdf
- ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2021. *Sčítanie obyvateľstva, domov a bytov: Náboženské vyznanie* [online]. Dostupné z: <https://www.scitanie.sk/k-rimskokatolicke-mu-vyznaniu-sa-prihlasilo-56-obyvateľov>
- ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Vybrané indikátory sociálnej situácie osôb so zdravotným postihnutím* [online]. Dostupné z: https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/themes/living/disabled/lut/p/z0/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfijo8ziw3wCLJycDB0NLDw8XA0cA0wDgky9Ao3cA030C7ldFQGjl-qd
- ÚRAD VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2015. *Operačný program informatizácia spoločnosti: Verzia 5.1*. [online]. Dostupné z: https://www.opis.gov.sk/data/files/6428_operacny-program-verzia-51-je-platny-od-232016.pdf?csr_t=12179848194052229997
- ÚRAD VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2021. *Plán obnovy: Cestovná mapa k lepšiemu Slovensku* [online]. Dostupné z: <https://www.planobnovy.sk/kompletny-plan-obnovy/>
- ÚRAD VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2018. *Metodický pokyn na prípravu a predkladanie materiálov na rokovanie vlády SR* [online]. Dostupné z: <https://www.vlada.gov.sk/metodicky-pokyn-na-pripravu-a-predkladanie-materialov-na-rokovanie-vlady-sr/>
- VLÁDA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Návrh Metodiky a inštitucionálneho rámca tvorby verejných stratégií* [online]. Dostupné z: <https://www.vlada.gov.sk/strategicke-a-metodicke-dokumenty/?page=7>
- VLÁDA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2020. *Prioritné témy európskej politiky Slovenskej republiky na rok 2020* [online]. Dostupné z: <https://knowwww.eu/nodes/5ed66c26d4b31e02af275b8a>
- VLÁDA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2021. *Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2021 – 2024*. [online]. Dostupné z: https://www.vlada.gov.sk/share/uvsr/pvvsr_2020-2024.pdf
- VÝSKUMNÁ A INOVAČNÁ AUTORITA, 2022. *SLOVENSKO, KTORÉ SI VERÍ: Národná stratégia výskumu, vývoja a inovácií* [online]. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/dokumenty/LP-2022-713>

Legislatívne materiály (Slovenská republika)

- Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 68/2007 Z. z. o prijatí Dohovoru na ochranu a podporu rozmanitosti kultúrnych prejavov [online]. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2007/68/20070213>
- Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí č. 375/2006 o prijatí Dohovoru na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva [online]. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2006/375/>
- Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 317/2010 Z. z. o prijatí Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím. 2010 [online]. Dostupné z: <https://www.mpsvr.sk/files/slovensky/uvod/legislativa/socialna-pomoc-podpora/dohovor-osn-prava-ch-osob-so-zdravotnym-postihnutim-opcny-protokol-sk-aj.pdf>
- Správa ministra zahraničných vecí č. UV-10544/2022 o vykonávaní medzinárodných zmlúv [online]. Dostupné z: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/27102/1>
- Uznesenie Národnej rady Slovenskej republiky č. 91/2001 Z. z. o schválení Deklarácie Národnej rady Slovenskej republiky o ochrane kultúrneho dedičstva
- Vyhláška ministra zahraničných vecí č. 120/1976 Zb. o Medzinárodnom pakte o občianskych a politických právach a Medzinárodnom pakte o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach [online]. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1976/120/19761013>
- Vyhláška Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 230/2014 Z. z. o rozsahu vybraných informácií požadovaných od divadiel a hudobných inštitúcií.
- Zákon č. 40/2015 Z. z. o audiovizii a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 103/2014 Z. z. o divadelnej činnosti a hudobnej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 138/2017 Z. z. o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 185/2015 Z. z. Autorský zákon.
- Zákon č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 284/2014 Z. z. o Fonde na podporu umenia a o zmene a doplnení a č. 434/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky v znení zákona č. 79/2013 Z. z. v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v znení neskorších predpisov, § 11.
- Zákon č. 340/2012 Z. z. o úhrade za služby verejnosti poskytované Rozhlasom a televíziou Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 385/1997 Z. z. o Slovenskom národnom divadle v znení zákona č. 103/2014 Z. z.
- Zákon č. 444/2002 Z. z. o dizajnoch v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 516/2008 Z. z. o Audiovizuálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov.

Publikácie, články a materiály nelegislatívnej povahy

- AKERLOF, G. A., YELLEN, J. L. 1990. *The Fair Wage-Effort Hypothesis and Unemployment* [online]. In: *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 105, No. 2 (May, 1990). Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/blogs/wonkblog/files/2013/10/fair_wage_effort_hypothesis.pdf
- BILLE, T., OLSEN, F. 2018. *Measuring the Quality and Impact of Arts and Culture*, s. 229 – 256 [online]. In: *ELIASSEN, K. O., HOVDEN, J. F., Prytz, Ø. (Eds.). Contested Qualities: Negotiating Value in Arts and Culture*. Dostupné z: <https://www.kulturradet.no/documents/10157/c20cf3c8-5663-4943-be0f-8f699f59e1cf>

- CITRIN, J. M., HILDEBRAND, C. A., STARK, R. J. 2019. *The CEO Life Cycle* [online]. Dostupné z: <https://hbr.org/2019/11/the-ceo-life-cycle>
- COLE, M., PACKER, M. 2019. *Culture and cognition*. In: KEITH K. D. (Ed.). *Cross-cultural psychology: Contemporary themes and perspectives*. Wiley Blackwell, s. 243–270.
- CROSSICK, G. a P. KASZYNSKA, 2016. *Understanding the value of arts & culture: the AHRC cultural value project* [online]. Dostupné z: <https://www.ukri.org/wp-content/uploads/2021/11/AHRC-291121-UnderstandingTheValueOfArts-CulturalValueProjectReport.pdf>
- DOŠEKOVÁ, Z., SVORENČÍK, A. 2021. *The COVID-19 pandemic and the cultural policy response in Slovakia*. In: SALVADOR, E., NAVARETTE, T., SRAKAR, A. *Cultural Industries and the COVID-19 Pandemic. A European Focus*. [online]. Dostupné z: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781003128274-6/covid-19-pandemic-cultural-policy-response-slovakia-1-zuzana-do%C5%A1ekov%C3%A1-andrej-svoren%C4%8D%C3%ADk>
- ELIASSEN, K. O., HOVDEN, J. F., PRYTZ, Ø. 2018. *Contested Qualities: Negotiating Value in Arts and Culture* [online]. Dostupné z: <https://www.kulturradet.no/documents/10157/c20cf3c8-5663-4943-be0f-8f699f59e1cf>
- GAJDOŠ, A., MATHIAS, M., MRVA, M., RÉVÉSZOVÁ, Z., ŠEDOVIČ M., VANOCH, M. 2020. *1. dejstvo: Kultúra ako vkus, s. 39*. In: *Kultúra v štyroch dejstvách* [online]. Dostupné z: <https://www.nocka.sk/kultura-v-styroch-dejstvach/>
- GAJDOŠ, A., MATHIAS, M., MRVA, M., RÉVÉSZOVÁ, Z., ŠEDOVIČ M., VANOCH, M. 2019. *Kultúra v štyroch dejstvách* [online]. Dostupné z: <https://www.nocka.sk/wp-content/uploads/2019/07/4-dejstva-interaktivne-jednostrankove-april.pdf>
- GÄCHTER, S., THÖNI, CH. 2010. *Social comparison and performance: Experimental evidence on the fair wage-effort hypothesis* [online]. Dostupné z: <https://docs.iza.org/dp4687.pdf>
- CHARTRAND, H. H., McCAUGHEY, C. 1989. *The Arm's Length Principle And The Arts: An International Perspective - Past, Present And Future* [online]. Dostupné z: <http://www.compilerpress.ca/Cultural%20Economics/Works/Arm%201%201989.htm>
- LAKEY, J., SMITH, N., OSKALA, A., McMANUS, S. 2017. *Culture, sport and wellbeing* [online]. Dostupné z: https://www.artscouncil.org.uk/sites/default/files/download-file/Culture%20sport%20and%20wellbeing_adults.pdf
- LOWELL, J. F., ONDAATJE, E. H. 2006. *The Arts and State Governments: At Arm's Length or Arm in Arm?* [online] Dostupné z: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2006/RAND_MG359.pdf
- LYCK, L. 2012. *How to strategically use the EU support programmes, including Structural Funds, to foster the potential of culture for local, regional and national development and the spill-over effects on the wider economy* [online] Dostupné z: https://research-api.cbs.dk/ws/portalfiles/portal/58899714/Lyck_2012_4.pdf
- PANTEIA, 2015: *The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals* [online]. Dostupné z: <https://eenca.com/eenca/assets/File/EENCA%20publications/Study%20on%20the%20status%20and%20working%20conditions%20of%20artists%20and%20creative%20professionals%20-%20Final%20report.pdf>
- SACCO, P. L., FERILLI, G., BLESSI, G. T. 2021. *Culture 3.0. Cultural participation as a source of new forms of economic and social value creation: A European perspective* [online]. Dostupné z: <https://www.amoslab.fi/wp-content/uploads/2014/06/Pier-Luigio-Sacco.-Culture-3.0-JCE-circ.pdf>
- SOCIAL OBSERVATORY OF "LA CAIXA". 2018. *Cultural participation and wellbeing* [online]. Dostupné z: https://www.culturalpolicies.net/wp-content/uploads/2019/10/Observatorio_Social_laCaixa_Dossier-4_2017.pdf
- SZCZEPANIK, P., ZAHŘÁDKA, P. a kol. 2018. *Mapa audiovizuálního pole v České republice z hlediska digitalizace a strategie pro jednotný digitální trh* [online]. Dostupné z: https://is.muni.cz/publication/1489893/1_Map_audiovizualniho_pole_v_Ceske_republice_z_hlediska_digitalizace_a_strategie_pro_jednotny_digitalni_trh.pdf
- TARDI, C. 2022. *What Is Moore's Law and Is It Still True?* [online]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/terms/m/mooreslaw.asp>
- TASR. 2017. *Košice získali titul UNESCO Creative City of Media Arts* [online]. In: TERAZ.SK Dostupné z: <https://www.teraz.sk/najnovsie/kosice-ziskali-titul-unesco-cre-creative/289678-clanok.html>

- TASR. 2022. *Premiér: Na zvýšenie platov v štátnej službe a verejnom záujme pôjde miliarda eur* [online]. Dostupné z: <https://www.vlada.gov.sk/premierna-zvysenie-platov-v-statnej-sluzbe-a-verejnom-zaujme-pojde-miliarda-eur/?csrt=10742755841062766125>
- ÚRAD SPLNOMOCNENCA VLÁDY PRE NÁRODNOSTNÉ MENŠINY. 2022. *Archív tlačových správ: Úrad vlády bude sprostredkovateľským orgánom pre eurofondy na rozvoj rómskych komunít* [online]. Dostupné z: <https://www.romovia.vlada.gov.sk/archiv-tlacovych-sprav/urad-vlady-bude-sprostredkovatelskym-organom-pre-eurofondy-na-rozvoj-romskych-komunit/?csrt=5231623646304682291>
- ŠEDOVIČ, M. 2018. *Sme všetci spokojní s našimi možnosťami kultúrneho vyžitia?* Národné osvetové centrum. [online]. Dostupné z: <https://www.nocka.sk/wp-content/uploads/2018/09/infosheet4.pdf>
- ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. *Indikátor rovnosti medzi ženami a mužmi* [online]. Dostupné z: https://bit.ly/statistics_rovnost_indikator
- ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. *Populácia žien na Slovensku má stále prevahu nad mužmi, najväčšiu skupinu tvoria štyridsiatničky* [online]. Dostupné z: https://bit.ly/statistics_populacia
- ÚRAD SPLNOMOCNENCA VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY PRE ROZVOJ OBČIANSKEJ SPOLOČNOSTI MINISTERSTVA VNÚTRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2020. *Rakúske štandardy účasti verejnosti: Odporúčania pre dobrú prax* [online]. Dostupné z: https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/participacia/2020/jul_august_2020/04_P0178_Rakuske_standardy_ucasti_verejnosti_publikacia.pdf
- WIKIPÉDIA. *Spyware - špionážny softvér, počítačový program, ktorý sa bez vedomia používateľa/ky pokúša získať citlivé dáta a hrozí tak ich zneužitie alebo zaslanie tretím stranám* [online]. Dostupné z: <https://sk.wikipedia.org/wiki/Spyware>

Webové stránky (priamo uvedené v materiáli)

- PAMIATKOVÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Pamiatkový fond* [online]. Dostupné z: <https://www.pamiatky.sk/pamiatkovy-fond/>
- SLOVAKIANA.SK [online]. Dostupné z: <https://www.slovakiana.sk/>
- ÚRAD SPLNOMOCNENCA VLÁDY PRE NÁRODNOSTNÉ MENŠINY. Dostupné z: <https://www.narodnostnemensiny.vlada.gov.sk/>
- AUDIOVIZUÁLNY FOND. *O fonde* [online]. Dostupné z: <http://www.avf.sk/aboutus.aspx>
- FOND NA PODPORU UMENIA [online]. Dostupné z: <https://www.fpu.sk/sk/>
- KULTMINOR. *Fond na podporu národnostných menšín* [online]. Dostupné z: <https://www.kultminor.sk/sk/>
- MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Inštitút kultúrnej politiky* [online]. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/institut-kulturnej-politiky/>
- NÁRODNÉ OSVETOVÉ CENTRUM. *Štatistika a výskum*. [online]. Dostupné z: <https://www.nocka.sk/o-nas/vyskum-a-statistika/>
- DIVADELNÝ ÚSTAV BRATISLAVA. *Veda a výskum*. [online]. Dostupné z: <https://www.theatre.sk/veda-a-vyskum>
- SLOVENSKÝ FILMOVÝ ÚSTAV. *Publikácie*. [online]. Dostupné z: <http://www.sfu.sk/film-archiv-publikacie/knihy>
- SLOVENSKÉ CENTRUM DIZAJNU. *INOLAB. Výskumno-vývojového oddelenie SCD*. [online]. Dostupné z: <https://scd.sk/inolab/>

Okrem uvedených webových stránok boli pri tvorbe stratégie a koncipovaní dokumentu používané ďalšie webové stránky verejných organizácií, inštitúcií, médií a rôznych subjektov v kultúre a verejnej správe. Z kapacitných dôvodov nie je však možné uviesť ich úplný zoznam.

Medzi najčastejšie využívané patrili:

JAZYKOVEDNÝ ÚSTAV Ľ. ŠTÚRA SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED. 2003. *Krátky slovník slovenského jazyka* [online]. Dostupné z: https://www.juls.savba.sk/kssj_4.html

SLOV-LEX. *Vyhľadávanie právnych predpisov* [online]. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/vyhľadavanie-pravnych-predpisov>

Stratégia kultúry
a kreatívneho priemyslu
Slovenskej republiky
2030

Príloha I
Analytická časť – témy

Obsah

03	Mzdy v kultúre
08	Verejnoprávne dotačné fondy
11	Koncepcia fondu na podporu kultúrneho dedičstva
14	Problém vymedzenia I (profesionálny status)
17	Problém vymedzenia II (právne formy subjektov)
19	Medzinárodná perspektíva
22	Covid-19 ako výzva pre kultúru a kreatívny priemysel
26	Rozhlas a televízia Slovenska
34	Vzdelávanie profesionálov a profesionálok v kultúre a kreatívnom priemysle
36	Úloha kultúry a kreatívneho priemyslu v regionálnom rozvoji
39	Kultúrna politika a cirkvi a náboženské spoločnosti
42	Kultúra pre všetkých
45	Participácia ako jeden z nástrojov kultúrnej politiky

Mzdy v kultúre

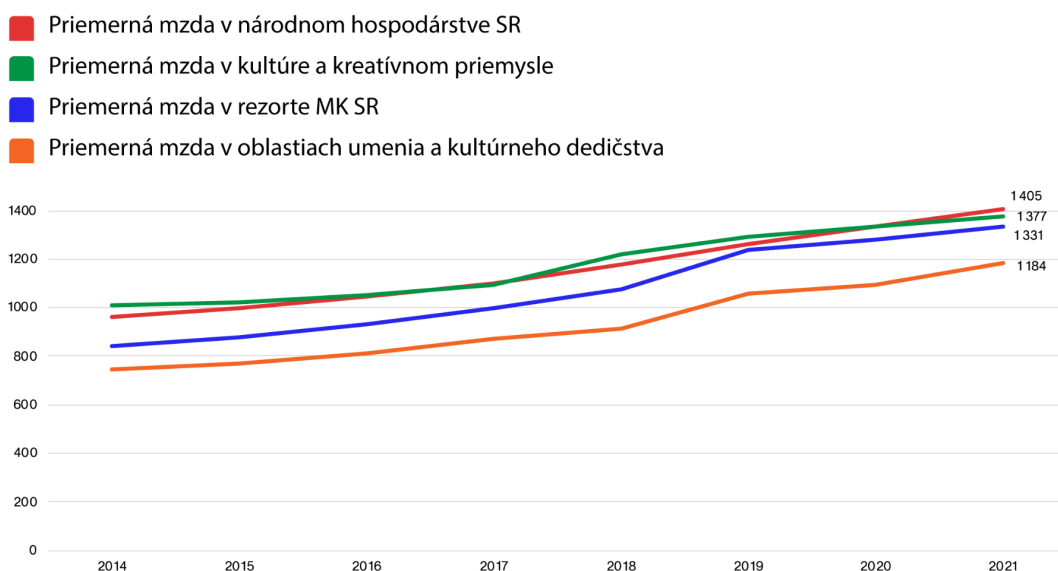
V porovnaní s vysokoškolsky vzdelanými ľuďmi v národnom hospodárstve zarábajú zamestnanci a zamestnankyne v kultúre menej ako priemer Slovenska. Pre lepšiu konkurencieschopnosť sektora kultúry a kreatívneho priemyslu na trhu práce, ako aj v organizáciách rezortu MK SR, v tejto kapitole uvádzame možné riešenia.

Aj keď sa v texte venujeme špecificky organizáciám MK SR, odporúčame implementovať jeho závery pre celý sektor kultúry, vrátane územnej samosprávy, ktorá je na Slovensku najväčším zriaďovateľom organizácií pôsobiacich v kultúre.

Súčasný stav miezd v kultúre

Výška nominálnej priemernej hrubej mzdy je v rámci rezortu MK SR dlhodobo pod úrovňou národného hospodárstva SR, hoci rastú porovnateľnou rýchlosťou (Graf 1)¹. Nominálna priemerná hrubá mzda v národnom hospodárstve SR od roku 2014 do roku 2021 narástla o 45,7 %. Počas uvedeného obdobia rástla nominálna priemerná hrubá mzda v národnom hospodárstve v priemere o 5,5 % ročne, pričom najvyššiu hodnotu dosiahla v roku 2021 na úrovni 1 405 eur mesačne.

Graf 1 Nominálna priemerná hrubá mzda v SR a vo vybraných oblastiach kultúry (v eurách)

Zdroj: Štatistický úrad SR, MK SR, spracované IKP

V roku 2021 bola nominálna priemerná hrubá mzda v sektore kultúry a kreatívneho priemyslu 2 % pod úrovňou národného hospodárstva SR (Graf 1). Hoci sa počas rokov 2014 až 2021 nominálna priemerná hrubá mzda v danom sektore pohybovala mierne nad úrovňou národného hospodárstva, v tomto období narástla mzda v sektore iba o 36,2 %, čo je o 9,5 percentuálnych bodov menej ako rast v národnom hospodárstve.

¹ Použitý indikátor priemerných miezd zo Štatistického úradu SR zahrňuje aj podnikateľské a manažérske príjmy, keďže za sektor kultúry a kreatívneho priemyslu, ako aj rezort Ministerstva kultúry SR je tento typ príjmov tiež zahrnutý do priemeru. Bez týchto príjmov je priemer SR za rok 2021 na úrovni 1 211 € mesačne, s nimi na úrovni 1 405 € mesačne (<https://slovak.statistics.sk/PortalTraffic/fileServlet?Dokument=7ba92a39-d5e3-461d-985d-67b6369bf223>).

Sektor kultúry a kreatívneho priemyslu sme pre účely tejto analýzy zarámcovali na základe SK NACE kategorizácií pod nasledovné kódy:

- + 58 Nakladateľské činnosti,
- + 59 Výroba filmov, videozáznamov a televíznych programov, príprava a zverejňovanie zvukových nahrávok,
- + 60 Činnosti pre rozhlasové a televízne vysielanie,
- + 73 Reklama a prieskum trhu,
- + 74 Ostatné odborné vedecké a technické činnosti,
- + 90 Tvorivé umelecké a zábavné činnosti,
- + 91 Činnosti knižníc, archívov, múzeí a ostatných kultúrnych zariadení².

Priemernú mzdu v rámci sektora kultúry a kreatívneho priemyslu znižujú najmä kategórie umenia (90) a kultúrneho dedičstva (91), ktoré mali v roku 2021 nominálnu priemernú hrubú mzdu na úrovni 1 184 eur mesačne (Graf 1). V týchto oblastiach zamestnanci a zamestnankyne teda zarábali o 15,8 % menej ako priemer národného hospodárstva SR napriek tomu, že v sledovanom období v nich došlo k najvyššiemu rastu miezd spomedzi sledovaných skupín až o 58,6 %. Ostatné kategórie (SK NACE 58, 59, 60, 73, 74) mali priemernú mzdu v roku 2021 v hodnote 1 593 eur mesačne a nachádzajú sa 13,4 % nad úrovňou národného hospodárstva. Pod tieto kategórie spadajú prevažne obchodné spoločnosti kreatívneho priemyslu, ktoré sú zakladané s účelom dosahovania zisku. Pod kategórie umenia a kultúrneho dedičstva spadajú prevažne zamestnanci a zamestnankyne v kultúrnych inštitúciách, ktoré nie sú zakladané s účelom dosahovania zisku, bez ohľadu na to, či sú nezávislé, zriadené štátom alebo samosprávou.

V rámci rezortu MK SR, pod ktorý patrí úrad MK SR a jeho 30 zriadených kultúrnych inštitúcií, sa nominálna priemerná hrubá mzda v roku 2021 nachádzala približne 5 % pod úrovňou národného hospodárstva (Graf 1). Rezort MK SR nedosiahol úroveň národného hospodárstva, hoci priemerná mzda v ňom medzi rokmi 2014 až 2021 narástla až o 58,5 %. V roku 2019 došlo k prudkému medziročnému nárastu miezd v organizáciách zriadených priamo MK SR až o 15 %, čím sa priblížili k priemeru národného hospodárstva SR a sektoru kultúry a kreatívneho priemyslu. Stúpanie miezd v rámci rezortu MK SR však v rokoch 2020 a 2021 spomalilo, čo do veľkej miery spôsobila pandémia covid-19 a s tým súvisiaca konsolidácia verejných prostriedkov, a tak sa rozdiel medzi rezortom MK SR a národným hospodárstvom opäť zvýšil.

Sektor kultúry a kreatívneho priemyslu má vyšší podiel zamestnancov a zamestnankyň s vysokoškolským vzdelaním ako celková populácia Slovenska. V roku 2019 malo v závislosti od metodiky skúmania 49 – 64 % zamestnancov a zamestnankyň v tomto sektore vysokoškolské vzdelanie aspoň prvého stupňa³. Z toho malo približne 86 % zamestnancov a zamestnankyň aj vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa⁴. Pritom ku koncu toho istého roka malo zo všetkých zamestnaných osôb v národnom hospodárstve SR 27,5 % zamestnancov a zamestnankyň vysokoškolské vzdelanie aspoň prvého stupňa. V sektore kultúry a kreatívneho priemyslu je teda 1,8- až 2,3-krát vyšší pomer zamestnancov a zamestnankyň s vysokoškolským vzdelaním aspoň prvého stupňa v porovnaní s národným hospodárstvom SR.

Vysokoškolsky vzdelaní/é zamestnanci a zamestnankyne nemajú výrazne vyššiu nominálnu priemernú hrubú mzdu v národnom hospodárstve ako zvyšok populácie. V porovnaní s vysokoškolsky vzdelanými zamestnancami a zamestnankyňami teda sektor kultúry a kreatívneho priemyslu a rezort MK SR výraznejšie zaostávajú (Graf 2). V roku 2021 zarábali zamestnanci a zamestnankyne sektora kultúry a kreatívneho priemyslu v priemere o 160 eur mesačne menej ako Slováci s vysokoškolským vzdelaním prvého stupňa. Oproti zamestnancom a zamestnankyniam aj s druhým stupňom vysokoškolského

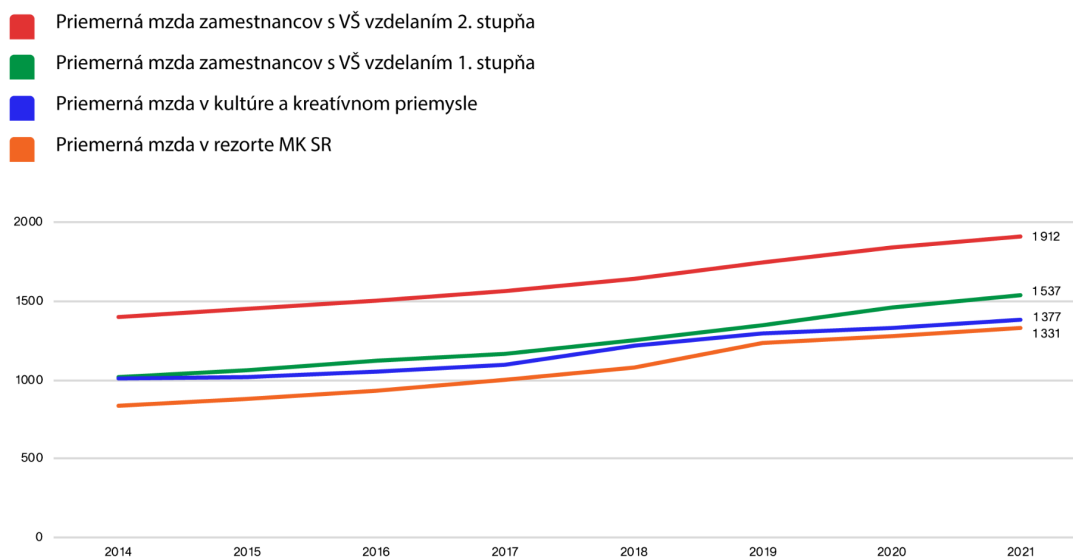
² Údaje o mzdách za oblasti pod ostatnými SK NACE kódmi považovanými za súčasť kultúry a kreatívneho priemyslu sú dostupné iba v agregovanej podobe v zlúčených kategóriách. Keďže kategórie 23 Výroba ostatných nekovových minerálnych výrobkov, 47 Maloobchod okrem motorových vozidiel a motocyklov, 71 Architektonické a inžinierske činnosti, technické testovanie a analýzy zahŕňajú okrem činností kultúry a kreatívneho priemyslu vo významnej miere aj oblasti, ktoré za ich súčasť považované byť nemôžu, v našej analýze priemernej mzdy nie sú tieto kategórie zahrnuté.

³ SEKTOROVÁ RADA PRE KULTÚRU A KREATÍVNY PRIEMYSEL. 2021. Stratégia rozvoja ľudských zdrojov v sektore kultúra a kreatívny priemysel do roku 2030. Dostupné na vyžiadanie z: <https://www.sustavapovolani.sk/strategie/prehľad-strategii/19/bulletin/>.

⁴ SEKTOROVÁ RADA PRE KULTÚRU A KREATÍVNY PRIEMYSEL. Sektorovo špecifické ukazovatele zamestnanosti. Dostupné z: <https://www.sustavapovolani.sk/sektorove-rady/sektorova-rada-pre-kulturu-a-kreativny-priemysel/o-sektore/sektorovo-specificke-ukazovatele-zamestnanosti-3/>.

vzdelania zarábali zamestnanci a zamestnankyne sektora kultúry a kreatívneho priemyslu v tom istom roku v priemere dokonca až o 535 eur mesačne menej.

Graf 2 Nominálna priemerná hrubá mzda zamestnancov a zamestnankýň s vysokoškolským vzdelaním a zamestnancov a zamestnankýň v kultúre (v eurách)

Zdroj: Štatistický úrad SR, MK SR, spracované IKP

Potreba navýšenia miezd v kultúre

Pokiaľ chceme, aby zamestnanci a zamestnankyne v kultúre poskytovali kvalitnú verejnú službu, je potrebné im zabezpečiť primerané mzdové ohodnotenie. Pokiaľ zamestnanci a zamestnankyne dostávajú nedostatočne vysoké mzdové ohodnotenie, ktoré považujú za neférové, má to negatívny účinok na ich motiváciu pracovať⁵. Vzhľadom na vyššie uvedené možno konštatovať, že momentálne mzdové ohodnotenie v sektore kultúry a kreatívneho priemyslu, obzvlášť v oblasti umenia a kultúrneho dedičstva, nie je dostatočné v porovnaní s národným hospodárstvom, toľko po zohľadnení výšky miezd vysokoškolsky vzdelaných zamestnancov a zamestnankýň.

Navýšenie miezd v kultúre je z pohľadu MK SR potrebné, priamo však vie situáciu ovplyvniť iba v rámci rezortu. Potreba navýšenia miezd v kultúre sa týka najmä oblastí umenia a kultúrneho dedičstva, čo sú oblasti, ktoré ministerstvom zriaďované organizácie pokrývajú v najväčšej miere. Na túto oblasť by teda navýšenie miezd v rámci rezortu MK SR malo najvyšší vplyv, čo naznačuje aj podobná miera rastu miezd za roky 2014 až 2021 v rezorte MK SR (58,5 %) v porovnaní s oblasťami umenia a kultúrneho dedičstva (58,6 %).

Zvýšením miezd v rámci rezortu MK SR by sa vytvoril tlak na ostatné verejné a súkromné kultúrne inštitúcie v rámci sektora kultúry a kreatívneho priemyslu. Po zvýšení miezd v rámci rezortu MK SR možno predpokladať jeden z dvoch scenárov (alebo ich kombináciu):

⁵ AKERLOF, G. A., YELLEN, J. L. 1990. The Fair Wage-Effort Hypothesis and Unemployment. In: The Quarterly Journal of Economics, Vol. 105, No. 2 (May, 1990); GÄCHTER, S., THÖNI, CH. 2010. Social comparison and performance: Experimental evidence on the fair wage-effort hypothesis.

- a) Po zvýšení miezd v rezorte kultúry ostatné inštitúcie v sektore kultúry a kreatívneho priemyslu zvýšia mzdy svojim zamestnancom a zamestnankyniam na konkurencieschopnú úroveň. Podporilo by sa tak zvýšenie miezd nielen v rámci rezortu MK SR, ale aj v rámci sektora kultúry a kreatívneho priemyslu všeobecne.
- b) Po zvýšení miezd v rezorte kultúry sa bude zvyšovať rozdiel vo výške miezd medzi rezortom kultúry a ostatnými inštitúciami v sektore kultúry a kreatívneho priemyslu. Následne by došlo k presunu kvalitnejších zamestnancov a zamestnankýň zo sektora kultúry a kreatívneho priemyslu smerom do rezortu MK SR, čím by sa zvýšila kvalita poskytovania verejnej služby v rámci organizácií zriaďovaných MK SR.

Stratégia navýšenia miezd v rezorte MK SR

V rámci rezortu MK SR dôjde v roku 2023 k zvýšeniu miezd o 7 % k 1. januáru a o 10 % k 1. septembru na základe valorizácie platov štátnych zamestnancov a zamestnankýň⁶. Tieto zmeny sa dotknú rezortu MK SR (s výnimkou zamestnancov a zamestnankýň Slovenského národného divadla a Slovenskej filharmónie, ktorí sú odmeňovaní na základe inej legislatívy) a kopírujú aj prognózy zvyšovania miezd v hospodárstve Slovenskej republiky na roky 2022 a 2023 zverejnené Inštitútom finančnej politiky (IFP). Toto navýšenie platov zníži rozdiel v priemerných mzdách medzi rezortom MK SR a národným hospodárstvom, ale nedorovná ho úplne.

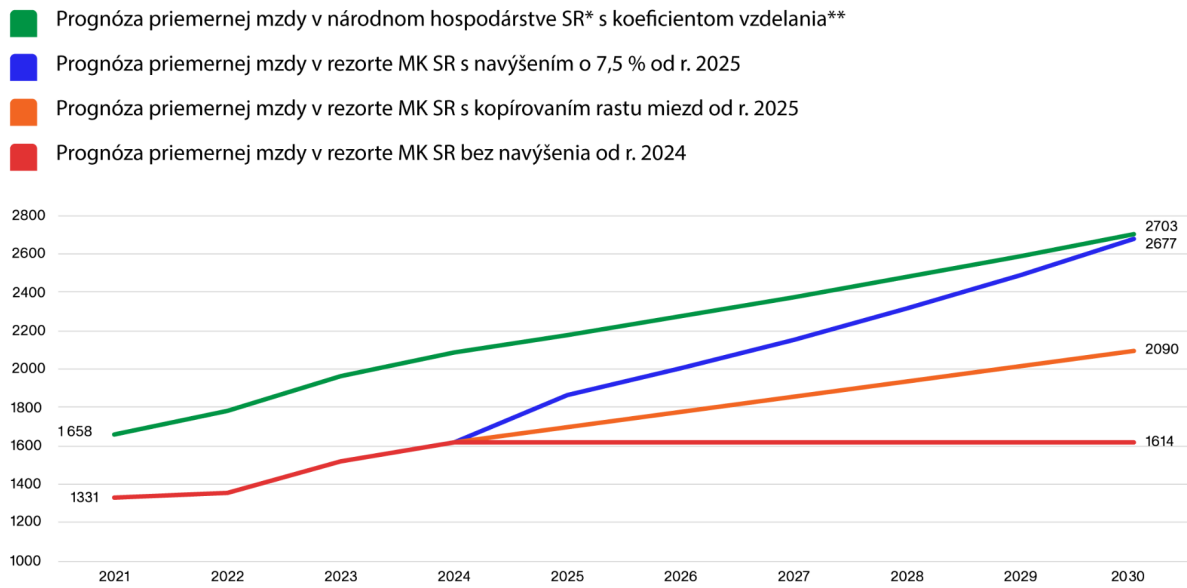
Pre ďalšie zvyšovanie miezd odporúčame v rámci rezortu MK SR navyšovanie miezd o 7,5 % ročne od roku 2025, čím sa mzdy v rezorte MK SR dostanú do roku 2030 na primeranú úroveň vzhľadom na pomer vysokoškolsky vzdelaných zamestnancov a zamestnankýň v sektore kultúry a kreatívneho priemyslu (Graf 3). Pokiaľ by sa od roku 2024 mzdy v rezorte MK SR nezvyšovali (červená krivka grafu), rozdiel medzi rezortom MK SR a národným hospodárstvom SR by sa zväčšoval. Zároveň však nestačí zvyšovať mzdy na základe rastu v národnom hospodárstve Slovenskej republiky (oranžová krivka grafu), pretože by sa tak iba udržiaval nežiaduci stav. Zvyšovanie miezd v rezorte MK SR o 7,5 % ročne (modrá krivka grafu) od roku 2025 zohľadňuje aj pomer vysokoškolsky vzdelaných zamestnancov a zamestnankýň v kultúre pomocou započítania koeficientu vzdelania⁷ k prognózam miezd v národnom hospodárstve (zelená krivka grafu).

Navýšenie miezd o 7,5 % v rezorte MK SR od roku 2025 do roku 2030 by si vyžadovalo priemerné medziročné zvyšovanie rozpočtu v rámci rezortu MK SR o 13,3 mil. eur na pokrytie celkových dodatočných mzdových nákladov (Graf 4). Oproti stavu, ak by od roku 2024 nedošlo k žiadnemu navýšeniu miezd v rezorte MK SR, budú celkové mzdové náklady v roku 2025 medziročne navýšené o 18,9 mil. eur a v roku 2026 o 10,5 mil. eur. V rozpočtovom období 2024 – 2026 bude celkovo potrebných dodatočných 48,3 mil. eur. Do roku 2030 budú celkové dodatočné mzdové náklady činiť 287,8 mil. eur.

⁶ TASR. 2022. Premiér: Na zvýšenie platov v štátnej službe a verejnom záujme pôjde miliarda eur. Dostupné z: <https://www.vlada.gov.sk/premierna-zvysenie-platov-v-statnej-sluzbe-a-verejnom-zaujme-pojde-miliarda-eur/?csr=10742755841062766125>.

⁷ Koeficient vzdelania bol vytvorený na základe rozdielu v mzdách medzi rezortom MK SR a zamestnancami/kyňami v národnom hospodárstve s VŠ vzdelaním 1. stupňa (zamestnanci/kyne v národnom hospodárstve o 14,3 % viac ako zamestnanci/kyne rezortu MK SR) a 2. stupňa (zamestnanci/kyne v národnom hospodárstve o 34,8 % viac ako zamestnanci/kyne rezortu MK SR). Tieto rozdiely boli vážené podielom vysokoškolsky vzdelaných zamestnancov/kyň v sektore kultúry a kreatívneho priemyslu na základe priemeru dostupných údajov (podľa rôznych metodík má 49 %/56 %/64 % v sektore kultúry a kreatívneho priemyslu aspoň vysokú školu 1. stupňa, z toho 86 % aj 2. stupňa, teda 7,9 % zamestnancov/kyň kultúry a kreatívneho priemyslu má VŠ 1. stupňa, 48,4 % zamestnancov/kyň v sektore aj 2. stupňa). Na základe uvedených údajov bol koeficient vypočítaný nasledovne: $(0,143 * 0,079) + (0,348 * 0,484) + 1$. Multiplikatívny koeficient má na základe výpočtu hodnotu 1,18 a bola ním vynásobená predpokladaná hodnota nominálnej priemernej hrubej mzdy národného hospodárstva Slovenskej republiky za dané obdobie.

Graf 3 Návrh navýšenia miezd v rezorte MK SR (v eurách)

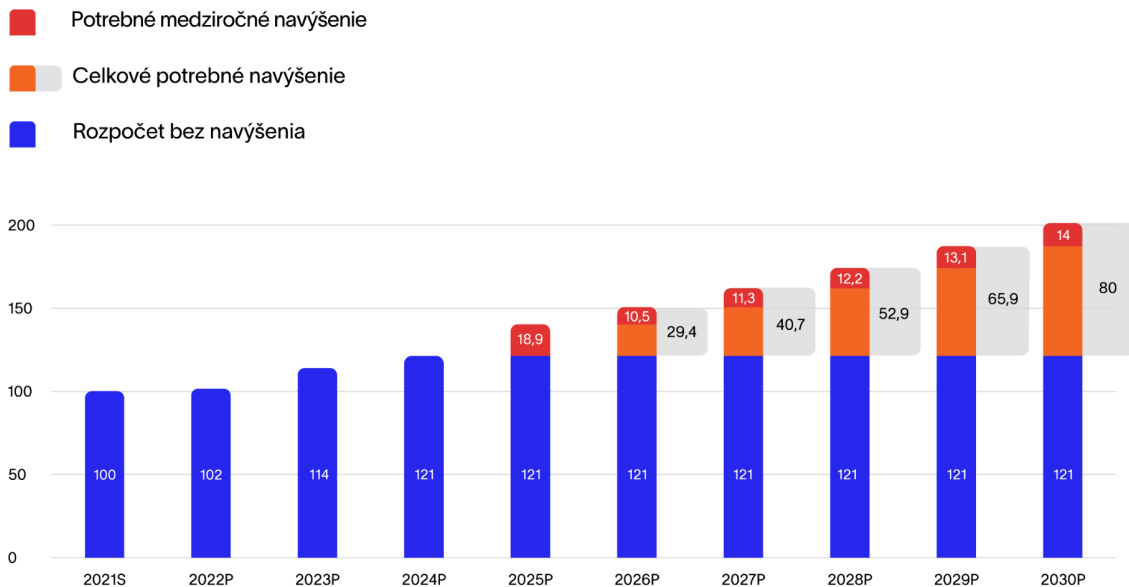

Zdroj: IFP, Štatistický úrad SR, MK SR, spracovanie IKP

Vysvetlivky: * do r. 2025 podľa prognóz IFP, od r. 2026 podľa prognózy IFP na rok 2025

** určený podľa dlhodobého rozdielu v mzdách v rezorte kultúry a vysokoškolsky vzdelaných zamestnancov a zamestnankýň so zohľadnením ich podielu v sektore kultúry a kreatívneho priemyslu

Graf 4 Navrhované navýšenie rozpočtu MK SR (v mil. eur)

Zdroj: IKP

Poznámka: S – skutočné mzdové náklady, P – prognóza mzdových nákladov

Verejnoprávne dotačné fondy v kultúre

Financovanie kultúry prostredníctvom podpory projektov je ďalší spôsob, ako podporiť konkurencieschopnosť a kvalitu sektora nielen v rámci Slovenska, ale aj na medzinárodnej úrovni. Dotačné fondy plnia práve túto úlohu a v nasledujúcej kapitole navrhujeme spôsob, ako ich fungovanie zlepšiť.

Potreba štátneho financovania kultúrnych projektov na základe posúdení a rozhodnutí odborníkov a odborníčok z danej oblasti bola na Slovensku vnímaná už v roku 1991, keď bol zriadený štátny fond Pro Slovakia. Úplné odpojenie od MK SR však nebolo dokončené, keďže rozhodnutie o poskytovaní príspevkov projektom stálo napriek odbornému zázemiu fondu Pro Slovakia na ministri kultúry. Fond Pro Slovakia bol zákonom zrušený v roku 2001 a kompetencia financovať kultúrne projekty sa centralizovala priamo na MK SR.

Vôľa presunúť rozhodovanie o financovaní kultúrnych projektov na nezávislé fondy výlučne riadené odborníkmi z prostredia kultúry sa neskôr pretavila do praxe zriadením Audiovizuálneho fondu (AVF) v roku 2008, pokračovala zriadením Fondu na podporu umenia (FPU) v roku 2014 a Fondu na podporu kultúry národnostných menšín (KULT MINOR) v roku 2017. Fondy sú nezávislé verejnoprávne inštitúcie zriadené samostatnými zákonmi⁸, čím sa právne a finančne zabezpečuje ich nezávislosť od MK SR. Tieto fondy boli transformované z programov dotačného systému MK SR a prebrali plnú rozhodovaciu právomoc o poskytovaní finančných príspevkov konkrétnym projektom. Fondy tiež viedli k väčšiemu rozsahu podpory pre projekty v rámci oblasti kultúry a figurujú ako inšpirácia pre zriadenie fondu na podporu kultúrneho dedičstva (FPKD).

Verejnoprávne dotačné fondy v oblasti kultúry nasledujú medzinárodnú dobrú prax založenú na princípe tzv. predĺženej ruky (po anglicky arm's length principle), ktorá zaručuje nezávislosť pridelenia dotácií od politického cyklu⁹. Na základe tohto princípu síce fondy môžu byť finančne napojené na ústredný orgán štátnej správy, no sú to plne samosprávne jednotky s vlastnými orgánmi a rozhodovacou právomocou, pričom celková výška ich príjmov je daná zákonom, a tak sa fondy nemôžu dostať pod priamy finančný tlak zo strany akejkoľvek vládnej moci. Princíp predĺženej ruky tak zabezpečuje nezávislosť podporovaných umelcov/umelkyň a pracovníkov/pracovníčok v kultúre od politických predstaviteľov/liek, keďže orgány verejnoprávneho fondu sú tvorené zástupcami a zástupkyňami z prostredia kultúry.

Dotačné fondy zvyšujú kvalitu kultúry a kultúrnej politiky vytvorením konkurenčného prostredia, pretože o obmedzené zdroje fondov je vedená spravodlivá súťaž, ktorá je objektívne vyhodnocovaná na základe jednoznačných pravidiel¹⁰. Pri dotačných fondoch teda nejde o plošné financovanie projektov v rámci kultúry pomocou všeobecne nárokovateľného dotačného balíka zo štátneho rozpočtu, ale o odborné posudzovanie prihlásených projektov podľa kvalitatívnych štandardov stanovených kultúrnou obcou a následné financovanie tých najkvalitnejších. Orgány fondu v krajinách s takýmto prístupom zabezpečujú spravodlivú súťaž tým, že o rozhodnutiach o financovaní konkrétnych projektov vo fondoch rozhoduje rada alebo riaditeľ na základe odporúčaní nezávislých profesionálov z tej oblasti kultúry, na ktorú je daný fond alebo konkrétna výzva zameraná. Zároveň sa tak znižuje priestor pre korupciu a klientelizmus, keďže politickí predstavitelia/predstavitelky strácajú možnosť ovplyvňovať, aké projekty budú z verejných zdrojov podporené. **V súčasnom nastavení dotačnej politiky a dotačných fondov na Slovensku je však stále prítomný priestor na zlepšenie.**

V prípade financovania dotačných fondov chýba nástroj automatickej valorizácie príspevku zo štátneho rozpočtu pre fondy, v dôsledku čoho reálna hodnota podpory z dotácií v čase klesá. Od stanovenia výšky príspevku pre AVF na úroveň 6 mil. eur v roku 2018 sa príspevok na dotačnú podporu AVF nezvyšoval¹¹. Príspevok pre FPU sa zvýšil raz v roku 2018 z pôvodnej minimálnej hranice 10 mil. eur

⁸ Zákon č. 516/2008 Z. z. o Audiovizuálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov; Zákon č. 284/2014 Z. z. o Fonde na podporu umenia a o zmene a doplnení a č. 434/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky v znení zákona č. 79/2013 Z. z. v znení neskorších predpisov; Zákon č. 138/2017 Z. z. o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

⁹ LOWELL, J. F., ONDAATJE, E. H. 2006. The Arts and State Governments: At Arm's Length or Arm in Arm? Dostupné z: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2006/RAND_MG359.pdf.

¹⁰ CHARTRAND, H. H., McCAUGHEY, C. 1989. *The Arm's Length Principle And The Arts: An International Perspective - Past, Present And Future*. Dostupné z: <http://www.compilerspress.ca/Cultural%20Economics/Works/Arm%201%201989.htm>.

¹¹ Zvyšovala sa jedine časť príspevku určená na podporu audiovizuálneho priemyslu (tzv. cashback), ktorá nespĺňa kritériá tvorby konkurenčného prostredia súťažou, keďže ide o preplácanie oprávnených výdavkov filmovým projektom podľa vopred stanovených kritérií na základe predpisu MK SR (v r. 2021 to bolo 5,72 mil. eur).

s možnosťou dodatočného osobitného príspevku z odvodov hazardných hier na súčasných 20 mil. eur. Príspevok pre KULT MINOR sa od začiatku jeho podpornej činnosti v roku 2018 zmenil raz z pôvodnej výšky 8 mil. eur na 8,3 mil. eur (zákonom č. 126/2022 Z. z.). V dôsledku inflácie však reálna hodnota týchto súm v čase klesá, aj keď nominálne ostávajú dlhodobo nemenné. Obzvlášť to platí v čase, keď inflácia dosahuje hodnoty vyššie ako inflačný cieľ Európskej centrálnej banky na úrovni 2 % ročne. Pokiaľ teda chceme, aby podpora kultúry zo strany štátu prostredníctvom dotačných fondov časom v reálnej hodnote neklesala, je potrebné zabezpečiť pravidelné navyšovanie podpory minimálne na úrovni inflácie.

Na dokončenie začatej politiky zriaďovania nezávislých dotačných fondov v oblasti kultúry plánuje MK SR vytvoriť FPKD pretransformovaním programu Obnovme si svoj dom (OSSD) na nezávislú verejnoprávnú inštitúciu¹². Takýmto spôsobom bude zabezpečená spravodlivosť medzi časťami sektora kultúry, kde okrem už transformovaných oblastí živého umenia bude rovnocenný systém prerozdelenia financií zabezpečený aj pre oblasť kultúrneho dedičstva. Pre výšku investičného dlhu voči pamiatkovému fondu, ktorá je odhadovaná na 5,4 mld. eur¹³, je tiež veľmi dôležité zabezpečiť dôkladnú prioritizáciu pri financovaní projektov v oblasti kultúrneho dedičstva. Suma, ktorá je v rámci dotačného systému MK SR ročne rozpočtovaná do programu OSSD, činí 14,7 mil. eur, tú však v rámci príspevku pre potreby FPKD odporúčame zvýšiť na úroveň príspevku poskytovaného FPU.

Valorizácia príspevkov pre dotačné fondy

Finančné príspevky zo štátneho rozpočtu odporúčame pre dotačné fondy v kultúre valorizovať na základe inflácie meranej pomocou indexu spotrebiteľských cien (CPI). Výpočet valorizácie príspevkov pre dotačné fondy sa riadi metodikou Ministerstva financií Slovenskej republiky pre zostavovanie scenára nezmenených politík¹⁴ (metodika NPC – No Policy Change). V metodike NPC sa pri výpočte budúcich nákladov v prípade, že nedôjde k žiadnym zmenám politík, odporúča niekoľko spôsobov v závislosti od kategórie výdavkov alebo príjmov podľa ekonomickej klasifikácie rozpočtovej klasifikácie. Príspevky zo štátneho rozpočtu pre dotačné fondy sa podľa ekonomickej klasifikácie rozpočtovej klasifikácie radia do výdavkovej kategórie 640 pre MK SR, resp. do príjmovej kategórie 300 pre fondy. Pri týchto klasifikáciách je podľa metodiky NPC najvhodnejšie použiť na zohľadnenie vývoja nákladov a príjmov index CPI, čím dôjde k zachovaniu reálnej hodnoty príspevkov pre dotačné fondy a k zohľadneniu vývoja nominálnych nákladov fondov a podporných subjektov v čase.

K prvej valorizácii výšky príspevkov by malo dôjsť v roku 2024 a vychádzať by mala z údajov o inflácii z roku 2022. Keďže pri stanovovaní výšky príspevkov je potrebné vychádzať zo skutočných dát a nie z odhadov budúcnosti, valorizácia má prebiehať retrospektívne na základe minulých dát. Výška prvej valorizácie v roku 2024 môže byť určená najskôr v roku 2023 pri zostavovaní rozpočtu, keď budú známe skutočné údaje o inflácii za rok 2022. Tento proces by sa mal každoročne opakovať na základe údajov zverejňovaných Výborom pre makroekonomické prognózy MF SR.

Na základe prognóz vývoja CPI Výborom pre makroekonomické prognózy MF SR¹⁵ by týmto spôsobom valorizácie malo dôjsť k navýšeniu príspevkov fondov o 43,5 % do roku 2030 (Graf 1). Výbor pre makroekonomické prognózy MF SR predpokladá vývoj CPI za rok 2022 vo výške 12,4 % a za rok 2023 vo výške 13,5 %. Na roky 2025 a 2026 odhaduje pokles na úroveň okolo 3,5 %, čo však stále nie je pod cieľom Európskej centrálnej banky stanoveným na úroveň 2 %. Od roku 2026 prognózy MF SR dostupné nie sú, no pre dosiahnutie cieľa Európskej centrálnej banky sa predpokladajú ďalšie opatrenia na znižovanie inflácie. Pokiaľ po nasledujúcich štyroch rokoch dôjde k stabilizácii inflácie, na základe priemeru výšky CPI na Slovensku z rokov predchádzajúcich inflačnej kríze (2012 – 2021) sa dá po roku 2026 predpokladať inflácia v priemere na úrovni 1,6 %.

Najvýraznejšie navýšenie príspevkov nastane v rokoch 2024 a 2025, pretože sa v tých rokoch zohľadní krízová inflácia rokov 2022 a 2023 (Graf 5). V nasledujúcich rokoch sa navýšenie spomalí

¹² MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2021. Stratégia ochrany pamiatkového fondu na roky 2017 – 2022: Akčný plán na roky 2021 – 2022. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2021/05/Akcnny-plan_2021-2022.pdf.

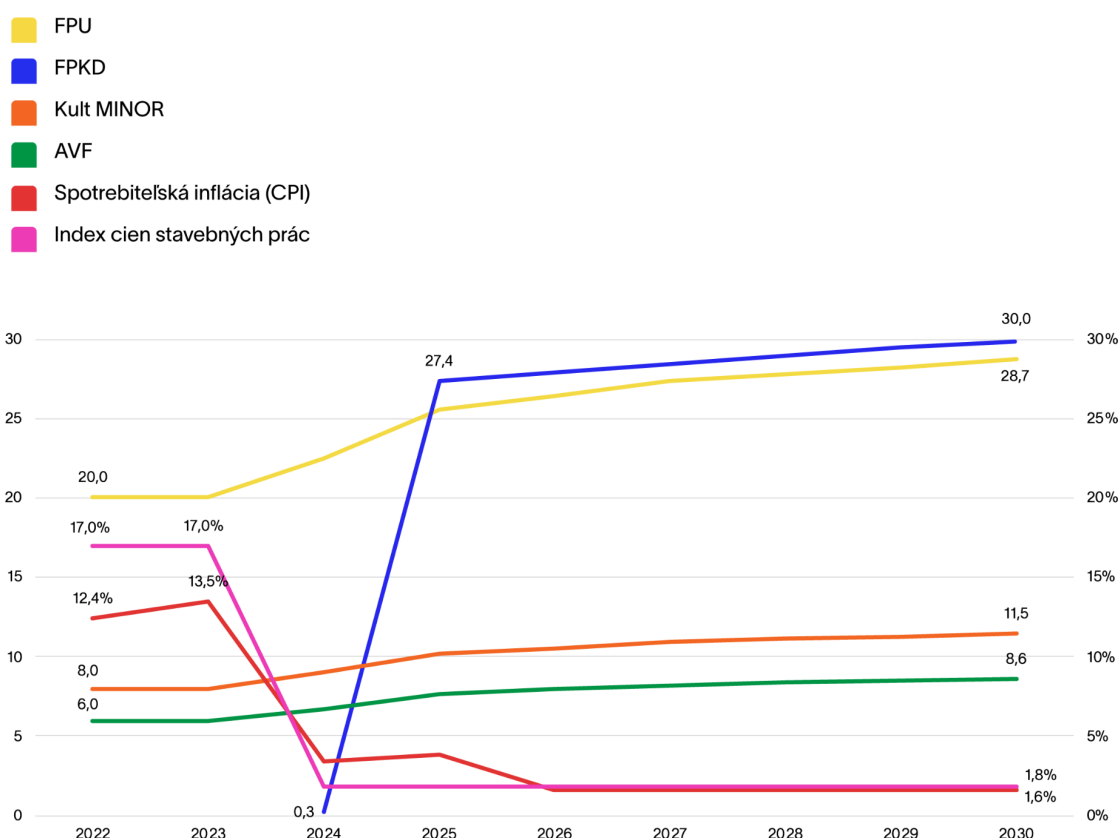
¹³ Prevzaté z: INŠTITÚT KULTÚRNEJ POLITIKY MINISTERSTVA KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2020. Revízia výdavkov na kultúru : Záverečná správa. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2020/10/Revizia_vydavkov_na_kulturu_-_zaverecna_sprava_compressed.pdf.

¹⁴ MINISTERSTVO FINANCIÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2017. Manuál: Scenár nezmenených politík. Dostupné z: <https://www.mfsr.sk/files/archiv/priloha-stranky/20053/99/Scenar-nezmenenych-politik.pdf>.

¹⁵ MINISTERSTVO FINANCIÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. 61. zasadnutie výboru pre makroekonomické prognózy (september 2022). Dostupné z: <https://www.mfsr.sk/sk/financie/institut-financnej-politiky/ekonomicke-prognozy/makroekonomicke-prognozy/61-zasadnutie-vybor-u-makroekonomicke-prognozy-september-2022.html>.

vzhľadom na predpokladanú stabilizáciu inflácie. Podľa údajov o vývoji CPI z prognózy MF SR to pre FPU znamená rozpočet 25,5 mil. eur na rok 2025 a 28,7 mil. eur na rok 2030. KULT MINOR si polepší na 10,2 mil. eur v roku 2025 a 11,5 mil. eur v roku 2030. Časť príjmov AVF, ktoré sú poskytované formou dotácií, sa zvýši na 7,7 mil. eur v roku 2025 a 8,6 mil. eur v roku 2030. Všetky tieto hodnoty však závisia od skutočného CPI za roky predchádzajúce určovaniu výšky príspevku, takže v skutočnosti sa môžu ešte v čase meniť. FPKD po spustení podpornej činnosti v roku 2025 bude disponovať vyšším rozpočtom ako FPU, na úrovni 27,4 mil. eur, v dôsledku využitia indexu cien stavebných prác¹⁶ pre navyšovanie tých častí rozpočtu, ktoré budú využité na programy podpory národných kultúrnych pamiatok, pamiatkových území či materiálnej pomoci.

Graf 5 Vývoj spotrebiteľských cien – CPI (v %), indexu cien stavebných prác (v %) a výšky valorizovaných príspevkov do fondov (v mil. eur) za roky 2022 – 2030

Zdroj: MF SR, Výročné správy AVF, FPU, KULT MINOR; spracované IKP

Poznámka: Údaje o CPI do r. 2025 z prognóz MF SR, od r. 2026 priemer rokov pred inflačnou krízou (2012 – 2021)

Údaje o indexe cien stavebných prác z <https://www.usz.sk/sluzby/index-vyvoja-cien/>

¹⁶ V roku 2025 je uvedená suma, ktorá vychádza z 20 mil. eur (ako FPU) a indexovaná v niektorých programoch podľa rastu cien medzi Q3 2021 a Q3 2022 (17 %) aj za rok 2022 aj 2023, keď čakáme najvyšší nárast cien. Za nasledujúce roky bola výška indexácie daných programov určená podľa priemeru rokov 2012 až 2021. Zdrojové dáta dostupné na: <https://www.usz.sk/sluzby/index-vyvoja-cien/>

Koncepcia fondu na podporu kultúrneho dedičstva

Cieľom navrhovaného fondu na podporu kultúrneho dedičstva má byť podpora obnovy, ochrany, reštaurovania a rozvoja kultúrneho dedičstva. Kultúrne dedičstvo pritom zahŕňa národné kultúrne pamiatky alebo ich časti¹⁷, archeologické nálezy¹⁸ a náleziská¹⁹, akvizíciu a odborné ošetrovanie zbierkových predmetov uchovávaných v múzeách a galériách²⁰, archívne kultúrne dedičstvo a nehmotné dedičstvo²¹.

Svoje ciele by fond napíňal prostredníctvom poskytovania finančných prostriedkov formou dotácií a štipendií pre najlepšie projekty spomedzi žiadateľov a žiadateľiek, ale aj nefinančnou podporou poskytovaním odborných špecializovaných činností a materiálnej pomoci (Tabuľka 1). Okrem priameho poskytovania finančnej podpory by mal spolupracovať s bankami pri poskytovaní pôžičiek a vykonávať monitoring podporených projektov a ich evidenciu, spolupracovať s orgánmi štátnej správy, územnej samosprávy, verejnoprávnymi inštitúciami či medzinárodnými organizáciami v oblasti kultúrneho dedičstva, propagovať svoju činnosť a poskytovať informácie žiadateľom a žiadateľkám o podporu, ale aj širšej verejnosti.

Tabuľka 1 Navrhované druhy podpory z fondu na podporu kultúrneho dedičstva

Druh podpory	Opis	Podporované projekty	Oprávnení žiadateľa/žiadateľky
dotácia	nenávratný účelový finančný príspevok pre podporený projekt na základe výzvy	národné kultúrne pamiatky, pamiatkové územia, archeologické nálezy a náleziská, zbierkové predmety, nehmotné kultúrne dedičstvo	fyzické alebo právnické osoby určené v konkrétnej výzve na podávanie žiadostí (napr. vlastníč/vlastníčka, správca/správkyňa, obec a pod., v závislosti od prípadu)
štipendium	nenávratný účelový finančný príspevok fyzickým osobám podieľajúcim sa na obnove, ochrane, reštaurovaní, rozvoji a výskume kultúrneho dedičstva		
pôžička	spolupráca s bankami na poskytovaní návratných bezúčelových finančných príspevkov pre podporený projekt na základe výzvy		
odborná špecializovaná činnosť	poskytnutie odbornej konzultácie v činnosti obnovy, ochrany, reštaurovania a rozvoja kultúrneho dedičstva		
materiálna pomoc	poskytnutie materiálu určeného na rekonštrukciu alebo obnovu kultúrneho dedičstva	národné kultúrne pamiatky, pamiatkové územia	

Zdroj: IKP

Napíňanie cieľov a princípov nezávislých fondov zabezpečia orgány fondu, ktorými by mali byť rada, dozorná komisia a riaditeľ (Tabuľka 2). Okrem uvedených orgánov je potrebné zriaďovať odborné komisie poskytujúce riaditeľovi hodnotenie žiadostí o podporu v rámci jednotlivých výziev. Administratívne úlohy fondu by boli v kompetencii kancelárie na čele s riaditeľom.

Najvyšším orgánom fondu by mala byť rada fondu zostavená z odborníkov a odborníčok z oblasti kultúrneho dedičstva s obmedzeným platovým ohodnotením za vykonávanie funkcie. Rada by mala rozhodovať o nakladaní s majetkom, voliť a odvolávať riaditeľa, schvaľovať štatút, interné smernice, rozpočet, výročné správy, kritériá hodnotenia a iné dokumenty. Návrh predpokladá počet deviatich členov. Troch z nich vymenúva minister/ka kultúry bez návrhu. Zvyšných šiestich vymenúje minister/ka kultúry na návrh odbornej obce kultúrneho dedičstva z nasledujúcich oblastí: a) národné kultúrne pamiatky, b) archeologické nálezy a náleziská, c) zbierkové predmety, d) nehmotné kultúrne dedičstvo. Z každej z týchto oblastí predloží návrhy po jednom kandidátovi zo štátneho sektora, samosprávy, z akademickej obce a občianskej spoločnosti. Každá z oblastí kultúrneho dedičstva podporovaných

¹⁷ Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov, § 2 ods. 3.

¹⁸ Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov, § 2 ods. 5.

¹⁹ Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov, § 2 ods. 6.

²⁰ Zákon č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov, § 2 ods. 2.

²¹ Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 375/2006 Z. z. o podpísaní Dohovoru na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2006/375/>.

fondom musí mať zároveň aspoň jedného zástupcu v rade. Všetci členovia rady by mali mať aspoň päťročnú prax v oblasti kultúrneho dedičstva. Zloženie rady by malo reflektovať široké spektrum kultúrneho dedičstva – z hľadiska historického obdobia, typu pamiatok a archeologických lokalít, tematického zamerania zbierkových fondov (historické, umelecké, prírodovedné, technické, vojenské a pod.), regionálneho aspektu a pod. **Dozorná komisia dohliada podľa návrhu na činnosť fondu a je nezávislá od rady.** Z troch členov by minister kultúry jedného menoval bez návrhu, druhého na návrh ministra financií ako orgánu zabezpečujúceho hospodárnosť štátu a tretieho na návrh odbornej komunity kultúrneho dedičstva, ktorá navrhne po jednom kandidátovi zo štátneho sektora, samosprávy, z akademickej obce a občianskej spoločnosti v oblasti kultúrneho dedičstva.

Riaditeľ podľa návrhu vedie činnosť fondu a zodpovedá sa rade. Má rozhodujúce slovo pri poskytovaní podpory a zabezpečuje prípravu výziev, predpisov a iných činností potrebných na riadny chod fondu. Musí mať aspoň päťročnú odbornú prax v oblasti kultúrneho dedičstva, ako aj v riadiacej funkcii.

Tabuľka 2 Navrhované orgány fondu na podporu kultúrneho dedičstva

Orgán	Druh orgánu	Hlavné činnosti	Počet členov	Funkčné obdobie	Odmena
Rada	Štatutárny	voľba a odvolávanie riaditeľa/riaditeľky schvaľovanie základných predpisov a rozhodnutí	9	6 rokov výmena 1/3 členov každé 2 roky	obmedzená ako podiel priemernej mzdy
Dozorná komisia	Kontrolný	dozieranie na zákonnosť a hospodárnosť fondu podávanie stanovísk rade	3	4 roky predseda 2 roky	obmedzená ako podiel priemernej mzdy
Riaditeľ	Výkonný	rozhodovanie o poskytnutí podpory na základe hodnotenia odborných komisií riadenie činnosti kancelárie fondu	1	4 roky	riadne zamestnanecké ohodnotenie

Zdroj: MK SR

Hlavné orgány dopĺňajú odborné komisie a kancelária fondu. Úloha odborných komisií by bola po posúdení žiadostí o podporu poskytovať riaditeľovi hodnotenia, na základe ktorých sa bude rozhodovať. Členov do odborných komisií by mohli nominovať organizácie pôsobiace v oblasti kultúrneho dedičstva z rôznych rezortov, štátne aj samosprávne, príslušné profesijné organizácie a organizácie neziskového sektora z oblasti kultúrneho dedičstva. Počet členov odborných komisií by bol vždy nepárny a funkčné obdobie jednotlivých komisií by trvalo dva roky. **V rámci fondu zároveň platí nezlučiteľnosť funkcií, keď jednotlivец/jednotlivkyňa zastáva funkciu najviac v jednom z orgánov fondu.**

Termín vzniku fondu je možný od začiatku roka 2024 so začiatkom poskytovania podpory od roku 2025. Prioritami pri vzniku FPKD by bolo zabezpečenie personálneho obsadenia hlavných orgánov, ako aj zabezpečenie sídla, vrátane jeho základného vybavenia. Následná príprava a prijatie základných predpisov by boli vykonávané súčasne s procesom napĺňania personálnych kapacít kancelárie.

FPKD je podľa návrhu každoročne financovaný zákonom stanovenými príspevkami zo štátneho rozpočtu. Okrem toho narába s vlastným majetkom a ostatnými príjmami, ktorými sú administratívne poplatky, ako aj príjmy zo sankcií a z vratiek v prípade porušenia podmienok alebo nevyužitia plnej výšky finančného príspevku podporenými subjektmi. Tieto sú však v porovnaní s príspevkami zo štátneho rozpočtu zanedbateľné. Štátny príspevok bude v čase valorizovaný vzhľadom na vplyv cenovej inflácie podľa predstaveného modelu použitím dát o CPI. Popri financovaní zo štátneho rozpočtu je možné investovať pravidelne napríklad percentuálnu časť zisku zo štátnej lotérie priamo do FPKD, a tým rozšíriť financovanie fondu na viacdrojové.

Výdavky fondu pozostávajú podľa projektu najmä z podpornej činnosti formou dotácií a z prevádzkových nákladov fondu ako mzdy, prenájom priestorov a s tým spojených výdavkov, ktoré tvoria maximálne 6 % z príjmov (Tabuľka 3). Okrem toho by fond zabezpečoval kúpu, prepravu a skladovanie materiálu s cieľom poskytovania materiálnej pomoci.

Tabuľka 3 Návrh rozdelenia výdavkov fondu na podporu kultúrneho dedičstva (2024 – 2030)

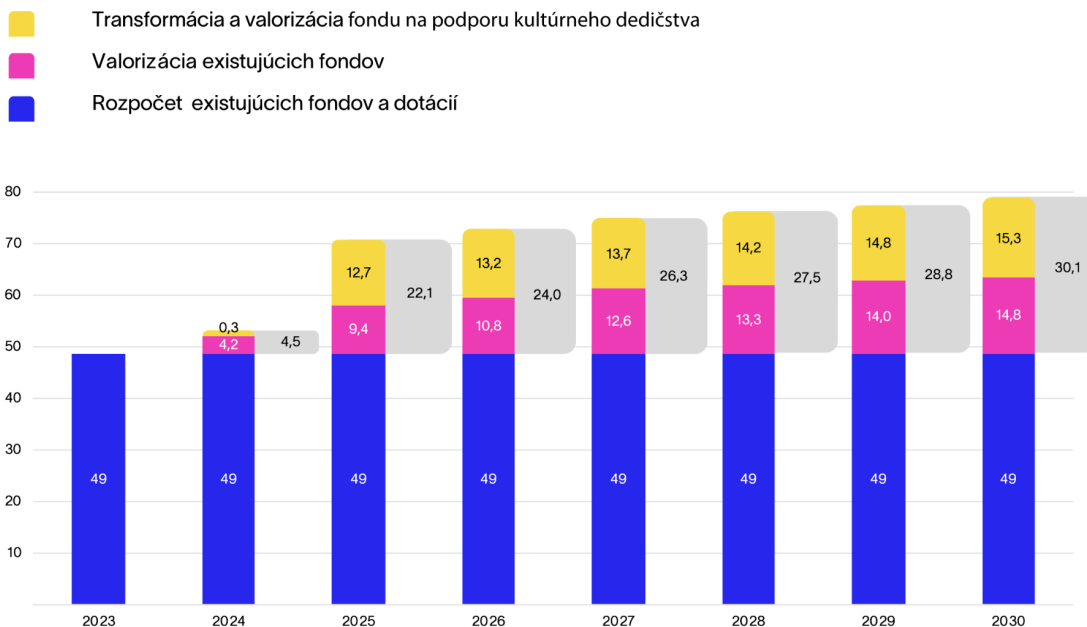
Výdavky	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Dotácie pre národné kultúrne pamiatky*		14 033 140	14 510 267	15 061 657	15 298 125	15 538 305	15 782 257
Dotácie pre pamiatkové územia*		3 572 072	3 693 522	3 833 876	3 894 068	3 955 205	4 017 302
Dotácie pre archeologické nálezy a náleziská		1 275 740	1 319 115	1 369 242	1 390 739	1 412 573	1 434 751
Dotácie pre zbierkové predmety		2 551 480	2 638 230	2 738 483	2 781 477	2 825 146	2 869 501
Dotácie pre nehmotné kultúrne dedičstvo		1 275 740	1 319 115	1 369 242	1 390 739	1 412 573	1 434 751
Materiálna pomoc*		1 275 740	1 319 115	1 369 242	1 390 739	1 412 573	1 434 751
Prevádzka	250 000	1 530 888	1 582 938	1 643 090	1 668 886	1 695 088	1 721 701
Celkové výdavky	250 000	27 387 606	27 892 472	28 406 645	28 930 296	29 463 601	30 006 736

Zdroj: IKP

* indexované na základe indexu cien stavebných prác

Zavedenie valorizácie príspevkov pre všetky verejné dotačné fondy a zriadenie fondu na podporu kultúrneho dedičstva by znamenalo do roku 2030 navýšenie rozpočtu v priemere o 22,2 mil. eur ročne oproti súčasnosti. Zriadenie fondu by oproti súčasným výdavkom na program Obnovme si svoj dom do roku 2030 stálo 76,1 mil. eur, čo v priemere činí 10,9 mil. eur ročne. Valorizácia ostatných príspevkov pre FPU, AVF a KULT MINOR bude do roku 2030 stáť 79,1 mil. eur, čo v priemere činí 11,3 mil. eur ročne. Najvyššie medziročné navýšenie by nastalo v roku 2025 na úrovni 15,7 mil. eur, keďže FPKD by v tom roku spustil svoju činnosť a ostatné fondy budú valorizované na základe inflácie z roku 2023, teda najvyššej predpokladanej inflácie do roku 2030.

Graf 6 Návrh potrebného navýšenia rozpočtu MK SR (v mil. eur)

Zdroj: Výročné správy AVF, FPU, KULT MINOR; spracované IKP

Poznámka: Do rozpočtu existujúcich fondov sa v rámci AVF nezapočítala podpora audiovizuálneho priemyslu (tzv. cashback) ani mimoriadne navýšovanie príspevku v dôsledku pandémie covid-19.

Problém vymedzenia I (profesionálny status)

Sektor kultúry a kreatívneho priemyslu má, podobne ako iné sektory, v mnohých ohľadoch svoje špecifiká. Legislatívne vymedzenia statusu umelca/umelkyne a právnych subjektov, v ktorých umelci/umelkyne pôsobia, predstavujú problémy, ktoré si žiadajú adekvátny odborný vhl'ad.

Štatút umelca/umelkyne

Štatút umelca je právna úprava, ktorou verejné autority regulujú profesionálnu situáciu umelcov a umelkýň. Cieľom špeciálnych režimov pre umeleckých a kultúrnych pracovníkov v pracovno-právnej, sociálnej, daňovej či inej oblasti je vyrovnáť nevýhody spojené s atypickými pracovnými podmienkami, ktoré sú v sektore kultúry a kreatívneho priemyslu bežné.

Výraz status umelca/umelkyne má podľa definície UNESCO dva významy: označuje jednak uznanie umelcov a umelkýň na základe dôležitosti ich roly v spoločnosti, jednak formálne pravidlá či predpisy, ktoré umelcom a umelkyniam priznávajú práva a slobody, vrátane morálnych, ekonomických a sociálnych, zvlášť v oblasti príjmov a sociálneho zabezpečenia²². V našom prostredí sa pre druhý z týchto významov zaužíval termín „štatút umelca/umelkyne“.

Atypické pracovné podmienky v sektore kultúry a kreatívneho priemyslu

Pre kultúru a kreatívny priemysel je typická vysoká miera samozamestnania a hybridného zamestnania. Kým v celom hospodárstve bolo v roku 2019 15 % osôb samostatne zárobkovo činných, v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu to bol trojnásobok (46 %).²³ Umelci a umelkyne, ale aj iní pracovníci v tomto sektore často kombinujú zamestnanie so samostatnou zárobkovou činnosťou. Z 20 111 fyzických osôb pracujúcich v kultúre a kreatívnom priemysle, ktoré v daňovom priznaní uviedli príjmy zo živnosti alebo z vytvorenia či použitia diel alebo umeleckých výkonov, malo 53 % (10 614 osôb) aj príjmy zo zamestnania, či už na základe trvalého úväzku alebo dohôd. V skutočnosti je tento pomer ešte vyšší, pretože väčšina príjmov z vytvorenia diela či podania autorského výkonu sa zdaňuje zrážkovou daňou, a teda v daňovom priznaní nefiguruje. Samozamestnanie osôb v kultúre a kreatívnom priemysle sa však v niektorých prípadoch používa ako prostriedok pre neposkytnutie férovej odmeny zamestnancovi/kyni (tzv. falošná samostatná zárobková činnosť).

Odmeňovanie pracujúcich v kreatívnych odvetviach je často nestabilné a neisté. Pre mnohé povolania je typická nárzazová projektová práca. Príjmy kreatívnych pracovníkov a pracovníčok pochádzajú z rôznych zdrojov, vrátane zmlúv, licenčných odmien, grantov a dotácií, čo spôsobuje nestabilitu ich ekonomickej situácie. Pre nedostatok zdrojov vo verejných aj v súkromných kultúrnych organizáciách umelci a umelkyne vykonávajú aj neplatenú, resp. zle platenú prácu.²⁴ Všetky tieto faktory prispievajú k tomu, že príjmy umelcov a umelkýň sú nižšie ako hospodársky priemer, hoci je medzi nimi silnejšie zastúpenie osôb s vyšším vzdelaním (pozri s. 48), aj preto, že majú obmedzený prístup k sociálnemu zabezpečeniu.

Medzinárodný právny rámec

Na potrebu ochrany umelcov a umelkýň aj v oblasti pracovnoprávnej a v oblasti sociálneho zabezpečenia dlhodobo vyzývajú medzinárodné organizácie. UNESCO v odporúčaní týkajúcom sa štatútu umelcov a umelkýň už v roku 1980 vyzývalo členské štáty zlepšiť profesionálny, sociálny a ekonomický status umelcov a umelkýň implementáciou politik a opatrení spojených so vzdelávaním, sociálnym zabezpečením, zamestnaním, s príjmovými a daňovými podmienkami a so slobodou prejavu. Cieľom nemá byť poskytnúť umelcom a umelkyniam špeciálne privilégiá, ale priznať im analogické práva,

²² UNESCO. Recommendation concerning the Status of the Artist. 1980. Dostupné z: <https://en.unesco.org/creativity/publications/unesco-recommendation-concerning-status-artist-1980>.

²³ EUROSTAT. Culture statistics – Cultural employment. 2021. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/cult_emp_artpc/default/table?lang=en.

²⁴ PANTEIA. The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals: European Expert Network on Culture and Audiovisual (EENCA). 2019. Dostupné z: <https://eenca.com/eenca/assets/File/EENCA%20publications/Study%20on%20the%20status%20and%20working%20conditions%20of%20artists%20and%20creative%20professionals%20-%20Final%20report.pdf>.

aké majú iní pracujúci.²⁵ Téma je zvlášť živá po pandémii covid-19, ktorá zásadným spôsobom zasiahla pracovníkov a pracovníčky v kultúre a kreatívnom priemysle. Na zlepšenie spoločenského aj sociálno-ekonomického postavenia umelcov a umelkýň apeluje Uznesenie Európskeho parlamentu z 20. októbra 2021 o situácii umelcov a umelkýň a kultúrnej obnove v EÚ. Pracovný plán Rady Európy pre kultúru 2019 – 2022²⁶ obsahuje ako jednu z piatich priorit vytvorenie ekosystému podporujúceho umelcov a umelkyne, kultúrnych a kreatívnych profesionálov a profesionálky a európsku tvorbu. Jeho súčasťou je vytvorenie pracovnej skupiny expertov členských štátov, ktorá sformuluje odporúčania pre úpravu umeleckého štatútu s príkladmi dobrej praxe. Správa bude vydaná v 1. polroku 2023.

Umelecký štatút v štátoch Európskej únie

Cieľom právnych predpisov o umeleckom štatúte je uznať profesionálny status umelcov a umelkýň a zaviesť opatrenia, ktoré znižujú úroveň ich sociálno-ekonomickej nestability vyplývajúcej z atypických podmienok, v akých pracujú. Z legislatívneho hľadiska môže ísť buď o samostatné zákony, alebo o špeciálne pravidlá a výnimky ustanovené v bežných zákonoch (o sociálnom poistení, o dani z príjmu, zákonník práce a pod.). Súčasťou legislatívnych úprav umeleckého štatútu sú najčastejšie opatrenia v oblasti sociálneho zabezpečenia a podpory v nezamestnanosti (14 z 27 štátov Európskej únie). Nástroje sú veľmi rozmanité, často ide o jednoduchší či výhodnejší prístup samozamestnaných umelcov a umelkýň k sociálnym benefítom, alebo príspevky k sociálnemu poisteniu z verejného rozpočtu. Môže ísť o poistenie dôchodkové (základné i doplnkové), úrazové, nemocenské, materské a rodičovské, podporu v nezamestnanosti, resp. v období kreatívnej pauzy, ale aj príspevky na vzdelávanie či rekvalifikáciu a pod. Medzi opatrenia sociálneho zabezpečenia umelcov a umelkýň na Slovensku patria osobitné príspevky tanečným a hudobným umelcom a umelkyňiam podľa zákona č. 103/2014 Z. z. o divadelnej činnosti a hudobnej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, na základe ktorých tanečníci/tanečnice, speváci/speváčky a hráči/hráčky na dychové nástroje, ktorí odpracovali určitý počet rokov vo verejnej inštitúcii a svoju umeleckú kariéru ukončia, môžu čerpať príspevok 50 % priemernej mzdy v hospodárstve až do dosiahnutia veku, v ktorom majú nárok na starobný dôchodok.

Niektoré štáty namiesto dopĺňania sociálneho zabezpečenia kreatívnych pracovníkov a pracovníčok z verejných zdrojov regulujú obchodné vzťahy tak, aby boli pracovníci v kultúre a kreatívnom priemysle zamestnávajú v maximálnej možnej miere na zamestnanecké zmluvy s plným sociálnym krytím, pričom dôsledne kontrolujú zmluvné podmienky na zamedzenie falošnej samostatnej zárobkovej činnosti. Súčasťou tohto prístupu bývajú modely na prepočítavanie odpracovaného času v prípade, že umelci a umelkyne vykonávajú prácu, pri ktorej sú platení/é nie za odpracovaný čas, ale za predstavenie či dielo. Podmienka platiť si sociálne poistenie môže byť aj súčasťou umeleckých grantov a štipendií, ak sa poskytujú na dlhšie obdobie.

V rámci daňových opatrení sa využíva napríklad daňové priemerovanie (rovnomé rozloženie príjmov za určitý počet rokov), zníženie daňovej sadzby na príjmy z umeleckej činnosti, zníženie dane z nehnuteľnosti na umelecké ateliéry či prístup k nezdaňovaným grantom a dotáciám. Na Slovensku nie sú autorské príjmy daňovo zvýhodnené, ale naopak, znevýhodnené – okrem dane z príjmu sa z nich odvádza povinný príspevok 2 % umeleckým fondom (poznámka: počas pandémie bola táto povinnosť pozastavená do konca roka 2022).

Umelecké štatúty tam, kde existujú, sa líšia aj rozsahom – môžu pokrývať úzku skupinu profesionálnych umelcov a umelkýň, ale aj širšie spektrum povolání v kultúre a kreatívnom priemysle, vrátane technických profesií. Za umelca/umelkyňu sa v legislatíve tohto typu v prvom rade považujú osoby profesionálne kreatívne činné v oblastiach scénického umenia, vizuálneho umenia, audiovizuálneho umenia a literatúry. Niektoré štatúty zahŕňajú aj novinárov a novinárky, publicistov a publicistky, architektov a architektky, dizajnérov a dizajnérky, technických pracovníkov a pracovníčky, umeleckých pedagógov a pedagogičky, umenovedcov a umenovedkyne, kritikov a kritičky umenia a pod.

Pre účely umeleckého štatútu sa v štátoch EÚ používajú nasledovné definičné kritériá, resp. ich kombinácie:

1. Autorský zákon,
2. členstvo v profesijnom združení,

²⁵ UNESCO (pozn. č. 22).

²⁶ OFFICIAL JOURNAL OF THE EUROPEAN UNION. Council conclusions on the Work Plan for Culture 2019-2022 (2018/C 460/10). 2018. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG1221\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG1221(01)).

3. umelecká alebo kultúrna aktivita/výstupy,
4. umelecká kvalita,
5. registrácia u daňovej autority pod príslušným kódom (NACE, ISCO a pod.),
6. relevantné vzdelanie,
7. preukázanie, že umelec bol v minulosti podporený z verejných zdrojov (štipendiá, granty),
8. podiel umeleckých aktivít v profesionálnom živote (umenie ako jediná alebo hlavná profesia),
9. ekonomické kritérium (požiadavka určitého minimálneho príjmu z umeleckej/kultúrnej činnosti).

Cieľom konkrétnej definície je určiť, kto má prístup k príslušným nástrojom a opatreniam (nie rozhodovať o tom, kto je a nie je umelcom/umelkyňou). Zvolené podporné nástroje sa zas odvíjajú jednak od pracovnoprávnej a ekonomicko-sociálnej reality rôznych skupín pracovníkov a pracovníčok v kultúre a kreatívnom priemysle v danej krajine, jednak od jej finančných možností.

Legislatívna definícia kultúrnych profesionálov a profesionálok na Slovensku, tak ako bola zavedená v rámci evidencie profesionálnych umelcov a umelkyň a iných profesionálov a profesionálok v kultúre (2020²⁷), je koncipovaná široko, aby zahrnula všetky povolania v kultúre a kreatívnom priemysle. Je to preto, že evidencia bola zavedená s dvojakým cieľom: získať lepšie dáta o osobách pracujúcich v celom sektore a poskytnúť adrešnú podporu samostatne zárobkovo činným osobám v kultúre a kreatívnom priemysle, ktorým pandémia ochorenia covid-19 spôsobila obmedzenie činnosti a s ním súvisiaci pokles príjmov.

MK SR pracuje na dvoch legislatívnych návrhoch na podporu umelcov/umelkyň a iných profesionálov/profesionálok v kultúre a kreatívnom priemysle: na zákone o „komore“ profesionálov/profesionálok v kultúre a na zákone o profesionáloch a profesionálkach v kultúre.

„Komora“ profesionálov v kultúre je nová organizácia, ktorá by mohla vzniknúť ako strešná profesijná organizácia zastupujúca záujmy fyzických osôb vo všetkých oblastiach kultúry a kreatívneho priemyslu na základe dobrovoľného členstva. Hlavnými funkciami komory by bolo vzdelávanie, informovanie, sieťovanie a spájanie, ako aj reprezentácia kultúrnej obce. Zákon o profesionáloch/profesionálkach v kultúre by mal nastaviť definície profesionálov a profesionálok v kultúre a kreatívnom priemysle fungujúcich v rôznych právnych formách a spôsob preukazovania ich profesionálnej činnosti v danej oblasti. Vytvára tým nielen identifikáciu bázy pre členstvo v komore, ale aj priestor na to, aby sa pri vytváraní prípadných nových podporných nástrojov pre umelcov mohlo na tieto definície odkazovať.

²⁷ Zákon č. 284/2014 Z. z. o Fonde na podporu umenia a o zmene a doplnení a č. 434/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky v znení zákona č. 79/2013 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Problém vymedzenia II (právne formy subjektov)

Subjekty v kultúre a kreatívnom priemysle sú z hľadiska legislatívnej formy a statusu fungovania rozmanité, pôsobia ako fyzické a právnické osoby, vo verejnom, v súkromnom aj neziskovom sektore.

Ich činnosť býva často kombinovaná s inou činnosťou (napr. kombinácia kultúrnych centier a hudobných klubov s gastro prevádzkou) a viaczdrojovo financovaná (napr. kombinácia verejných zdrojov formou dotácií a vlastných príjmov). Navyše legislatíva neupravuje pôsobenie všetkých subjektov v kultúre a kreatívnom priemysle.

Administratívne vymedzenie subjektov v kultúre a kreatívnom priemysle je možné urobiť kombináciou prístupov:

- + **Subjekty, ktoré sú uvedené v zoznamoch/registroch s právnym titulom** – v súčasnosti legislatíva upravuje sedem registrov pre rôzne subjekty kultúry a kreatívneho priemyslu (kultúrno-osvetové zariadenia, knižnice, múzeá a galérie, divadlá a hudobné inštitúcie, hvezdárne alebo planetária, regulované subjekty vo vysielaní a v retransmisii a osoby pôsobiace v audiovizii), pre viacero aktérov však nie sú k dispozícii takéto registre alebo zoznamy s právnym titulom (napr. kultúrne centrá, hudobné kluby, výstavné priestory a pod.). Na základe odhadu IKP je iba 19 % všetkých subjektov v kultúre a kreatívnom priemysle zapísaných v nejakom registri alebo zozname.
- + **Subjekty s príslušným SK NACE kódom** – ide o klasifikáciu hospodárskej činnosti podľa zoznamu tzv. NACE kódov. Tento kód však nemusí vždy presne definovať povahu činnosti a podnikania subjektu, pre neziskový sektor NACE kódy ani nie sú dostatočne špecifické pre opis predmetu činnosti subjektu. Navyše, NACE kód sa uvádza aj pri registrácii na Štatistickom úrade SR a aj pri podávaní účtovnej závierky, ale často uvedené NACE kódy spolu nekorešponujú.
- + **Fyzické osoby, ktoré sú vedené v evidencii** profesionálnych umelcov/umelkýň a iných profesionálov/profesionálok v kultúre a kreatívnom priemysle vedených v FPU.

Absencia jednoznačnej identifikácie subjektov pôsobiacich v kultúre a kreatívnom priemysle spôsobuje problémy pri vyhodnocovaní veľkosti a vplyvov sektora, priamy negatívny vplyv sa ukázal pri poskytovaní podpory v prípade pandémie covid-19 (pozri text na s. 22), keď bolo náročné vymedziť kritériá oprávnených žiadateľov a žiadateľiek dotácií.

Jednotná legislatívna úprava (tzv. zákon o kultúre, ktorého súčasťou by bolo legislatívne vymedzenie všetkých subjektov kultúry a kreatívneho priemyslu) by umožnila adresný a okamžitý kontakt s týmito subjektmi.

Druhou otázkou súvisiacou s formou subjektov v kultúre a kreatívnom priemysle, ktorá by za určitých okolností mohla riešiť príslušnosť subjektov k oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu, je ich právna forma. Problematika je známa aj pod označením „nová právna forma“ kultúrnych organizácií.

V súčasnosti fungujú kultúrne inštitúcie zriaďované verejnou správou ako rozpočtové alebo častejšie ako príspevkové organizácie. Tieto právne formy definuje zákon 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov, avšak už od deväťdesiatych rokov 20. storočia sa spomína potreba špecifickej právnej formy pre organizácie pôsobiace v kultúre a kreatívnom priemysle. Problémy alebo výzvy, ktoré by nová právna forma mala riešiť, sa dajú zlíčiť do dvoch základných bodov:

- + **zriadenie a financovanie** by riešili otázku možnosti viacerých zriaďovateľov (napr. štát, spolu s vyšším územným celkom a/alebo mestom, zriaďovateľ zo súkromného sektora), s tým spojený pravidelný príspevok viacerých zriaďovateľov; viacročný záväzný rozpočet od zriaďovateľa, s možnosťou vstupovania do finančného záväzku na obdobie niekoľkých rokov dopredu, možnosť zakladať vlastné organizácie a pod.;
- + **riadenie, transparentnosť a nezávislosť** – definovaný transparentný výber štatutára alebo štatutárky s časovo obmedzeným funkčným obdobím, zdefinované možnosti jeho alebo jej odvolania; v štruktúre organizácie dozorný a schvaľovací orgán a pod.

Ak by išlo o špecifickú právnu formu pre subjekty iba zo sektora kultúry a kreatívneho priemyslu, tá by mohla plniť aj úlohu identifikátora subjektu, t. j. na základe samotného využívania tejto špecifickej právnej formy by daný subjekt bol jednoznačne priraditeľný k sektoru kultúry a kreatívneho priemyslu.

Otázka novej právnej formy pre kultúrne organizácie sa rieši aj v Českej republike, kde sa už niekoľko rokov diskutuje o novej právnej forme tzv. verejnej kultúrnej inštitúcie.²⁸ Je to aj téma pre subjekty, ktoré nie sú zriaďované verejnou správou. Tieto subjekty pôsobia ako obchodné spoločnosti (najčastejšie spoločnosti s ručením obmedzeným) alebo v rámci neziskového sektora. Pri pôsobení v neziskovom sektore prevláda právna forma občianskeho združenia, čo nie je optimálna forma na činnosť a podnikanie v kultúre, keďže pri tejto právnej forme ide o združovanie fyzických a právnických osôb, ktorých cieľom je reprezentovať práve záujmy združovaných osôb. Vhodnejšia sa ukazuje nezisková organizácia, ktorej predmetom činnosti je poskytovanie všeobecne prospešných služieb, kde sú zahrnuté aj rozvoj a ochrana kultúrnych hodnôt.

Viaceré subjekty v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu by pravdepodobne naďalej ocenili využívanie doterajších právnych foriem. Otázky novej právnej formy by mali byť dôsledne prediskutované a prípadná vytvorená právna forma by mala byť ponúknutá ako možnosť. Vznik novej právnej formy, resp. transformácia súčasných rozpočtových a príspevkových organizácií by museli byť ošetrená legislatívne, nevyhnutným by bol vznik nového osobitného zákona. Pri používaní akejkoľvek právnej formy bude samozrejme nevyhnutná kontrola hospodárnosti, efektívnosti, účelnosti a účinnosti verejných prostriedkov.

²⁸ Ďakujeme pánovi Stanislavovi Mošovi z Mestského divadla Brno za poskytnutie materiálu k tejto problematike vypracovaného Asociáciou profesionálnych divadiel Českej republiky.

Medzinárodná perspektíva

Politika Slovenskej republiky, vrátane politiky v oblasti kultúry, musí aj s ohľadom na čl. 1 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky reflektovať medzinárodné záväzky Slovenskej republiky.

Zoznam medzinárodných zmlúv, ktorými je SR viazaná, možno nájsť na stránke rezortu kultúry²⁹ aj zahraničných vecí.³⁰ V oblasti kultúry ide o zmluvy bilaterálne³¹, multilaterálne, ako aj zmluvy a dohovory prijaté na pôde medzinárodných organizácií ako napr. UNESCO³² alebo Rada Európy³³.

Vláda SR prerokúva a zaujíma stanoviská k odporúčaniam adresovaným Slovenskej republike orgánmi a komisiami Organizácie spojených národov (OSN), ktorých súčasťou sú aj odporúčania relevantné pre oblasť kultúry, napr. v rámci univerzálneho periodického hodnotenia Rady OSN pre ľudské práva. Relevantné pre oblasť zahraničnej kultúrnej politiky sú ďalšie dokumenty prijaté vládou SR, napríklad:

- + Správy o vykonávaní medzinárodných zmlúv: rezorty sú štandardne zaviazané zohľadniť teritoriálne a vecné priority na uzatváranie medzinárodných zmlúv pri iniciovaní, rokovaní a dojednávaní medzinárodných zmlúv na najbližšie dvojročné obdobie;
- + zahraničná a európska politika Slovenskej republiky na príslušný kalendárny rok;
- + prioritné témy európskej politiky Slovenskej republiky na príslušný kalendárny rok;
- + zabezpečenie efektívnej koordinácie pri predkladaní a posudzovaní kandidatúr do medzinárodných organizácií a inštitúcií EÚ;
- + koncepcia implementácie Agendy 2030 v medzinárodnom prostredí;
- + koncepcia Konferencie o budúcnosti Európy v Slovenskej republike.

Súčasťou medzinárodných záväzkov Slovenska sú aj záväzky vo vzťahu k EÚ; niektoré smernice Európskeho parlamentu a Rady EÚ s priamym legislatívnym vplyvom na členské štáty EÚ sa týkajú aj kultúry a kreatívneho priemyslu (oblasti audiovizíe, médií a autorského práva). Kultúrna politika EÚ je zastrešovaná viacerými kompetentnými orgánmi. Rada pre vzdelávanie, mládež, kultúru a šport³⁴ združuje ministrov členských štátov v týchto oblastiach a zameriava sa na zachovanie kultúrneho dedičstva Európy, podporu sektorov kultúry a tvorivej činnosti, povzbudenie profesionálov a profesionálok v kultúre, študentov/študentky a učiteľov/učiteľky k mobilite, vzájomnej výmene poznatkov a príkladov dobrej praxe. Podpore kultúry a kreatívneho priemyslu sa venuje aj grantový program Európskej komisie Kreatívna Európa na roky 2021 – 2027³⁵.

Slovensko je spolu s 30 ďalšími krajinami zapojené do medzinárodného projektu Kultúrne cesty Rady Európy³⁶, pričom sa podieľame na budovaní, propagácii a prehlbovaní spolupráce v rámci štyroch Kultúrnych ciest Rady Európy: Transromanica, Cyriľometodská cesta, Cesta sv. Martina a Cesta Železnej opony. Gestormi v jednotlivých štátoch sú spolu s mestami zväčša inštitúcie pôsobiace v cestovnom ruchu. Na Slovensku za agendu cestovného ruchu zodpovedá Ministerstvo dopravy SR.

Kultúra a umenie sú dôležitým nástrojom presadzovania zahraničnopolitických cieľov a budovania obrazu Slovenska v zahraničí. Kultúrna diplomacia je neoddeliteľnou súčasťou zahraničnej a európskej politiky a dôležitým nástrojom dosahovania záujmov Slovenska. Jej špecifickým atribútom je oslovenie

²⁹ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Európska únia. Dostupné z:

<https://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/medzinarodna-spolupraca/europska-unia/>.

³⁰ MINISTERSTVO ZAHRAIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKYCH ZÁLEŽITOSTÍ. Medzinárodné zmluvy. Dostupné z:

<https://www.mzv.sk/diplomacia/medzinarodne-zmluvy>.

³¹ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Bilaterálne dokumenty. Dostupné z:

<https://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/medzinarodna-spolupraca/bilateralne-dokumenty/>.

³² MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. UNESCO. Dostupné z:

<https://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/medzinarodna-spolupraca/unesco/>.

³³ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Rada Európy. Dostupné z:

<https://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/medzinarodna-spolupraca/rada-europy/>.

³⁴ MINISTERSTVO ZAHRAIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKYCH ZÁLEŽITOSTÍ. EYCS – Rada pre vzdelávanie, mládež, kultúru a šport. 2022. Dostupné z:

<https://www.mzv.sk/web/sk/diplomacia/slovensko-v-europskej-unii/europske-politiky/eycs-rada-pre-vzdelavanie-mladez-kulturu-a-sport>.

³⁵ EUROPEAN COMMISSION. Creative Europe programme strands. Dostupné z: <https://culture.ec.europa.eu/creative-europe>.

³⁶ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Kultúrne cesty Rady Európy. Dostupné z:

<https://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/medzinarodna-spolupraca/rada-europy/kulturne-cesty-rady-europy/>.

zahraničnej verejnosti prostredníctvom kultúry a umenia s cieľom šírenia pozitívneho vnímania Slovenska, prispievania k rozvoju jeho atraktivity a dôveryhodnosti vo svete³⁷.

Pre kultúrnu diplomáciu Slovenska sú veľkým prínosom aktivity slovenských inštitútov v zahraničí, ktoré tvoria inštitucionálny základ prezentácie slovenského umenia a kultúry v krajinách svojho pôsobenia. V praxi sa do určitej miery ukazujú limity uplatňovania pôsobnosti ministerstva vo vzťahu k slovenským inštitútom, keďže kompetencie určuje § 18 tzv. kompetenčného zákona,³⁸ podľa ktorého je MK SR ústredným orgánom štátnej správy pre jednotlivé oblasti kultúrnej politiky, ako aj pre metodické riadenie činnosti slovenských inštitútov v zahraničí v oblasti ich kultúrneho pôsobenia. Zároveň MZVEZ SR podľa § 14 kompetenčného zákona zodpovedá o. i. za oblasť zahraničnej politiky a vzťahy Slovenska k ostatným štátom, medzinárodným organizáciám a zoskupeniam a európskym inštitúciám, za koordináciu realizácie politík EÚ či za jednotnú prezentáciu Slovenska v zahraničí, ktorej súčasťou je aj kultúrna diplomacia³⁹.

Základom medzirezortnej spolupráce je Dohoda o spolupráci pri zabezpečovaní úloh kultúrnej diplomacie a prezentácie slovenského umenia a kultúry v zahraničí z roku 2009, ktorá zahŕňa o. i. aj ustanovenia týkajúce sa slovenských inštitútov. Pre efektívnu dlhodobú koordináciu činnosti a programového zamerania slovenských inštitútov je nevyhnutná medzirezortná koordinácia činnosti všetkých zainteresovaných rezortov (napr. Ministerstvo hospodárstva SR, Slovakia Travel a pod.).

V rámci bilaterálnej agendy sa osobitná pozornosť venuje tzv. zmiešaným komisiám⁴⁰. Pre oblasť kultúry sú osobitne dôležité zmiešané komisie s Maďarskom.

Od začiatku júla 2022 do konca júna 2023 prebieha aktuálne už 6. predsedníctvo SR vo V4⁴¹. V oblasti kultúry je zámerom slovenského predsedníctva nadviazať na spoluprácu v cezhraničnom prístupe k manažmentu kultúrneho dedičstva v krajinách V4 (organizácia Akadémie dedičstva V4 v lokalite Svetového kultúrneho dedičstva UNESCO Levoča, Spišský hrad a pamiatky okolia pod záštitou pracovnej skupiny expertov na kultúrne dedičstvo krajín V4 a stretnutia odborníkov na kultúrne dedičstvo pod záštitou ministerstiev kultúry V4 zamerané na spoluprácu a budovanie sietí hradov a zámkov V4). Slovenské predsedníctvo bude pokračovať v spolupráci v audiovizuálnom priemysle so zámerom strategicky posilniť postavenie krajín V4 v oblasti medzinárodných produkcií.

V strednodobom horizonte sa Slovenská republika pripravuje na predsedníctvo v Stredoeurópskej iniciatíve v roku 2028. Zmyslom existencie Stredoeurópskej iniciatívy je postupná integrácia všetkých jej členov – aspirantov na vstup do EÚ (aktuálne sa týka krajín západného Balkánu a Východného partnerstva, ktoré sú členmi Stredoeurópskej iniciatívy). Kľúčovými oblasťami spolupráce je o. i. aj spolupráca v oblasti kultúry a médií, pričom dôraz sa kladie na regionálnu spoluprácu, rozvoj susedských vzťahov, národných ekonomík a naštartovanie spolupráce medzi miestnymi samosprávami.

Pre rezort kultúry bude významný rok 2026, v ktorom bude Slovenská republika druhýkrát zapojená do projektu Európske hlavné mesto kultúry, ktorým sa stane Trenčín, pričom podujatia sa uskutočnia nielen v meste samotnom, ale aj jeho okolí, a projekt sa venuje urbánnemu a regionálnemu rozvoju v dlhodobej perspektíve.⁴²

V prvom polroku 2030 bude Slovenská republika predsedáť Rade EÚ v predsedníckom triu s Holandskom a Maltou⁴³.

Vzhľadom na inváziu Ruskej federácie na Ukrajinu vo februári 2022 potrebovala aj sféra kultúry zaujať jasný postoj. Na jednej strane došlo k pozastaveniu akejkoľvek kultúrnej spolupráce s agresorom

³⁷ MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKYCH ZÁLEŽITOSTÍ. 2022. Čo je kultúrna diplomacia. Dostupné z: <https://www.mzv.sk/web/sk/ministerstvo/prezentacia-slovenska-v-zahranici/kulturna-diplomacia/co-je-kulturna-diplomacia>.

³⁸ Zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov.

³⁹ Zároveň MZVEZ SR podľa § 14 kompetenčného zákona zodpovedá o. i. za oblasť zahraničnej politiky a vzťahy Slovenska k ostatným štátom, medzinárodným organizáciám a zoskupeniam a európskym inštitúciám, za koordináciu realizácie politík EÚ či za jednotnú prezentáciu Slovenska v zahraničí, ktorej súčasťou je aj kultúrna diplomacia. Viac na: MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKYCH ZÁLEŽITOSTÍ. 2022. Čo je verejná diplomacia. Dostupné z:

<https://www.mzv.sk/diplomacia/prezentacia-slovenska/verejna-diplomacia/co-je-verejna-diplomacia>

⁴⁰ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Medzivládne a zmiešané komisie. Dostupné z:

<https://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/medzinarodna-spolupraca/medzivladne-a-zmiesane-komisie>.

⁴¹ MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKYCH ZÁLEŽITOSTÍ. Program predsedníctva Slovenskej republiky vo Vyšehradskej skupine (júl 2022 – jún 2023). Dostupné z: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/27424/1>.

⁴² Aktuálne informácie na stránke projektu EHMK Trenčín 2026. Dostupné z: <https://www.trencin2026.sk/>;

Tzv. Bid Book projektu: <https://www.trencin2026.sk/bidbook>.

⁴³ EUROPEAN COUNCIL. The presidency of the Council of the EU. 2022. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/presidency-council-eu/>.

Ruskom, ako aj s jeho podporovateľom Bieloruskom, na strane druhej ponúka Slovenská republika významnú podporu kultúrnemu sektoru Ukrajiny, či už ide o pomoc individuálnym tvorcom/tvorkyniam a inštitúciám, žiakom/žiačkam a študentom/študentkám umeleckých škôl, alebo aj pomoc pri ochrane kultúrneho dedičstva.

Covid-19 ako výzva pre kultúru a kreatívny priemysel

Pandémia covid-19, ktorá bola od začiatku spojená so zákazom hromadných akcií, radikálne zasiahla oblasť kultúry a kreatívneho priemyslu, predovšetkým oblasť živého umenia, pre ktoré je kľúčová prezentácia na predstaveniach a podujatiach, ktoré v danom čase navštívi väčšie či menšie publikum. Zavreli sa divadlá, koncertné sály, hudobné kluby, zrušili sa plánované predstavenia. Kultúrne inštitúcie zostávali bez programu a ľudia bez práce.

Inštitút kultúrnej politiky ako analytický útvar MK SR sa od prvých dní pandémie pokúšal odhadnúť jej vplyvy, množstvo zasiahnutých ľudí a subjektov. Tiež sa nastavoval systém pomoci, predovšetkým pri odhadovaní vplyvov dotácií na verejný rozpočet⁴⁴.

Prvou veľkou výzvou pandémie covid-19 bola identifikácia vplyvov pandémie covid-19 na kultúru a kreatívny priemysel pre obmedzenú dostupnosť dát. Už v prvých týždňoch spustila svoj dotazníkový prieskum iniciatíva Stojíme pri kultúre a pár mesiacov nato analyzovala vplyvy pandémie aj Národná banka Slovenska vo svojej Správe o finančnej stabilite⁴⁵. Odvetvie umenie, zábava a rekreácia boli najviac zasiahnutým odvetvím hospodárstva – tržby za marec v odvetví medziročne poklesli o 73 %, aprílové tržby až o 88 %.

Limitáciou pri dostupných údajoch bola aj časová dostupnosť dát – vzhľadom na čas zberu dát, ich základné spracovanie a časovú náročnosť následnej analýzy sa výsledky zverejňujú s časovým posunom – v roku 2020 boli k dispozícii dáta za rok 2017. O vplyvoch pandémie sa zo satelitného účtu dozvieme až s relatívne veľkým oneskorením – dáta za prvý rok pandémie 2020 budú k dispozícii na konci roka 2022.

Otázkou dňa sa stal aj počet ľudí pracujúcich v kultúre a kreatívnom priemysle. Ako je uvedené v kapitole o štatúte umelca/umelkyne, zamestnanosť v kultúre je veľmi komplikovaná a vyčíslenie počtu ľudí pracujúcich v kultúre a kreatívnom priemysle je vždy iba odhadované. Vyčíslenie komplikuje neštandardná, resp. zmiešaná povaha kontraktov, problém rozlíšenia kultúrnych aktivít v niektorých sektoroch, ako aj skutočnosť, že časť sektora sa pohybuje v tieňovej ekonomike. Okrem toho sem patria tzv. podporné služby pre oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu, čo sú odvetvia mimo sektora, ktoré sú všeobecného charakteru, ale môžu do určitej miery poskytovať služby kultúrno-kreatívneho charakteru. Patria tam niektoré administratívne služby (napr. rozdeľovanie grantov aj pre oblasť kultúry a umenia), služby verejnej správy (napr. štatistické služby, ktoré súvisia s kultúrou), činnosti ostatných neziskových inštitúcií (napr. organizácie venujúce sa menšinám, ktoré sa môžu podieľať aj na kultúrnych službách).

Pri odhade počtu pracujúcich sa pomocou medzinárodnej klasifikácie zamestnaní ISCO (*International Standard Classification of Occupations*) identifikujú povolania, ktoré majú kultúrno-kreatívnu povahu. Na počet ľudí pracujúcich v kultúre a kreatívnom priemysle sa tak môžeme pozrieť z pohľadu týchto dvoch perspektív:

- + všetci ľudia, ktorí pracujú v subjekte pôsobiacom v oblasti hospodárstva kultúry a kreatívneho priemyslu (napr. počet všetkých zamestnancov/kýň konkrétneho divadla, aj účtovníci/čky a údržbári/ky);
- + ľudia, ktorí majú kultúrno-kreatívne povolania, či už pracujú v oblasti hospodárstva kultúry a kreatívneho priemyslu (napr. hráč/hráčka na husle vo filharmonickom orchestri), alebo mimo oblasti hospodárstva kultúry a kreatívneho priemyslu (napr. dizajnér/dizajnérka v automobilovom priemysle).

Kombinácia týchto perspektív prináša maticu rozličných pohľadov na počet zamestnaní v kultúre a kreatívnom priemysle. Vzniká interval 40- až 66-tisíc zamestnaní podľa toho, či sa zväží aj povaha povolania. Pri započítavaní ďalších takmer 155-tisíc zamestnaní z podporných služieb pre kultúru a kreatívny priemysel musíme byť veľmi opatrní – s kultúrou a kreatívnym priemyslom často súvisia iba veľmi okrajovo. Ako môžeme vidieť, len veľmi malá časť z nich má povolanie kultúrno-kreatívneho charakteru (**Tabuľka 4**).

⁴⁴ DOŠEKOVÁ, Z., SVORENČÍK, A. The COVID-19 pandemic and the cultural policy response in Slovakia. 2021. In: SALVADOR, E., NAVARETTE, T., SRAKAR, A. (Eds). Cultural Industries and the COVID-19 Pandemic. A European Focus. Routledge, London. 2021.

⁴⁵ NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA. 2020. Správa o finančnej stabilite. Máj 2020. Dostupné z: https://nbs.sk/_img/documents/zakInbs/publik/sfs/protected/sfs_052020.pdf.

Tabuľka 4 Počet zamestnaní v kultúrnom a kreatívnom priemysle

		Odvetvie hospodárstva, v ktorom sa povolanie vykonáva (NACE)		
		Kultúrny a kreatívny priemysel	Podporné služby pre odvetvia kultúry a kreatívneho priemyslu	Ostatné odvetvia
Kultúrno-kreatívna povaha povolania (ISCO)	Všetky povolania	65 838	154 658	-
	Iba kultúrno-kreatívne povolania	26 932	1 431	11 772

Zdroj: Satelitný účet KKP, 2017

V snahe získať čo najaktuálnejšie dáta Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (MK SR) v novembri 2020 spustilo vlastný zber dát o vplyvoch koronakrízy na sektor kultúry a kreatívneho priemyslu⁴⁶. Zberu sa zúčastnilo vyše 7-tisíc subjektov. Výpadky v príjmoch 50 % a viac oproti roku 2019 (či už z dôvodov nutnosti zatvorenia prevádzky, alebo výrazného poklesu dopytu) hlásilo 79 % právnických osôb, 71 % fyzických osôb a 74 % neziskových organizácií a združení pôsobiacich v kultúre a kreatívnom priemysle. Pri interpretácii tohto čísla však treba mať na pamäti, že dotazníkového prieskumu sa zúčastnili zrejme najmä subjekty, ktoré pandémia ovplyvnila výraznejšie, napríklad zo sektora živých podujatí.

Nastavovanie podpory pre kultúru a kreatívny priemysel

Ministerstvu kultúry chýbala skúsenosť s takouto pomocou, dostatočné personálne zabezpečenie a náročná bola aj identifikácia toho, kto sú a kto nie sú aktéri a aktérky kultúrno-kreatívneho sektora. Čo však bolo kľúčové, ministerstvu chýbal legislatívny rámec na poskytovanie „covidovej pomoci“. Vo všetkých susedných krajinách bola dotačná pomoc, aj tá zameraná špecificky na aktérov a aktérky kultúry a kreatívneho priemyslu, realizovaná na tých ministerstvách, ktoré sa venujú podpore podnikania (napr. v Česku to bolo Ministerstvo priemyslu a obchodu Českej republiky).

Pri nastavovaní podpory MK SR flexibilne reagovalo takými legislatívnymi zmenami, ktoré mohli bezprostredne priniesť benefity subjektom v kultúre a kreatívnom priemysle. Organizátori a organizátorky dostali možnosť predĺžiť platnosť predaných vstupeniek a v prípade zrušenia plánovaného podujatia odstúpiť od zmlúv bez pokút. Umelci – autori a interpreti – boli oslobodení od povinnosti platiť príspevky 2 % autorského honoráru umeleckým fondom. Flexibilne reagovali aj dotačné fondy, ktoré upravili podmienky pre poberateľov dotácií tak, aby mohli realizovať projekty s oneskorením, resp. ich zrušiť bez toho, aby im prepadli už vynaložené náklady.

Čo sa týka finančnej podpory, snahou ministerstva bolo zabezpečiť, aby pri plošne poskytovanej pomoci boli v čo najväčšej miere zahŕňaní/é aj aktéri a aktérky kultúry a kreatívneho priemyslu. Finančnú pomoc ako prvú a v najväčšej miere spustilo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, a to formou podpory zamestnávateľov/kýň na udržanie zamestnancov/kýň. Pomoc bola tiež poskytovaná niektorým fyzickým osobám podnikateľom a podnikateľkám. Avšak pri prvom nastavení pomoci boli z oprávnených žiadateľov/žiadateľiek vylúčení tí/tie, ktorí/é v prípade príjmov zo svojej podnikateľskej činnosti mali súbežne aj príjem od zamestnávateľa/ky. Táto situácia bola pre aktérov a aktérky v kultúre a kreatívnom priemysle nepriaznivá, pretože u nich v praxi často dochádza ku kombinácii príjmov zo závislej a nezávislej činnosti. Podľa údajov z daňových priznaní sa táto situácia týkala takmer polovice podnikateľov a podnikateľiek fyzických osôb v kultúre a kreatívnom priemysle, ktorí/é rôzne kombinovali príjmy z prác na dohodu, pracovných úväzkov, autorských zmlúv, živnosti a pod. Až po intenzívnych rokovaníach medzi ministerstvami bola pri úprave výziev táto podmienka upravená a finančnú podporu mohli žiadať aj tí, ktorí mali súbežný príjem zo závislej činnosti. Od marca 2020 do februára 2022 bolo z tejto pomoci pre aktérov a aktérky kultúry a kreatívneho priemyslu vyplatených spolu takmer 66 mil. eur. Celkovo táto pomoc pre kultúru a kreatívny priemysel predstavovala spolu 2,66 % poskytnutej pomoci pre celé hospodárstvo.

⁴⁶ INŠTITÚT KULTÚRNEJ POLITIKY MINISTERSTVA KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Kultúra a kreatívny priemysel po šiestich mesiacoch pandémie: Vyhodnotenie formulára. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2020/10/Sprava-formular-KKP-zber-dat-20201120-MB-ZD.pdf>.

Subjekty kultúry a kreatívneho priemyslu mohli čerpať pomoc aj z ďalšieho plošného nástroja, ktorý administrovalo Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky vo forme dotácií na nájomnom. Na základe intervencií ministerstva kultúry boli medzi žiadateľov a žiadateľky zahrnuté aj subjekty neziskového sektora.

Na začiatku pandémie neexistoval právny základ, ktorý by umožňoval samotnému ministerstvu kultúry poskytovať finančnú podporu pre aktérov a aktérky kultúry a kreatívneho priemyslu s cieľom odstraňovania nežiaducich dôsledkov pandémie covid-19. Preto v čase prípravy legislatívnych zmien ministerstvo využilo infraštruktúru zriadených dotačných fondov a zabezpečilo finančné prostriedky na nové výzvy, špecificky cielené na pomoc v kontexte pandémie covid-19. Prostredníctvom mimoriadnych výziev na tvorivé štipendiá pre jednotlivcov/kyne prostredníctvom Fondu na podporu umenia a Fondu na podporu kultúry národnostných menšín sa v druhom polroku 2020 poskytla podpora vo výške 10,1 mil. eur. Audiovizuálny fond vyhlásil mimoriadnu výzvu na zabezpečenie programu, návštevnosti a prevádzky kinosál v Slovenskej republike, kde sa rozdelilo takmer 540-tisíc eur, a tiež na podporu distribúcie audiovizuálnych diel, kde podpora dosiahla vyše 600-tisíc eur.

MK SR sa podieľalo aj na rokovaníach o nastavení dotačnej výzvy Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky pre mikro, malé a stredné podniky pôsobiace v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu, kde poskytnutá pomoc dosiahla 7,6 mil. eur.

Dôležitým momentom bola zmena legislatívy, ktorá umožňovala ministerstvu kultúry poskytovať dotácie s cieľom znižovania negatívnych vplyvov krízovej situácie vo vlastnej pôsobnosti. Následne ministerstvo pripravilo viaceré špecifické „covidové výzvy“: 1. pomoc pre technické podporné profesie (napr. zvukárov, kameramanov a pod.) so súbehom príjmov, ktoré vypadli z prvého kola plošnej pomoci (podpora vyše 860-tisíc eur), 2. dotácie pre neziskové organizácie pôsobiace v kultúre (5,9 mil. eur), 3. dotácie pre fyzické osoby – profesionálov a profesionálky pôsobiacich/e v kultúre a kreatívnom priemysle (3,4 mil. eur), a napokon 4. dotácie pre jednoosobové s. r. o. pôsobiace v kultúre a kreatívnom priemysle (15,7 mil. eur). Pozitívom, ktoré bude mať dlhotrvajúci efekt, je skutočnosť, že nové „covidové dotačné výzvy“ priniesli zníženie administratívnej záťaže pre žiadateľov a elektronizáciu procesu žiadostí.

Sprístupňovanie kultúry obyvateľom v čase pandemických opatrení

Zákazom hromadných akcií a uzatvorením kultúrnych inštitúcií došlo k razantnému obmedzeniu poskytovania kultúrnych služieb. Na základe dát zo štatistického zisťovania KULT za roky 2016 až 2018 sa mesačne zrušilo v priemere 28-tisíc kultúrnych podujatí pre 1,8 mil. návštevníkov a návštevníčok.

Jedinou dostupnou platformou pre ponuku kultúrnych služieb sa stal online priestor. V prvých týždňoch pandémie online prezentácia kultúry a umenia ľudí zaujala. V oblasti prezentácie kultúrneho dedičstva malo Slovensko výhodu v tom, že s posledným obdobím prebehli viaceré národné projekty zamerané na jeho digitalizáciu. Výsledkom je pomerne veľký rozsah zdigitalizovaných zbierkových predmetov kultúrneho dedičstva, slabšou stránkou však boli spôsoby sprístupňovania a prezentovania digitálneho obsahu. Niektoré zriadené organizácie boli dostatočne pripravené a vedeli bezprostredne poskytnúť kvalitný digitálny obsah – napr. Slovenská národná galéria, ktorá ponúka platformu webumenia.sk, kde bolo v čase začiatku pandémie sprístupnených vyše 166-tisíc výtvarných diel zo zbierkových fondov 17 galérií zo Slovenska aj z Českej republiky. Viaceré pamäťové a fondové inštitúcie zareagovali promptne a ponúkali prezentácie zbierkových predmetov v rozličnej forme prostredníctvom svojich webových stránok a sociálnych sietí.

Slovenská filharmónia v Bratislave už vyše desať rokov realizuje videonahrávky svojich koncertov, ktoré ponúka vo forme video-on-demand na stránke stream.filharmonia.sk. Slovenská filharmónia tak mala k dispozícii bohatý videoarchív koncertov všetkých svojich umeleckých telies, organové koncerty, koncerty pre deti a mládež, koncerty z festivalu Bratislavské hudobné slávnosti a pod., ktoré mohla ponúknuť zadarmo všetkým záujemcom.

V prvých mesiacoch pandémie vytvorilo Národné osvetové centrum platformu navstevnik.online. Zriadené scénické inštitúcie tak dostali priestor pre prezentáciu archívnych nahrávok aj live-streaming svojich predstavení. Do projektu sa zapojilo 13 scénických kultúrnych inštitúcií, a to nielen zriadené divadlá ministerstva kultúry, ale aj inštitúcie zriadené samosprávou. Niektoré z ponúkaných obsahov boli spoplatnené, táto platforma tak predstavovala aj určitý zdroj príjmu kultúrnych organizácií v čase, keď došlo k ich úplnému výpadku.

Štatistické údaje o celkovom počte online divadelných predstavení za roky 2020 a 2021 hovoria o tom, že ponuka počtu premiérových aj reprízových predstavení sa medziročne zvýšila, počet divákov však poklesol (**Tabuľka 5**). Väčšinu návštevníkov a návštevníčok tvoria neplatiaci/e návštevníci/čky, aj keď počet platiacich medziročne narástol.

Tabuľka 5 Ponuka online divadelných predstavení

	2020	2021
počet online premiér	65	74
počet online repríz	534	576
počet online návštevníkov a návštevníčok spolu	225 784	83 976
podiel platiacich návštevníkov a návštevníčok	13 %	25 %

Zdroj: KULT(MK SR)-12-01

Rozhlas a televízia Slovenska

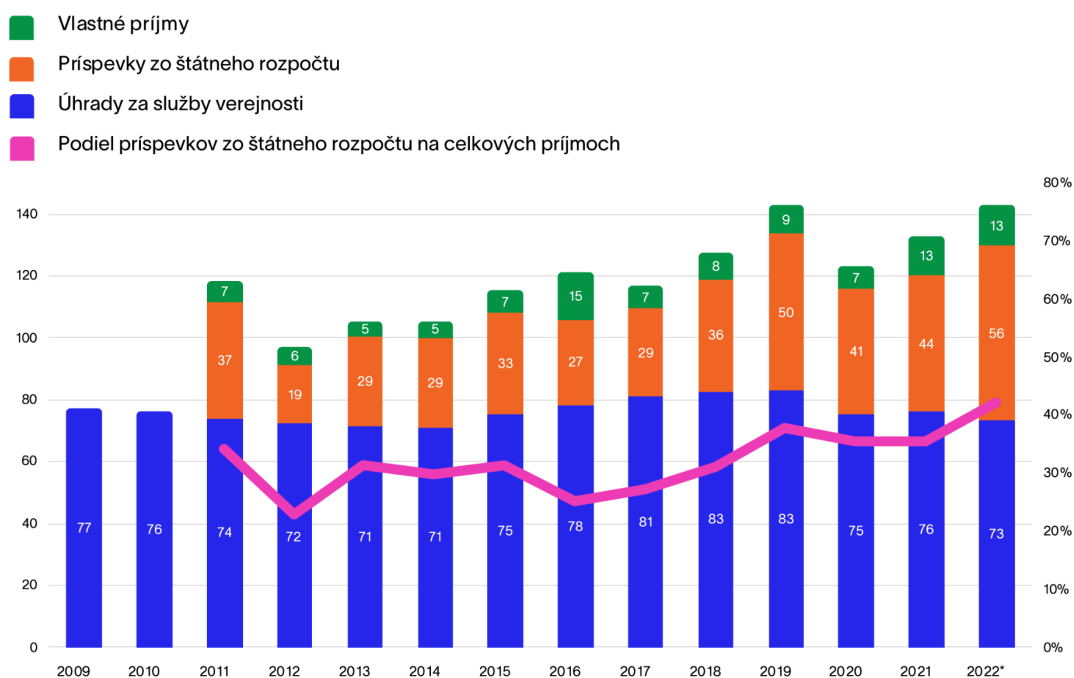
Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS) je zodpovedná za verejnoprávne rozhlasové a televízne vysielanie na Slovensku.⁴⁷ Jej verejnoprávnym záujmom a poslaním je poskytovať kvalitný a rozmanitý mediálny obsah verejnosti a aj takýmto spôsobom posilňovať demokraciu, sociálnu súdržnosť a vzájomné medziludské porozumenie naprieč Slovenskom. Na to, aby to dokázala, je nevyhnutná jej finančná a politická nezávislosť.

Sloboda médií a ich nezávislosť od politickej moci je jeden zo základných pilierov demokracie. Spôsob financovania a inštitucionálne zriadenie verejnoprávných médií by im malo túto slobodu a nezávislosť umožňovať dlhodobou stabilným zdrojom príjmov a oddelením riadenia RTVS od politickej moci⁴⁸.

Finančná nezávislosť a stabilita

Rozpočet RTVS (Graf 7) je tvorený z troch zdrojov: a) úhrady za služby verejnosti, b) príspevky zo štátneho rozpočtu, c) vlastné príjmy (najmä z reklamy).

Graf 7 Štruktúra príjmov RTVS (ľavá os, mil. eur) a podiel príspevkov zo štátneho rozpočtu (pravá os, %)

Zdroj: RTVS, IKP

Poznámka: Údaje za roky 2009 až 2021 sú skutočné príjmy, údaje za rok 2022 sú predpokladané príjmy na základe rozpočtu.

⁴⁷ Zákon č. 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

⁴⁸ COUNCIL OF EUROPE. 2022. Recommendation CM/Rec (2022)11 of the Committee of Ministers to member States on principles for media and communication governance. Dostupné z: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680a61712;

COUNCIL OF EUROPE. 2004. Recommendation 1641 (2004) Public service broadcasting. In: Recommendations and resolutions adopted by the Parliamentary Assembly of the Council of Europe in the field of media and information society. 2016. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16806461f9>;

Recommendation 1878 (2009) The funding of public service broadcasting. 2009. In: Recommendations and resolutions adopted by the Parliamentary Assembly of the Council of Europe in the field of media and information society. 2016. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16806461f9>;

Recommendation No. R (96) 10 of the Committee of Ministers to member states on the guarantee of the independence of public service broadcasting. Dostupné z: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168050c770>.

Problematické body v terajšom stave riadenia a financovania RTVS

- + **V čase sa RTVS stáva čoraz závislejšou od negarantovaných príspevkov zo štátneho rozpočtu** (Graf 1). RTVS je dotovaná príspevkom zo štátneho rozpočtu, keďže na rozdiel od komerčných vysielateľov tvorí programy vo verejnom záujme. Minimálna výška príspevku zo štátneho rozpočtu je síce stanovená na úrovni 15 mil. eur, no na stabilizáciu príjmov RTVS v čase je pri súčasnom modeli financovania potrebné, aby boli príspevky zo štátneho rozpočtu vyššie ako táto minimálna hranica. Príspevky preto výrazne prevýšili túto minimálnu hranicu až na úroveň 41 až 50 mil. eur ročne v posledných troch rokoch. Podiel príspevku zo štátneho rozpočtu na celkových príjmoch RTVS v čase narastá a v roku 2022 sa dokonca očakáva príspevok na úrovni 40 % jej celkových príjmov v hodnote 56 mil. eur.
- + **Finančná stabilita RTVS závisí od politických rozhodnutí.** Keďže stanovená minimálna výška príspevku nie je dostatočne vysoká, finančná stabilita RTVS závisí od každoročného politického rozhodnutia poskytnúť vyšší príspevok zo štátneho rozpočtu. V dôsledku tohto vzťahu je pre RTVS finančne nevýhodné riskovať zlé vzťahy s predstaviteľmi politickej moci a jej finančná nezávislosť je tak našttrbená.
- + **Príjmy z úhrad za služby verejnosti sa stávajú čím ďalej, tým menšou časťou celkových príjmov RTVS** (Graf 1). Úhrady za služby verejnosti sú hlavná časť príjmov RTVS – v rokoch 2011 až 2021 tvorili v priemere 65 % jej celkových príjmov. V rokoch 2019 až 2021 však v priemere tvorili iba 59 %, čo je oproti priemerným 68 % z rokov 2011 až 2013 významný rozdiel. Od roku 2020 je väčšina dôchodcov oslobodená od platenia úhrad za služby verejnosti⁴⁹, čo znížilo výšku tohto príjmu v roku 2020 oproti roku 2019 o 8 mil. eur. Negatívny vplyv tejto zmeny na príjmy z úhrad za služby pretrváva dodnes.
- + **Príjem RTVS nikdy nebol upravený na základe inflácie.** Výška výberu úhrad za služby síce mala pred rokom 2020 stúpajúci trend, no stanovená suma poplatku nebola od roku 2003 valorizovaná na základe inflácie a ostala na úrovni 4,64 eura na domácnosť. Príjmy zo štátneho rozpočtu boli v čase navyšované, ale nie automaticky na základe mechanizmu kopírujúceho vývoj inflácie.
- + **Verejnoprávne vysielanie je v Európe zvyčajne financované práve jedným z dvoch spôsobov financovania – úhradami za služby verejnosti alebo garantovanými príspevkami od štátu. Slovensko doteraz kombinovalo nevýhody oboch modelov.** Na Slovensku sa doteraz oba tieto spôsoby financovania do veľkej miery kombinovali, čo je veľmi netradičný model, keďže ho využívajú iba štyri ďalšie krajiny v rámci Európskej vysielacej únie (EBU). Úhrady za služby verejnosti ani štátny príspevok dnes na Slovensku nezabezpečujú finančnú stabilitu a nezávislosť, pretože neexistuje automatický spôsob valorizácie výšky úhrad za služby verejnosti a výška štátneho príspevku nie je garantovaná zákonom v dostatočnej výške, ale je každoročne dofinancovaná na základe politického rozhodnutia.
- + **V zahraničí majú verejnoprávne médiá v priemere výrazne vyššie vlastné príjmy ako RTVS.** RTVS zarobila z reklamy, prenájmu a iných komerčných aktivít za roky 2019 až 2021 v priemere 6,5 % z celkových príjmov. V rámci krajín EBU je tento zdroj výraznejší – v priemere až 17,4 % príjmov tvorí reklama a iné komerčné aktivity⁵⁰.
- + **Vlastné príjmy RTVS sú tvorené najmä reklamou, pričom tieto príjmy obmedzuje limit reklamy na 0,5 % vysielacieho času v televízii a 3 % v rozhlase.** Za posledných päť rokov tvorí reklama v priemere 80 % vlastných príjmov RTVS. Zvyšných 20 % vlastných príjmov RTVS tvoria vlastné príjmy z poplatkov za služby, hudobných pozdravov, z podnikania a vlastníctva majetku, prenájmu majetku a iných finančných operácií.
- + **Potrebné vyhodnotiť reálnu potrebu výdavkov pre zabezpečenie všetkých mediálnych služieb.** Aj v súvislosti s povinnosťami, ktoré ukladá RTVS nová legislatíva, ako je zákon o mediálnych službách (napr. postupný nárast podielu programov s multimodálnym prístupom až po takmer všetky vysielané programy, nárast objemu vysielania pre národnostné menšiny a etnické skupiny žijúce na území SR).

⁴⁹ Zákon č. 340/2012 Z. z o úhrade za služby verejnosti poskytované Rozhlasom a televíziou Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

⁵⁰ EUROPEAN BROADCASTING UNION (EBU). Funding of Public Service Media. 2022. Dostupné z: https://www.ebu.ch/files/live/sites/ebu/files/Publications/MIS/login_only/funding/EBU-MIS-Funding_of_PSM_2021_Public.pdf.

Alternatívne modely

Každé z alternatívnych riešení, ktoré ponúka stabilný a nezávislý spôsob financovania, má svoje výhody a nevýhody (Tabuľka 6). Existuje niekoľko možností, ako dosiahnuť finančnú stabilitu a nezávislosť RTVS, ktoré boli načrtnuté už v Revízii výdavkov na kultúru⁵¹. MK SR sa v revízii zároveň zaviazalo navrhnúť udržateľný model financovania RTVS využitím možných alternatív. V Tabuľke 11 je uvedený súčasný model financovania RTVS a tri alternatívne modely, ktoré ponúkajú nezávislosť a stabilitu RTVS. Pre názornosť obsahuje každý model vyčíslenie jednotlivých parametrov, za predpokladu udržania výšky príjmov RTVS na súčasnej úrovni.

Tabuľka 6 Alternatívne modely financovania RTVS

	Výška úhrad za služby	Reklama – televízia	Reklama – rozhlas	Štátny rozpočet
Model 0 status quo	4,64 eur ⁵²	0,5 % vysielacieho času	3 % vysielacieho času	minimálne 15 mil. eur
Model 1 úprava statusu quo	0,45 % priemernej mzdy (5,82 eur za r. 2022)	1,5 % vysielacieho času	5 % vysielacieho času	presne 15 mil. eur
Model 2 úhrady za služby	0,575 % priemernej mzdy (7,43 eur za r. 2022)	0,5 % vysielacieho času	3 % vysielacieho času	0 eur
Model 3 štátny rozpočet	0 eur	0,5 % vysielacieho času	3 % vysielacieho času	0,125 % z HDP (121,4 mil. eur za r. 2021)

Zdroj: IKP

Model 1: RTVS môže byť financovaná primárne z úhrad za služby verejnosti po ich napojení na výšku priemernej mzdy, no zároveň spolufinancovaná stabilnými a vopred stanovenými príspevkami od štátu, ako aj zvýšenými príjmami z reklamy. Pri tomto modeli by bolo potrebné upraviť spôsob výpočtu úhrad za služby verejnosti ich prepojením s priemernou mzdou na Slovensku. Na pokrytie výdavkov RTVS by bolo vhodné nastaviť úhrady za služby na úroveň 0,45 % priemernej mzdy (5,82 eur⁵³). Bez tohto nastavenia by domácnosti prispievali v reálnej hodnote stále nižšou čiastkou svojho príjmu⁵⁴. Vďaka pevne stanovenej hodnote príspevku zo štátneho rozpočtu na úrovni 15 mil. eur, ako aj vďaka zvýšeniu pomeru reklamy na vysielacom čase je pri tomto modeli možné zachovanie relatívne nízkej hodnoty úhrad za služby verejnosti.

Model 2: Zachovať reklamu na súčasnej úrovni a znížiť záťaž financovania RTVS na štátny rozpočet je možné pri navýšení úhrad za služby na 0,575 % z priemernej mzdy (7,43 eur⁵⁵), keď by úplne odpadla potreba subvencie RTVS zo štátneho rozpočtu a nebolo by nutné ani zvýšiť podiel reklamy na vysielacom čase. Tento model by zabezpečil úplné odpojenie financovania RTVS od štátu, zatiaľ čo by sa zachovala nízka miera reklamy, vďaka čomu by si RTVS udržala konkurenčnú výhodu. Výška poplatku na úrovni 7,43 eur je zároveň stále nižšia oproti priemeru krajín EBU (9,08 eur), čím sa pri tomto zvýšení naďalej zohľadňuje nižšia ekonomická sila slovenských domácností oproti zahraničiu. Pri tomto modeli je však obzvlášť dôležité dbať na zvyšovanie kvality výstupov RTVS, keďže občania a občianky sú ochotnejší/ie platiť vyššie úhrady za služby, pokiaľ je aj „výkon médií“ vysoký.

Model 3: Poslednou alternatívou je prejsť na systematický spôsob financovania zo štátneho rozpočtu bez využitia úhrad za služby verejnosti, keď by bol príspevok zo štátneho rozpočtu pevne stanovený ako podiel z HDP. Pri stanovení príspevku zo štátneho

⁵¹ INŠTITÚT KULTÚRNEJ POLITIKY MINISTERSTVA KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY (pozn. č. 13).

⁵² Bez akéhokoľvek systému automatickej valorizácie.

⁵³ Vypočítané na základe odhadov priemernej mzdy za rok 2022. Výška poplatku by bola určená na základe údajov priemernej mzdy v hospodárstve za predošlý rok a bola by platná od apríla do marca nasledujúceho roka (napr. od apríla 2023 do marca 2024 by bola účinná výška na základe priemernej mzdy za rok 2022 – 5,82 eur. Výška poplatku sa tiež môže určovať po dlhších časových obdobiach, ako napr. každé 3 – 4 roky, čo by zjednodušilo rozpočtovanie a zlepšilo politickú priechodnosť tohto návrhu.

⁵⁴ V roku 2009 tvorili úhrady za služby vo výške 4,64 eur približne 0,62 % priemernej mzdy (ktorá bola 745 eur). V roku 2021 to bolo iba 0,36 %.

⁵⁵ V roku 2012 tvorili úhrady za služby vo výške 4,64 eur približne 0,576 % priemernej mzdy (ktorá bola 805 eur). Pri tomto návrhu ide teda o návrat k rovnakému pomeru voči priemernej mzde, ako to bolo v roku 2012. Výška poplatku je vypočítaná na základe odhadov priemernej mzdy za rok 2022.

rozpočtu na úroveň 0,125 % HDP sa popri súčasných vlastných príjmoch zabezpečí dostatočne vysoký objem financií pre RTVS na jej fungovanie a budúci rast spolu s rastom ekonomiky. Výška príspevku na úrovni 0,125 % HDP by činila 121,4 mil. eur na základe údajov o HDP Slovenska za rok 2021, čo by bola v tomto prípade výška príspevku na nasledujúci rok. Táto suma je miernym navýšením kombinovaných príjmov RTVS z úhrad za služby a zo štátneho príspevku z rokov 2020 (116 mil. eur) a 2021 (120 mil. eur). Zároveň by sa pri tomto modeli znížili transakčné náklady RTVS na občanov a občianky, ktoré sú v ostatných modeloch spojené s procesom výberu úhrad za služby a nebolo by treba zvyšovať podiel reklamy na vysielačom čase. Zníženie transakčných nákladov z výberu úhrad za služby sa však dá dosiahnuť aj zmenou spôsobu tohto výberu, nielen uplatnením tohto modelu. Tiež pri tomto modeli nejde o odbremenenie občanov a občianok od nákladov na RTVS, keďže financovaním RTVS zo štátneho rozpočtu dôjde k financovaniu prostredníctvom príjmov z daní platených občanmi a občiankami, čím dôjde k strate priamej protihodnoty za odovzdané finančné prostriedky štátu.

Inštitucionálna nezávislosť

Vzhľadom na priamu voľbu generálneho riaditeľa a Rady RTVS Národnou radou Slovenskej republiky nemožno RTVS považovať za inštitucionálne nezávislé verejnoprávne médium. Inštitucionálna nezávislosť verejnoprávnych médií spočíva v obmedzovaní vplyvu politickej moci na autonómiu a rozhodovaciu právomoc týchto médií. Priama voľba generálneho riaditeľa a Rady RTVS poslancami NR SR či obmedzené právomoci Rady RTVS na kontrolu generálneho riaditeľa sú hlavné nedostatky inštitucionálneho zriadenia RTVS, ktoré bránia jej nezávislosti.

Spôsob voľby generálneho riaditeľa a vnútorné vzťahy orgánov RTVS sú v porovnaní s inými európskymi verejnoprávnymi médiami veľmi netradičné a v otázkach nezávislosti a vyvažujúcej kontroly nedostačujúce. V zahraničí zodpovedá za voľbu a kontrolu generálneho riaditeľa verejnoprávnych médií najčastejšie správna rada daného média. Členovia správnej rady sú spravidla aspoň sčasti volení parlamentom alebo iným orgánom verejnej moci, prípadne pozostávajú zo zástupcov a zástupkýň združení a zväzov reprezentujúcich rôzne záujmové skupiny v krajine (tu ide o tzv. divácke rady). Okrem generálneho riaditeľa a správnej rady majú verejnoprávne médiá aj tretí orgán, ktorý plní kontrolnú funkciu nad konaním generálneho riaditeľa a správnej rady – takýto orgán v RTVS momentálne neexistuje. Priamy vplyv politických predstaviteľov/predstavieliek na personálne obsadenie v najvyšších orgánoch verejnoprávnych médií býva teda v Európe značne obmedzenejší ako v RTVS.

Výberový proces generálneho riaditeľa RTVS, ako aj ostatné vnútorné vzťahy orgánov by sa mali nastaviť tak, aby boli dodržané princípy transparentnosti, apolitickosti a kvality. Transparentnosť má zabezpečiť verejnú kontrolovateľnosť kandidátov na generálneho riaditeľa a na členov Správnej rady RTVS, ich projektov a rozhodnutí počas výkonu funkcie. Apolitickosť spočíva v oddialení procesu voľby od NR SR presunutím kompetencie voliť generálneho riaditeľa na Správnu radu RTVS. Kvalita sa dá dosiahnuť pluralistickým, otvoreným a odborným spôsobom výberu členov správnej rady a generálneho riaditeľa na základe vopred stanovených kvalitatívnych kritérií.

Nový model inštitucionálneho zriadenia RTVS by mal zabezpečiť rozdelenie vnútorných procesov medzi orgánmi RTVS v súlade s vopred stanovenými rámcami na základe skúseností v zahraničí (Tabuľka 7). V tejto časti je uvedený základný rámec rozdelenia kompetencií a vnútorných vzťahov RTVS, konečné delenie sa však môže vzhľadom na zvolený inštitucionálny model líšiť. Do koncepcie konečnej podoby delenia kompetencií a vnútorných vzťahov RTVS zabezpečí MK SR široké zapojenie odborníkov na rozhlas, televíziu a médiá.

Kompetencia voľby generálneho riaditeľa musí prejsť z NR SR pod Správnu radu RTVS a politický proces voľby by sa zachoval pri zostavovaní správnej rady, no na základe nominácií odbornej verejnosti. Správna rada má byť orgánom, ktorý zabezpečí dosah politickej kontroly nad hospodárením a riadnym chodom RTVS, avšak politický dosah by od výkonného riadenia a možnosti ovplyvňovania programu zostal vzdialený. Správna rada by schvaľovala rozpočet, výročné správy a rozhodnutia o hospodárení či nakladaní s majetkom, čím si politická moc ponechá kontrolnú právomoc nad používaním verejných prostriedkov.

Zároveň je potrebné zaviesť kontrolný orgán RTVS, ktorý bude od politického vplyvu, ako aj od správnej rady úplne nezávislý, čím sa zabezpečí vyššia miera ich objektivity. Členovia/členky kontrolného orgánu

by mali byť volení/é nezávisle od politickej moci či iných orgánov RTVS. Kontrolný orgán by zverejšoval stanoviská k činnostiam a rozhodnutiam generálneho riaditeľa a správnej rady.

Generálny/a riaditeľ/ka ako výkonná zložka RTVS zabezpečí riadny chod inštitúcie, tvorbu a koncepciu programu, personálne obsadenie výkonnej rady, vyhodnocovanie výsledkových ukazovateľov a napĺňanie cieľov. Zodpovedať sa bude Správnej rade RTVS a bude povinný/á vyjadriť sa k nesúhlasným stanoviskám kontrolného orgánu. Toto inštitucionálne zriadenie vytvorí vnútorný kontrolný mechanizmus činnosti RTVS, ktorý nebude politicky zneužívaný.

Tabuľka 7 Rámčovanie kompetencií orgánov RTVS

Druh činnosti	Činnosť	Kompetentný orgán
Voľba orgánov RTVS	Voľba generálneho riaditeľa/riaditeľky	Správna rada RTVS
	Voľba Správnej rady RTVS	Politický proces
	Voľba kontrolného orgánu RTVS	Externý, apolitický proces výberu
Hospodárenie RTVS	Predkladanie rozpočtu	Generálny riaditeľ/riaditeľka RTVS
	Schvaľovanie rozpočtu	Správna rada RTVS
	Stanoviská k rozpočtu	Kontrolný orgán RTVS
Výkon RTVS	Koncepcia a tvorba programu	Generálny riaditeľ/riaditeľka RTVS (na základe kritérií MK SR)
	Stanoviská k programu	Kontrolný orgán RTVS
	Ľudské zdroje RTVS	Generálny riaditeľ/riaditeľka RTVS

Zdroj: IKP

Pri koncepcii konečnej podoby modelu inštitucionálneho zriadenia RTVS je vhodné inšpirovať sa odporúčaniami vyplývajúcimi zo zahraničnej praxe, ako aj minulými diskusiami MK SR s odborníkmi a odborníčkami (Tabuľka 8). Funkčné obdobie orgánov RTVS je zvyčajne 4 až 6 rokov s obmedzením voliteľnosti na maximálne 2 funkčné obdobia. Počet členov správnej rady sa v závislosti od spôsobu ich výberu môže pohybovať od 7 do 15 členov. Pre kontrolný orgán to môže byť 3 až 15 členov, tiež v závislosti od spôsobu ich výberu a zároveň od konkrétneho rozsahu ich kompetencií. Odvolateľnosť generálneho riaditeľa by z NR SR malo spolu s voľbou prejsť na správnu radu, ktorá by však nemala byť odvolateľná v celku okrem odvolateľnosti členov rady v prípade, ak prestane daný člen spĺňať zákonné podmienky voliteľnosti do správnej rady. Generálny riaditeľ by mal dostávať plat v konkurencieschopnej výške vzhľadom na svoju pozíciu. Členovia správnej rady a kontrolného orgánu by mali byť finančne kompenzovaní vo výške podielu priemernej mzdy nižšom ako priemerná mzda samotná, napríklad 50 %.

Tabuľka 8 Odporúčania pri zriaďovaní vnútorných orgánov RTVS

Kritérium	Orgán	Odporúčania
Funkčné obdobie	Generálny riaditeľ/riaditeľka	4 až 6 rokov; max. 2 funkčné obdobia
	Správna rada	4 až 6 rokov; max. 2 funkčné obdobia
	Kontrolný orgán	4 až 6 rokov; max. 2 funkčné obdobia
Počet členov/členiek	Správna rada	7 až 15 členov
	Kontrolný orgán	3 až 15 členov
Odvolateľnosť	Generálny riaditeľ/riaditeľka	Správnu radou
	Správna rada	Nie je
Plat	Generálny riaditeľ/riaditeľka	Konkurenčný plat
	Správna rada	Podiel priemernej mzdy
	Kontrolný orgán	Podiel priemernej mzdy

Zdroj: IKP

Meranie kvality v RTVS

Pre rozvoj kvality služieb RTVS je vhodné rozvíť súčasné ciele a hodnotenia napĺňania poslania RTVS ako verejnoprávneho média, aby bolo možné jej činnosť čo najlepšie vyhodnocovať.

Jeden spôsob, ako merať kvalitu a výkon RTVS, je vykonávať to cez stanovené ukazovatele výkonu uvedené v zmluve so štátom, ktoré je RTVS povinná za dané obdobie dodržať. V súčasnosti sa na základe zmluvy so štátom hodnotí členenie programov podľa typu a minimálnej minutáže (**Tabuľka 9**). Tiež sa všeobecne hodnotí hospodárnosť RTVS. V zmluve so štátom však chýbajú benchmarky, oproti ktorým by boli výsledky porovnávané, ako aj mnohé ukazovatele týkajúce sa verejnoprospešnej činnosti ako neustrannosť, náučné programy pre deti, spravodajstvo znevýhodnených skupín a pod.

Tabuľka 9 Ukazovatele na základe zmluvy so štátom za rok 2021

Oblasť	Programový typ	Minimálna minutáž
Rozhlas	Literárno-dramatický program	15 700
	Zábavný program	0
	Hudobný program	308 500
	Náboženský program	12 500
	Publicistika (okrem politickej)	182 500
Televízia	Dramatický program	4 856
	Dokumentárny program	5 337
	Zábavný program	11 732
	Hudobný program	1 240
	Náboženský program	6 660
	Publicistika (okrem politickej)	45 640

Zdroj: Výročná správa RTVS

Okrem povinných ukazovateľov výkonu je možné posudzovať činnosť RTVS doplňujúcimi hodnotiacimi ukazovateľmi kvality, ktoré síce nemusia byť povinné naplniť na konkrétnu hodnotu ako pri ukazovateľoch v zmluve so štátom, ale sú vhodným nástrojom na hodnotenie činností RTVS.

Momentálne je takto nepovinne dostupných niekoľko štatistických údajov o RTVS, vrátane vysielania programov vo verejnom záujme, programov pre deti, národnostné menšiny, podielu na trhu a ďalších. Stále však chýba napríklad sledovanie spokojnosti divákov a poslucháčov, verejný kvalitatívny prieskum služieb RTVS, poznateľnosť programov, zverejňované benchmarky a iné ukazovatele, ktorými by sa dala hlbšie analyzovať kvalita RTVS. Tieto ukazovatele majú okrem iného výpovednú hodnotu aj o kvalite činností generálneho riaditeľa RTVS, čím môže vznikať tlak na poctivé a kvalitné napĺňanie jeho vízie.

Vzhľadom na uvedené nedostatky v súčasnom spôsobe vyhodnocovania RTVS je v stratégii obsiahnutý návrh hlavného cieľa MK SR vo vzťahu k RTVS, ako aj tri čiastkové ciele RTVS na základe metodiky hodnotenia mediálnej politiky MK SR a spôsobu vyhodnocovania výsledkov BBC⁵⁶.

Ukazovatele pre tieto ciele sú rozdelené do troch kategórií:

- obsah služieb RTVS (povinné);
- spotreba služieb RTVS (hodnotiace);
- vplyv služieb RTVS (hodnotiace).

Kategória A sleduje pokrytie verejnoprospešných tém vo vopred stanovenej miere a ukazovatele v tejto kategórii by stanovovali minutáž alebo iné parametre, ktoré by bola RTVS povinná splniť na základe zmluvy so štátom. Kategória B sleduje sledovanosť a podiel RTVS na mediálnom trhu Slovenska. Kategória C sleduje vplyv služieb RTVS na občanov a občianky Slovenska, ako aj vplyv činností RTVS na verejné financie. Kategórie B a C obsahujú nepovinné hodnotiace ukazovatele, ktoré by slúžili na

⁵⁶ BBC. 2022. BBC Group Annual Report and Accounts 2021/22. Dostupné z:

<https://downloads.bbc.co.uk/aboutthebbc/reports/annualreport/ara-2021-22.pdf>;

OFCOM. 2017. Holding the BBC to account for delivering for audiences: The BBC 's performance. Dostupné z:

https://www.ofcom.org.uk/_data/assets/pdf_file/0023/107069/bbc-performance-statement.pdf;

INŠTITÚT KULTÚRNEJ POLITIKY MINISTERSTVA KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. Investičná stratégia Ministerstva kultúry Slovenskej republiky. Dostupné z:

<https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2022/01/Investicna-strategia-MK-SR-20220504.pdf>.

hodnotenie činnosti RTVS v čase, či už z pohľadu NR SR, MK SR, Rady RTVS, alebo širokej verejnosti, no nie je možné ich plnenie v stanovenej miere od RTVS povinne vyžadovať. Uvedené ciele sledujú výstupy RTVS celkovo vo všetkých televíznych a rozhlasových programových službách.

Nasledujúce ukazovatele by RTVS bola povinná sledovať a vykazovať vo výročných správach. Pri niekoľkých z uvedených hodnotiacich ukazovateľov by zároveň bolo potrebné zaviesť nové procesy zberu dát, keďže doposiaľ neboli vyhodnocované.

RTVS – ciele a merateľné ukazovatele

Hlavný cieľ: Zabezpečiť slobodné, dôveryhodné, kvalitné a efektívne financované a riadené verejnoprávne médiá

Kategória C: Vplyv služieb RTVS

1. Dôvera v dezinformácie – mediálna gramotnosť (podiel populácie, ktorá verí v konšpirácie, Globsec)
2. Dôvera v médiá (index dôveryhodnosti médií, Eurobarometer)

Čiastkový cieľ 1: Poskytovať objektívne a slobodné spravodajstvo a zapájať verejnosť do verejného života

Kategória A: Obsah služieb RTVS

1. spravodajstvo (# min.)
2. diskusné relácie (# min.)
3. informačné pokrytie volieb a iných aktualít z verejného života (# min.)
4. nestrannosť politických diskusných relácií (áno/nie)

Kategória B: Spotreba služieb RTVS

1. % podiel na trhu televíznych a rozhlasových kanálov v spravodajstve

Čiastkový cieľ 2: Rozvíjať širokodostupné kvalitné verejnoprávne televízne a rozhlasové programové vysielanie

Kategória A: Obsah služieb RTVS

1. dokumentárne programy – vzdelávanie, veda, výskum (# min.)
2. náučné programy pre deti (# min. alebo % z vysielacieho času)
3. umelecké, hudobné, náboženské programy (# min.)
4. vysielanie nových dokumentárnych filmov – premiéry (# min.)
5. vysielanie novej hudobnej a umeleckej tvorby (# min.)
6. literárno-dramatický program (# min.)
7. spravodajstvo o znevýhodnených skupinách (# min.)
8. umelecké, hudobné programy menšinových kultúr (# min.)
9. vlastná výroba a koprodukcia RTVS (% vysielacieho času)
10. regionálne spravodajstvo (podiel programov podľa štúdií – Bratislava, Banská Bystrica, Košice)

Kategória B: Spotreba služieb RTVS

1. % podiel na trhu televíznych a rozhlasových kanálov
2. # divákov a diváčok televíznych kanálov podľa vekových skupín, pohlavia, socioekonomických a etnických skupín, skupín so zdravotným znevýhodnením
3. # poslucháčov a poslucháčok rozhlasových kanálov podľa vekových skupín, pohlavia, socioekonomických a etnických skupín, skupín so zdravotným znevýhodnením

4. # návštevníkov a návštevníčok webovej stránky

Kategória C: Vplyv služieb RTVS

1. spokojnosť s kvalitou
2. spokojnosť s obsahom
3. poznateľnosť programov a služieb RTVS
4. ochota občanov a občianok platiť úhrady za služby

Čiastkový cieľ 3: Zabezpečovať princípy transparentnosti a hodnoty za peniaze

Kategória A: Obsah služieb RTVS

1. # sťažností na Radu pre mediálne služby o RTVS
2. zverejnená výročná správa po nezávislom audite (áno/nie)

Kategória C: Vplyv služieb RTVS

1. prevádzkové výdavky na jedného občana a občianku
2. miera napĺňania plánovaných investičných výdavkov

Vzdelávanie profesionálov a profesionálok v kultúre a kreatívnom priemysle

Kultúra, umelecké vzdelávanie a vzdelávanie umením je v systéme slovenského školstva prítomné vo viacerých formách a na rôznych stupňoch vzdelávania, či už v systéme formálneho na základných, stredných a vysokých školách, neformálneho vzdelávania na základných umeleckých školách, alebo v procese celoživotného vzdelávania, ako aj v ponuke neformálneho učenia sa.

Zvyšovanie kvality, inovatívnosti a odbornosti v kultúre a kreatívnom priemysle začína cieľovým skvalitňovaním umeleckého vzdelávania. To svojím obsahom a poslaním naplňa rôzne ciele a jednou z hlavných ambícií je vzdelávanie budúcich profesionálov a profesionálok, ktorí naplnia nielen súčasne chýbajúce odborné kapacity v umeleckých povolaniach, ale prinesú aj nové inovatívne myšlienky a postupy.

Vzhľadom na medzirezortný charakter témy vzdelávania vo všetkých jej kontextoch sa ako kľúčové ukazuje nastavenie efektívnej spolupráce s Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR a ďalšími aktérmi a aktérkami. Vzájomnou spoluprácou môže Slovensko nasledovať svetové trendy v kultúrnej a vzdelávacej politike, ktorej sa doteraz nevenovala potrebná pozornosť. Keďže pre rezort školstva predstavujú tieto študijné oblasti iba nepatrnú časť a nie sú prioritnými témami pri tvorbe politík, situácia sa prejavuje na prijímaných zákonoch o umeleckom, umelecko-pedagogickom a odbornom vzdelávaní, ako aj v úrovni zapojenia MK SR do prípravy legislatívnych a odborných materiálov.

Súčasný stav bráni inováciám a rozvoju vzdelávacieho systému v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu, ako aj zabezpečeniu dostatočnej adekvátne kvalifikovanej pracovnej sily. Pre systematický rozvoj formálneho a neformálneho umeleckého a odborného vzdelávania v kultúre a kreatívnom priemysle je nevyhnutná aktívna spolupráca medzi rezortmi školstva a kultúry a priznanie metodických kompetencií MK SR v tejto oblasti.

V rámci svojej pôsobnosti bola na MK SR zriadená Komisia pre odborné vzdelávanie v rezorte kultúry, ktorá pripravila Odvetvovú koncepciu odborného vzdelávania a prípravy žiakov na výkon povolania a odborných činností v rezorte kultúry (2018).⁵⁷ **Modernizácia umeleckého a odborného vzdelávania v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu je zároveň súčasťou Stratégie rozvoja ľudských zdrojov v sektore kultúry a kreatívneho priemyslu (sektorová stratégia), ktorú vypracovala Sektorová rada pre kultúru a kreatívny priemysel⁵⁸, kompetenčne spadajúca pod Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Sektorová stratégia predstavuje komplexný materiál pomenúvajúcí kľúčové výzvy a vízie v oblasti ľudských zdrojov v sektore.** Obidva koncepčné dokumenty mapujú aktuálnu situáciu odborného vzdelávania a prípravy na Slovensku a navrhujú opatrenia pre zlepšenie aktuálneho stavu v oblasti formálneho umeleckého vzdelávania a prípravy budúcich profesionálov a profesionálok.

Jednou z najdôležitejších úloh pri nastavení kvalitného systému rozvoja ľudských zdrojov je zachytenie inovačných trendov v sektoroch národného hospodárstva, ktoré majú priamy vplyv na ľudské zdroje. V sektore kultúry a kreatívneho priemyslu pôsobí okrem klasických zamestnancov a zamestnankýň aj veľké množstvo slobodných umelcov a umelkýň, freelancerov a samostatne zárobkovo činných osôb (SZČO) (sektor zamestnáva podľa údajov satelitného účtu kultúry a kreatívneho priemyslu 1,4 % z celkového počtu zamestnaných). Sektor kultúry a kreatívneho priemyslu patrí medzi odvetvia s najvyšším podielom vysokoškolsky vzdelaných zamestnancov a zamestnankýň, ale aj s najvyšším vekom pracovníkov a pracovníčok pôsobiacich v sektore. Do roku 2025 sa očakáva mierny nedostatok pracovných síl. Ako vyplýva z analýzy Sektorovej rady pre kultúru a kreatívny priemysel, v horizonte 2021 – 2025 bude v tomto sektore potrebné doplniť na trh práce približne 900 osôb ročne.⁵⁹ Povolania v sektore kultúry a kreatívneho priemyslu podliehajú rýchlemu vývoju a zmenám a kladú vysoké nároky na úroveň schopností, vedomostí a zručností profesionálov a profesionálok a na ich sústavné celoživotné vzdelávanie. Z tohto dôvodu tvorí dôležitú súčasť profesijného rastu aj ponuka ďalšieho/celoživotného vzdelávania, prípadne možnosť rozšírenia kvalifikácie. Bude potrebné zabezpečiť prostredníctvom celoživotného vzdelávania realizáciu akreditovaných programov, ktoré by umožnili čiastočnú alebo úplnú kvalifikáciu v oblastiach a odboroch využiteľných v kultúre, ako aj v oblasti ochrany a zachovania kultúrneho dedičstva spoločnosti.

⁵⁷ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2018. Odvetvová koncepcia odborného vzdelávania a prípravy žiakov na výkon povolania a odborných činností v rezorte kultúry. Dostupné z: http://radavladayovp.sk/wp-content/uploads/2020/11/K_bodu_1_1_Odvetvova_koncepcia_MK_SR.pdf.

⁵⁸ SEKTOROVÁ RADA PRE KULTÚRU A KREATÍVNY PRIEMYSEL (pozn. č. 3).

⁵⁹ SEKTOROVÁ RADA PRE KULTÚRU A KREATÍVNY PRIEMYSEL (pozn. č. 3), s. 79.

Sektor kultúry a kreatívneho priemyslu predstavuje vnútorne mimoriadne diverzifikovaný systém, ktorý zahŕňa množstvo špecifických profesijných oblastí. Spájajú sa však v určitých výzvach, ktorým sektor umeleckého a odborného vzdelávania v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu musí v príprave budúcich profesionálov a profesionálok čeliť. V tejto súvislosti je potrebná modernizácia vzdelávania pre sektor kultúry a kreatívneho priemyslu zavádzaním elementov podporujúcich prepájanie vzdelávacieho systému s požiadavkami praxe (vrátane zapojenia zamestnávateľských subjektov do vzdelávacieho procesu); systematická príprava manažérov a manažérok pre kvalitné riadenie inštitúcií v sektore; intenzívny rozvoj podnikateľských a digitálnych zručností osôb pripravujúcich sa na budúce povolanie, resp. zamestnancov a zamestnankýň v sektore kultúry a kreatívneho priemyslu; doplnenie chýbajúcich odborných kapacít v špecializovaných odvetviach a pod.⁶⁰

Pre zvyšovanie kvality, inovatívnosti a odbornosti v kultúrnych a kreatívnych odvetviach je dôležité zamerať sa nielen na kvalitnú odbornú prípravu profesionálov a profesionálok, ale aj na zvyšovanie atraktivity ich budúceho povolania, a to tak v zmysle spoločenského štatútu, ako aj primeraného finančného ohodnotenia. Je potrebné cielene zvyšovať spoločenské povedomie o povolaniach v sektore kultúry a kreatívneho priemyslu a posilňovať ich kredit, atraktivitu a prínos pre spoločnosť.

⁶⁰ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY (pozn. č. 57).

Úloha kultúry a kreatívneho priemyslu v regionálnom rozvoji

Globálny pohľad

Celosvetové trendy nazerať na kultúrne a kreatívne zdroje miest a regiónov v novom kontexte. Kultúra je pre samosprávy nástrojom, ktorým vedú adekvátne reagovať na miestne a globálne výzvy, spájať rôzne skupiny obyvateľstva, inovovať, zvyšovať ľudský kapitál a ekonomickú prosperitu spoločného priestoru, ako aj zabezpečovať kultúrny dialóg a spoluprácu vedúcu k mieru a rovnosti.⁶¹

Uvedené akcentovali aj ministri a ministerky kultúry členských štátov UNESCO na konferencii *MONDIACULT 2022* prijatím deklarácie o globálnom poslaní a význame kultúry pre nadchádzajúce desaťročia. V deklarácii historicky prvýkrát vyhlásili kultúru za globálny verejný statok, ktorý si vyžaduje úplne nový prístup svetového spoločenstva. Ide o dôležitý krok pre plnú integráciu kultúry ako globálneho verejného statku do agendy pre inkluzívny a trvalo udržateľný rozvoj po roku 2030⁶². UNESCO v tomto kontexte ďalej akcentuje, že pre posilnenie efektov kultúry a kreatívneho priemyslu je potrebné využívať integrovaný prístup k strategickému plánovaniu a kultúrnej politike na všetkých úrovniach vládnutia.⁶³

Medzinárodné organizácie, Európska únia aj OECD upozorňujú, že výzvou súčasnosti je využitie vysokého potenciálu kultúry a kreativity v kontexte otázok udržateľného rozvoja. Jedným z kľúčových dokumentov pre lokálne a regionálne samosprávy na ceste k dosiahnutiu trvalo udržateľného rozvoja kultúry je *Agenda 21 pre kultúru* (prijatá v roku 2004).⁶⁴ Hovorí, že rozvoj regiónov a miest bude udržateľný len vtedy, ak bude komplexný, t. j. kultúra musí byť nevyhnutnou súčasťou takéhoto rozvoja, keďže jej schopnosti vytvárať kolektívne naratívy, konsolidovať komunity a podporovať rozmanitosť predstavujú základný prvok udržateľnosti.⁶⁵ Vo vzťahu k trvalo udržateľnému rozvoju je kultúra horizontálnou prioritou a hrá kľúčovú úlohu ako katalyzátor ekonomického, sociálneho a environmentálneho rozvoja.⁶⁶ Potvrdzujú to územné stratégie, v ktorých kultúra a kreatívny priemysel ako integrálne súčasť rastu a rozvoja územia prispievajú k revitalizácii ekonomík, zvyšovaniu zamestnanosti a stimulácii miestneho rozvoja podporou kreativity.⁶⁷

Viacere príklady z miest, ako Amsterdam, Kodaň, Barcelona, Bilbao, Liverpool, ukazujú, že kultúra a kreatívny priemysel sú schopné revitalizovať zastavané územia, „vrátiť život“ chátrajúcim objektom či nebezpečným štvrtiam. Ich význam v regenerácii miest spočíva v hľadaní rovnováhy medzi zlepšením fyzickej infraštruktúry a rozvojom sociálneho a kultúrneho kapitálu.⁶⁸ Pozitívne vplyvy vnímame v širšom meradle – znižuje sa úroveň kriminality a znečistenia, zvyšuje sa hodnota nehnuteľností, prichádzajú investície zo súkromného sektora, obnovujú sa verejné priestory, zlepšuje sa doprava.

Regionálny rozvoj na Slovensku

Rozvoj založený na kultúre a kreatívnom priemysle má veľký potenciál pre menej rozvinuté regióny, ako aj pre ekonomicky prosperujúcejšie oblasti, v ktorých môžu byť nadstavbou stratégií územného rozvoja.

⁶¹ CULTURE FOR CITIES AND REGIONS. Future creative cities: Why culture is a smart investment in cities? 2017. Dostupné z: <https://keanet.eu/wp-content/uploads/Future-creative-cities-01122017-KEA.pdf>.

⁶² UNESCO. MONDIACULT 2022: Future creative cities for Culture. 2022. Dostupné z: <https://www.unesco.org/en/articles/mondiacult-2022-states-adopt-historic-declaration-culture?hub=701>.

⁶³ UNESCO. ReShaping Policies for Creativity – Addressing culture as a global public good. 2022. Dostupné z: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380474?posInSet=163&queryId=e5d1f0c0-2849-482f-9dcb-751d096506f1>.

⁶⁴ Niekoľko strategických dokumentov je dostupných online: CULTURE 21. Agenda 2021 for Culture. Dostupné z: <https://www.agenda21culture.net/documents/agenda-21-for-culture>.

⁶⁵ CULTURE ACTION EUROPE. Implementing culture within the sustainable development goals. 2019. Dostupné z: <https://cultureactioneurope.org/files/2019/09/Implementing-Culture-in-Sustainable-Development-Goals-SDGs.pdf>.

⁶⁶ ASSEMBLY OF EUROPEAN REGIONS. 2020. Culture, a pillar of sustainable regional development. Dostupné z: <https://aer.eu/culture-pillar-sustainable-development/>.

⁶⁷ UNESCO. Cities, culture, creativity: leveraging culture and creativity for sustainable urban development and inclusive growth. 2021. Dostupné z: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377427?posInSet=174&queryId=e5d1f0c0-2849-482f-9dcb-751d096506f1>.

⁶⁸ CULTURE ACTION EUROPE. 2018. The Value and Values of Culture. Dostupné z: <https://cultureactioneurope.org/knowledge/the-value-and-values-of-culture/>.

V oboch prípadoch môže byť kultúrna infraštruktúra využívaná na zvyšovanie konkurenčnej výhody miestneho hospodárstva a na stimuláciu tvorivosti a podnikania.⁶⁹

Kultúra sa stala dôležitým aspektom rozvoja hospodárstva, vedy a výskumu, vzdelávania, cestovného ruchu, zdravotníctva, sociálnej inklúzie, životného prostredia a pod. Vo vzťahu k trvalo udržateľnému rozvoju je kultúra horizontálnou prioritou a hrá kľúčovú úlohu ako katalyzátor ekonomického, sociálneho a environmentálneho rozvoja. Potvrdzujú to územné stratégie, v ktorých kultúra a kreatívny priemysel ako integrálne súčasti rastu a rozvoja územia prispievajú k revitalizácii ekonomík, zvyšovaniu zamestnanosti a stimulácii miestneho rozvoja podporou kreativity.⁷⁰

Ministerstvo kultúry pre zabezpečenie efektívnej strategickej podpory kultúry a kreatívneho priemyslu považuje tvorbu integrovaných politík a spoluprácu s ďalšími rezortmi a územnou samosprávou za kľúčovú. Práve územná samospráva predstavuje dôležitého partnera z dôvodu kompetencií v oblastiach regionálneho a miestneho rozvoja. Je nevyhnutné v nasledovnom období rozvíjať spoluprácu medzi ministerstvom a orgánmi územnej samosprávy tak, aby spoločne identifikovali a riešili problémy brániace efektívnemu rozvoju kultúrneho a kreatívneho priemyslu v regiónoch.

Je nevyhnutné v nasledovnom období rozvíjať spoluprácu medzi MK SR a orgánmi územnej samosprávy tak, aby na základe spoločnej a pravidelnej komunikácie spoločne identifikovali a riešili problémy brániace efektívnemu rozvoju kultúrneho a kreatívneho ekosystému.⁷¹

V súčasnosti na Slovensku v rámci orgánov územnej samosprávy prevažuje rôzna úroveň podpory kultúry a kreatívneho priemyslu. Mnohé mestá a regióny sa o túto tému začali zaujímať pod vplyvom výziev Európskeho hlavného mesta kultúry (EHMK) 2026 alebo IROP PO3, v kontexte ktorých vznikali rôzne formálne aj neformálne iniciatívy zamerané na podporu kultúry a kreatívneho priemyslu. Po prvýkrát začali územné samosprávy čiastočne začleňovať agendu kultúry a kreatívneho priemyslu do strategických dokumentov, ako napr. do integrovaných územných a mestských stratégií. Tieto dokumenty sa však často zvykli zameriavať na oblasť kultúry iba čiastkovo, predovšetkým v súvislosti s podporou rozvoja kultúrnej infraštruktúry a umeleckej tvorby. Zohľadnenie strategického plánovania a nazerania na kultúru a jej potenciál v rôznych kontextoch rozvoja územia (hospodárskych, sociálnych a environmentálnych) sa začalo uplatňovať iba nedávno. V kontexte súčasnej situácie súvisiacej s negatívnymi vplyvmi pandémie covid-19 sa v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu potvrdzuje nevyhnutnosť strategického prístupu k týmto sektorom ako na národnej, tak na regionálnej a miestnej úrovni. Absencia koncepcného pohľadu na túto oblasť výrazne sťažovala regiónom a mestám pohotovo a adekvátne reagovať na vzniknutú krízovú situáciu. V tomto kontexte je kľúčové, aby sa samotné mestá a regióny venovali systematickému zberu dát a zároveň boli schopné ich interpretáciu využívať pre ďalšie strategické plánovanie v tejto oblasti.

Nenahraditeľnú úlohu vo vytváraní kvalitnej kultúry hrá nielen štát, ale aj kraje, mestá a lokálni aktéri a aktérky. Svojím pôsobením môžu zvyšovať úroveň kultúrneho života v krajine. Mestá majú možnosť prihlásiť sa do programu FPU Hlavné mesto kultúry, pričom na zapojenie sa do tohto programu je potrebné vytvoriť spolupráce v rámci lokality. Slovenské mestá majú možnosť uchádzať sa aj o titul EHMK. Práve na základe kandidatúry do programu EHMK si viaceré mestá začali cielene pripravovať rôzne formy strategického plánovania v kultúre a kreatívnom priemysle, ktoré dovtedy na regionálnej úrovni absentovali. Jednou z ambícií MK SR je poskytnúť metodickú podporu v príprave strategických materiálov, ktoré by pomáhali územnej samospráve identifikovať kultúrne zdroje a strategicky uvažovať o tom, ako ich je možné využiť pre dosiahnutie stanovených cieľov územnej politiky.

Ako ukazujú výsledky zo Správy reprezentatívneho prieskumu Miestnej a regionálnej kultúry realizovaného Národným osvetovým centrom, najvyššia frekvencia návštev miestnych kultúrnych podujatí alebo inštitúcií bola zaznamenaná v prípade knižníc (31 % aspoň raz za mesiac), poznávacieho cestovania (21 %) a návštevy kina (20 %). Najnižšiemu záujmu verejnosti sa tešili jednotlivé formy hudobného a hudobno-dramatického umenia (vážna alebo alternatívna hudba, divadelné hudobné žánre alebo tanec). Ich návštevnosť nepresiahla jednu tretinu populácie. **Ako najväčší problém miestnej a**

⁶⁹ Policy Handbook. How to strategically use the EU support programmes, including Structural Funds, to foster the potential of culture for local, regional and national development and the spill-over effects on the wider economy? 2012.

⁷⁰ RÉVÉSZOVÁ, Z., SINČÁKOVÁ, Ž., BOROVSÝ, D., ŠEDOVIČ, M. 2021. Kultúrny plán: Stratégia kultúry a kreatívnych odvetví mesta Košice na roky 2021 – 2027; IVAŠKOVÁ, Z., KOCIANOVÁ, A., BORČINOVÁ, I. 2022. Dekáda pre kultúru: Konceptcia udržateľného rozvoja kultúry: Bratislava 2030.

⁷¹ V auguste 2020 vznikla Platforma pre kultúrny a kreatívny priemysel ako základný komunikačný nástroj MK SR s aktérmi a aktérkami v kultúre a kreatívnom priemysle.

regionálnej kultúry bol identifikovaný nedostatok zdrojov na financovanie kultúry, málo atraktívna ponuka kultúrnych akcií a dostupnosť kultúry pre ľudí so zdravotným znevýhodnením.

Jedným z možných problémov nedostatočného financovania kultúry na regionálnej úrovni sú aj nízke subvenčné čiastky spôsobené prerozdeľovaním financií z rozpočtu mesta či VÚC, pre ktoré divadlá a kultúrne centrá nemajú dostatočnú motiváciu uchádzať sa o dotácie medzi veľkým množstvom žiadateľov a žiadateľiek. Navyše oblasť kultúry býva často najmä v orgánoch územných samospráv spájaná s ďalšími odvetviami ako šport, vzdelanie, školstvo či mládežnícka politika, čo uprednostňuje financovanie iných verejných potrieb a kultúru vytláča na okraj záujmu. Projekty, s ktorými sa nezávislé kultúrne organizácie a rôzne iniciatívy uchádzajú o dotáciu, sú tak posudzované spolu so žiadosťami o dotáciu na podujatia spoločensko-zábavného rozmeru či športové podujatia. Inšpiráciou pre vytváranie priaznivejších podmienok v porovnaní s ostatnými mestami v regiónoch a samosprávnymi jednotkami vyšších územných celkov môže byť samospráva mesta Košice či Bratislavy alebo Bratislavský samosprávny kraj. Z opatrení prijatých v oblasti prerozdeľovania dotácií bolo v Bratislavskom samosprávnom kraji významným medzníkom zriadenie Bratislavskej regionálnej dotačnej schémy v roku 2015 a založenie Nadácie mesta Bratislavy v roku 2019. V kontexte vytvárania finančných nástrojov na podporu kultúry na úrovni krajských samospráv predstavuje Bratislavská regionálna dotačná schéma ojedinelý mechanizmus pridelovania dotácií kultúrnym subjektom, vrátane organizácií nezriaďovaných verejnou správou.

Rozvoj kultúrnej infraštruktúry čiastočne pokrýva aj IROP PO3, ktorá prispieva k riešeniu aktuálnych potrieb v kultúrnom a kreatívnom sektore vytváraním priaznivého prostredia pre rozvoj kreatívneho talentu a netechnologických inovácií s cieľom stimulovania podpory zamestnanosti a tvorby pracovných miest v kultúre a kreatívnom priemysle na celom území SR. V rámci centralizovanej výzvy sa podpora zameriava na zakladanie kreatívnych centier a podporu kreatívnych činností. Aj Národná stratégia pre výskum, vývoj a inovácie⁷² akcentuje využitie zdrojov európskych štrukturálnych fondov na tzv. Regionálne inovačné centrá a Kreatívne centrá. Cieľom podpory nie je dosiahnuť sieť uniformných platforiem naprieč Slovenskom, ale takých, ktoré flexibilne reflektujú na svoj lokálny či národný kontext a každému dávajú prístup k inovačnému ekosystému.

⁷² VÝSKUMNÁ A INOVAČNÁ AUTORITA. 2022. SLOVENSKO, KTORÉ SI VERÍ: Národná stratégia výskumu, vývoja a inovácií. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/dokumenty/LP-2022-713>.

Kultúrna politika a cirkvi a náboženské spoločnosti

Medzináboženský dialóg

Ministerstvo kultúry SR zabezpečuje v súlade s tzv. kompetenčným zákonom výkon štátnej správy aj na úseku cirkví a náboženských spoločností (CNS), no nezasahuje do ich vnútorných záležitostí ani metodicky neusmerňuje ich činnosť. Spolupracuje s nimi na zásadách partnerskej spolupráce a vychádza z uznania ich spoločenského a právneho postavenia ako verejnoprospešných inštitúcií svojho druhu.

Dialóg s registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami ministerstvo udržiava cez rôzne vzdelávacie aktivity, odborné podujatia, ale aj spoločné pracovné komisie. **Štátom podporený medzináboženský dialóg môže zohrať dôležitú úlohu pri predchádzaní náboženskej neznášanlivosti.** Cirkvi a náboženské spoločnosti zohrávajú dôležitú úlohu v boji proti extrémizmu a radikalizmu a prostredníctvom vzdelávacích programov zameraných na šírenie tolerance a potláčanie neznášanlivosti a radikalizácie môžu pôsobiť preventívne. Neformálne snahy o medzináboženský dialóg sa objavujú v súčasnosti aj v rámci aktivít niektorých občianskych združení.

Registrácia

Platná zákonná požiadavka na počet členov cirkvi alebo náboženskej spoločnosti žiadajúcej o registráciu (tzv. „početný cenzus“)⁷³ je v ostatnom období predmetom diskusií a terčom kritiky. Predmetom odborných polemík nie je protiústavnosť početného cenzu ako inštitútu samotného, ale neprimeranosť výšky požadovaného počtu členov CNS (50 000 osôb). Jedným z možných riešení tejto otázky je zavedenie tzv. „dvojstupňovej registrácie“. Podľa výsledkov sčítania obyvateľstva v roku 2021 existuje viac ako 150 identifikovaných neregistrovaných náboženských skupín, ktoré majú len desiatky alebo ešte menej členov.

Právna úprava registrácie CNS si vyžaduje také riešenie, ktoré by zaručovalo čo najefektívnejšie a najspravodlivejšie napĺňanie práva na uplatňovanie náboženskej slobody pre všetkých, a zároveň by reflektovalo všetky individuálne aj kolektívne potreby veriacich. K takejto právnej úprave možno dospieť len v dôsledku spolupráce odbornej verejnosti a subjektov zodpovedných za tvorbu štátnych politik v oblasti ochrany ľudských práv a vzťahov štátu a cirkví.

Financovanie

V oblasti financovania CNS platí v súčasnosti v Slovenskej republike stav, kedy CNS majú nezávislé postavenie, ale vzhľadom na predchádzajúci kultúrno-historický vývoj pretrváva štátnodotačný systém.⁷⁴ O financovaní cirkví viedol štát a cirkvi intenzívny dialóg od deväťdesiatych rokov 20. storočia. Do úvahy prichádzali viaceré riešenia, preto sa rozhodlo o vytvorení spoločnej platformy. V roku 2012 bola ministrom kultúry zriadená **Expertná komisia na riešenie problematiky financovania cirkví a náboženských spoločností**. Skladala sa zo zástupcov a zástupkýň štátu a cirkví. Jej úlohou bola najmä príprava odborných podkladov na vytvorenie optimálneho modelu financovania cirkví. Výsledkom spoločnej diskusie bola právna úprava v podobe zákona č. 370/2019 Z. z. o finančnej podpore činnosti cirkví a náboženských spoločností. Zákon stanovil, že výška príspevku pri jednotlivých cirkvách zostane minimálne na úrovni roka 2019, čo výrazne pomáha menším cirkvám. Výpočet celkovej sumy príspevku štátu je výsledkom sčítania súčasnej úrovne dotácie pre cirkvi a každoročného nárastu dotácie (indexácia) zohľadňujúceho rast inflácie a mieru valorizácie plátov zamestnancov a zamestnankyň pri výkone práce vo verejnom záujme. Rozdelenie indexovanej sumy vychádza z jediného faktoru – počtu veriacich. Cirkvi môžu použiť príspevok štátu napríklad na financovanie výdavkov súvisiacich

⁷³ Zákon č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v znení neskorších predpisov, § 11.

⁷⁴ Princíp priamych dotácií zo štátneho rozpočtu súvisí s historickou tradíciou, mierou religiozity v spoločnosti, aktivitami cirkví v oblasti výchovy, vzdelávania, charity, sociálnej práce, kultúry, údržby a starostlivosti o národné kultúrne pamiatky a duchovné dedičstvo, ďalej nereštituovaním majetku cirkví v plnom rozsahu a pod.

s bohoslužobnou, výchovnou, charitatívnou a kultúrnou činnosťou cirkví, vrátane mzdových a prevádzkových nákladov.⁷⁵

Cestovný ruch a sprístupňovanie sakrálneho kultúrneho dedičstva

Kultúrne dedičstvo a pamiatkový fond osobitne sú predmetom záujmu domácej i zahraničnej verejnosti a vyhľadávaným cieľom kultúrneho cestovného ruchu. V majetku cirkví sú aj niektoré z najhodnotnejších kultúrnych pamiatok, ktorých údržba, obnova a zabezpečenie je finančne náročné. Majetky, ktoré sa cirkvám vrátili v rámci reštitúcií po roku 1989, boli prevažne v zlom stavebno-technickom stave a ich opravy vyžadujú vysoké náklady.

Pri vzájomných vzťahoch štátu a cirkví je dôležitým faktorom aj údržba sakrálnych kultúrnych pamiatok vo vlastníctve cirkví. Podľa štatistických podkladov je na Slovensku okolo 3 000 cirkevných nehnuteľností a počet sakrálnych hnutelných kultúrnych pamiatok je cca 14 500. Cestovný ruch založený na sakrálnom kultúrnom dedičstve je jedným z najdôležitejších motívov návštevy zahraničných turistov na Slovensku. Činnosti a investície súvisiace so zachovávaním, obnovou, využívaním, sprístupňovaním pamiatkového fondu a jeho prostredia majú multiplikačný efekt pre viacero odvetví (rozvoj cestovného ruchu, stavebníctva, stredného a drobného podnikania, využívanie a obnova tradičných remesiel a technológií, výroba tradičných materiálov, znižovanie nezamestnanosti).

Kultúrne, spoločenské, dobrovoľnícke, sociálne a charitatívne aktivity cirkví

Na miestnej a regionálnej úrovni farnosti a cirkevné zbory zabezpečujú činnosť detských, mládežníckych a iných hudobných skupín, spevokolov, krúžkov záujmovej umeleckej činnosti, vydávanie periodickej a neperiodickej tlače a často organizujú umelecké koncerty, výstavy a príležitostné tematické pásma. Na širšej regionálnej a celoslovenskej úrovni sú usporiadateľom hudobných festivalov a prehliadok umeleckých telies, často s medzinárodnou účasťou. Viaceré zo sakrálnych priestorov bývajú dejiskom významných kultúrnych podujatí so zameraním na sakrálnu tvorbu.

V mnohých malých obciach sa cirkevné subjekty stali po roku 1989 často jedinými nositeľmi kultúrneosvetovej činnosti. Predstavujú tak významný integračný prvok vidieka, čím prispievajú k zmierneniu negatívnych faktorov sprevádzajúcich odliv obyvateľstva. Kultúrne aktivity cirkví sú významným prínosom k dostupnosti tvorivej umeleckej činnosti pre všetky vrstvy obyvateľstva.

Charitatívna činnosť je dôležitou súčasťou aktivít cirkví. Podstatnou zložkou ich poslania je solidarita a pomoc ľuďom v núdzi. Charitné zariadenia sa starajú nielen o ľudí bez domova, ale aj o osamelých seniorov, rodiny a ženy v sociálnej núdzi. Zohrávajú dôležitú úlohu pri pastoračii marginalizovaných rómskych skupín. Najvýznamnejšími subjektmi sú Slovenská katolícka charita, Evanjelická diakonia, Adra, Betánia a ďalšie. Charitatívne aktivity a činnosť často presahujú územie Slovenskej republiky, najmä pri poskytovaní pomoci obetiam prírodných katastrof alebo ozbrojených konfliktov. Charitatívne aktivity cirkví pozitívne prispievajú k napĺňaniu úloh štátu v oblasti sociálnej a kultúrnej inklúzie marginalizovaných, znevýhodnených a zraniteľných skupín.

Debarierizácia

Zásada rovnakého prístupu a nediskriminácie osôb so zdravotným postihnutím zahŕňa aj prístup veriacich osôb so zdravotným postihnutím k duchovným službám (publikácie alebo bezbariérový prístup do budov, kde sa vykonávajú napr. bohoslužby). Ide o zabezpečenie práva slobodného náboženského vyznania aj vo vzťahu k osobám so zdravotným postihnutím. Ministerstvo v priebehu roka 2021 uskutočnilo prieskum s cieľom získať prehľad o celkovom stave fyzickej a informačnej debarierizácie v cirkvách a náboženských spoločnostiach. Oslovených bolo všetkých 18 registrovaných cirkví a náboženských spoločností, do prieskumu sa zapojilo 16. Výsledky prieskumu boli spracované do Analýzy stavu debarierizácie v cirkvách a náboženských spoločnostiach na Slovensku⁷⁶.

⁷⁵ INŠTITÚT KULTÚRNEJ POLITIKY MINISTERSTVA KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2020. Revízia výdavkov na kultúru: Záverečná správa: Podrobná analýza príjmov a výdavkov cirkví, časť 3.7 Politika podpory cirkví. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/institut-kulturnej-politiky/revizia-vydavkov-2/>.

⁷⁶ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Debarierizácia v cirkvách a náboženských spoločnostiach. 2022. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/cirkvi-a-nabozenske-spolocnosti/dokumenty/debarierizacia-v-cirkvach-a-nabozenskich-spolocnostiach/>.

Výsledky prieskumu poukazujú na to, že cirkvi a náboženské spoločnosti sa postupne usilujú o zlepšenie prístupnosti svojich aktivít pre osoby so zdravotným postihnutím a plánujú v budúcnosti realizovať potrebné zmeny. Stále však zostáva priestor na zlepšenie. Aj keď nie všetky zmeny si vyžadujú veľké investície, pri fyzickej debarierizácii je oprávneným argumentom finančná a administratívna náročnosť rekonštrukcie národných kultúrnych pamiatok. Reálnou výzvou pre štátne inštitúcie preto zostáva prijatie takých opatrení, ktoré budú spojené so zabezpečením dostatočných finančných prostriedkov využiteľných pre odbúravanie bariér aj v rámci cirkví a náboženských spoločností.

Dezinformácie a konšpirácie

Pandemické obdobie, vojna za hranicami, sociálne neistoty, globálne klimatické zmeny prispeli k tomu, že množstvo ľudí je aktívnych na sociálnych sieťach. Popri pozitívnych aspektoch sa však otvoril priestor aj pre rôzne prípady súvisiace s konšpiračnými teóriami a šírením dezinformácií.⁷⁷ Miera kritického uvažovania v spoločnosti sa oslabuje a otvára sa čoraz väčší priestor aj pre prenikanie rôznych nebezpečných vplyvov a obsahu do digitálneho priestoru detí a mládeže. Zvýšenie informovanosti o možných rizikách internetu je celospoločenskou zodpovednosťou. Okrem štátnej správy, občianskej spoločnosti a akademického prostredia, aj CNS majú potenciál viesť diskusiu na tieto témy a prispieť k predchádzaniu šírenia dezinformácií.

⁷⁷ Tento trend podporuje aj prieskum, ktorý v roku 2021 uskutočnil GLOBSEC, podľa ktorého až 56 % ľudí na Slovensku verí konšpiráciám: GLOBSEC. Vnímanie demokracie a konšpirácií na Slovensku. 2020. Dostupné z: <https://www.globsec.org/what-we-do/publications/vnimanie-demokracie-konspiracii-na-slovensku>.

Kultúra pre všetkých

Ľudské práva nie sú len etickými a morálnymi princípmi – ich dodržiavanie a efektívna ochrana patrí k základným črtám každého demokratického a právneho štátu.

Ľudské práva možno charakterizovať ako základné práva a slobody, ktoré patria každému človeku od narodenia. Sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné; trvajú počas celého života človeka a nemožno ich zrušiť.

Ľudské práva možno kategorizovať prostredníctvom tzv. generačného princípu. Prvá generácia ľudských práv zastrešuje občiansko-politické práva a charakterizuje ju dôraz na ochranu slobody jednotlivca/jednotlivkyne voči štátu.⁷⁸ Spája sa s predstavou nezasahovania štátu do integrity jednotlivca/jednotlivkyne (právo na život, nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia, osobná sloboda, zákaz mučenia, podrobenia krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu a mnoho ďalších). Druhá generácia základných práv a slobôd zahŕňa hospodárske, sociálne a kultúrne práva,⁷⁹ ktoré vyžadujú skôr intervenciu štátu než jeho nezasahovanie, a to s cieľom zabezpečenia materiálneho i duchovného rozvoja jednotlivcov/jednotlivkyň (právo na prácu, právo na štrajk, právo na ochranu zdravia, kultúrne práva, právo na vzdelanie a pod.). Za kľúčovú ideu základných práv tretej generácie je považovaná solidarita. Medzi tieto práva možno zaradiť právo na mier, práva osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám či právo na priaznivé životné prostredie.

Globalizácia, modernizácia spoločnosti a vývoj technológií vytvárajú tlak na ďalší posun vo vnímaní ľudských práv, v dôsledku čoho sa v posledných desaťročiach začalo uvažovať aj o tzv. štvrtej generácii ľudských práv. Táto nová kategória sa viaže predovšetkým na oblasť technológií (internet, sociálne siete) či biotechnológií (napr. oblasť výskumu a experimentovania s kmeňovými bunkami alebo otázky klonovania).

Slovenská republika sa v rámci posilňovania demokratických mechanizmov prihlásila k mnohým medzinárodným ľudskoprávnym dokumentom, ktoré pomáhajú chrániť ľudskú dôstojnosť a právo na lepší život pre každého člena spoločenstva. Pars pro toto, Charta základných práv EÚ v článku 21 – Nediskriminácia, v odseku 1 hovorí: „Zakazuje sa akákoľvek diskriminácia, najmä z dôvodu pohlavia, rasy, farby pleti, etnického alebo sociálneho pôvodu, genetických vlastností, jazyka, náboženstva alebo viery, politického alebo iného zmýšľania, príslušnosti k národnostnej menšine, majetku, narodenia, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie.“

Kultúrne práva

Kultúrne práva sú integrálnou súčasťou ľudských práv. Ide napríklad o **právo na umelecké vyjadrenie, právo na prístup ku kultúre, právo na kultúrnu identitu, jazykové práva, právo na vzdelanie, právo na ochranu kultúrneho a prírodného dedičstva, právo na hľadanie historickej pravdy, právo na akademickú slobodu.**⁸⁰

Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach v článku 15 definuje nasledujúce kultúrne práva pre každého: **zúčastniť sa na kultúrnom živote; užívať plody vedeckého pokroku a jeho využitia; požívať ochranu morálnych a materiálnych záujmov, ktoré vyplývajú z jeho vedeckej, literárnej alebo umeleckej tvorby, právo na zachovanie, rozvoj a šírenie vedy a kultúry, právo rešpektovať slobodu nevyhnutnú pre vedecký výskum a tvorivú činnosť, právo na rozvoj medzinárodných stykov a spolupráce vo vedeckej a kultúrnej oblasti.**

Dohovor na ochranu a podporu rozmanitosti kultúrnych prejavov⁸¹ je nástrojom, ktorý v súlade so zásadami medzinárodného práva a so všeobecne uznávanými dokumentmi v oblasti ľudských práv rozširuje priestor formulovať a uplatňovať kultúrne politiky a prijímať opatrenia s ohľadom na ochranu a podporu rovnosti a rozmanitosti kultúrnych prejavov. Cieľom dohovoru je podporovať kultúrny pluralizmus

⁷⁸ ORGANIZÁCIA SPOJENÝCH NÁRODOV. Všeobecná deklarácia ľudských práv. 1948; Vyhláška ministra zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 120/1976 Zb. o Medzinárodnom pakte o občianskych a politických právach a Medzinárodnom pakte o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach. Použité ako čl. 14 až čl. 32.

⁷⁹ Vyhláška ministra zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 120/1976 Zb. o Medzinárodnom pakte o občianskych a politických právach a Medzinárodnom pakte o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach, čl. 35 až čl. 43.

⁸⁰ EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS. Research division de la recherche: Cultural rights in the case-law of the European Court of Human Rights. 2011. Dostupné z:

https://www.culturalpolicies.net/wp-content/uploads/2019/10/ECHR_Research_report_cultural_rights_ENG.pdf.

⁸¹ Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 68/2007 Z. z. o prijatí Dohovoru na ochranu a podporu rozmanitosti kultúrnych prejavov. 2005. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2007/68/20070213>.

a tiež posilniť ochranu kultúrnych práv tak, aby nedochádzalo k diskriminácii v oblasti prístupu ku kultúre, k tvorbe kultúry a umenia, ako aj v oblasti kultúrnych tovarov a služieb, ochrany autorských práv, v prístupe ku kultúrnemu dedičstvu a pod.

Ústava Slovenskej republiky zaručuje právo občanov a občianok na prístup ku kultúrnemu bohatstvu v článku 43: „Sloboda vedeckého bádania a umenia sa zaručuje. Práva na výsledky tvorivej, duševnej činnosti chráni zákon. Právo prístupu ku kultúrnemu bohatstvu sa zaručuje za podmienok ustanovených zákonom.“ Právo na ochranu kultúrneho dedičstva je zakotvené v čl. 44 Ústavy SR: „Každý je povinný chrániť a zveľaďovať životné prostredie a kultúrne dedičstvo.“; „Nikto nesmie nad mieru ustanovenú zákonom ohrozovať ani poškodzovať životné prostredie, prírodné zdroje a kultúrne pamiatky.“

Úloha kultúry pri utváraní solidárnej, rozumne spravovanej a udržateľnej spoločnosti je nezastupiteľná. Kultúra je hlavným nositeľom humánnych ideí vo svete a efektívnym nástrojom na odbúravanie sociálneho napätia v spoločnosti. Jej sila spočíva nielen v ochrane hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva – hnutelných a nehnuteľných pamiatok, písomností, tradícií, ale predovšetkým v zachovaní historickej pamäti, vedomia continuity minulého a budúceho. Význam kultúry spočíva najmä v rozvoji tvorivého potenciálu, v posilňovaní kreatívnych, zmyslových a intelektuálnych zručností všetkých členov spoločnosti, ktoré vedie k rozvoju a osvojeniu si estetických a etických hodnôt – k rozpoznaní krásy a utváraniu dobrého vkusu, k používaniu kritického rozumu a úcte k faktom, k sebareflexii a morálnej integrite osobnosti, ktoré spolu s hodnotami demokracie majú potenciál vytvárať spokojné, prosperujúce, pluralitné (etnicky, jazykovo, nábožensky) a vzájomne sa rešpektujúce spoločenstvo. V tomto spoločenstve majú svoje miesto aj zraniteľné skupiny obyvateľstva a mechanizmy, ktoré účinne ochraňujú a podporujú ich práva.

Zraniteľné skupiny

Znevýhodnené (zraniteľné, sociálne vylúčené) skupiny obyvateľstva je abstraktný a všeobecný pojem, ktorý zahŕňa všetky osoby, ktoré sa ocitli v nerovnakom postavení voči majorite a toto nerovnaké postavenie je spojené s rizikami diskriminácie – nedodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania (z dôvodu pohlavia, vierovyznania, zdravotného postihnutia, veku, sexuálnej orientácie atď.).

Znevýhodnené skupiny obyvateľstva sú marginalizované, na okraj spoločnosti vytlačané skupiny ľudí, často vystavené sociálnej a kultúrnej izolácii a rôznym formám diskriminácie. **Z dôvodu nedostatku zdrojov a/alebo príležitostí sa ocitajú bez prístupu k informáciám, k trhu práce, vzdelaniu, zdravotnej starostlivosti a kultúre. Ide o ohrozené či bezbranné skupiny a jednotlivcov a jednotlivkyň bez možnosti účasti na rozhodovaní o spoločenských procesoch. Tieto skupiny sú odkázané na pomoc a štát má povinnosť ich chrániť.**

Kultúra patrí k najefektívnejším mechanizmom, ktoré zabezpečujú podmienky pre harmonický a vyvážený rozvoj spoločnosti. Úloha, ktorú plní kultúra v integračných procesoch, je nezastupiteľná a v čase kríz sa jej význam ešte zdôrazňuje. Je v záujme Slovenska vytvárať podmienky maximálneho využitia kultúrnych mechanizmov a posilňovať kultúrne práva tak, aby smerovali k podpore integračných procesov a tiež k procesu sociálnej inklúzie. Diskriminácia v oblasti kultúry zvyšuje nebezpečenstvo trieštenia spoločnosti na izolované komunity, ktoré môžu byť zdrojom sociálneho napätia a konfliktov. **Napínaním kultúrnych potrieb a ochranou kultúrnych práv znevýhodnených skupín obyvateľstva spoločnosť prispieva k výchove k tolerancii, humanizmu a boju proti všetkým formám násillia, xenofóbie, diskriminácie, rasizmu a posúva majoritnú spoločnosť smerom k rešpektovaniu inakosti, zbavovaniu sa predsudkov a stereotypov.**

Inkluzívna kultúra

MK SR vníma ochranu kultúrnych práv ľudí ohrozených diskrimináciou a intoleranciou ako jednu zo základných podmienok súdržnosti spoločnosti a jej udržateľnosti. Z tohto dôvodu realizuje opatrenia, ktorými zmierňuje obmedzenia či riziká vylúčenia akýchkoľvek skupín obyvateľstva z plnohodnotnej účasti na spoločenskom živote a vytvára podmienky na tvorbu nástrojov smerujúcich k podpore rovnakého zaobchádzania a nediskriminácie, a tak aj k podpore procesu sociálnej inklúzie.

- + Napr. dotačný program Kultúra znevýhodnených skupín;
- + interný materiál Opatrenia na zabezpečenie a zlepšenie prístupu ku kultúre pre osoby so zdravotným postihnutím;

- + implementácia Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, Dohovoru OSN o právach dieťaťa a Dohovoru OSN o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie; implementácia Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov, Rámcového dohovoru Rady Európy na ochranu národnostných menšín; implementácia dohovorov UNESCO;
- + plnenie úloh z Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v SR a ďalších vládnych strategických dokumentov.

Sociálna exklúzia je proces, ktorého prostredníctvom sú určití jednotlivci/jednotlivkyne vytláčaní/é na okraj spoločnosti a je im zabránené plne na nej participovať v dôsledku svojej chudoby, nedostatku základných kompetencií (spôsobilosť) a príležitostí, absencie celoživotného vzdelávania alebo v dôsledku diskriminácie. Toto ich izoluje od zamestnania, príjmu a príležitostí vzdelávania, ako aj sociálnych a komunitných sietí a aktivít. Majú veľmi obmedzený prístup k rozhodovacím orgánom, a tak často pociťujú bezmocnosť a nemožnosť riadiť a kontrolovať rozhodnutia, ktoré majú dosah na ich každodenný život. Sociálna inklúzia je proces, ktorý zabezpečuje, aby tí, ktorí sú v riziku chudoby a sociálnej exklúzie, získali príležitosti a nevyhnutné zdroje na to, aby mohli plne participovať na ekonomickom, sociálnom a kultúrnom živote a mali takú životnú úroveň a blahobyt, ktorý je považovaný za obvyklý v spoločnosti, v ktorej žijú. Zabezpečuje im väčšiu účasť na rozhodovaní, čo ovplyvňuje ich životy a prístup k základným právam.⁸² Uplatňovanie inkluzívneho princípu v oblasti kultúry znamená vytváranie príležitostí a podmienok k plnohodnotnej účasti jednotlivcov/jednotlivkýň a skupín so špecifickými potrebami a kultúrnymi identitami na kultúrnom živote s rešpektom k ich jedinečnému prínosu a hodnotám; a vytváranie kultúrnych priestorov, obsahov, produktov a služieb prístupných všetkým ľuďom tak, aby im poskytli rovnocenný zážitok z tvorivého procesu alebo percepcie kultúry. Na rozdiel od kultúrnej integrácie, ktorej cieľom je zjednotenie, tzn. spájanie samostatných zložiek do spoločného vnútorne jednotného systému tvoriaceho nový vyšší typ celku, **zmyslom inklúzie je zapájanie a akceptovanie rôznorodých kultúrnych prejavov a potrieb príslušníkov a príslušníčok menšín a rôznych socio-kultúrnych skupín v rámci života väčšinovej spoločnosti tak, aby ich jednotlivé špecifiká, jedinečnosť ich kultúry a kultúrne dedičstvo ostali zachované, chránené a mali potenciál sa rozvíjať v rámci konkrétnych komunít** vrátane zabezpečenia medzigeneračného prenosu, a to na báze rešpektu k dôstojnosti, hodnote a kultúrnym právam všetkých ľudí. Súčasťou posilňovania inkluzívnej kultúry a budovania moderných inštitúcií prístupných všetkým ľuďom bez rozdielu je odstraňovanie fyzických (architektonických), informačných (jazykových a komunikačných)⁸³ i mentálnych (odbúranie predsudkov a stereotypov) bariér v prístupe k informáciám a mediálnym obsahom, ku kultúrnej infraštruktúre, kultúrnemu dedičstvu, kultúrnym obsahom, produktom, tovarom a službám na všetkých úrovniach.

Prínos inklúzie

Kvalita demokracie je priamo úmerná kvalite dodržiavania ľudských práv, a obzvlášť kvalite života menšín v spoločnosti. Zviditeľňovanie kultúry znevýhodnených skupín, ktorá reflektuje skúsenosť konkrétnych jednotlivcov a jednotlivkýň a komunít, prináša zvyšovanie povedomia verejnosti o týchto ľuďoch, ich živote a špecifických problémoch, ktorým čelia. Väčšia informovanosť i možnosť prostredníctvom kultúry a umenia nielen pasívne spoznávať, ale i aktívne interagovať s aktérmi a aktérkami zastupujúcimi konkrétne znevýhodnené skupiny, vžiť, vcítiť sa či na vlastnej koži vyskúšať a zažiť vnímanie sveta cez prizmu ich znevýhodnenia a priblížiť sa ich konkrétnej skúsenosti prispieva k vzájomnému pochopeniu a akceptácii rôznosti a inakosti. Poznanie otvára dvere porozumeniu. **Posilňovanie demokracie – ochrana a podpora ľudských práv, eliminácia intolerancie, diskriminácie, násillia a extrémizmu – je povinnosťou každého demokratického a právneho štátu.**

⁸² MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Návrh Národného akčného plánu sociálnej inklúzie 2004 – 2006 (NAP/inklúzie). 2004. Dostupné z: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/17672/1>.

⁸³ Pozri aj: MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Informácia o stave fyzickej a informačnej debarierizácie v organizáciách v zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky (informatívny materiál). Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2020/02/info_debar_all.pdf; MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY (pozn. č. 75).

Participácia ako jeden z nástrojov kultúrnej politiky

Participatívne procesy sú uvedomelé, cieľavedomé a zrozumiteľné procesy zapojenia identifikovaných zainteresovaných skupín do prípravy, realizácie a hodnotenia verejných politík iniciované tvorcami a tvorkyňami verejných politík, zároveň sú však otvorené pre všetkých, ktorí majú záujem sa na týchto procesoch podieľať.

Participácia je jedným z nástrojov sprístupňovania informácií s jasným obsahom a účelom, mapovania potrieb a rizík, ako aj posilňovania udržateľnosti verejných politík. Účasť verejnosti zvyšuje kvalitu a transparentnosť rozhodnutí, vytvára široký prístup k formovaniu názorov, a prostredníctvom toho optimalizuje použitie verejných zdrojov.

Predpokladom efektívnej a účinnej **participácie** je transparentnosť, teda sprístupňovanie a poskytovanie úplných informácií s jasným obsahom a účelom, aby zapájanie zainteresovanej verejnosti mohlo byť zmysluplné a prinieslo želané účinky. Cielené zapojenie a účasť verejnosti v prípravnej fáze tvorby materiálu (verejnej politiky) môže prostredníctvom mapovania potrieb a rizík (aplikačnej praxe – dobrej a zlej) dodatočne poznať o tom, ako je verejná politika implementovaná a reflektovaná v praxi, aké sú jej funkčné, ale aj nefunkčné miesta, čo môže viesť k zvyšovaniu jej kvality. Účasť verejnosti tak dokáže zvýšiť kvalitu a transparentnosť rozhodnutí o intervenciách, vytvára priestor pre širšiu akceptáciu prijatých rozhodnutí a vplýva na vzájomné formovanie názorov a dôvery. Toto v konečnom dôsledku môže viesť k optimalizovaniu použitia verejných zdrojov.

Participovať na tvorbe verejných politík môžu jednotlivci a jednotlivkyne či mimovládne neziskové organizácie, zástupcovia a zástupkyne rôznych sektorových organizácií a inštitúcií, ako aj zástupcovia a zástupkyne odborných a profesijných platforiem.

Zapájanie verejnosti môže byť prítomné vo všetkých fázach aplikácie verejnej politiky:

- + vo fáze tvorby,
- + navrhovania,
- + implementácie,
- + monitorovania,
- + hodnotenia,
- + revízie politiky.

Participácia, resp. zapájanie zainteresovaných aktérov a aktéroek do verejných politík je jedným z pilierov **Iniciatívy pre otvorené vládnutie**⁸⁴, ktorá patrí medzi najdynamickejšie sa rozvíjajúce medzinárodné iniciatívy. Význam participatívneho dialógu ako základnej podmienky pre efektívne a udržateľné riešenia spoločensko-politických výziev súčasnosti sa stáva kľúčovým predpokladom pre tvorbu verejných politík v demokratických spoločnostiach⁸⁵.

Otvorená a cielená komunikácia prispieva k efektívnosti verejnej politiky

Nastavenie a implementácia verejných politík majú priamy vplyv na kvalitu života občanov a občianok v rôznych kontextoch. Ich aktívna participácia na správe vecí verejných, založená na princípoch transparentnosti informácií a dôvere medzi jednotlivými aktérmi a aktérkami, priamou úmerou zvyšuje legitimitu a zúčtovateľnosť politického procesu, ale aj efektivitu prijatého rozhodnutia. Pri implementovaní verejných politík by malo byť jednoznačne definované, s akým verejným záujmom sa daná politika vykonáva. Akákoľvek verejná politika je zásahom do slobodného života jednotlivcov a jednotlivkýň, buď tým, že reguluje správanie istej skupiny ľudí, alebo tým, že vyžaduje verejné financie, ktoré sú poskytované daňovými poplatníkmi. Preto by žiadne rozhodnutie o verejnej politike nemalo byť samoučelné a malo by byť preukázateľne vo verejnom záujme.⁸⁶

⁸⁴ Viac informácií: INICIATÍVA PRE OTVORENÉ VLÁDNUTIE. Čo je Iniciatíva pre otvorené vládnutie. Dostupné z: https://www.minv.sk/?ros_ogp.

⁸⁵ EUROPEAN COMMISSION. How to make citizens active participants in the governance of EU cohesion policy. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/how/improving-investment/citizens-participation/#2.

⁸⁶ Pozri v časti Aká je úspešnosť kultúrnej politiky na Slovensku?, s. 21 hlavného dokumentu.

Zlepšenie v oblasti komunikácie sa prejavuje na troch úrovniach: internej komunikácii a príprave politík, spolupráci medzi rezortmi, komunikácii s verejnosťou⁸⁷.

Na komunikáciu a spoluprácu s odbornou verejnosťou využíva Ministerstvo kultúry SR rôzne nástroje, ako sú poradné rady spadajúce priamo pod ministerku, poradné orgány, pracovné skupiny, komisie pre rôzne výberové konania a dotačné schémy, ako aj dočasné konzultačné a fokusové skupiny. Na tejto úrovni je však nevyhnutné zabezpečiť zo strany MK SR okrem transparentnej komunikácie aj systematickú spoluprácu s jasným cieľom, založenú na kontinuálnej výmene informácií medzi zainteresovanými stranami, ako aj vopred jasné nastavenie cieľa a pomenovanie pravidiel tejto spolupráce. Pre takýto typ systémovej spolupráce je nevyhnutné vypracovať metodológiu, v ktorej sú jednotlivé nástroje pozorne vyselektované a ich použitie hodnotené.

Verejné politiky v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu majú výrazne medzirezortný charakter, a preto si ich príprava a realizácia často vyžaduje aj koordináciu s inými ministerstvami (napr. oblasť vzdelávania, prezentácie v zahraničí, exportu, financií a pod.). Pre MK SR bude kľúčové podporiť systematickú a funkčnú medzisektorovú a viacúrovňovú spoluprácu v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu, s presahom uvažovania o rozšírení kompetencií MK SR pre oblasti, v ktorých to bude prínosné. Aj na úrovni medzirezortných pracovných skupín bude nutné posilniť manažment informovanosti o práci a poslaní týchto skupín, úlohe zástupcov a zástupkyň MK SR v skupinách, tiež zabezpečiť vnútorný obeh informácií medzi dotknutými sekciami alebo oddeleniami MK SR.

V súčasnosti evidujeme viac ako 200 pracovných skupín s rôznym zameraním, metodikou zloženia, ako aj dĺžkou pôsobnosti, v ktorých je MK SR buď členom, alebo ich priamo vytvorilo.⁸⁸ Každá z týchto pracovných skupín má nastavené špecifické fungovanie a kompetencie, od ktorých sa odvíja aj ich rôznorodý vplyv na výslednú podobu riešenej verejnej politiky. Chýbajú dáta na analýzu vyhodnotenia efektívnosti činnosti, zapájania sa a vytvárania takýchto pracovných skupín. Na všetkých úrovniach koordinácie spolupráce (vnútorná na MK SR, medzirezortná, sektorová) je značne poddimenzované projektové riadenie a koordinácia, čo má dosah aj na transparentnú a aktualizovanú komunikáciu o procesoch v pracovných skupinách.

Fungujúci interný systém výmeny informácií a spolupráce medzi jednotlivými oddeleniami či sekciami v inštitúcii má zásadný pozitívny vplyv na úspešnú realizáciu participatívnych procesov na rôznych úrovniach tvorby verejnej politiky a tiež na posilnenie medzisektorovej spolupráce.

Rozmanitosť zapojených aktérov a aktérok pomáha identifikovať reálne potreby

Dôležitosť posilnenia participatívnych procesov pri tvorbe verejných politík na MK SR sa ukazuje už pri definovaní, kto sú aktéri a aktérky, stakeholderi v kultúre a kreatívnom priemysle a ako s nimi systematicky komunikovať. Na základné vymedzenie stakeholderov je nutné definovať kritériá ich výberu, resp. identifikovania. Za základné kritérium je možné považovať definovanie aktérov a aktérok v takých oblastiach kultúry a kreatívneho priemyslu, ktoré sú špecifikované cez oblasti kompetencií MK SR, a teda najmä v oblastiach ochrany pamiatkového fondu, kultúrneho dedičstva, knižníc, kultúrno-osvetovej činnosti alebo médií, umenia a ďalších.

Zo súčasného pohľadu na kultúru a kreatívny priemysel, ktorý berie do úvahy aj priame, aj nepriame prínosy kultúrneho a kreatívneho sektora na ekonomiku štátu, si však s touto definíciou nevystačíme. Ďalším dôležitým kritériom pri definovaní stakeholderov je preto uplatnenie sektorového pohľadu na kultúru a kreatívny priemysel, ktorý pomenúva aj oblasti, ktoré doposiaľ nemajú jasné pomenovanie v kompetenciách MK SR, napríklad architektúra, súčasný tanec alebo herný priemysel. Rozmanitosť aktérov a aktérok v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu je široká a heterogénna, pričom potreba existencie efektívnej strešnej a prierezovej platformy pre všetky oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu sa čoraz viac ukazuje ako kľúčová nielen pre zlepšenie vzájomnej informovanosti o aktivitách v oblastiach kultúry a kreatívneho priemyslu, ale aj pre prepojenie kľúčových aktérov a aktérok, s cieľom zabezpečenia systematického rozvoja celého ekosystému.

⁸⁷ Ministerstvo kultúry SR o svojej činnosti informuje verejnosť kombináciou komunikačných nástrojov, napríklad používa sociálne siete, web, tlačové správy alebo tlačové konferencie. Citeľná je však absencia ucelenej komunikačnej stratégie, užívateľsky prívetivej webovej stránky a vizuálne atraktívnej komunikácie, ktoré by zjednotili a sprehľadnili komunikáciu širokej agendy MK SR smerom k verejnosti.

⁸⁸ Prehľad týchto skupín je prístupný v archíve Inštitútu kultúrnej politiky MK SR.

Na to, aby mohlo MK SR efektívne realizovať participatívny proces v celej jeho šírke, musí v rámci nastavenia súvisiacich procesov reflektovať rôznorodosť kľúčových aktérov a aktérok, keďže každý z nich má iné, jedinečné miesto v procese tvorby kultúrnych politík, vyplývajúce z vlastných očakávaní, postojov a miery angažovanosti, resp. motivácie participovať.

Vo všeobecnosti ide o tieto základné skupiny:

1. Užívatelia/užívateľky a účastníci/účastníčky produktov a služieb kultúry a kreatívneho priemyslu (pasívna i aktívna kultúrna participácia⁸⁹);
2. Aktéri a aktérky v kultúre a kreatívnom priemysle (tvorba, šírenie, uchovávanie a sprístupňovanie obsahu a ostatné činnosti v hodnotovom reťazci);
3. Verejná správa v kultúre a kreatívnom priemysle (vytváranie a rozvoj podmienok pre aktérov a aktérky i užívateľov/užívateľky, účastníkov/účastníčky);
4. Partneri kultúry a kreatívneho priemyslu (zamestnávateľia, privátny sektor, firmy, inovačné centrá, zahraničné kultúrne a kreatívne inštitúcie, sektor výstavby a pod.) – prepájanie na trh práce, inšpirácie, dlhodobé partnerstvá pre tvorbu komplexných politík.

Tieto skupiny ďalej tvoria podskupiny stakeholderov v kultúre a kreatívnom priemysle na základe rôznych kritérií⁹⁰, s ohľadom na cieľ konkrétneho mapovania, napríklad:

I. Na základe zriaďovateľskej pôsobnosti:

1. Inštitúcie zriaďované MK SR;
2. Inštitúcie zriaďované územnou samosprávou;
3. Aktéri a aktérky iného ako zriaďovaného charakteru:
 - a) Neziskový sektor a mimovládne organizácie,
 - b) Súkromný sektor a podnikatelia/ky.

II. Na základe vysokého legislatívneho alebo finančného vplyvu na prostredie:

1. Poradné orgány MK SR a činnosť MK SR prostredníctvom dotačných schém;
2. Ostatné orgány štátnej správy⁹¹;
3. Územná samospráva a činnosť regionálnych dotačných programov;
4. Verejnoprávne dotačné fondy;
5. Akademická obec a nezávislí odborníci;
6. Súkromný sektor.

III. Na základe reputačného a mienkotvorného vplyvu:

1. Odborná verejnosť, profesijné združenia a organizácie;
2. Zahraničné platformy, organizácie alebo organizátori ocenení;
3. Verejnosť, platformy, neformálne združenia a organizácie zastupujúce rôzne oblasti a sektory.

Tieto skupiny a aktéri a aktérky v nich fungujú prirodzene naprieč týmto členením, navzájom sa ovplyvňujú a reagujú na podnety. Uvedené skupiny na základe vyššie spomenutých kritérií sú vnútorne tiež veľmi heterogénne a je nevyhnutné iniciovať mapovanie aj na detailnejšej alebo lokálnejšej úrovni aktérov a aktérok. Kombinácia rôznych kritérií nemá za cieľ pomenovať nemenný/finálny stav aktérov a aktérok, práve naopak, má za cieľ znížiť riziko, že k diskusiám o určitej verejnej politike nebudú prizvaní dotknutí aktéri a aktérky.

Verejnosť je hlavnou cieľovou skupinou verejnej politiky a dlhodobých výsledkov jednotlivých verejných politík, ale aj partnerkou pri napĺňaní verejného záujmu kultúrnych politík (ako aktéri a aktérky).

⁸⁹ Upozorňujeme na prelínanie pojmov – občianska participácia ako účasť na tvorbe verejných politík a kultúrna participácia ako účasť na kultúre a kreatívnom priemysle (aktívna, pasívna). Pozri Slovník v tejto stratégii.

⁹⁰ Napr. členenie podľa systému kultúrnych politík podľa IKP, s. 15 hlavného dokumentu.

⁹¹ Napr. ministerstvá, ktorých sa dotýka medzirezortná agenda MK SR.

Preto je dôležité poznať pri procesoch tvorby verejnej politiky, aké sú konkrétne skupiny v rámci nej. Je to dôležité aj pri budovaní rozpoznateľnosti činností ministerstva kultúry a s tým spojenej komunikácie o význame a hodnotách, ktoré kultúra spoločnosti prináša. Poznať cieľové skupiny pri formulovaní kultúrnej politiky znamená poznať spoločenské aj ekonomické zloženie verejnosti, ktorá je aktívna v kultúrnej participácii, a aké formy kultúrnej ponuky vyhľadávajú alebo aké formy absentujú na celoštátnej či regionálnej úrovni.

Kultúra a kreatívny sektor sa dynamicky vyvíjajú, aktéri/aktérky a ich potreby sa menia

Problematika kreatívneho priemyslu je pre MK SR relatívne nová⁹² (z „historického“ pohľadu v porovnaní s problematikou ako napr. kultúrne dedičstvo), pričom ani v oblasti umenia („živej“ kultúry) MK SR v minulosti nezvyklo uplatňovať sektorový prístup, zameriavalo sa skôr na tvorbu všeobecných politík a útvorovo pokrývalo riadenie svojich umeleckých a kultúrnych inštitúcií, než by zabezpečovalo kontinuálne mapovanie a budovanie vzťahov s jednotlivými sektormi kultúry. Táto situácia mala negatívny vplyv, keďže absentovalo inštitucionálne zastrešenie týchto tém nielen na úrovni odbornej starostlivosti o rozvoj prostredia daného sektora, ale chýbali aj poradné orgány alebo iná systémová participatívna komunikácia so stakeholdermi v danom sektore.

Nedostatočné útvorové/personálne pokrytie diverzity kreatívneho a kultúrneho priemyslu sa ukázalo ako veľmi problematické predovšetkým počas pandémie covid-19, keď nedostatočná znalosť sektorov, hlavne na úrovni relevantných ekonomických dát, spôsobovala prekážky nielen v komunikácii so samotnými sektormi, ale predovšetkým pri nastavovaní pohotovej a adekvátnej pomoci.

„Tradičné“ problematiky ako oblasti kultúrneho dedičstva majú na MK SR na dlhé obdobia stanovené strategické smerovanie a nástroje, ktorými zabezpečujú aktívnu komunikáciu so svojimi aktérmi a aktérkami (poradné orgány ministra/erky). Absencia takéhoto prístupu v sektoroch kultúry a kreatívneho priemyslu sa v praxi ukazuje ako čoraz väčšia komplikácia, pretože situácia v sektoroch kultúrneho a kreatívneho priemyslu sa vyvíja čoraz dynamickjšie, aj sektory ako také sa skladajú z veľkého množstva rôznych aktérov a aktérok a oblastí odbornosti. Vzhľadom na ich rozdiely sa líšia aj problémy a výzvy, ktoré by malo MK SR v rámci svojich politík a opatrení reflektovať. Preto je nevyhnutné pre MK SR disponovať mechanizmom, ktorý zastreší aktívnu spoluprácu subjektov a umožní poznať špecifiká jednotlivých odvetví kultúry a kreatívneho priemyslu. Len na základe toho bude schopné adekvátne spracovať a nastaviť relevantné strategické smerovanie a pomoc v rámci týchto sektorov na národnej úrovni.

Aktéri a aktérky z prostredia kultúry a kreatívneho priemyslu patria k aktívnym a kritickým zložkám občianskej spoločnosti, vykazujú známky vysokej citlivosti na netransparentné procesy, nespravodlivosť alebo nejasné a neférové podmienky, čo len zvyšuje význam aplikácie participatívnych procesov v tejto oblasti. V súčasnosti je v sektore kultúry a kreatívneho priemyslu citeľná frustrácia z podfinancovania kultúry a komunikácia s ministerstvom je často poznačená sklamaním z pocitu dlhodobého zanedbávania tohto sektora. Uvedené sa prejavuje vo zvýšenej miere nedôvery voči MK SR v rámci tvorby a implementácie verejných politík.

Procesy súvisiace so zastrešením participácie tejto cieľovej skupiny musia byť preto citlivo a profesionálne nastavené, keďže práve jej názory, potreby a očakávania predstavujú pre MK SR základnú bázu. Z nej musí pri vytváraní svojich politík vychádzať, ak chce zabezpečiť nielen ich adresnosť a efektívnosť, ale aj lepšiu akceptovateľnosť cieľovými skupinami, ktoré sa s nimi budú vedieť oveľa ľahšie stotožniť a prejavíť im podporu.

Participácia si vyžaduje personálne aj finančné kapacity, ale posilňuje legitimitu rozhodnutí MK SR pre verejnosť

Participácia si vyžaduje značné nasadenie a časové kapacity zo strany inštitúcie prostredníctvom jej zamestnancov a zamestnankyň, hlavne v oblasti vzájomnej koordinácie a informovanosti všetkých

⁹² MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2013. Stratégia rozvoja kultúry 2014 – 2020: Strategická téma: Funkčný model využitia kreativity a kultúry v hospodárskom rozvoji Slovenska, s. 28 – 30. 2014. Dostupné z: <http://www.strategiakultury.sk/>; MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY a MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2014. Stratégia rozvoja kreatívneho priemyslu v Slovenskej republike. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2019/12/strategia.pdf>.

zapojených interných (ministerských) a externých strán, ako aj z hľadiska práce s podnikmi z participatívnych procesov.

Úspešný a efektívny participatívny proces je postavený na vzájomnom učení sa, vyhodnocovaní a priebežnom zapracovaní dobrých a zlých skúseností z praxe. Keďže tento proces nie je možné unifikovať, jeho miera a periodicita sa môže líšiť na základe mnohých faktorov (cieľová skupina, úroveň a dosah politického rozhodnutia, personálne a finančné kapacity dotknutej organizácie), je potrebné, aby si rezort nastavil vlastné priority – zodpovedajúce mechanizmy a kapacity v tejto oblasti tak, aby zabezpečil efektívnu implementáciu participatívnych prvkov v praxi.

Uvedené mechanizmy a kapacity musia procesy participácie reflektovať v dvoch navzájom neoddeliteľných smeroch:

- + od verejnosti a k verejnosti (aj odbornej),
- + od organizácie a dovnútra organizácie (MK SR).

Pre ďalšie participatívne procesy, ktoré bude MK SR iniciovať pri tvorbách verejných politík, je dôležité, aby jasne pomenovalo, z akého dôvodu a na akých pravidlách vytvára participatívne postupy. Takisto by malo rovnako edukačne pôsobiť dovnútra rezortu a jasne pomenovať aj riziká a náklady spojené s participatívnym procesmi. Tak ako je dôležitý predpoklad dôvery, otvorenosti a pochopenia iného názoru zo strany toho, kto koordinuje participatívny proces, rovnako dôležité je, aby tieto princípy dodržiavali aj ostatné zainteresované strany.

Stratégia kultúry
a kreatívneho priemyslu
Slovenskej republiky
2030

Príloha II
Akčný plán na roky 2023 – 2024

Opatrenia kontinuálne – realizované priebežne

Opatrenie 1.2.3	Organizovať výročnú konferenciu Ministerstva kultúry SR zameranú na súčasné aspekty a problémy kultúry a kreatívneho priemyslu, s výmenou informácií medzi aktérmi a aktérkami o smerovaní štátnej kultúrnej politiky a tvorbou situačnej správy o stave a smerovaní kultúry a kreatívneho priemyslu na Slovensku.		
Strategická priorita 1.2	Zaviesť na ministerstve kultúry stály mechanizmus participácie pri vytváraní kultúrnych politík.		
Strategický cieľ 1	Dobre spravovaná kultúra		
Gestor	MK SR		
Spolupráca	-		
Výstup	konferencia		
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie	
organizovanie výročnej konferencie	01/2023	12/2030	
Výdavky	2023	2024	Zdroj
Tovary a služby 630	0	50 000	
Spolu	0	50 000	ŠR

Opatrenie 1.4.1	So zapojením participatívnych metód pripraviť a schváliť strategické dokumenty pre kultúrnu politiku v jednotlivých odvetviach kultúry a kreatívneho priemyslu a vybraných prierezočných oblastiach systematicky nadväzujúcich na túto stratégiu.		
Opatrenie 1.4.2	Pravidelne vyhodnocovať plnenie strategických dokumentov podľa opatrenia 1.4.1 a spojiť odpočet ich vyhodnotenia s výročným vyhodnotením implementácie tejto stratégie.		
Strategická priorita 1.4	Vytvárať a pravidelne aktualizovať strategické dokumenty pre jednotlivé oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu v nadväznosti na túto rámcovú stratégiu.		
Strategický cieľ 1	Dobre spravovaná kultúra		
Gestor	MK SR		
Spolupráca	-		
Výstup	strategické dokumenty pre jednotlivé oblasti kultúry; plnenie opatrení stratégie a ich odpočet		
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie	
vytvorenie strategických dokumentov (uvedené v kapitole o implementácii)	01/2023	12/2030	
pravidelný ročný odpočet všetkých dokumentov	01/2024	12/2030	
Výdavky	2023	2024	Zdroj
Mzdy, platy 610	0	60 000	
Poistné 620	0	21 000	
Spolu	0	81 000	ŠR

Opatrenie 1.6.1	Vytvoriť a pravidelne revidovať v spolupráci s aktérmi a aktérkami v kultúre a kreatívnom priemysle súbor cieľov a kvalitatívnych a kvantitatívnych merateľných ukazovateľov kultúrnych politík.	
Opatrenie 1.6.2	Pravidelne sledovať stav merateľných ukazovateľov a vyhodnocovať dosahovanie stanovených cieľových hodnôt.	
Opatrenie 1.6.5	Pravidelne zverejňovať výstupy z opatrení 1.6.1 a 1.6.2.	
Strategická priorita 1.6	Zaviesť a aplikovať princíp výsledkovo orientovanej kultúrnej politiky.	
Strategický cieľ 1	Dobre spravovaná kultúra	
Gestor	MK SR	
Spolupráca	-	
Výstup	zverejnený dokument merateľných ukazovateľov pre jednotlivé kultúrne politiky	
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie
pripraviť zoznam merateľných ukazovateľov pre jednotlivé kultúrne politiky, pravidelne ho revidovať	01/2023	12/2030
pravidelne sledovať stav merateľných ukazovateľov	01/2024	12/2030
pravidelne zverejňovať výstupy so stavom merateľných ukazovateľov pre jednotlivé kultúrne politiky	01/2024	12/2030
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet	

Opatrenie 1.6.3	Aspoň raz ročne realizovať kvalitatívny a kvantitatívny reprezentatívny prieskum o vnímaní kultúry, kultúrnej participácii a vnímaní MK SR a jeho aktivít zo strany odbornej i širokej verejnosti.		
Opatrenie 1.6.5	Pravidelne zverejňovať výstupy z opatrenia 1.6.3.		
Strategická priorita 1.6	Zaviesť a aplikovať princíp výsledkovo orientovanej kultúrnej politiky.		
Strategický cieľ 1	Dobre spravovaná kultúra		
Gestor	MK SR		
Spolupráca	NOC		
Výstup	každoročne realizovaný a zverejnený prieskum		
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie	
príprava a realizácia prieskumu	01/2023	12/2030	
zverejnenie výstupov z prieskumu	01/2024	12/2030	
Výdavky	2023	2024	Zdroj
Tovary a služby 630	0	18 000	
Spolu	0	18 000	ŠR

Opatrenie 2.3.3	Pravidelne aktualizovať investičný plán rezortu a na základe neho realizovať investičné akcie podľa schváleného harmonogramu.	
Opatrenie 2.3.4	Pri riadení investičných akcií zabezpečiť dostatočné personálne kapacity, ktoré budú zohľadňovať komplexnosť investície a jej výšku.	
Strategická priorita 2.3	Posilniť nástroje na podporu investícií vo forme udržateľnej výstavby, rekonštrukcie, modernizácie, obnovy technického vybavenia a debarierizácie.	
Strategický cieľ 2	Efektívne financovaná kultúra	
Gestor	MK SR	
Spolupráca		
Výstup	aktualizovaný investičný plán, investičné procesy riadené s adekvátnym personálnym zabezpečením	
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie
pravidelná aktualizácia investičného plánu MK SR	01/2023	12/2030
realizácia investičných akcií s adekvátnym personálnym zabezpečením	01/2023	12/2030
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet; výdavky na jednotlivé investičné akcie budú zabezpečené individuálne pre každý investičný proces	

Opatrenie 2.4.1	Na základe indexácie pravidelne navyšovať príspevok pre verejnoprávne dotačné fondy a pravidelne prehodnocovať túto výšku podľa dopytu.	
Strategická priorita 2.4	Systematizovať podporu z verejnoprávných dotačných fondov pre kultúru a kreatívny priemysel.	
Strategický cieľ 2	Efektívne financovaná kultúra	
Gestor	MK SR	
Spolupráca		
Výstup	nastavenie mechanizmu navyšovania príspevku pre verejnoprávne dotačné fondy	
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie
nastavenie mechanizmu, jeho vyčíslenie, prípadne legislatívna úprava	01/2023	12/2030
Výdavky	2023	2024
Transfery 640	0	4 300 000
Spolu	0	4 300 000
		Zdroj
		ŠR

Opatrenie 2.4.2	Pravidelne prehodnocovať štruktúru podpornej činnosti prostredníctvom verejnoprávnych dotačných fondov a navrhovať nové programy.	
Strategická priorita 2.4	Systematizovať podporu z verejnoprávnych dotačných fondov pre kultúru a kreatívny priemysel.	
Strategický cieľ 2	Efektívne financovaná kultúra	
Gestor	MK SR	
Spolupráca	verejnoprávne dotačné fondy	
Výstup	analýza s odporučeniami	
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie
realizovať analýzu a formulovať konkrétne odporúčania pre úpravu podpornej činnosti dotačných fondov	01/2023	12/2030
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet	

Opatrenie 2.4.5	Podporovať princíp spájania finančných zdrojov v dotačných fondoch (tzv. matching verejných zdrojov).	
Strategická priorita 2.4	Systematizovať podporu z verejnoprávnych dotačných fondov pre kultúru a kreatívny priemysel.	
Strategický cieľ 2	Efektívne financovaná kultúra	
Gestor	MK SR	
Spolupráca		
Výstup	návrhy, nový matching fond pre rezort MK SR	
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie
formulovanie návrhov pre spájanie finančných zdrojov	01/2023	12/2030
vytvorenie matching fondu pre rezort MK SR	01/2024	06/2024
ďalšie fungovanie matching fondu MK SR	07/2024	12/2030
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet	

Opatrenie 2.4.6	Podporovať vytváranie spoločných dotačných programov z viacerých verejných dotačných schém.	
Strategická priorita 2.4	Systematizovať podporu z verejnoprávnych dotačných fondov pre kultúru a kreatívny priemysel.	
Strategický cieľ 2	Efektívne financovaná kultúra	
Gestor	MK SR	
Spolupráca	verejnoprávne dotačné fondy	
Výstup	odporúčania a návrhy	
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie
návrhy vytvárania spoločných dotačných programov	01/2024	12/2030
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet	

Opatrenie 2.6.1	Iniciovať a systematicky viesť pluralitnú diskusiu o postavení a rôznych formách financovania cirkví a náboženských spoločností (formy aj spôsoby financovania)		
Strategická priorita 2.6	Koordinovať diskusiu o rôznych formách financovania cirkví a náboženských spoločností.		
Strategický cieľ 2	Efektívne financovaná kultúra		
Gestor	MK SR		
Spolupráca	MS SR, MV SR		
Výstup	návrhy foriem financovania cirkví a náboženských spoločností		
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie	
rôzne formy diskusií a zdieľania názorov, príprava návrhov	01/2024	12/2030	
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet		

Opatrenie 3.1.5	Vytvoriť manuál s informáciami o možnostiach podnikania v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu s cieľom rozvíjať podnikateľské zručnosti aktérov a aktérok a poskytovať špecifické poradenstvo v tejto oblasti.		
Strategická priorita 3.1	Odstraňovať bariéry pre pôsobenie jednotlivcov a jednotlivých a inštitúcií v kultúre a kreatívnom priemysle.		
Strategický cieľ 3	Dôstojná kultúra		
Gestor	MK SR		
Spolupráca	MH SR		
Výstup	pravidelne aktualizovaný manuál		
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie	
vytvorenie manuálu a jeho pravidelná aktualizácia	01/2023	12/2030	
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet		

Opatrenie 5.1.1	Pokračovať v rozvoji, zviditeľňovaní a propagácii kultúry národnostných menšín a etnických skupín aj prostredníctvom vzdelávacích mediálnych kampaní.		
Strategická priorita 5.1	Podporovať kultúrnu a umeleckú činnosť národnostných menšín a etnických skupín a jej prezentáciu širokej verejnosti.		
Strategický cieľ 5	Inkluzívna kultúra		
Gestor	MK SR		
Spolupráca	Úrad splnomocnenca vlády SR vlády pre národnostné menšiny, RTVS		
Výstup	realizácia 2 kampaní ročne		
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie	
realizácia vzdelávacích mediálnych kampaní	01/2024	12/2030	
Výdavky	2023	2024	Zdroj
Tovary a služby 630	0	60 000	
Spolu	0	60 000	ŠR

Opatrenie 5.1.6	Poskytovanie plnej súčinnosti zo strany Ministerstva kultúry SR pri tvorbe návrhu zákona upravujúceho výkon práv národnostných menšín, ktorého súčasťou bude aj úprava ochrany, podpory zachovania a rozvoja kultúry národnostných menšín v SR.	
Strategická priorita 5.1	Podporovať kultúrnu a umeleckú činnosť národnostných menšín a etnických skupín a jej prezentáciu širokej verejnosti.	
Strategický cieľ 5	Inkluzívna kultúra	
Gestor	MK SR	
Spolupráca	Úrad splnomocnenca vlády SR vlády pre národnostné menšiny	
Výstup	legislatívny návrh	
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie
spolupráca pri príprave zákona	01/2023	12/2024
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet	

Opatrenie 5.2.2	Zviditeľniť kultúry marginalizovaných, znevýhodnených a zraniteľných skupín obyvateľstva aj prostredníctvom vzdelávacích mediálnych kampaní.		
Strategická priorita 5.2	Podporovať umeleckú činnosť marginalizovaných, znevýhodnených a zraniteľných skupín a jej prezentáciu širokej verejnosti.		
Strategický cieľ 5	Inkluzívna kultúra		
Gestor	MK SR		
Spolupráca	Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti, RTVS		
Výstup	realizácia 2 kampaní ročne		
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie	
realizácia vzdelávacích mediálnych kampaní	01/2024	12/2030	
Výdavky	2023	2024	Zdroj
Tovary a služby 630	0	60 000	
Spolu	0	60 000	ŠR

Opatrenie 5.3.1	Zahrnúť princípy inklúzie do kultúrnej politiky verejných inštitúcií.	
Strategická priorita 5.3	Rozvíjať nástroje na podporu prístupu marginalizovaných, znevýhodnených a zraniteľných skupín ku kultúre a kreatívnemu priemyslu.	
Strategický cieľ 5	Inkluzívna kultúra	
Gestor	MK SR	
Spolupráca	MPSVaR SR, MŠVVaŠ SR	
Výstup	aplikovaný princíp inklúzie v každom strategickom a riadiacom dokumente verejných inštitúcií	
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie
sledovanie dokumentov verejných inštitúcií a podpora pri zavádzaní princípov inklúzie	01/2023	12/2030
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet	

Opatrenie 6.1.1	Realizovať komunikačné kampane na zviditeľnenie kultúry a kreatívneho priemyslu a ich predstaviteľov a predstaviteľiek.		
Strategická priorita 6.1	Systematicky podporovať kultúrnu participáciu ľudí vo všetkých oblastiach umenia a kultúry.		
Strategický cieľ 6	Rešpektovaná kultúra		
Gestor	MK SR		
Spolupráca	MH SR		
Výstup	komunikačné kampane – 3 ročne		
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie	
príprava a realizácia komunikačných kampaní	01/2023	12/2030	
Výdavky	2023	2024	Zdroj
Tovary a služby 630	0	60 000	
Spolu	0	60 000	ŠR

Opatrenie 6.2.1	Prípraviť a realizovať stratégiu digitalizácie a sprístupňovania kultúrneho dedičstva.		
Opatrenie 6.2.2	Iniciovať a rozvíjať spoluprácu verejných subjektov pri digitalizovaní a sprístupňovaní kultúrneho dedičstva.		
Strategická priorita 6.2	Zvýšiť dostupnosť hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva.		
Strategický cieľ 6	Rešpektovaná kultúra		
Gestor	MK SR		
Spolupráca	širšia medzirezortná spolupráca		
Výstup	stratégia digitalizácie s konkrétnymi opatreniami; digitalizačné projekty so subjektami verejného sektora		
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie	
prípraviť a zverejniť stratégiu digitalizácie, využiť pritom medzirezortnú spoluprácu	01/2023	12/2023	
na základe stratégie realizovať digitalizáciu kultúrneho dedičstva rôznych verejných subjektov	01/2024	12/2030	
Výdavky	dopady na rozpočet pre projekty digitalizácie v spolupráci s verejnými subjektmi budú vyčíslené v strategickom materiáli		

Opatrenie 6.4.1	V koncepčnom materiáli stanoviť priority a nastaviť systém organizácie a podpory projektov prezentácie slovenskej kultúry v zahraničí, medzinárodných spoluprác a mobilít na základe dát.		
Strategická priorita 6.4	Rozvíjať systematickú prezentáciu slovenskej kultúry a kreatívneho priemyslu v zahraničí prostredníctvom podpory medzinárodných spoluprác a mobilít.		
Strategický cieľ 6	Rešpektovaná kultúra		
Gestor	MK SR		
Spolupráca	MZVaEZ SR		
Výstup	prieskum; koncepčný materiál		
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie	
realizovať prieskum vnímania Slovenska a jeho kultúry zahraničnými krajinami	01/2024	12/2024	
vytvorenie a realizovanie koncepcie priorít prezentácie slovenskej kultúry v zahraničí	01/2025	12/2030	
Výdavky	2023	2024	Zdroj
Tovary a služby 630	0	60 000	
Spolu	0	60 000	ŠR

Opatrenie 7.1.3	Podporovať interdisciplinárny výskum a vývoj v oblasti vplyvu klimatických zmien na kultúrne dedičstvo.		
Strategická priorita 7.1	Podporovať spoločenskú a environmentálnu zodpovednosť organizácií pôsobiacich v kultúre a kreatívnom priemysle.		
Strategický cieľ 7	Zodpovedná kultúra		
Gestor	MK SR		
Spolupráca	MŽP SR		
Výstup	podpora interdisciplinárnych výskumných projektov		
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie	
podpora interdisciplinárnych výskumných projektov	01/2023	12/2030	
Výdavky	2023	2024	Zdroj
Transfery 640	0	100 000	
Spolu	0	100 000	ŠR

Opatrenie 7.3.2	Zvýšiť aktívnu účasť Slovenska v tematických medzinárodných pracovných skupinách zameraných na riešenie aktuálnych environmentálnych a iných spoločenských výziev.		
Strategická priorita 7.3	Rozvíjať nadrezortnú a medzinárodnú spoluprácu osobitne v témach riešenia aktuálnych environmentálnych a iných spoločenských výziev.		
Strategický cieľ 7	Zodpovedná kultúra		
Gestor	MK SR		
Spolupráca	širšia medzirezortná spolupráca		
Výstup	aktívna účasť v tematických medzinárodných pracovných skupinách		
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie	
vytvorenie prehľadu tematických pracovných skupín	01/2023	12/2023	
aktívna účasť v týchto skupinách	01/2024	12/2030	
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet		

Opatrenie 7.3.3	Systematicky spolupracovať na úrovni rezortov v otázkach napĺňania cieľov Európskej zelenej dohody a Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj		
Strategická priorita 7.3	Rozvíjať nadrezortnú a medzinárodnú spoluprácu osobitne v témach riešenia aktuálnych environmentálnych a iných spoločenských výziev.		
Strategický cieľ 7	Zodpovedná kultúra		
Gestor	MK SR		
Spolupráca	širšia medzirezortná spolupráca		
Výstup	medzirezortné a nadrezortné spolupráce MK SR		
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie	
posilňovanie medzirezortných a nadrezortných spoluprác	01/2023	12/2030	
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet		

Opatrenie 7.5.1	Vytvoriť systém podpory zameraný na boj proti šíreniu dezinformácií.		
Strategická priorita 7.5	Podporovať aktivity rozvoja mediálnej výchovy, kritického myslenia a boja proti šíreniu dezinformácií.		
Strategický cieľ 7	Zodpovedná kultúra		
Gestor	MK SR		
Spolupráca			
Výstup	vytvorenie podporného nástroja a zabezpečenie jeho fungovania v ďalších rokoch		
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie	
vytvorenie podporného nástroja	01/2023	12/2023	
zabezpečenie fungovania nástroja	01/2024	12/2030	
Výdavky	2023	2024	Zdroj
Transfery 640	0	1 000 000	
Spolu	0	1 000 000	ŠR

Opatrenie 7.5.2	Vytvoriť systém podpory zameraný na zvyšovanie úrovne mediálnej gramotnosti a na podporu rozvoja kritického myslenia.		
Strategická priorita 7.5	Podporovať aktivity rozvoja mediálnej výchovy, kritického myslenia a boja proti šíreniu dezinformácií.		
Strategický cieľ 7	Zodpovedná kultúra		
Gestor	MK SR		
Spolupráca			
Výstup	vytvorenie podporného nástroja a zabezpečenie jeho fungovania v ďalších rokoch		
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie	
vytvorenie podporného nástroja	01/2023	12/2023	
zabezpečenie fungovania nástroja	01/2024	12/2030	
Výdavky	2023	2024	Zdroj
Transfery 640	0	1 000 000	
Spolu	0	1 000 000	ŠR

Jednorazové opatrenia

Opatrenie 1.2.1	Vytvoriť metodiku pre realizáciu participácie na Ministerstve kultúry SR s cieľom posilniť koordináciu participácie.	
Strategická priorita 1.2	Zaviesť na ministerstve kultúry stály mechanizmus participácie pri vytváraní kultúrnych politík.	
Strategický cieľ 1	Dobre spravovaná kultúra	
Gestor	MK SR	
Spolupráca	Úrad splnomocnenca/kyne vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti	
Výstup	metodika	
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie
vytvorenie metodiky	01/2023	12/2023
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet	

Opatrenie 1.2.2	Reformovať Platformu pre kultúrny a kreatívny priemysel ako komunikačný a participatívny nástroj s aktérmi a aktérkami pôsobiacimi v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.	
Strategická priorita 1.2	Zaviesť na ministerstve kultúry stály mechanizmus participácie pri vytváraní kultúrnych politík.	
Strategický cieľ 1	Dobre spravovaná kultúra	
Gestor	MK SR	
Spolupráca		
Výstup	Revidovaná Platforma pre kultúrny a kreatívny priemysel	
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie
revízia Platformy pre kultúrny a kreatívny priemysel	01/2023	12/2023
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet	

Opatrenie 1.3.1	Zefektívniť činnosť Rady vlády SR pre kultúru a kreatívny priemysel a jej stálych výborov.	
Strategická priorita 1.3	Rozvíjať efektívnu medzirezortnú a nadrezortnú spoluprácu.	
Strategický cieľ 1	Dobre spravovaná kultúra	
Gestor	MK SR	
Spolupráca		
Výstup	Revidovaná Rada vlády SR pre kultúru a kreatívny priemysel	
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie
úprava štatútu Rady vlády SR pre kultúru a kreatívny priemysel	01/2023	06/2023
s tým spojená úprava stálych výborov a ich zložení	01/2023	06/2023
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet	

Opatrenie 1.3.3	Vytvoriť funkčný nástroj komunikácie na úrovni rezortov s cieľom systematického monitorovania vplyvov zmien kultúrnych politík na verejné politiky ostatných rezortov a naopak.	
Strategická priorita 1.3	Rozvíjať efektívnu medzirezortnú a nadrezortnú spoluprácu.	
Strategický cieľ 1	Dobre spravovaná kultúra	
Gestor	MK SR	
Spolupráca	širšia medzirezortná spolupráca	
Výstup	nástroj pre monitorovanie vplyvov zmien kultúrnych politík na ostatné politiky a naopak	
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie
definovanie a formovanie vhodného nástroja	01/2023	12/2024
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet	

Opatrenie 1.7.1	Realizovať analýzu súčasných právnych foriem štátom zriadených rozpočtových a príspevkových organizácií a vyhodnotiť možné zmeny v právnej forme.	
Opatrenie 1.7.2	Realizovať analýzu súčasných právnych foriem a subjektivity územnou samosprávou zriadených rozpočtových a príspevkových organizácií a vyhodnotiť možné zmeny v právnej forme.	
Opatrenie 1.7.3	Realizovať analýzu súčasných právnych foriem a subjektivity kultúrnych organizácií nezriadených verejnou správou a vyhodnotiť možné zmeny v právnej forme.	
Strategická priorita 1.7	Zlepšiť fungovanie kultúrnych organizácií prostredníctvom prehodnotenia ich právnych foriem.	
Strategický cieľ 1	Dobre spravovaná kultúra	
Gestor	MK SR	
Spolupráca	MS SR, územná samospráva, Platforma kultúry a kreatívneho priemyslu	
Výstup	definovanie silných a slabých stránok súčasných právnych foriem, prípadne návrh novej právnej formy	
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie
analýza súčasných právnych foriem	01/2023	12/2023
návrh novej právnej formy	01/2024	12/2024
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet	

Opatrenie 1.9.1	Pripraviť novelu kompetenčného zákona, reflektujúcu strategickú činnosť Ministerstva kultúry SR v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.	
Strategická priorita 1.9	Aktualizovať základné dokumenty určujúce kompetencie Ministerstva kultúry SR.	
Strategický cieľ 1	Dobre spravovaná kultúra	
Gestor	MK SR	
Spolupráca		
Výstup	Novela zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy	
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie
príprava novely zákona	01/2023	06/2024
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet	

Opatrenie 1.9.2	Pripraviť aktualizáciu štatútu Ministerstva kultúry SR, reflektujúcu jeho strategickú činnosť v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.	
Strategická priorita 1.9	Aktualizovať základné dokumenty určujúce kompetencie Ministerstva kultúry SR.	
Strategický cieľ 1	Dobre spravovaná kultúra	
Gestor	MK SR	
Spolupráca		
Výstup	Aktualizovaný štatút	
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie
aktualizácia štatútu MK SR	01/2023	12/2024
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet	

Opatrenie 1.9.3	Upraviť pôsobnosť a činnosť Ministerstva kultúry SR s dôrazom na špecifikovanie potrieb jednotlivých odvetví kultúry a kreatívneho priemyslu a ich prínosu v národnom aj medzinárodnom kontexte.	
Strategická priorita 1.9	Aktualizovať základné dokumenty určujúce kompetencie Ministerstva kultúry SR.	
Strategický cieľ 1	Dobre spravovaná kultúra	
Gestor	MK SR	
Spolupráca		
Výstup	úprava organizačnej štruktúry	
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie
úprava organizačnej štruktúry	06/2023	12/2024
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet	

Opatrenie 2.1.1	Pripraviť a predložiť na verejnú diskusiu zákon o sponzoringu a donorstve v kultúre a začať jeho plnenie.		
Strategická priorita 2.1	Stimulovať podiel súkromných zdrojov v kultúre a kreatívnom priemysle ako prostriedok navyšovania zdrojov.		
Strategický cieľ 2	Efektívne financovaná kultúra		
Gestor	MK SR		
Spolupráca			
Výstup	zákon o sponzoringu v kultúre		
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie	
príprava návrhu zákona o sponzoringu a donorstve	01/2023	06/2024	
verejná diskusia o návrhu	01/2024	06/2024	
schválenie zákona	07/2024	12/2024	
Výdavky	2023	2024	Zdroj
Tovary a služby 630	0	400 000	
Spolu	0	400 000	ŠR
Poznámka: Podľa povahy zákona môže byť vplyv na štátny rozpočet na strane výdavkov, ale aj príjmov.			

Opatrenie 2.2.3	Dobudovať a spustiť efektívnu prevádzku kreatívnych centier v centralizovanej výzve IROP PO3.		
Strategická priorita 2.2	Podporovať kultúru a kreatívny priemysel legislatívnymi a finančnými nástrojmi.		
Strategický cieľ 2	Efektívne financovaná kultúra		
Gestor	MK SR		
Spolupráca			
Výstup	zrealizované projekty centralizovanej výzvy		
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie	
pokračovanie v projektoch centralizovanej výzvy IROP PO3	01/2023	12/2024	
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet; financovanie zabezpečené z EŠIF		

Opatrenie 2.2.4	Realizovať rekonštrukciu národných kultúrnych pamiatok prostredníctvom aktivít v Programe Slovensko financovaných v novom programovom období z fondov EÚ.	
Strategická priorita 2.2	Podporovať kultúru a kreatívny priemysel legislatívnymi a finančnými nástrojmi.	
Strategický cieľ 2	Efektívne financovaná kultúra	
Gestor	MK SR	
Spolupráca	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR	
Výstup	zrekonštruované národné kultúrne pamiatky	
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie
začiatok realizácie projektov v aktivite obnovy národných kultúrnych pamiatok vo vlastníctve štátu v Programe Slovensko	01/2023	12/2023
obnova národných kultúrnych pamiatok	01/2024	01/2028
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet; financovanie zabezpečené z fondov EÚ a povinného spolufinancovania	

Opatrenie 2.3.1	V diskusií s odbornou verejnosťou, zástupcami iných rezortov a samospráv pripraviť zoznam výstavby novej kľúčovej kultúrnej infraštruktúry s celospoločenským prínosom.		
Opatrenie 2.3.2	Realizovať projekty s najvyššou prioritou podľa opatrenia 2.3.1		
Strategická priorita 2.3	Posilniť nástroje na podporu investícií vo forme udržateľnej výstavby, rekonštrukcie, modernizácie, obnovy technického vybavenia a debarierizácie.		
Strategický cieľ 2	Efektívne financovaná kultúra		
Gestor	MK SR		
Spolupráca			
Výstup	zoznam výstavby novej kľúčovej infraštruktúry; začiatok realizácie projektov s najvyššou prioritou		
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie	
realizácia kontinuálnych diskusií	06/2023	06/2024	
realizácie projektov s najvyššou prioritou	06/2024	12/2030	
Výdavky	2023	2024	Zdroj
Tovary a služby 630	0	30 000	
Spolu	0	30 000	ŠR

Opatrenie 2.4.4	Zriaďiť fond na podporu kultúrneho dedičstva.		
Strategická priorita 2.4	Systematizovať podporu z verejnoprávnych dotačných fondov pre kultúru a kreatívny priemysel.		
Strategický cieľ 2	Efektívne financovaná kultúra		
Gestor	MK SR		
Spolupráca			
Výstup	zriadenie verejnoprávneho dotačného fondu		
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie	
príprava zriadenia nového fondu	01/2023	06/2023	
legislatívny návrh a jeho schválenie	07/2023	12/2023	
začiatok fungovania fondu	01/2024	-	
Výdavky	2023	2024	Zdroj
Transfery 640	0	250 000	
Spolu	0	250 000	ŠR

Opatrenie 3.1.3	Navrhnuť úpravu súčasného systému sociálnej a inej podpory v náročných životných situáciách s ohľadom na špecifiká profesií profesionálov a profesionálok v kultúre a kreatívnom priemysle.		
Strategická priorita 3.1	Odstraňovať bariéry pre pôsobenie jednotlivcov a jednotlivkýň a inštitúcií v kultúre a kreatívnom priemysle.		
Strategický cieľ 3	Dôstojná kultúra		
Gestor	MK SR		
Spolupráca	MPSVaR SR		
Výstup	súbor úprav sociálnej a inej podpory		
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie	
diskusie o úpravách súčasného systému a návrhy úprav	01/2023	12/2025	
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet; vplyvy samotných podporných nástrojov budú vyčíslené po ich detailnom zadefinovaní		

Opatrenie 3.3.1	Iniciovať vznik a vytvoriť podmienky pre fungovanie profesijných organizácií umelcov/umelkyň a profesionálov/profesionálok v kultúre a kreatívnom priemysle.	
Strategická priorita 3.3	Podporovať samosprávne profesijné organizácie ľudí pracujúcich v kultúre a kreatívnom priemysle.	
Strategický cieľ 3	Dôstojná kultúra	
Gestor	MK SR	
Spolupráca		
Výstup	legislatívna úprava	
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie
pripraviť a schváliť legislatívnu úpravu pre fungovanie profesijných organizácií v kultúre a kreatívnom priemysle	01/2023	12/2024
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet	

Opatrenie 4.1.1	Nastaviť efektívnu medzirezortnú spoluprácu medzi MK SR a MŠVVaŠ SR v oblasti umeleckého, odborného a umelecko-remeselného vzdelávania.	
Strategická priorita 4.1	Vytvárať a následne udržiavať efektívny systém formálneho vzdelávania profesionálov a profesionálok pôsobiacich v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.	
Strategický cieľ 4	Kvalitná kultúra	
Gestor	MK SR	
Spolupráca	MŠVVaŠ SR	
Výstup	vytvorenie platformy vzájomnej spolupráce	
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie
vytvorenie platformy vzájomnej spolupráce medzi MK SR a MŠVVaŠ SR	01/2023	12/2024
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet	

Opatrenie 4.2.1	Realizovať analýzu súčasného stavu a potrieb v rámci celoživotného vzdelávania v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu z pohľadu aktuálnych trendov a potrieb sektorov, ako aj pracovného trhu.	
Strategická priorita 4.2	Rozvíjať možnosti celoživotného vzdelávania profesionálov a profesionálok v kultúre a kreatívnom priemysle.	
Strategický cieľ 4	Kvalitná kultúra	
Gestor	MK SR	
Spolupráca	MŠVVaŠ SR	
Výstup	súhrn návrhov realizácie celoživotného vzdelávania	
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie
analýzy stavu a formulovanie konkrétnych návrhov celoživotného vzdelávania	01/2023	12/2024
príprava projektu celoživotného vzdelávania na pracovisku Slovenského národného múzea	01/2023	12/2024
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet	

Opatrenie 5.2.1	Presunúť príspevok z dotačného programu MK SR pre znevýhodnené skupiny do Fondu na podporu umenia, ktorý bude poskytovať dotácie v takto obsahovo zameranom programe.	
Strategická priorita 5.2	Podporovať umeleckú činnosť marginalizovaných, znevýhodnených a zraniteľných skupín a jej prezentáciu širokej verejnosti.	
Strategický cieľ 5	Inkluzívna kultúra	
Gestor	MK SR	
Spolupráca		
Výstup	presunuté dotačné programy vo verejnoprávnom fonde	
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie
identifikácia vhodného verejnoprávneho fondu, návrh a realizácia presunu dotačného programu MK SR do verejnoprávneho dotačného fondu	01/2023	12/2023
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet	

Opatrenie 7.1.1	Vytvoriť súhrn odporúčaní napomáhajúcich kultúrnym organizáciám zriaďovaným i nezriaďovaným verejnou správou v otázkach aktuálnych environmentálnych a iných spoločenských výziev.	
Strategická priorita 7.1	Podporovať spoločenskú a environmentálnu zodpovednosť organizácií pôsobiach v kultúre a kreatívnom priemysle.	
Strategický cieľ 7	Zodpovedná kultúra	
Gestor	MK SR	
Spolupráca	MŽP SR; širšia medzisektorová spolupráca	
Výstup	súhrn odporúčaní	
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie
formulovanie odporúčaní, využitie medzirezortnej spolupráce	01/2023	01/2024
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet	

Opatrenie 7.1.2	V spolupráci s verejnoprávnymi fondmi vytvoriť princípy reflektujúce environmentálne a iné spoločenské výzvy a uplatňovať ich v posudzovaní projektov.	
Strategická priorita 7.1	Podporovať spoločenskú a environmentálnu zodpovednosť organizácií pôsobiach v kultúre a kreatívnom priemysle.	
Strategický cieľ 7	Zodpovedná kultúra	
Gestor	MK SR	
Spolupráca	verejnoprávne dotačné fondy	
Výstup	formulovanie súboru princípov	
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie
v spolupráci s dotačnými verejnoprávnymi fondmi formulovať súbor princípov	01/2023	12/2024
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet	

Opatrenie 7.3.1	Vytvoriť analýzu medzinárodného kontextu kultúrnej a verejnej politiky zameranej na riešenie aktuálnych environmentálnych a iných spoločenských výziev.	
Strategická priorita 7.3	Rozvíjať nadrezortnú a medzinárodnú spoluprácu osobitne v témach riešenia aktuálnych environmentálnych a iných spoločenských výziev.	
Strategický cieľ 7	Zodpovedná kultúra	
Gestor	MK SR	
Spolupráca		
Výstup	analýza	
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie
realizácia analýzy a formulovanie odporúčaní	01/2023	12/2024
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet	

Opatrenie 7.4.1	Prípraviť nástroje na efektívnu pomoc v čase krízy na všetkých riadiacich úrovniach (od najnižšieho až po centrálné krízové riadenie)	
Strategická priorita 7.4	Zvýšiť odolnosť kultúry a kreatívneho priemyslu v krízových situáciách.	
Strategický cieľ 7	Zodpovedná kultúra	
Gestor	MK SR	
Spolupráca		
Výstup	súbor nástrojov	
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie
v medzirezortnej spolupráci zdefinovať súbor nástrojov	01/2023	12/2024
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet	

Opatrenie 7.6.1	Vyhodnocovať opatrenia podľa zákona č. 264/2022 o mediálnych službách Z. z. s dôrazom na mapovanie trhu, udržateľnosť a prezentáciu menších, priebežné vyhodnocovanie rizík v zmysle Správy Európskej komisie o stave právneho štátu.	
Strategická priorita 7.6	Posilniť pluralitu médií a ich nezávislosť.	
Strategický cieľ 7	Zodpovedná kultúra	
Gestor	MK SR	
Spolupráca		
Výstup	hodnotenie opatrenia a implementácia odporúčaní	
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie
vyhodnocovanie opatrenia a realizovanie náprav podľa výsledkov hodnotenia	01/2023	12/2024
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet	

Opatrenie 7.7.1	Implementovať opatrenia vyplývajúce z Odporúčania Komisie (EÚ) 2021/1534 zo 16. septembra 2021 k zaručeniu ochrany, bezpečnosti a posilneniu postavenia novinárov a novinárov a iných pracovníkov a pracovníčok médií v Európskej únii.	
Strategická priorita 7.7	Zabezpečiť zvýšenie ochrany a bezpečnosti novinárov a novinárov.	
Strategický cieľ 7	Zodpovedná kultúra	
Gestor	MK SR	
Spolupráca		
Výstup	implementácia opatrení smernice	
Aktivity	Začiatok realizácie	Koniec realizácie
implementácia opatrení	01/2023	12/2024
Výdavky	bez vplyvu na rozpočet	

Stratégia kultúry
a kreatívneho priemyslu
Slovenskej republiky
2030

Príloha III
Prehľad opatrení a rozpočet 2023 – 2030

číslo opatrenia	typ opatrenia	znenie opatrenia	začiatok realizácie	koniec realizácie	akčný plán 2023 – 2024	gestor	spolu-práca	celkové výdavky	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
1.1.1	riadiace	Pripraviť návrhy štandardov kultúrnych organizácií zriaďovaných štátom a územnou samosprávou.	01/2025	12/2026	nie	MK SR	územná samospráva	0								
1.1.2	riadiace	Na základe schválených štandardov kultúrnych organizácií zriaďovaných štátom a územnou samosprávou vypočítať minimálnu a maximálnu výšku výdavkov na prevádzku a činnosť.	01/2026	12/2028	nie	MK SR	územná samospráva	0								
1.1.3	riadiace	Pripraviť dlhodobé stratégie rozvoja kultúrnych organizácií zriaďovaných štátom.	01/2025	12/2026	nie	MK SR	rozpočtové a príspevkové organizácie MK SR	0								
1.1.4	riadiace	Pripraviť metodiku tvorby dlhodobých stratégií rozvoja kultúrnych organizácií zriaďovaných územnou samosprávou.	01/2025	12/2026	nie	MK SR	územná samospráva	0								
1.1.5	riadiace	Zaviesť efektívny systém prezentácie výročných správ o činnosti a hospodárení rozpočtových a príspevkových organizácií Ministerstva kultúry SR.	01/2025	12/2030	nie	MK SR	rozpočtové a príspevkové organizácie MK SR	0								
1.2.1	riadiace	Vytvoriť metodiku pre realizáciu participácie na Ministerstve kultúry SR s cieľom posilniť koordináciu participácie.	01/2023	12/2023	áno	MK SR	Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti	0								

1.2.2	riadiace	Reformovať Platformu pre kultúrny a kreatívny priemysel (PKKP) ako komunikačný a participatívny nástroj s aktérmi pôsobiacimi v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.	01/2023	12/2023	áno	MK SR		0									
1.2.3	riadiace	Organizovať výročnú konferenciu Ministerstva kultúry SR zameranú na súčasné aspekty a problémy kultúry a kreatívneho priemyslu, s výmenou informácií medzi aktérmi o smerovaní štátnej kultúrnej politiky a tvorbou situačnej správy o stave a smerovaní kultúry a kreatívneho priemyslu na Slovensku.	01/2023	12/2030	áno	MK SR		350 000	0	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
1.3.1	riadiace	Zefektívniť činnosť Rady vlády SR pre kultúru a kreatívny priemysel a jej stálych výborov.	01/2023	06/2023	áno	MK SR		0									
1.3.2	riadiace	Vytvoriť prehľad medzirezortných a nadrezortných pracovných skupín s vplyvom na kultúru a kreatívny priemysel s návrhom na ich optimalizáciu.	01/2025	12/2025	nie	MK SR	širšia medzir ezortná spolupráca	0									
1.3.3	riadiace	Vytvorí funkčný nástroj komunikácie na úrovni rezortov s cieľom systematického monitorovania vplyvov zmien kultúrnych politík na verejné politiky ostatných rezortov a naopak.	01/2023	12/2024	áno	MK SR	širšia medzir ezortná spolupráca	0									
1.4.1	riadiace	So zapojením participatívnych metód pripraviť a schváliť strategické dokumenty pre kultúrnu politiku v jednotlivých odvetviach kultúry a kreatívneho priemyslu a vybraných prierezových oblastiach systematicky nadväzujúce na túto stratégiu.	01/2023	12/2030	áno	MK SR		0									
1.4.2	riadiace	Pravidelne vyhodnocovať plnenie strategických dokumentov podľa opatrenia 1.4.1 a spojiť odpočet ich vyhodnotenia s výročným vyhodnotením implementácie tejto stratégie.	01/2024	12/2030	áno	MK SR		567 000	0	81 000	81 000	81 000	81 000	81 000	81 000	81 000	81 000
1.5.1	riadiace	Identifikovať infraštruktúru v kultúre a kreatívnom priemysle s cieľom prípravy zákona o kultúre definujúceho subjekty a infraštruktúru kultúry a kreatívneho priemyslu pre právnické a fyzické osoby.	01/2025	12/2025	nie	MK SR		0									
1.5.2	legislatívne	Pripraviť a schváliť zákon o kultúre definujúci subjekty a infraštruktúru kultúry a kreatívneho priemyslu pre právnické a fyzické osoby.	01/2026	12/2027	nie	MK SR		0									
1.6.1	riadiace	Vytvoriť a pravidelne revidovať v spolupráci s aktérmi v kultúre a kreatívnom priemysle súbor cieľov a	01/2023	12/2030	áno	MK SR		0									

		kvalitatívnych a kvantitatívnych merateľných ukazovateľov kultúrnych politík.															
1.6.2	riadiace	Pravidelne sledovať stav merateľných ukazovateľov a vyhodnocovať dosahovanie stanovených cieľových hodnôt.	01/2024	12/2030	áno	MK SR		0									
1.6.3	riadiace	Aspoň raz ročne realizovať kvalitatívny a kvantitatívny reprezentatívny prieskum o vnímaní kultúry, kultúrnej participácii a vnímaní MK SR a jeho aktivít zo strany odbornej i širokej verejnosti.	01/2023	12/2030	áno	MK SR	NOC	126 000	0	18 000	18 000	18 000	18 000	18 000	18 000	18 000	18 000
1.6.4	riadiace	Pravidelne realizovať kvalitatívne a kvantitatívne reprezentatívne prieskumy zamerané na analýzu čiastkových javov a problémov, ktorým čelia aktéri v kultúre a kreatívnom priemysle.	01/2025	12/2030	nie	MK SR	NOC	108 000	0	0	18 000	18 000	18 000	18 000	18 000	18 000	18 000
1.6.5	riadiace	Pravidelne zverejňovať výstupy z opatrení 1.6.1, 1.6.2, 1.6.3 a 1.6.4.	01/2024	12/2030	áno	MK SR		0									
1.7.1	riadiace	Realizovať analýzu súčasných právnych foriem štátom zriaďovaných rozpočtových a príspevkových organizácií a vyhodnotiť možné zmeny v právnej forme.	01/2023	12/2024	áno	MK SR	MS SR	0									
1.7.2	riadiace	Realizovať analýzu súčasných právnych foriem a subjektivity územnou samosprávou zriaďovaných rozpočtových a príspevkových organizácií a vyhodnotiť možné zmeny v právnej forme.	01/2023	12/2024	áno	MK SR	územná samospráva	0									
1.7.3	riadiace	Realizovať analýzu súčasných právnych foriem a subjektivity kultúrnych organizácií nezriaďovaných verejnou správou a vyhodnotiť možné zmeny v právnej forme.	01/2023	12/2024	áno	MK SR	PKKP	0									
1.7.4	legislatívne	Prijať opatrenia vyplývajúce zo záverov opatrení 1.7.1, 1.7.2 a 1.7.3.	01/2025	12/2026	nie	MK SR	MS SR, územná samospráva	0									
1.8.1	riadiace	V nadväznosti na opatrenie 1.5.1 analyzovať súčasnú sieť kultúrnych inštitúcií a infraštruktúry z pohľadu kultúrnych potrieb obyvateľov s ohľadom na územné a sektorové členenie.	01/2027	12/2028	nie	MK SR	širšia medzisektorová spolupráca	0									
1.8.2	riadiace	Realizovať závery analýzy súčasnej siete inštitúcií z opatrenia 1.8.1.	01/2029	12/2030	nie	MK SR		0									

1.8.3	riadiace	Prehodnotiť používané názvoslovie zriadených organizácií Ministerstva kultúry SR s cieľom ich systematického zjednotenia.	01/2025	12/2025	nie	MK SR		0									
1.9.1	legislatívne	Prípraviť novelu kompetenčného zákona, reflektujúcu strategickú činnosť Ministerstva kultúry SR v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.	01/2023	06/2024	áno	MK SR	širšia medzirezortná spolupráca	0									
1.9.2	riadiace	Prípraviť aktualizáciu štatútu Ministerstva kultúry SR, reflektujúcu jeho strategickú činnosť v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.	01/2023	12/2024	áno	MK SR		0									
1.9.3	riadiace	Upraviť pôsobnosť a činnosť Ministerstva kultúry SR s dôrazom na špecifikovanie potrieb jednotlivých odvetví kultúry a kreatívneho priemyslu a ich prínosu v národnom aj medzinárodnom kontexte.	06/2023	12/2024	áno	MK SR		0									
2.1.1	legislatívne	Prípraviť a predložiť na verejnú diskusiu zákon o sponzoringu a donorstve v kultúre a začať jeho plnenie.	01/2023	12/2024	áno	MK SR		5 000 000	0	400 000	600 000	800 000	800 000	800 000	800 000	800 000	800 000
2.1.2	podporné	Prípraviť a implementovať špecifické nástroje stimulujúce súkromné zdroje v závislosti od konkrétneho odvetvia kultúry a kreatívneho priemyslu (napr. vratky (cash rebate), vyrovnávanie verejných a súkromných zdrojov (matching) a pod.).	01/2025	12/2026	nie	MK SR		0									
2.1.3	podporné	Zaviesť legislatívny nástroj, ktorý bude stimulovať poskytovateľov audiovizuálnych mediálnych služieb pôsobiacich na území SR, ale usadených v iných členských štátoch EÚ, pre priame investície do tvorby audiovizuálneho obsahu.	01/2025	12/2025	nie	MK SR		0									
2.2.1	podporné	Prípraviť a zaviesť motivačné nástroje na podporu tvorby, produkcie a šírenia kultúry a kreatívneho priemyslu podnikateľskými subjektmi v súkromnom sektore.	01/2025	12/2026	nie	MK SR	MH SR	9 000 000	0	0	0	0	2 250 000	2 250 000	2 250 000	2 250 000	2 250 000
2.2.2	riadiace	Spracovať analýzu možného zavedenia zníženej sadzby DPH 10% na vybrané činnosti kultúrnych a kreatívnych odvetví v súlade s prílohou III smernice Rady 2006/112/ES o spoločnom systéme dane z pridanej a prípraviť legislatívu pre zníženie DPH na vybrané činnosti kultúrnych a kreatívnych odvetví.	01/2025	12/2030	nie	MK SR		30 000 000	0	0	0	0	0	10 000 000	10 000 000	10 000 000	10 000 000
2.2.3	riadiace	Dobudovať a spustiť efektívnu prevádzku kreatívnych centier v centralizovanej výzve IROP PO3.	01/2023	12/2024	áno	MK SR		0									

2.2.4	podporné	Realizovať rekonštrukciu národných kultúrnych pamiatok prostredníctvom aktivít v Programe Slovensko financovaných v novom programovom období z fondov EÚ.	01/2023	12/2028	áno	MK SR	MIRRI SR	0									
2.3.1	riadiace	V diskusii s odbornou verejnosťou, zástupcami iných rezortov a samospráv pripraviť zoznam výstavby novej kľúčovej kultúrnej infraštruktúry s celospoločenským prínosom	06/2023	06/2024	áno	MK SR		30 000	0	30 000	0	0	0	0	0	0	0
2.3.2	riadiace	Realizovať projekty s najvyššou prioritou podľa opatrenia 2.3.1.	06/2024	12/2030	áno	MK SR		36 000 000	0	0	6 000 000	6 000 000	6 000 000	6 000 000	6 000 000	6 000 000	
2.3.3	riadiace	Pravidelne aktualizovať investičný plán rezortu a na základe neho realizovať investičné akcie podľa schváleného harmonogramu.	01/2023	12/2030	áno	MK SR		0									
2.3.4	riadiace	Pri riadení investičných akcií zabezpečiť dostatočné personálne kapacity, ktoré budú zohľadňovať komplexnosť investície a jej výšku.	01/2023	12/2030	áno	MK SR	rozpočtové a príspevkové organizácie MK SR	0									
2.3.5	riadiace	Realizovať pasportizáciu objektov v správe rezortu kultúry.	01/2025	12/2025	nie	MK SR	rozpočtové a príspevkové organizácie MK SR	0									
2.3.6	riadiace	Na základe pasportizácie vytvorí projekt udržateľného využitia majetku v správe rezortu kultúry.	01/2026	12/2026	nie	MK SR		0									
2.3.7	riadiace	Pripraviť odporúčania a implementovať postupy na dosiahnutie energetickej šetrnosti pri realizácii rekonštrukcií budov rôzneho typu v správe rezortu kultúry a metodicky ju zladíť s pamiatkovou ochranou.	01/2025	12/2030	nie	MK SR		48 000	0	0	24 000	24 000	0	0	0	0	0
2.3.8	riadiace	Vytvorí projekt vybudovania zdieľaných depozitárov pre zbierky pamäťových a fondových inštitúcií.	01/2025	12/2026	nie	MK SR	MV SR	6 000 000	0	0	3 000 000	3 000 000	0	0	0	0	0
2.3.9	podporné	Vybudovať zdieľané depozitáre na základe projektu z opatrenia 2.3.8.	01/2027	12/2030	nie	MK SR	MV SR, rozpočtové a príspevkové organiz	96 000 000	0	0	0	0	24 000 000	24 000 000	24 000 000	24 000 000	24 000 000

							ácie MK SR									
2.4.1	podporné	Na základe indexácie pravidelne navyšovať príspevok pre verejnoprávne dotačné fondy a pravidelne prehodnocovať túto výšku podľa dopytu.	01/2023	12/2030	áno	MK SR		79 600 000	0	4 300 000	9 500 000	11 000 000	12 600 000	13 300 000	14 100 000	14 800 000
2.4.2	riadiace	Pravidelne prehodnocovať štruktúru podpornej činnosti prostredníctvom verejnoprávných dotačných fondov a navrhovať nové programy.	01/2023	12/2030	áno	MK SR	verejno právne dotačné fondy	0								
2.4.3	podporné	Pripraviť a realizovať presun príspevku určeného na dotačné programy Ministerstva kultúry SR pre poskytovanie dotácií z verejnoprávných dotačných fondov, podľa potreby zriadiť nové verejnoprávne dotačné fondy podľa osobitného zákona.	01/2025	12/2026	nie	MK SR	verejno právne dotačné fondy	0								
2.4.4	podporné	Zriadiť fond na podporu kultúrneho dedičstva.	01/2023	12/2024	áno	MK SR		76 250 000	0	250 000	10 800 000	11 700 000	12 700 000	13 200 000	13 600 000	14 000 000
2.4.5	podporné	Podporovať princíp spájania finančných zdrojov v dotačných fondoch (tzv. matching verejných zdrojov).	01/2023	12/2030	áno	MK SR		0								
2.4.6	riadiace	Podporovať vytváranie spoločných dotačných programov z viacerých verejných dotačných schém.	01/2024	12/2030	áno	MK SR	verejno právne dotačné fondy	0								
2.5.1	riadiace	Navrhnuť a implementovať udržateľný model financovania verejnoprávných médií, ktorý zabezpečí ich nezávislosť.	01/2025	12/2026	nie	MK SR	RTVS, TASR	0								
2.5.2	riadiace	Podľa modelu financovania pravidelne na základe indexácie navyšovať príspevok alebo poplatky za služby verejnosti pre činnosť verejnoprávných médií.	01/2025	12/2026	nie	MK SR		0								
2.5.3	riadiace	Pravidelne realizovať analýzu rozsahu poskytovaných služieb verejnosti verejnoprávnymi médiami a tento rozsah naviazať na financovanie.	01/2025	12/2030	nie	MK SR		0								
2.6.1	hodnotové	Iniciovať a systematicky viesť pluralitnú diskusiu o postavení a rôznych formách financovania cirkví a náboženských spoločností.	01/2024	12/2030	áno	MK SR	MS SR, MV SR	0								
2.6.2		Vytvoriť systém merateľných ukazovateľov pre verejnú politiku vzťahu štátu s cirkvami a náboženskými spoločnosťami.	01/2025	12/2025	nie	MK SR		0								

3.1.1	riadiace	Zaviest motivačné nástroje na prítiahnutie kvalitných kultúrnych a kreatívnych pracovníkov do sektora.	01/2025	12/2030	nie	MK SR	MPSVa R SR	0								
3.1.2	riadiace	Pravidelne zvyšovať mzdové ohodnotenie zamestnancov a zamestnankýň v štátnych kultúrnych inštitúciách.	01/2025	12/2026	nie	MK SR		287 800 000	0	0	18 890 000	29 400 000	40 715 000	52 870 000	65 935 000	79 990 000
3.1.3	riadiace	Navrhnuť úpravu súčasného systému sociálnej a inej podpory v náročných životných situáciách s ohľadom na špecifiká profesií profesionálov a profesionálok v kultúre a kreatívnom priemysle.	01/2023	12/2025	áno	MK SR	MPSVa R SR	0								
3.1.4	riadiace	Uskutočniť analýzu stavu a navrhnuť zlepšenia podnikateľského prostredia a odstránenie nadbytočnej administratívnej záťaže zohľadňujúce špecifické potreby aktérov.	01/2025	12/2026	nie	MK SR	MH SR	0								
3.1.5	riadiace	Vytvoriť manuál s informáciami o možnostiach podnikania v oblasti KKP s cieľom rozvíjať podnikateľské zručnosti aktérov KKP a poskytovať špecifické poradenstvo v tejto oblasti.	01/2023	12/2030	áno	MK SR	MH SR	0								
3.2.1	riadiace	Uskutočniť reprezentatívny prieskum o odmeňovaní a pracovných podmienkach tvorcov a profesionálov v kultúre nezriadovanej verejnou správou a kreatívnom priemysle, s dôrazom na odmeňovanie žien, absolventov a absolventiek.	01/2026	12/2026	nie	MK SR		18 000	0	0	0	18 000	0	0	0	0
3.2.2	riadiace	Prijať adekvátne opatrenia na elimináciu nepriaznivého stavu, ak to vyplynie zo záverov prieskumu vykonaného na základe opatrenia 3.2.1.	01/2027	12/2027	nie	MK SR	MPSVa R SR	0								
3.2.3	riadiace	Navrhnuť a zaviesť mäkké nástroje na šírenie povedomia o autorských právach a dodržiavaní spravodlivého odmeňovania autoriek a autorov vyplývajúcich z autorského zákona v podpornej činnosti ministerstva, zriaďovaných organizácií a profesijných organizácií v kultúre a kreatívnom priemysle.	01/2025	12/2030	nie	MK SR	RTVS	0								
3.3.1	legislatívne	Iniciovať vznik a vytvoriť podmienky pre fungovanie profesijných organizácií umelcov a profesionálov v kultúre a kreatívnom priemysle.	01/2023	12/2024	áno	MK SR		0								
4.1.1	riadiace	Nastaviť efektívnu medzirezortnú spoluprácu medzi MK SR a MŠVVaŠ SR v oblasti umeleckého, odborného a umelecko-remeselného vzdelávania.	01/2023	12/2024	áno	MK SR	MŠVVa Š SR	0								
4.1.2	riadiace	Prípraviť a zverejniť štandardy pre stredné a vysokoškolské vzdelávanie v kultúre a kreatívnom priemysle.	01/2025	12/2026	nie	MK SR	MŠVVa Š SR	0								

4.1.3	riadiace	Pripraviť a zverejniť štandardy pre záverečné vysokoškolské práce v odbore umenie a v odbore vedy o umení a kultúre.	01/2025	12/2026	nie	MK SR	MŠVVa Š SR	0									
4.2.1	riadiace	Realizovať analýzu súčasného stavu a potrieb v rámci celoživotného vzdelávania v oblasti kultúry a KKP z pohľadu aktuálnych trendov a potrieb sektorov, ako aj pracovného trhu.	01/2023	12/2024	áno	MK SR	MŠVVa Š SR Sektorová rada pre kultúru a kreatívny priemysel	0									
4.2.2	riadiace	Vytvorenie vzdelávacieho programu regionálnych a lokálnych tvorcov politik v oblasti KKP.	01/2027	12/2030	nie	MK SR	NOC	153 600	0	0	0	0	38 400	38 400	38 400	38 400	
4.2.3	riadiace	Vytvorenie špecifických vzdelávacích programov pre profesionálov pôsobiacich v jednotlivých sektoroch KKP zameraných na udržateľnosť a aplikovanie environmentálneho prístupu v rámci tvorby	01/2027	12/2030	nie	MK SR	rozpočtové a príspevkové organizácie MK SR	153 600	0	0	0	0	38 400	38 400	38 400	38 400	
4.3.1	riadiace	Vytvoriť systém riadenia výskumu v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.	01/2027	12/2028	nie	MK SR	NOC	0									
4.3.2	riadiace	Spolupracovať na zvýšení kvality programov vysokých škôl v oblastiach venujúcich sa teórii, kritike, reflexii a výskumu umenia, kultúry a kreatívneho priemyslu a príbuzných vied.	01/2027	12/2028	nie	MK SR	MŠVVa Š SR	0									
4.3.3	riadiace	Spolupracovať na zvýšení kvality vysokých škôl v oblasti manažmentu umenia, kultúry a kreatívneho priemyslu.	01/2027	12/2028	nie	MK SR	MŠVVa Š SR	0									
4.3.4	riadiace	Spolupracovať na zvýšení kvality programov stredných a vysokých škôl v oblastiach venujúcich sa umelecko-remeselnej tvorbe a tradičným stavebným remeslám.	01/2027	12/2028	nie	MK SR	MŠVVa Š SR	0									
4.4.1	podporné	Podporovať konkurencieschopnosť mladých talentov vytvorením adresných podporných programov a výziev pre absolventov študijných odborov v kultúre a kreatívnom priemysle (napr. na debuty a druhé diela, nové žánre, nové formáty, podpora spoluprác, aj medzinárodných).	01/2026	12/2030	nie	MK SR		5 000 000	0	0	0	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	

4.4.2	podporné	Zaviest nástroje využívania a vyvíjania inovácií pri tvorbe, produkcii a šírení obsahu.	01/2027	12/2028	nie	MK SR		0									
4.4.3	podporné	Podporovať spolupráce pri vývoji inovácií, ktoré majú vysokú mieru uplatniteľnosti v kultúre a kreatívnom priemysle.	01/2025	12/2026	nie	MK SR		0									
4.4.4	podporné	Podporovať tvorbu, produkciu a šírenie lokálneho kultúrneho obsahu vo verejnoprávných a súkromných médiách	01/2025	12/2023	nie	MK SR		0									
5.1.1	hodnotové	Pokračovať v rozvoji, zviditeľňovaní a propagácii kultúry národnostných menšín a etnických skupín aj prostredníctvom vzdelávacích mediálnych kampaní.	01/2024	12/2030	áno	MK SR	Úrad splnomocnenca a vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti, RTVS	420 000	0	60 000	60 000	60 000	60 000	60 000	60 000	60 000	60 000
5.1.2	legislatívne	Realizovať analýzu zákona o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín a pripraviť jeho novelizáciu na základe výsledkov analýzy.	01/2025	12/2025	nie	MK SR		0									
5.1.3	riadiace	Pripraviť nový koncept pamäťových a fondových inštitúcií uchovávajúcich kultúru národnostných menšín a etnických skupín s posilnením participácie príslušníkov národnostných menšín.	01/2025	12/2025	nie	MK SR		0									
5.1.4	riadiace	Pravidelne aktualizovať kvantitatívne a kvalitatívne dáta o podpore umeleckej tvorby, produkcie a šírenia diel alokovanej pre národnostné menšiny a etnické skupiny, aktualizovať opatrenia pre oblasti s nedostatočnou podporou.	01/2025	12/2030	nie	MKSR		0									
5.1.5	riadiace	Aktualizovať opatrenia pre oblasti s nedostatočnou podporou podľa výsledkov opatrenia 5.1.4.	01/2027	12/2030	nie	MK SR		0									
5.1.6	legislatívne	Poskytovanie plnej súčinnosti zo strany Ministerstva kultúry SR pri tvorbe návrhu zákona upravujúceho výkon práv národnostných menšín, ktorého súčasťou bude aj úprava ochrany, podpory zachovania a rozvoja kultúry národnostných menšín v SR.	01/2023	12/2024	áno	MK SR	Úrad splnomocnenca a vlády SR pre národnostné menšiny	0									

5.2.1	podporné	Presunúť príspevok z dotačného programu MK SR pre znevýhodnené skupiny do Fondu na podporu umenia, ktorý bude poskytovať dotácie v takto obsahovo zameranom programe.	01/2023	12/2023	áno	MK SR		0									
5.2.2	hodnotové	Zviditeľniť kultúru marginalizovaných, znevýhodnených a zraniteľných skupín obyvateľov aj prostredníctvom vzdelávacích mediálnych kampaní.	01/2024	12/2030	áno	MK SR	Úrad splnomocnenca a vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti, RTVS	420 000	0	60 000	60 000	60 000	60 000	60 000	60 000	60 000	60 000
5.2.3	riadiace	Pravidelne aktualizovať kvantitatívne a kvalitatívne dáta o podpore umeleckej tvorby, produkcie a šírenia diel alokovanej pre marginalizované, znevýhodnené a zraniteľné skupiny obyvateľstva.	01/2025	12/2030	nie	MK SR		0									
5.2.4	riadiace	Aktualizovať opatrenia pre oblasti s nedostatočnou podporou podľa výsledkov opatrenia 5.2.3.	01/2027	12/2028	nie	MK SR		0									
5.2.5	podporné	Zaviesť spravodlivý, dátami podložený systém podpory umeleckej tvorby, produkcie a šírenia diel pre marginalizované, znevýhodnené a zraniteľné skupiny.	01/2025	12/2026	nie	MK SR		0									
5.3.1	hodnotové	Zahrnúť princípy inklúzie do kultúrnej politiky verejných inštitúcií.	01/2023	12/2030	áno	MK SR	MPSVa R SR, MŠVVa Š SR	0									
5.3.2	podporné	Finančne navýšiť dotačný program Ministerstva kultúry SR na systematickú podporu fyzickej a informačnej debarierizácie, a to aj v prípade jeho delimitácie do verejnoprávneho dotačného fondu.	01/2025	12/2030	nie	MK SR		1 800 000	0	0	300 000	300 000	300 000	300 000	300 000	300 000	300 000
5.3.3	podporné	Pravidelne aktualizovať nástroje dostupného vstupného pre deti a mládež, seniorov a sociálne vylúčených a monitorovať vplyvy týchto nástrojov.	01/2025	12/2030	nie	MK SR		0									
5.4.1	hodnotové	Rozvíjať porozumenie a dialóg s marginalizovanými, znevýhodnenými a zraniteľnými skupinami, národnostnými menšinami a etnickými skupinami prostredníctvom médií, napríklad prostredníctvom nových programov vo verejnoprávnych médiách.	01/2027	12/2030	nie	MK SR	RTVS	800 000	0	0	0	0	200 000	200 000	200 000	200 000	200 000

5.4.2	riadiace	Podporovať partnerstvo organizácií zriaďovanej kultúry a subjektov nezriaďovaných verejnou správou pri šírení a prezentácii umeleckej činnosti znevýhodnených, marginalizovaných a zraniteľných skupín, národnostných menšín a etnických skupín.	01/2026	12/2030	nie	MK SR	širšia medzisektorová spolupráca	1 000 000	0	0	0	200 000	200 000	200 000	200 000	200 000
5.5.1	podporné	Vytvorí program vo verejnoprávnom dotačnom fonde na podporu medzináboženského dialógu.	01/2026	12/2030	nie	MK SR		500 000	0	0	0	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
6.1.1	hodnotové	Realizovať komunikačné kampane na zviditeľnenie kultúry a kreatívneho priemyslu a ich predstaviteľov a predstaviteľiek.	01/2023	12/2030	áno	MK SR	MH SR	420 000	0	60 000	60 000	60 000	60 000	60 000	60 000	60 000
6.2.1	riadiace	Pripraviť a realizovať stratégiu digitalizácie a sprístupňovania kultúrneho dedičstva.	01/2023	12/2024	áno	MK SR		0								
6.2.2	riadiace	Iniciovať a rozvíjať spoluprácu verejných subjektov pri digitalizovaní a sprístupňovaní kultúrneho dedičstva.	01/2024	12/2030	áno	MK SR	širšia medzirezortná spolupráca	0								
6.2.3	riadiace	Zvýšiť počet prezentovaných objektov digitalizovaného hmotného aj nehmotného kultúrneho dedičstva a podporiť inovatívne nástroje jeho šírenia.	01/2027	12/2028	nie	MK SR		216 000	0	0	0	0	54 000	54 000	54 000	54 000
6.3.1	riadiace	Spolupracovať na posilnení predškolskej výchovy a obsahu budujúceho vzťah ku kultúre a k umeniu.	01/2025	12/2030	nie	MK SR	MŠVVaŠ SR	0								
6.3.2	riadiace	Spolupracovať na posilnení osnov na základných a stredných školách o predmety a témy budujúce vzťah ku kultúre a k umeniu.	01/2025	12/2030	nie	MK SR	MŠVVaŠ SR	0								
6.3.3	riadiace	Realizovať analýzu a následne podporovať vzdelávanie pedagógov v materských, základných a stredných školách v oblasti kultúry a umenia.	01/2027	12/2030	nie	MK SR	MŠVVaŠ SR	153 600	0	0	0	0	38 400	38 400	38 400	38 400
6.3.4	riadiace	Rozvíjať podporu inovatívnych nástrojov rozvoja a zapojenia publika z verejných zdrojov a vzdelávať obyvateľov k znalostiam a vzťahu ku kultúre a k umeniu.	01/2027	12/2030	nie	MK SR		105 600	0	0	0	0	26 400	26 400	26 400	26 400
6.3.5	riadiace	Rozvíjať realizáciu špecifických edukačných projektov tematicky zameraných tak, aby cielene poukazovali na význam a prínosy kultúry a kreatívneho priemyslu v rôznych kontextoch.	01/2027	12/2030	nie	MK SR	MH SR	153 600	0	0	0	0	38 400	38 400	38 400	38 400

6.3.6	riadiace	Rozvíjať systematickú medzirezortnú spoluprácu v oblasti udržateľného kultúrneho cestovného ruchu so zameraním na všetky jeho formy – umenie a živá kultúra, kultúrne dedičstvo (vrátane sakrálnych pamiatok, industriálnych pamiatok a pod.).	01/2025	12/2030	nie	MK SR	MDV SR	0									
6.4.1	riadiace	V koncepčnom materiáli stanoviť priority a nastaviť systém organizácie a podpory projektov prezentácie slovenskej kultúry v zahraničí, medzinárodných spoluprác a mobilit na základe dát.	01/2024	12/2030	áno	MK SR	MZVEZ SR	60 000	0	60 000	0	0	0	0	0	0	0
6.4.2	riadiace	V spolupráci s Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR revidovať sieť, riadenie a aktivity slovenských inštitútov v zahraničí.	01/2025	12/2026	nie	MK SR	MZVaE Z SR	0									
6.4.3	riadiace	Analyzovať a stanoviť strategické ciele pre podporu kultúrneho turizmu zo zahraničia, osobitne vo vzťahu ku kultúrnym cestám Rady Európy.	01/2026	12/2026	nie	MK SR	MDV SR	0									
6.5.1	riadiace	Rozvíjať nástroje umožňujúce modely spolupráce medzi zriadenou kultúrou a kultúrou nezriadenou verejnou správou.	01/2025	12/2030	nie	MK SR	širšia medzisektorová spolupráca	0									
6.5.2	riadiace	Rozvíjať nástroje umožňujúce multiinštitucionálne projekty medzi inštitúciami, ktoré sa venujú rôznym odvetviam umenia, kultúry a kreatívneho priemyslu.	01/2027	12/2030	nie	MK SR		0									
6.5.3	riadiace	Rozvíjať nástroje umožňujúce multižánrovú spoluprácu medzi kultúrnymi inštitúciami.	01/2027	12/2030	nie	MK SR	rozpočtové a príspevkové organizácie MK SR	0									
7.1.1	hodnotové	Vytvoriť súhrn odporúčaní napomáhajúcich kultúrnym organizáciám zriadeným i nezriadeným verejnou správou v otázkach aktuálnych environmentálnych a iných spoločenských výziev.	01/2023	12/2024	áno	MK SR	MŽP SR, širšia medzisektorová spolupráca	0									
7.1.2	hodnotové	V spolupráci s verejnoprávnymi fondmi vytvoriť princípy reflektujúce environmentálne a iné spoločenské výzvy a uplatňovať ich v posudzovaní projektov.	01/2023	12/2024	áno	MK SR	dotačné verejnosť	0									

							práve fondy										
7.1.3	hodnotové	Podporovať interdisciplinárny výskum a vývoj v oblasti vplyvu klimatických zmien na kultúrne dedičstvo.	01/2023	12/2030	áno	MK SR	MŽP SR	700 000	0	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
7.1.4	riadiace	V spolupráci v MŽP SR, s inými orgánmi štátnej správy a územnej samosprávy a s organizáciami v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR, vychádzajúc z existujúcich platných materiálov, formulovať postupy pre čo najlepšiu adaptáciu na environmentálne a iné spoločenské výzvy.	01/2025	12/2026	nie	MK SR	MŽP SR, územná samospráva, rozpočtové a príspevkové organizácie MK SR	0									
7.2.1	hodnotové	V spolupráci s rozpočtovými a príspevkovými organizáciami Ministerstva kultúry SR vytvoriť informačnú kampaň zameranú na iniciovanie tvorby a produkcie udržateľných produktov a projektov.	01/2025	12/2027	nie	MK SR	rozpočtové a príspevkové organizácie MK SR	108 000	0	0	36 000	36 000	36 000	0	0	0	0
7.2.2	hodnotové	Preferovať udržateľné produkty a projekty v umení, kultúre a kreatívnom priemysle a utlmovať produkciu a realizáciu produktov a projektov s negatívnymi vplyvmi na životné prostredie.	01/2025	12/2030	nie	MK SR		0									
7.2.3	hodnotové	Pripraviť nástroje na podporu tvorby tematizujúcej udržateľné riešenia a negatívne vplyvy environmentálnych a iných spoločenských výziev.	01/2026	12/2030	nie	MK SR		500 000	0	0	0	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
7.3.1	riadiace	Vytvorí analýzu medzinárodného kontextu kultúrnej a verejnej politiky zameranej na riešenie aktuálnych environmentálnych a iných spoločenských výziev.	01/2023	12/2024	áno	MK SR		0									
7.3.2	riadiace	Zvýšiť aktívnu účasť Slovenska v tematických medzinárodných pracovných skupinách zameraných na riešenie aktuálnych environmentálnych a iných spoločenských výziev.	01/2023	12/2030	áno	MK SR	širšia medzirezortná spolupráca	0									

7.3.3	riadiace	Systematicky spolupracovať na úrovni rezortov v otázkach napĺňania cieľov Európskej zelenej dohody a Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj.	01/2023	12/2030	áno	MK SR	širšia medzir ezortná spolupráca	0									
7.4.1	riadiace	Pripraviť nástroje na efektívnu pomoc v čase krízy na všetkých riadiacích úrovniach (od najnižšieho až po centrálné krízové riadenie).	01/2023	12/2024	áno	MK SR		0									
7.4.2	riadiace	Vytvoriť a pravidelne kontrolovať akcieschopnosť nástrojov finančnej a nefinančnej podpory v krízových obdobiach pre jednotlivcov, subjekty a inštitúcie pôsobiace v kultúre a kreatívnom priemysle.	01/2025	12/2030	nie	MK SR	širšia medzir ezortná spolupráca	0									
7.5.1	podporné	Vytvoriť systém podpory zameraný na boj proti šíreniu dezinformácií.	01/2023	12/2030	áno	MK SR		7 000 000	0	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
7.5.2	podporné	Vytvoriť systém podpory zameraný na zvyšovanie úrovne mediálnej gramotnosti a na podporu rozvoja kritického myslenia.	01/2023	12/2030	áno	MK SR		7 000 000	0	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
7.5.3	riadiace	Vytvoriť systém vzdelávania na rozvoj vizuálnej, komunikačnej a čitateľskej gramotnosti občanov.	01/2025	12/2030	nie	MK SR	NOC	230 400	0	0	38 400	38 400	38 400	38 400	38 400	38 400	38 400
7.6.1	riadiace	Vyhodnocovať opatrenia podľa zákona č. 264/2022 o mediálnych službách Z. z. s dôrazom na mapovanie trhu, udržateľnosť a prezentáciu menších, priebežné vyhodnocovanie rizík v zmysle Správy Európskej komisie o stave právneho štátu.	01/2023	12/2024	áno	MK SR		0									
7.6.2	legislatívne	Pripraviť a schváliť ústavný zákon o slobode médií.	01/2025	12/2026	nie	MK SR		0									
7.7.1	riadiace	Implementovať opatrenia vyplývajúce z Odporúčania Komisie (EÚ) 2021/1534 zo 16. septembra 2021 k zaručeniu ochrany, bezpečnosti a posilneniu postavenia novinárov a iných pracovníkov médií v Európskej únii.	01/2023	12/2024	áno	MK SR		0									
7.7.2	legislatívne	V spolupráci s MS SR prijať legislatívne opatrenia proti účelovým žalobám smerovaným proti práci novinárov (SLAPP).	01/2025	12/2026	nie	MK SR	MS SR	0									

Stratégia kultúry
a kreatívneho priemyslu
Slovenskej republiky
2030

Príloha IV
Metodika k merateľným ukazovateľom
strategických cieľov

V tejto prílohe sú vysvetlené jednotlivé indikátory za každý strategický cieľ uvedený v stratégii s ohľadom na zdroje východiskovej hodnoty a metodiku výpočtu cieľovej hodnoty.

Pri nedostupných relevantných zdrojových dátach pre východiskové hodnoty nie je uvádzaná východisková hodnota. Indikátory, ktoré doposiaľ neboli merané a preto nie sú dostupné dáta, bude potrebné merať v budúcnosti zavedením nových procesov zberu dát.

Pri nedostupných relevantných zdrojových dátach pre cieľové hodnoty bol vytvorený odhad na základe:

- + matematického výpočtu;
- + ostatných opatrení či ostatných indikátorov;
- + medzinárodných benchmarkov;
- + logiky zachovania existujúceho stavu alebo dosiahnutia ideálneho stavu (pokiaľ to bolo považované za uskutočniteľné).

Merateľné ukazovatele strategického cieľa 1

ID KPI	Merateľný ukazovateľ	Východisková hodnota	Cieľová hodnota 2030	Zdroj východiskovej hodnoty	Metodika výpočtu cieľovej hodnoty
KPI 1a	Spokojnosť aktérov a aktérok v kultúre s činnosťou MK SR	TBD	TBD	Nedostupný	Nie je
KPI 1b	Pomer ukazovateľov, u ktorých sa dosiahne v roku 2030 cieľová hodnota	N/A	48/48 (vrátane)	Nedostupný	Všetky uvedené indikátory
KPI 1c	Podiel výdavkov MK SR na HDP	0,30 % (2021)	0,38%	RIS (výdavky MK SR), ŠÚ SR (HDP)	V súlade s odhadovaným nárastom rozpočtu MK SR vyplývajúcim z nákladov stratégie
KPI 1d	Podiel investičných akcií financovaných zo ŠR bez omeškania a v rámci plánovaných nákladov oproti investičnému plánu	N/A	0	Nedostupný	Ideálny stav
KPI 1e	Podiel investičných akcií financovaných z fondov EÚ bez omeškania a v rámci plánovaných nákladov oproti plánu	N/A	0	Nedostupný	Ideálny stav
KPI 1f	Objem financií investičných akcií financovaných z fondov EÚ, ktoré je potrebné vrátiť do rozpočtu EÚ, z dôvodu neoprávneného čerpania	N/A	0 EUR	Nedostupný	Ideálny stav
KPI 1g	Počet inštitúcií zriadených MK SR s vlastnou zverejnenou stratégiou	0	všetky	Webové sídla inštitúcií zriadených MK SR	Ideálny stav
KPI 1h	Podiel výberových konaní na riaditeľov organizácií MK SR realizovaných cez otvorené výberové konanie	100%	100%	Webové sídlo MK SR	Ideálny stav
KPI 1i	Pomer koncepcií a akčných plánov za jednotlivé oblasti kultúrnej politiky	2 z 19	19 z 19	MK SR	Ideálny stav

Merateľné ukazovatele strategického cieľa 2

ID KPI	Merateľný ukazovateľ	Východisková hodnota	Cieľová hodnota 2030	Zdroj východiskovej hodnoty	Metodika výpočtu cieľovej hodnoty
KPI 2a	Podiel pridanej hodnoty kultúry a kreatívneho priemyslu na pridanej hodnote hospodárstva	1,84 % (2019)	1,93%	Satelitný účet KKP SR 2019	Kvalifikovaný odhad
KPI 2b	Podiel verejných výdavkov na kultúru (COFOG)	1,92 % (2020)	priemer EÚ (2030)	Eurostat - Total general government expenditure (COFOG 082-086) / Total general government expenditure	Ideálny stav
KPI 2c	Podiel vlastných príjmov na celkových príjmoch v zbierkotvorných inštitúciách	12 % (2020)	27%	KULT 9, KULT 6 https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/statistika-kultury/vysledky/statne-statisticke-zistovanie-v-oblasti-kultury-za-slovensku-republiku-za-rok-2020/ ŠÚ SR	Revízia výdavkov na kultúru 2020
KPI 2d	Podiel vlastných príjmov na celkových príjmoch v inštitúciách scénického umenia	4 % (2020)	27%	KULT 12, KULT 5 https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/statistika-kultury/vysledky/statne-statisticke-zistovanie-v-oblasti-kultury-za-slovensku-republiku-za-rok-2020/ ŠÚ SR	Revízia výdavkov na kultúru 2020
KPI 2e	Zníženie investičného dlhu v rezorte kultúry oproti investičným potrebám vo východiskovom stave	883 mil. EUR (2022)	243 mil. EUR	Zásobník investičných zámerov z novembra 2022 (https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/institut-kulturnej-politiky/investicie/)	investičný dlh - investičný rámec * 7 - schválené projekty z eurofondov - ostatné plynúce/schválené projekty
KPI 2f	Počet národných kultúrnych pamiatok rekonštruovaných z fondov EÚ, ktoré po rekonštrukcii splnia stanovenú návštevnosť	N/A	20	Nedostupný	Ideálny stav na základe investičného plánu MK SR (https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2022/10/Investicny-plan-MK-SR-aktualizacia-20221013-2.pdf)
KPI 2g	Podiel dotácií priamo vyplácaných MK na celkovej sume dotácií rezortu	25,81 % (2021)	0%	dotácie MK SR (bez covid) / rozpočty fondov + dotácie MK SR (bez COVID)	Ideálny stav

Merateľné ukazovatele strategického cieľa 3

ID KPI	Merateľný ukazovateľ	Východisková hodnota	Cieľová hodnota 2030	Zdroj východiskovej hodnoty	Metodika výpočtu cieľovej hodnoty
KPI 3a	Podiel zamestnanosti v kultúre a kreatívnom priemysle na celom hospodárstve	1,44 % (2019)	1,70 %	Satelitný účet KKP SR 2019	kvalifikovaný odhad
KPI 3b	Počet zamestnancov a zamestnankyň v kultúre a kreatívnom priemysle	34 423 (2019)	38 000	Satelitný účet KKP SR 2019	kvalifikovaný odhad
KPI 3c	Počet SZČO v kultúre a v kreatívnom priemysle	23 562 (2020)	28 000	dáta z eurostatu ako vyčíslený podiel SZČO na pracujúcich v KKP (zdroj tu https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/cult_emp_n2/default/table?lang=en a tu https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/cult_emp_wsta/default/table?lang=en)	kvalifikovaný odhad
KPI 3d	Priemerný príjem v kultúre a kreatívnom priemysle – počet zaostávajúcich odvetví za priemerom v národnom hospodárstve	12 z 16 (2020)	0 z 16	Kulty (3-12, 14, 16, 17, 19, 20, 21) https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/statistika-kultury/vysledky/statne-statisticke-zistovanie-v-oblasti-kultury-za-slovensku-republiku-za-rok-2020/ ŠÚ SR	Ideálny stav
KPI 3e	Podiel priemernej mzdy odborných zamestnancov a zamestnankyň v kultúrnom a kreatívnom priemysle voči vysokoškolsky vzdelaným zamestnancom a zamestnankyniam v národnom hospodárstve	63 % (2020)	100 %	Kulty (3-12, 14, 16, 17, 19, 20, 21) https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/statistika-kultury/vysledky/statne-statisticke-zistovanie-v-oblasti-kultury-za-slovensku-republiku-za-rok-2020/ ŠÚ SR	Ideálny stav

Merateľné ukazovatele strategického cieľa 4

ID KPI	Merateľný ukazovateľ	Východisková hodnota	Cieľová hodnota 2030	Zdroj východiskovej hodnoty	Metodika výpočtu cieľovej hodnoty
KPI 4a	Podiel absolventov a absolventiek stredných a vysokých škôl v humanitnej, jazykovednej a umeleckej oblasti, ktorí sa zamestnali v humanitných, jazykovedných a umeleckých disciplínach	58,20 % (2020)	58,20 %	Skills mismatch indikátor Eurostatu, oblasť "Humanities, languages and arts" https://ec.europa.eu/eurostat/web/experimental-statistics/skills	Zachovanie súčasnej hodnoty
KPI 4b	Podiel absolventov a absolventiek stredných škôl so zameraním na kultúru a kreatívny priemysel pracujúcich v odbore	29 % (2019)	36 %	Iba konzervatóriá a SUŠ/ŠUV bez iných ako umeleckých odborov z uplatnenie.sk (MPSVaR)	Kvalifikovaný odhad
KPI 4c	Podiel absolventov a absolventiek vysokých škôl so zameraním na kultúru a kreatívny priemysel pracujúcich v odbore	40 % (2019)	50 %	Zamestnaní Bc. a Mgr. z uplatnenie.sk (MPSVaR) ciele pre 4.1 a 4.2 na základe celkového uplatnenia v odbore na SK	Kvalifikovaný odhad
KPI 4d	Počet ponúkaných osvetových aktivít kontinuálneho vzdelávania	89 (2021)	89	NOC vzdelávacie aktivity - výročná správa NOC	Zachovanie súčasnej hodnoty
KPI 4e	Počet diel alebo autorov a autoriek, ktorí/é uspeli v medzinárodných súťažiach (kultúrne dedičstvo, literatúra, audiovizia a dizajn)	18 (2017-2021)	30	Interný rešerš	Kvalifikovaný odhad
KPI 4f	Podiel divákov na premiérach slovenských filmov oproti celkovému slovenskému filmovému trhu	9,98 % (2021)	21,37 %	Podiel divákov na premiérach slovenských filmov (aj v koprodukcii) oproti celkovému slovenskému filmovému trhu podľa výročnej správy SFÚ	Najvyššia predpandemická hodnota (2017)
KPI 4g	Podiel exportu kultúry a kreatívneho priemyslu na celkovom exporte	0,26 % (2019)	0,29 %	Satelitný účet KKP SR 2019	Stav Českej republiky
KPI 4h	Počet prekladov slovenských autorov beletrie vydaných v zahraničí	56 (2021)	76	LIC - podpora cez SLOLIA	Kvalifikovaný odhad

Merateľné ukazovatele strategického cieľa 5

ID KPI	Merateľný ukazovateľ	Východisková hodnota	Cieľová hodnota 2030	Zdroj východiskovej hodnoty	Metodika výpočtu cieľovej hodnoty
KPI 5a	Podiel organizácií MK SR s fyzickou debarierizáciou interiéru objektov	43,9 % (2021)	60,00 %	Dotazník o stave fyzickej a informačnej debarierizácie v organizáciách v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR (2022); otázka C148	Ideálny stav
KPI 5b	Podiel organizácií MK SR s webovým sídlom, ktoré spĺňajú Štandardy prístupnosti webových stránok	76,67 % (2021)	100 %	Dotazník o stave fyzickej a informačnej debarierizácie v organizáciách v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR (2022); otázka B31	Ideálny stav
KPI 5c	Počet návštevníkov a návštevníčok podujatí zameraných na znevýhodnené skupiny obyvateľstva v knižniciach	34 913 (2021)	37 000	Kult 10 https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2021/08/KULT10-01_kniznice_sumar_SR_2020.pdf	Kvalifikovaný odhad
KPI 5d	Podiel vysielania pre národnostné menšiny vo verejnoprávnych médiách	3,35 % (2020)	4,00 %	Kult 7 a 8 https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/statistika-kultury/vysledky/statne-statisticke-zistovanie-v-oblasti-kultury-za-slovensku-republiku-za-rok-2020/	Kvalifikovaný odhad
KPI 5e	Pomer okresov, ktoré majú aspoň jednu z každého typu sledovanej inštitúcie (divadlo, galéria, kino, knižnica, kultúrno-osvetové zariadenie, múzeum, nezávislé kultúrne centrá)	9/79 (2020)	16/79	Kulty 12, 6, 9, 3 Kiná - https://www.cine-max.sk/ponuka-cinemax/o-sieti-cine-max Nezávislé centrá - FPU	Kvalifikovaný odhad

Merateľné ukazovatele strategického cieľa 6

ID KPI	Merateľný ukazovateľ	Východisková hodnota	Cieľová hodnota 2030	Zdroj východiskovej hodnoty	Metodika výpočtu cieľovej hodnoty
KPI 6a	Aktívna kultúrna participácia obyvateľov / záujmová umelecká činnosť	9,30 % (2015)	9,30 %	Eurostat – Frequency of practising artistic activities, 2015 (% , share of population aged ≥16 years)	Zachovanie súčasnej hodnoty
KPI 6b	Pasívna kultúrna participácia obyvateľov	59 % (2015)	64 %	Eurostat - Frequency of participation in cultural or sport activities in the last 12 months by sex, age, educational attainment level and activity type, 2015	Priemer EÚ-28 z uvedeného Eurostatu
KPI 6c	Vnímanie dôležitosti kultúry verejnosťou	TBD	TBD	Nie je	Nie je
KPI 6d	Návštevnosť zbierkotvorných inštitúcií	3 086 980 (2020)	6 780 000	Kult 9 a 6 https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/statistika-kultury/vysledky/statne-statisticke-zistovanie-v-oblasti-kultury-za-slovensku-republiku-za-rok-2020/	priemerný predpandemický medziročný rast v rokoch 2015-2019 napočítaný z najvyššej predpandemickej hodnoty
KPI 6e	Podiel občanov a občianok s čitateľským preukazom	5,94 % (2020)	17,80 %	Kult 10 https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/statistika-kultury/vysledky/statne-statisticke-zistovanie-v-oblasti-kultury-za-slovensku-republiku-za-rok-2020/	priemer EÚ za roky 2013-2019 z IFLA library map of the world, Eurostat
KPI 6f	Návštevnosť inštitúcií scénického umenia	590 559 (2020)	2 660 000	Kult 12 a 5 https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/statistika-kultury/vysledky/statne-statisticke-zistovanie-v-oblasti-kultury-za-slovensku-republiku-za-rok-2020/	priemerný predpandemický medziročný rast v rokoch 2015-2019 napočítaný z najvyššej predpandemickej hodnoty
KPI 6g	Návštevnosť festivalov (divadelné, hudobné, filmové festivaly, prehliadky, súťaže neprofesionálnej kultúry a pod.)	367 923 (2020)	2 600 000	Kult 16, 17, 3 a 11 https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/statistika-kultury/vysledky/statne-statisticke-zistovanie-v-oblasti-kultury-za-slovensku-republiku-za-rok-2020/	priemerný predpandemický medziročný rast v rokoch 2015-2019 napočítaný z najvyššej predpandemickej hodnoty
KPI 6h	Agregáttna návštevnosť kultúrnych inštitúcií	7 799 806 (2020)	24 862 271	Kulty agregátne https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/statistika-kultury/vysledky/statne-statisticke-zistovanie-v-oblasti-kultury-za-slovensku-republiku-za-rok-2020/	Kvalifikovaný odhad
KPI 6i	Počet vydaných umelecko-literárnych diel od slovenských autorov a autoriek	606 (2021)	1 200	Slovenská národná knižnica	Kvalifikovaný odhad

Merateľné ukazovatele strategického cieľa 7

ID KPI	Merateľný ukazovateľ	Východisková hodnota	Cieľová hodnota 2030	Zdroj východiskovej hodnoty	Metodika výpočtu cieľovej hodnoty
KPI 7a	Výsledky indexu kvality života	6,5 (2020)	6,9	OECD Better Life Index	Stav Českej republiky
KPI 7b	Výsledky indexu slobody médií	78,37 (2021)	80,55	2021 - RSF index (https://rsf.org/en/index)	Stav Českej republiky
KPI 7c	Podiel občanov a občianok, ktorí dôverujú médiám	57 % (2021)	75 %	„Trust index“ Eurobarometra – Media Use in the European Union, % podiel sa týka „vysokej dôvery“ + „strednej dôvery“, pre 5 typov médií (rádio, tv, print, internet, online sociálne siete)	Hodnota krajiny na 1. mieste v Eurobarometri Media Use in the European Union
KPI 7d	Podiel populácie, ktorá nemá výhrady voči susedovi/susede z inej kultúry	54 % (2017)	priemer EÚ (2030)	2017 - Európsky výskum hodnôt	Ideálny stav
KPI 7e	Účasť vo voľbách do NR SR	66 % (2020)	69 %	2020 - OECD Better life index	Priemer OECD
KPI 7f	Pozitívny vzťah k životnému prostrediu	94 % (2019)	100 %	2019 - Eurobarometer (environmental awareness)	Ideálny stav
KPI 7g	Podiel populácie, ktorá súhlasí, že iným ľuďom je možné veriť	21,4 % (2017)	37 %	2017 – Európsky výskum hodnôt	Priemer EÚ

Stratégia kultúry
a kreatívneho priemyslu
Slovenskej republiky
2030

Príloha V
Ekonomické ukazovatele a nástroje kultúrnej politiky
(november 2022)

Obsah

Strešná kultúrna politika	03
1. Múzejný sektor	07
2. Verejné knižnice	09
3. Pamiatkový fond	11
4. Tradičná kultúra a nehmotné kultúrne dedičstvo	13
5. Divadlo a tanec	15
6. Hudba	17
7. Vizuálne umenie	19
8. Literatúra	21
9. Médiá	23
10. Audiovizia	25
11. Herný priemysel	27
12. Architektúra	29
13. Dizajn	31
14. Záujmová umelecká činnosť a neprofesionálne umenie	33

V nasledujúcom prehľade je aktuálny stav sledovania ekonomických ukazovateľov a nástrojov kultúrnej politiky podľa jednotlivých sektorov a oblastí kultúry a kreatívneho priemyslu k novembru 2022.

Priebežne aktualizované dokumenty nájdete na stránke Inštitútu kultúrnej politiky, ktorý je koordinátorom a realizátorom tejto dlhodobej úlohy MK SR:
<https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/institut-kulturenej-politiky>

Prepojenie tohto sledovania so Stratégiou kultúry a kreatívneho priemyslu SR 2030 je vysvetlené v hlavnom texte stratégie v kapitole Aká je úspešnosť kultúrnej politiky na Slovensku? (s. 21 – 30) a v časti Prechod na výsledkovo orientovanú kultúrnu politiku (s. 103 – 104).

Ďalší kontext využitia dát zozbieraných v tomto prehľade, predovšetkým zapojenie odborných komunít do tvorby kultúrnej politiky a definovania strategického smerovania jednotlivých oblastí kultúry a kreatívneho priemyslu, je predložený v časti hlavného textu stratégie Rámec tvorby nadväzujúcich strategických dokumentov (s. 104 – 109).

Ekonomické údaje sa v tomto prehľade vzťahujú pre dostupnosť dát najmä k roku 2019, a to pre porovnateľnosť s inými sektormi.

V ďalších verziách budú spracované:

15. Vzdelávanie profesionálov a profesionálok pôsobiacich v oblasti kultúry;
16. Kultúra národnostných menšín;
17. Kultúra znevýhodnených skupín;
18. Štátny jazyk a komunikácia;
19. Cirkev a náboženské spoločnosti.

Ekonomické ukazovatele a nástroje strešnej kultúrnej politiky

- + **Verejné výdavky na kultúru sa dajú sledovať z troch pohľadov podľa a) funkčnej klasifikácie, b) systému národných účtov, c) kultúrnych politik (Tabuľka 1).** Dáta sú spracované za rok 2019, pre dostupnosť údajov zo Satelitného účtu kultúry a kreatívneho priemyslu.
- + **Verejné výdavky v strešnej politike sa vyhodnocujú podľa kultúrnych politik, pričom v roku 2019 boli vo výške 520 mil. eur (Tabuľka 2).** Z toho úhrady za služby verejnosti boli vo výške 83 mil. eur. Výdavky aparátu MK SR na tvorbu a implementáciu politik boli v roku 2019 vo výške 22 mil. eur.

Tabuľka 1 Pohľady na verejné výdavky na kultúru

Typ sledovania verejných výdavkov	2019	Zdroj údajov
Podľa funkčnej klasifikácie COFOG (klasifikácia výdavkov verejnej správy)	720 mil. eur	Rozpočtový informačný systém (RIS) – odhadom je možné identifikovať, na akú politiku išli financie pre približne 75 % výdavkov, zvyšok tvoria výdavky obcí, ktoré nie je možné identifikovať. Výdavky MK SR dosiahli v roku 2019 úroveň 351 mil. eur.
Podľa systému národných účtov	777 mil. eur	SÚ KKP
Podľa kultúrnych politik	520 mil. eur	Kombinácia zdrojov – KULT, RIS, MK SR (dotácie), FPU, KULT MINOR – odhadom je možné identifikovať, na akú politiku šli financie pre približne 90%, pričom existuje presah približne 10 % medzi politikami.

Zdroj: IKP

Poznámka: Pri vyhodnocovaní ekonomických ukazovateľov a nástrojov kultúrnej politiky sú verejné výdavky kľúčový údaj. Vzhľadom na komplexnosť týchto údajov je však niekoľko spôsobov, ako ich získať, merať a analyzovať. Rozpočtové dáta, ktoré využívajú delenie podľa funkčnej klasifikácie COFOG, sú dáta skutočného čerpania rozpočtovaných prostriedkov verejnej správy. Systém národných účtov spracúva Štatistický úrad Slovenskej republiky na základe medzinárodnej metodiky kombináciou mnohých zdrojov, ktoré sú následne klasifikované podľa CPA a NACE kódov. V prípade analyzovania jednotlivých kultúrnych politik sú potrebné omnoho detailnejšie dáta, a preto sa pri analýze verejných výdavkov podľa kultúrnych politik kombinuje niekoľko zdrojov a pracuje sa s výdavkami, ktoré je možné zaradiť do systému kultúrnych politik.

Pri vyhodnocovaní ekonomických a finančných ukazovateľov kultúrnych politik sa uplatňuje delenie sektorov kultúry a kreatívneho priemyslu podľa Satelitného účtu kultúry a kreatívneho priemyslu (SÚ KKP), ktoré bolo prispôsobené tak, aby sa obsahovo vzájomne prekrývalo s oblasťami kultúrnej politiky¹.

MK SR spolu s odbornou verejnosťou v priebehu rokov 2021 a 2022 identifikovalo systém 20 relevantných kultúrnych politik. V prvej edícii boli definované ciele a merateľné ukazovatele pre 13 sektorových kultúrnych politik (napr. pamiatkový fond, hudba a pod.) a 2 prierezové kultúrne politiky, pričom ich celospoločenské, ekonomické a kultúrne dopady sledujeme prostredníctvom 1 strešnej kultúrnej politiky (pozri s. 6 k Metodiku delenia oblastí kultúrnej politiky). V ďalšej edícii sa ráta aj s politikami zameranými na kultúru znevýhodnených skupín, vzdelávanie profesionálov v kultúre, štátny jazyk a komunikáciu a na cirkev.

Na jednotlivé oblasti KKP, sú pri hodnotení kultúrnych politik uplatnené dva pohľady:

- + **Pohľad na oblasť kultúry ako na sektor kultúry a kreatívneho priemyslu:** jednotlivé oblasti kultúry sú definované a sledované podľa NACE kódov. Za každú oblasť sú stanovené ekonomické ukazovatele s využitím údajov zo SÚ KKP alebo iných zdrojov. Členenie oblastí zo SÚ KKP bolo obsahovo prispôsobené na oblasti navrhovaných politik.
- + **Pohľad na oblasť kultúry ako na oblasť verejného záujmu:** v rámci širšieho pohľadu na oblasti kultúry ako na sektory kultúry a kreatívneho priemyslu sú vymedzené a definované užšie oblasti, ktoré naplňajú verejný záujem, a teda pri systematizovaní kultúrnych politik je na ne kladený väčší dôraz. Spravidla pre tieto užšie oblasti už

¹ Spôsob delenia politik je opísaný podrobne v dokumente Metodika delenia kultúrnych politik a ekonomických ukazovateľov, dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2022/12/Priloha-c-1-Metodika-rozdelenia-kulturnych-politik-a-ekonomickych-ukazovatelov.pdf>

v súčasnosti existuje forma podpory. Tieto oblasti kultúry, ktoré predstavujú verejný záujem, sú v hodnoteniach pre konkrétne kultúrne politiky spresnené podľa rôzne dostupných parametrov: a) existujúceho zoznamu subjektov, b) umeleckých disciplín c) kultúrnych produktov, d) kultúrnych inštitúcií.

Kultúrne politiky² sa podľa ročného objemu verejných zdrojov dajú rozdeliť na:

- + **Kultúrne politiky s verejnými výdavkami vo veľkom objeme 50 – 70 mil. eur;**
6 politik: pamiatkový fond, múzejný sektor, verejné knižnice, divadlo a tanec, záujmová umelecká činnosť³, médiá⁴.
- + **Kultúrne politiky s verejnými výdavkami v strednom objeme 8 – 30 mil. eur;**
4 politiky: hudba, audiovizia, tradičná kultúra a nehmotné kultúrne dedičstvo, kultúra národnostných menšín.
- + **Kultúrne politiky s verejnými výdavkami v malom objeme 0,1 – 5 mil. eur;**
5 politik: literatúra, vizuálne umenie, kultúra znevýhodnených skupín, dizajn, herný priemysel.
- + **Kultúrne politiky pre medzirezortné oblasti;**
2 politiky: architektúra (Úrad pre územné plánovanie a výstavbu – výdavky na verejné zákazky a architektonické súťaže), umelecké vzdelávanie profesionálov a profesionálok v kultúre (MŠVVaŠ SR – výdavky na verejné umelecké školstvo: stredné a vysoké umelecké školy).

Celková pridaná hodnota kultúry a kreatívneho priemyslu sa v SÚ KKP sleduje z 2 pohľadov – odvetví kultúry a kreatívneho priemyslu a súvisiacich produktov. V roku 2019 tvorila pridaná hodnota hlavných odvetví kultúry a kreatívneho priemyslu 2 % (1,7 mld. eur) z pridanej hodnoty celej ekonomiky (Tabuľka 2). Tento pohľad je aplikovaný pri hodnotení výsledkov kultúrnych politik, keďže poskytuje pohľad za jednotlivé hlavné odvetvia. Pre porovnanie so zahraničím je vo vyhodnotení použitý údaj SÚ KKP podľa druhej metódy výpočtu pridanej hodnoty, v rámci ktorej je uvádzaná produkcia, resp. pridaná hodnota tvorená len produktmi kultúry a kreatívneho priemyslu. Podľa tejto metódy bol v roku 2019 podiel pridanej hodnoty kultúry a kreatívneho priemyslu na pridanej hodnote celej ekonomiky 1,8% (1,5 mld. Eur)⁵.

Tabuľka 2 Strešná kultúrna politika, 2019

Ekonomické ukazovatele	2019	Zdroj
Verejné výdavky (v tis. eur)	519 941	Kult, RIS, FPU, AVF, výročné správy, KULT MINOR
Zamestnanosť z pohľadu kultúrnej politiky	50 489	Kult, MK SR, SGDA, SÚ KKP
Právnické osoby	9 267	Kult, MK SR, SGDA, SÚ KKP
Fyzické osoby	8 552	Kult, MK SR, SÚ KKP
Import, dovoz (v tis. eur)	329 762	SÚ KKP (hlavné produkty kultúry a kreatívneho priemyslu)
Export, vývoz (v tis. eur)	219 057	SÚ KKP (hlavné produkty kultúry a kreatívneho priemyslu)
Pridaná hodnota (v tis. eur)	1 686 782	SÚ KKP (hlavné odvetvia kultúry a kreatívneho priemyslu)

Zdroj: IKP

Poznámka: V rámci verejných výdavkov sú započítané verejné výdavky všetkých kultúrnych politik a aparátu MK SR okrem kultúrnej politiky cirkví a náboženských spoločností, ktorej spracovanie bude poskytnuté v druhej edícii hodnotenia. Prehľad sleduje prevažne skutočne čerpané verejné výdavky – nezapočítava vlastné príjmy entít.

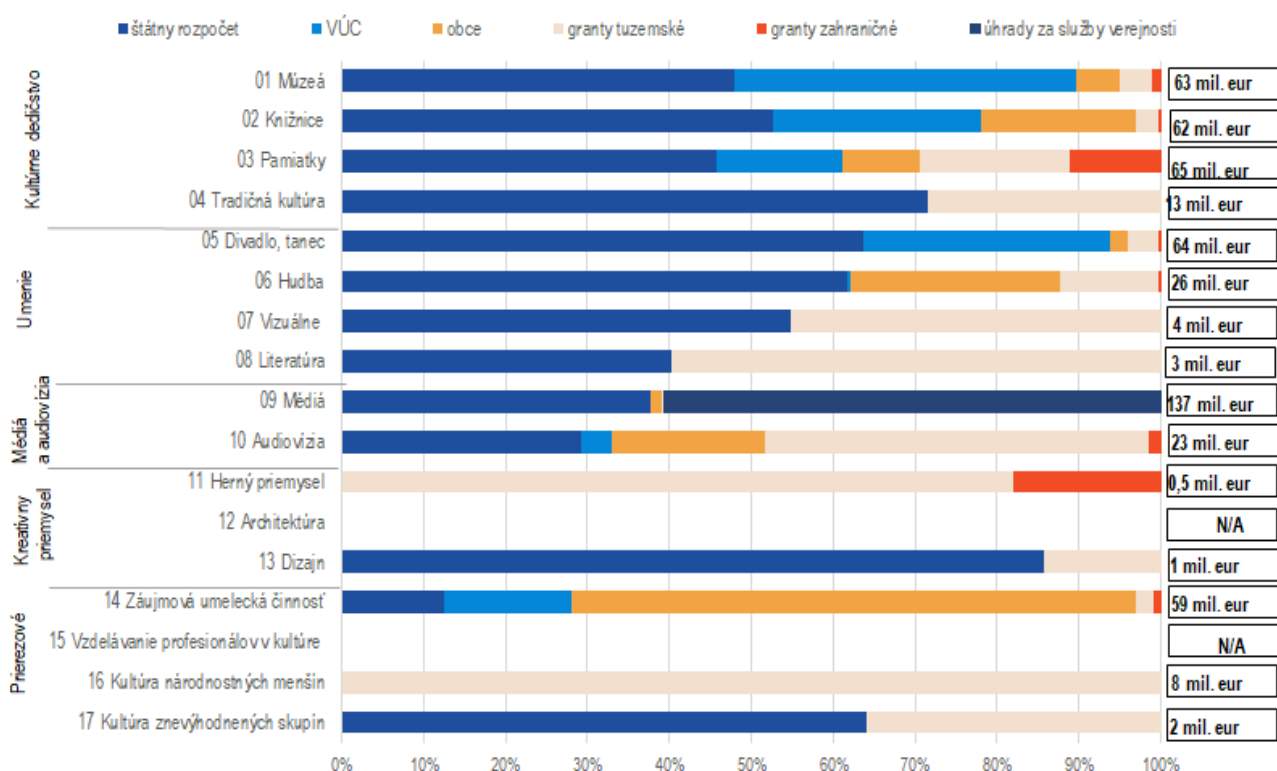
² Politiky č. 18 a 19 budú dopracované v druhej edícii.

³ V SÚ KKP 2019 sú verejné výdavky pre oblasť záujmovej umeleckej činnosti a neprofesionálne umenie v objeme 246 mil. eur, čo reprezentuje aj výdavky iných rezortov a subjektov verejnej správy – výdavky na základnú umeleckú školu, centrum voľného času a iné neidentifikovateľné subjekty, ktoré je nevyhnutné ešte overiť, preto údaj bude zahrnutý až vo vyhodnotení samostatnej politiky.

⁴ S úhradami za služby verejnosti, ktoré reprezentujú až 60 %, bola v roku 2019 alokácia až 134 mil. eur.

⁵ Zhrnutie výsledkov Satelitného účtu kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky (2014 – 2019), dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2019/12/Zhrnutie-vysledkov-SU-KKP-SR-2014-2019.pdf>.

Graf 1 Zdroj financovania verejných výdavkov jednotlivých kultúrnych politík v roku 2019 (v %)

Zdroj: IKP

Poznámka: Vo verzii návrhu v roku 2022 nie sú spracované politiky cirkví a štátneho jazyka, ktoré budú predmetom spracovania v ďalšej verzii. Prierezové politiky a politiku architektúry je potrebné spresniť v ďalšej verzii, hodnoty sú orientačné. V tabuľke nie je zohľadnená výška podpory na projekty FPU, ktoré majú medziodborový charakter v objeme 4,1 mil., a výdavky na kultúrne poukazy eur za rok 2019 – avšak čiastočne sa môžu nachádzať aj v iných politikách, preto nie sú v tejto verzii zarátané do celkových výdavkov.

Tabuľka 3 Prehľad nástrojov strešnej kultúrnej politiky MK SR platných k 08/2022

Finančné	Nefinančné
Priame:	Legislatívne a nelegislatívne materiály a z nich vyplývajúce nástroje:
<ul style="list-style-type: none"> + Verejný výdavok na aparát MK SR (nie je započítaný v rámci žiadnej z politík – v 2019 podľa RIS: 22 mil. eur). + Kultúrne poukazy (do roku 2020: 3 mil. eur) + IROP PO3 – jednorazová decentralizovaná a centralizovaná schéma (Poznámka: Výdavky nie sú priamo reflektované v grafe 1, avšak mali by byť reflektované vo výkazoch KULT nepriamo). 	<ul style="list-style-type: none"> + Autorský zákon (Zákon č. 185/2015 Z. z.) + Zákon Slovenskej národnej rady č. 96/1991 Zb. o verejných kultúrnych podujatiach <p>Mimo gescie MK SR:</p> <ul style="list-style-type: none"> + Nariadenie vlády č. 341/2004 Z. z. Nariadenie vlády Slovenskej republiky, ktorým sa ustanovujú katalógy pracovných činností pri výkone práce vo verejnom záujme a o ich zmenách a dopĺňaní
Nepriame:	Nezáväzný nástroje (mäkká regulácia):
<p>Mimo gescie MK SR:</p> <ul style="list-style-type: none"> + Zákon č. 222/2004 Z. z. o DPH, § 34 + Verejné právnické osoby alebo právnické či fyzické osoby, ktoré vykonávajú činnosť na iný účel, ako je dosahovanie zisku, pričom eventuálny zisk musí byť v plnom rozsahu použitý na danú činnosť – sú oslobodené od dane za kultúrne služby a dodanie tovarov úzko s nimi súvisiacimi. 	<ul style="list-style-type: none"> + Založenie Platformy kultúry a kreatívneho priemyslu (od 2020). + Stratégia rozvoja ľudských zdrojov v sektore kultúry a kreatívneho priemyslu (prijaté Sektorovou radou pre kultúru a kreatívny priemysel v rámci národného projektu v roku 2022) + Satelitný účet kultúry a kreatívneho priemyslu SR

Zdroj: IKP

Poznámka: V tabuľke sú prezentované nástroje strešného charakteru, avšak nástroje verejnej politiky za všetkých 19 sektorových a prierezových politík vplývajú na výsledky verejného záujmu strešnej politiky.

Metodika delenia oblastí kultúrnej politiky

Inštitút kultúrnej politiky v spolupráci s vecnými sekciami MK SR a odbornou verejnosťou (spolupráce sa zúčastnilo rôznou formou vyše 200 odborníkov a odborníček) pripravil počas rokov 2021 a 2022 paralelne s tvorbou stratégie systém vyhodnocovania cieľov oblastí kultúrnej politiky, súvisiacich čiastkových cieľov a merateľných ukazovateľov pre 16 pilotných kultúrnych politík. V prvej edícii boli spracované návrhy cieľov a merateľných ukazovateľov pre strešnú kultúrnu politiku; pre všetkých 13 sektorových kultúrnych politík a 2 prierezové kultúrne politiky. V ďalších edíciách sa počíta s návrhom vyhodnotenia aj pre ďalšie prierezové politiky⁶.

Kultúrne politiky sú súbory nástrojov, ktorými sa verejná a štátna správa snaží dosiahnuť určité ciele verejného záujmu v kultúrnom a kreatívnom sektore. Pre účel získania väčšieho prehľadu o výsledkoch kultúrnych politík sú kultúrne politiky rozdelené do troch rovín, pričom sa vzájomne ovplyvňujú:

- + **Strešná kultúrna politika** prináša celkový pohľad na to, aké celospoločenské, ekonomické a kultúrne dopady majú všetky sektorové a prierezové politiky z pohľadu regulovaných či dotovaných kultúrnych služieb a produktov. Strešná kultúrna politika nie je izolovaná a dosahovanie jej výsledkov priamo súvisí aj s inými oblasťami ako vzdelávanie, zdravotníctvo, sociálna oblasť, hospodárstvo a pod.
- + **Sektorová kultúrna politika** je prehľad súboru nástrojov, ktoré sa týkajú dosahovania cieľa pre čiastkový sektor kultúry identifikovaných v spolu 13 sektorových kultúrnych politikách. Jedná sa o sektory, pre ktoré v súčasnosti na Slovensku existujú nástroje ministerstva kultúry zasahujúce do voľného trhu. Delenie na sektory prebieha hlavne z optiku legislatívy, výdavkov štátneho rozpočtu a, kde je to možné, aj verejných výdavkov samospráv. Delenie kultúrnych činností do jednotlivých kultúrnych politík bolo vytvárané na základe prevažujúcej činnosti, a to tak, aby pri vyhodnocovaní nenastávala duplicita (v prípade že nastáva, je naznačené akým spôsobom). Členenie politík je nasledovné:
 - + **Politiky kultúrneho dedičstva:** 1. Múzejný sektor; 2. Verejná knižnica; 3. Pamiatkový fond; 4. Tradičná kultúra a nehmotné kultúrne dedičstvo
 - + **Politiky umenia:** 5. Divadlo a tanec; 6. Hudba; 7. Vizuálne umenie; 8. Literatúra
 - + **Politiky médiá a audiovizie:** 9. Média; 10. Audiovizia
 - + **Politiky kreatívneho priemyslu:** 11. Herný priemysel; 12. Architektúra; 13. Dizajn
- + **Prierezová kultúrna politika** je prehľad súboru nástrojov, ktoré sa týkajú určenej prierezovej témy s identifikovaným cieľom pre určenú tému. Nástroje môžu byť identifikované v súčinnosti s inými orgánmi štátnej a verejnej správy. Členenie politík je nasledovné:
 - + **Prierezové politiky:** 14. Záujmová umelecká činnosť; 15. Vzdelávanie profesionálov pôsobiacich v oblasti kultúry; 16. Kultúra národnostných menšín; 17. Kultúra znevýhodnených skupín; 18. Štátny jazyk a komunikácia; 19. Cirkvi a náboženské spoločnosti

Cieľ kultúrnej politiky je zdôvodnením verejnej intervencie v danej oblasti a v zjednodušenej podobe vysvetľuje, čo danou politikou chce spoločnosť dosiahnuť. Treba ich vnímať ako návrh na „objektivizáciu“ jednotlivých kultúrnych politík. Majú to byť ciele kultúrnej politiky, ktoré univerzálne chce dosahovať každá demokratická krajina bez ohľadu na momentálne politické zastúpenie. Ciele sú vypracované v štruktúre hlavného cieľa a čiastkových cieľov kultúrnej politiky. Každý hlavný cieľ má definované aj tzv. čiastkové ciele kultúrnej politiky, ktoré boli navrhnuté z hľadiska sledovania hodnotového a výrobného reťazca, ktorý popisuje rôzne procesy realizácie kultúrnej politiky.

⁶ Návrhy sú dostupné v dokumente Súbor cieľov a merateľných ukazovateľov pre kultúrne politiky na Slovensku – prvá edícia, dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2022/12/Subor-cielov-kulturnych-politik_prva-edicia.pdf

Ekonomické ukazovatele a nástroje kultúrnej politiky v oblasti múzejný sektor

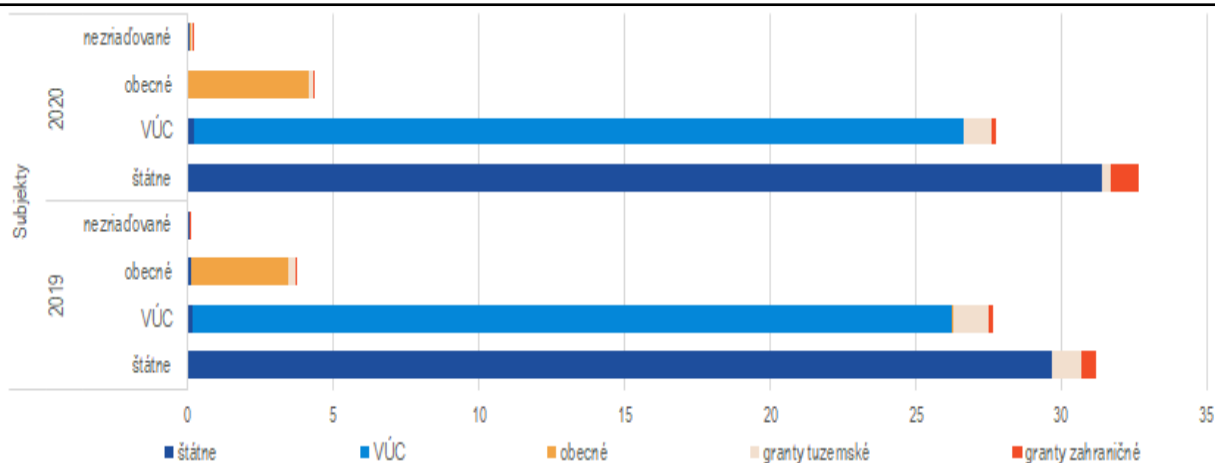
- + Ekonomické údaje sa v tomto prehľade vzťahujú pre dostupnosť dát najmä k roku 2019, pre porovnateľnosť s inými sektormi.
- + **Verejné výdavky v múzejnom sektore boli v roku 2019 vo výške 62 mil. eur, z čoho 43 % predstavovali výdavky MK SR, vo výške 26,8 mil. eur (Graf 2).**
- + **Na múzejný sektor sú uplatnené 2 pohľady, ktoré sa vzájomne ovplyvňujú pri vyhodnocovaní:**
 - + **Sektor kultúry a kreatívneho priemyslu:** z hľadiska SÚ KKP ako súčasť kreatívneho priemyslu, kde sa definuje sektor múzeí a galérií podľa NACE kódov, prípadne expertných odhadov.
 - + **Oblasť verejného záujmu v rámci sektora kultúry a kreatívneho priemyslu:** zbierkotvorné inštitúcie v Registri múzeí a galérií. Pre zrozumiteľnosť bude ďalej v texte za múzeá a galérie v zmysle samostatných registrov múzeí a galérií MK SR referovať jednotný výraz „múzeá“, „múzejný sektor“; pokiaľ nie je explicitne stanovené inak.

Tabuľka 4 Múzejný sektor, 2019

Ekonomické ukazovatele	2019	Zdroj
Verejné výdavky (v tis. eur)	61 984	KULT 6, KULT 9
Zamestnanosť z pohľadu kultúrnej politiky	2 700	KULT 6, KULT 9
Právnické osoby	117	KULT 6, KULT 9
Fyzické osoby	N/A	
Import, dovoz (v tis. eur)	862	SÚ KKP
Export, vývoz (v tis. eur)	129	SÚ KKP
Pridaná hodnota odvetvia (v tis. eur)	61 359	SÚ KKP

Zdroj: IKP

Graf 2 Zdroj financovania verejných výdavkov a ich toky jednotlivým subjektom v múzejnom sektore

Zdroj: KULT 6,9, IKP

Tabuľka 5 Prehľad nástrojov kultúrnej politiky MK SR v oblasti múzejného sektora platných k 08/2022

Finančné	Nefinančné
Priame:	Legislatívne a nelegislatívne materiály a z nich vyplývajúce nástroje:
<ul style="list-style-type: none"> + Príspevok z rozpočtu MK SR <ul style="list-style-type: none"> + Slovenské národné múzeum + Slovenské technické múzeum + Slovenská národná galéria + Príspevok z rozpočtu MK SR pre 8 múzeí, ktoré sú súčasťou iných organizácií MK SR. + Podpora vybranými programami dotačných fondov FPU pre múzeá a galérie nezriadené štátnymi rezortmi. + Dotácia zo štátneho rozpočtu na náhradu škody vzniknutej pri dočasnom dovoze predmetu kultúrnej hodnoty na územie Slovenskej republiky min. 40 000 eur, max. 10 mil. eur. + Ceny udelené ministrom: Múzeum roka a Galéria roka (po 2 500 eur). 	<ul style="list-style-type: none"> + Zákon č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov: povinnosť MK SR viesť Register múzeí a galérií, vykonávať štátny odborný dohľad. + Výkon správy a reštaurovania zbierkových predmetov: Výnos Ministerstva kultúry Slovenskej republiky z 10. augusta 2015 č. MK-2544/2015-110/11648. + Vývoz a dovoz zbierkových predmetov: Zákon č. 207/2009 Z. z., Zákon č. 416/2002 Z. z. + Komora reštaurátorov: Zákon č. 200/1994 Z. z. + Zber štatistických dát KULT (MK SR) 6 – 01 – Ročný výkaz o galérii a KULT (MK SR) 9 – 01 – Ročný výkaz o múzeu. <p>Mimo gesciu MK SR:</p> <ul style="list-style-type: none"> + Výnimka z verejného obstarávania pre tvorbu a údržbu výstav a expozícií: podľa § 1 ods. 13, písm. g: Zákon č. 343/2015 Z. z. Zákon o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov
Nepriame:	Nezáväzný nástroje (mäkká regulácia):
<ul style="list-style-type: none"> + Príkaz ministerky č. 16/2022; (od 5.10.2022): prvé stredy v mesiaci sú múzeá a galérie zriadené MK SR otvorené zadarmo v stredu. Predtým: Príkaz ministra č. 2/2013 (od 3.2.2013) o bezplatnom vstupe do múzeí a galérií: „prvé nedele v mesiaci“ 	<ul style="list-style-type: none"> + Ceny udelené ministrom: Cena ministerky kultúry SR (čestné ocenenie). + Medzinárodne platné dokumenty a štatistiky podľa Európskej skupiny pre múzejnú štatistiku (EGMUS). + Etický kódex múzeí od Medzinárodnej asociácie múzeí (ICOM). + Odporúčanie z 20. 11. 2015 o ochrane a podpore múzeí a zbierok, ich rozmanitosti a úlohy v spoločnosti (UNESCO). + Odporúčanie komisie Európskej únie 2021/1970 týkajúce sa spoločného európskeho dátového priestoru pre údaje o kultúrnom dedičstve. + Odporúčanie týkajúce sa zachovania a prístupu k dokumentárnemu dedičstvu vrátane toho v digitálnej podobe (UNESCO, 2016).

Zdroj: IKP

Ekonomické ukazovatele a nástroje kultúrnej politiky v oblasti verejnej knižnice

- + Ekonomické údaje sa v tomto prehľade vzťahujú pre dostupnosť dát najmä k roku 2019, pre porovnateľnosť s inými sektormi.
- + **Verejné výdavky v sektore verejných knižníc boli v roku 2019 vo výške 61,6 mil. eur, pričom sú započítané aj vedecké knižnice mimo rezortu kultúry, aj špecializované knižnice, ktoré predstavujú cca 20 % výdavkov. Z toho 44 % verejných výdavkov predstavovalo priame finančné nástroje MK SR, vo výške 27,3 mil. eur (Tabuľka 6).**
- + **Na oblasť verejných knižníc sú uplatnené 2 pohľady, ktoré sa vzájomne ovplyvňujú pri vyhodnocovaní:**
 - + **Sektor kultúry a kreatívneho priemyslu:** z hľadiska SÚ KKP ako súčasť kreatívneho priemyslu, kde sa definuje sektor knižníc podľa NACE kódov, prípadne expertných odhadov. V tomto prehľade sú to najmä verejné, vedecké, špecializované (akademické a školské knižnice sa v tomto prehľade neposudzujú).
 - + **Oblasť verejného záujmu v rámci sektora kultúry a kreatívneho priemyslu:** V sektore sú započítané verejné knižnice a vedecké knižnice zriadené MK SR (definované podľa Zoznamu knižníc), pričom pri vedeckých knižniciach sú posudzované len funkcie, ktoré sú totožné s verejnými knižnicami. Ostatné typy knižníc majú primárnu cieľovú skupinu skôr špecializovanú a uzavretejšiu, preto je primárne zameranie na širokú verejnosť.

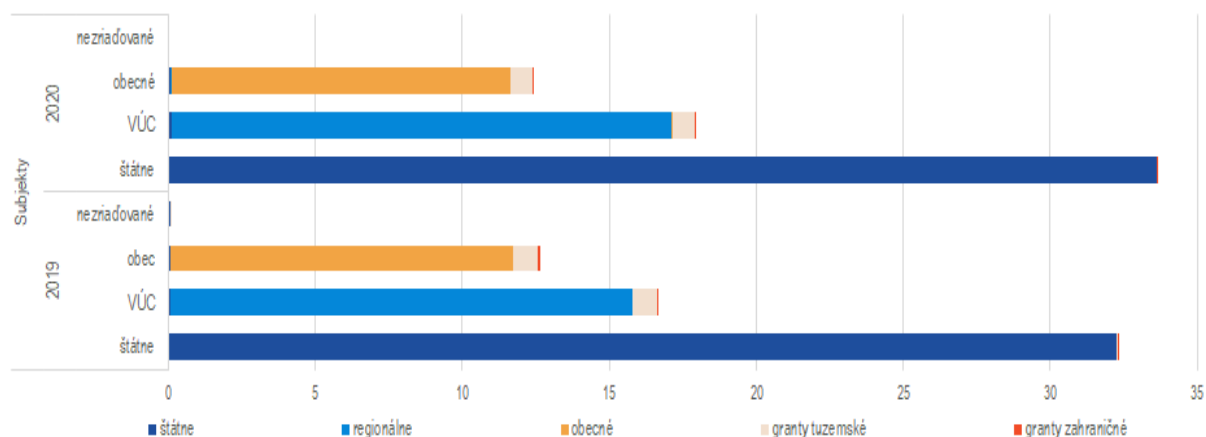
Tabuľka 6 Knižničný sektor: verejné, vedecké, špecializované, 2019

Ekonomické ukazovatele	2019	Zdroj
Verejné výdavky v tis. eur	61 559	KULT 10
Zamestnanosť z pohľadu kultúrnej politiky	3 276	SÚ KKP
Právnické osoby	1 426	KULT 10
Fyzické osoby	27	SÚ KKP
Import, dovoz v tis. eur	0	SÚ KKP
Export, vývoz v tis. eur	0	SÚ KKP
Pridaná hodnota odvetvia v tis. eur	97 188	SÚ KKP

Zdroj: IKP

Poznámka: Počet knižníc, ktoré sleduje politika verejných knižníc (verejných a vedeckých – zriadených MK SR).

Graf 3 Zdroj financovania verejných výdavkov a ich toky jednotlivým subjektom v sektore verejné knižnice

Zdroj: KULT 10, SÚ KKP

Poznámka: Cca 20 % z celkových výdavkov – najmä štátnych – je na špeciálne knižnice a na vedecké knižnice zriadené MŠVVaŠ SR

Tabuľka 7 Prehľad nástrojov kultúrnej politiky MK SR v oblasti verejných knižníc platných k 08/2022

Finančné	Nefinančné
<p>Priame:</p> <ul style="list-style-type: none"> + Príspevok z rozpočtu MK SR: <ul style="list-style-type: none"> + Slovenská národná knižnica, + Univerzitná knižnica v Bratislave, + Štátna vedecká knižnica v Prešove, + Štátna vedecká knižnica v Košiciach, + Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici, <p>Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči sa reportuje v politike č. 17 Politika kultúry znevýhodnených skupín.</p> <ul style="list-style-type: none"> + Podpora vybranými programami dotačných fondov <ul style="list-style-type: none"> + FPU + KULT MINOR 	<p>Legislatívne a nelegislatívne materiály a z nich vyplývajúce nástroje:</p> <ul style="list-style-type: none"> + Zákon o knižniciach (Zákon č. 126/2015 Z. z.). + Spôsob evidencie knižničného fondu, Vyhláška MK SR č. 201/2016 Z. z. + Zber štatistických dát KULT (MK SR) 10-01 Ročný výkaz o knižnici.
<p>Nepriame:</p> <ul style="list-style-type: none"> + Odmeny z knižníc pre autorov/autorky, ktorých diela majú aspoň 19 výpožičiek ročne – Opatrenie MK SR z 28. januára 2016 č. MK-845/2016-110/1201 (300-tisíc eur ročne). + Povinnosť vydavateľa dodať výtlačky na vlastné náklady pre niektoré knižnice: Zákon č. 265/2022 Z. z. Zákon o vydavateľoch publikácií a o registri v oblasti médií a audiovizie a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o publikáciách); Platí od 1. 8. 2022 a nahradil: § 8 zákona č. 212/1997 Z. z. o povinných výtlačkoch periodických publikácií. 	<p>Nezáväzná nástroje (mäkká regulácia):</p> <ul style="list-style-type: none"> + Štandardy knižníc podľa IFLA (Medzinárodná federácia knižničných združení a inštitúcií). + Medzinárodne platné dokumenty IFLA (Medzinárodná federácia knižničných združení a inštitúcií). + Štandardy MK pre verejné knižnice z 2020: Metodický pokyn MK-4315/2020-110/11107 z 21. júla 2020.

Zdroj: IKP

Ekonomické ukazovatele a nástroje kultúrnej politiky v oblasti pamiatkový fond

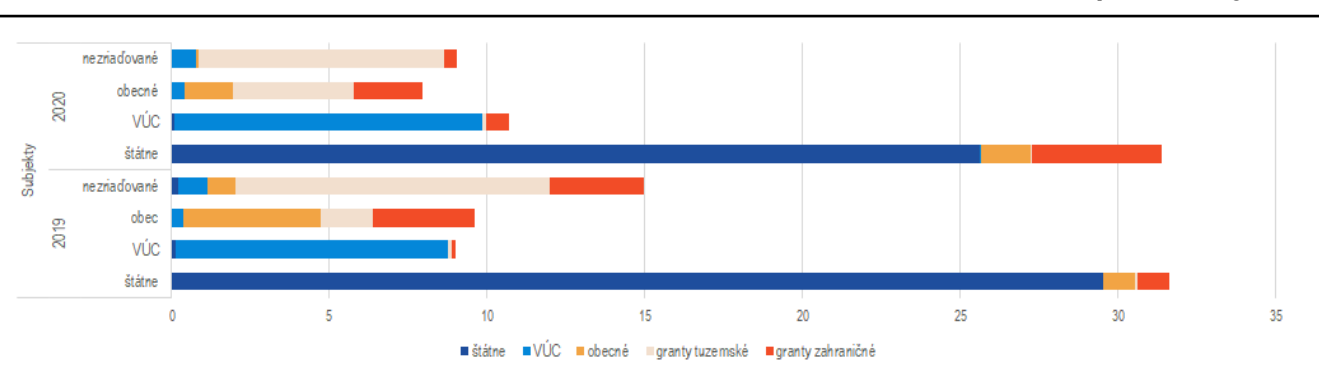
- + Ekonomické údaje sa v tomto prehľade vzťahujú pre dostupnosť dát najmä k roku 2019, pre porovnateľnosť s inými sektormi.
- + **Verejné výdavky v sektore ochrany pamiatkového fondu boli v roku 2019 vo výške 58 mil. eur. Z toho 37 % verejných výdavkov predstavovali výdavky MK SR, vo výške 21,6 mil. eur (Tabuľka 8).**
- + **Na oblasť pamiatkového fondu sú uplatnené 2 pohľady, ktoré sa navzájom ovplyvňujú pri vyhodnocovaní:**
 - + **Sektor kultúry a kreatívneho priemyslu:** z hľadiska SÚ KKP ako súčasť kreatívneho priemyslu, kde sa definuje sektor pamiatok podľa NACE kódov, prípadne expertných odhadov.
 - + **Oblasť verejného záujmu v rámci sektora kultúry a kreatívneho priemyslu:** Politika sa zaoberá pamiatkovým fondom definovaným podľa pamiatkového zákona: pamiatkový fond je súbor hnutelných a nehnuteľných vecí vyhlásených podľa tohto zákona za národné kultúrne pamiatky (ďalej len „kultúrna pamiatka“), pamiatkové rezervácie a pamiatkové zóny. Za pamiatkový fond sa považujú aj veci, o ktorých sa začalo konanie na vyhlásenie za kultúrne pamiatky, pamiatkové rezervácie a pamiatkové zóny.

Tabuľka 8 Pamiatkový fond, 2019

Ekonomické ukazovatele	2019	Zdroj
Verejné výdavky, v tis. eur	57 898	KULT 1, RIS, OSSD
Zamestnanosť z pohľadu kultúrnej politiky	89	SÚ KKP
Právnické osoby	17	SÚ KKP
Fyzické osoby	4	SÚ KKP
Import, dovoz v tis. eur	0	SÚ KKP
Export vývoz v tis. eur	0	SÚ KKP
Pridaná hodnota odvetvia v tis. eur	2 086	SÚ KKP

Zdroj: IKP

Graf 4 Zdroj financovania verejných výdavkov a ich toky jednotlivým subjektom v sektore pamiatkový fond

Zdroj: KULT 1, SÚ KKP

Poznámka: Pod štátne subjekty sú zahrnuté: rekonštrukcie v rámci ministerstiev a ich zriadených organizácií; výdavky na Pamiatkový úrad SR; pod nezriaďované subjekty sú zahrnuté aj cirkvi, pričom v 2019 dostali z dotácií OSSD 6,4 mil. eur a v 2020 dostali z dotácií OSSD 4,9 mil. eur.; dáta za tuzemské granty sú výlučne z údajov dotačného programu OSSD a nie z KULT 1 – MK SR tieto údaje uvádza každý rok v štatistike KULT 1, avšak nie presne.

Tabuľka 9 Prehľad nástrojov kultúrnej politiky MK SR v oblasti pamiatkový fond, 08/2022

Finančné	Nefinančné
Priame:	Legislatívne a nelegislatívne materiály a z nich vyplývajúce nástroje:
<ul style="list-style-type: none"> + Príspevok z rozpočtu MK SR <ul style="list-style-type: none"> + Pamiatkový úrad SR. + Podpora cez program 1 dotačného mechanizmu MK SR Obnovme si svoj dom. 	<ul style="list-style-type: none"> + Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov: napr.: pamiatková inšpekcia ako samostatný odbor MK SR. + Zákon NR SR č. 200/1994 Z. z. o komore reštaurátorov a o výkone reštaurátorskej činnosti jej členov v znení neskorších predpisov. + Dohovor o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva (UNESCO). + Európsky kultúrny dohovor (Rada Európy). + Vyhláška MK SR č. 253/2010 Z. z., ktorou sa vykonáva Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov. + Usmernenia a metodické materiály PÚ SR. + Stratégia ochrany pamiatkového fondu na roky 2017 – 2022 + akčné plány.
Nepriame:	Nezáväzný nástroje (mäkká regulácia):
<ul style="list-style-type: none"> + V zahraničí často používaný nástroj daňových úľav pre vlastníkov kultúrnych pamiatok, ktorí sa rozhodli do nich investovať, sa na Slovensku nepoužíva. 	<ul style="list-style-type: none"> + Príručky a metodiky PÚ SR pre vlastníkov pamiatok. + Súťaž Fénix – kultúrna pamiatka roka (MK SR), cena Alžbety Güntherovej-Mayerovej (PÚ SR).

Ekonomické ukazovatele a nástroje kultúrnej politiky v oblasti tradičná kultúra a nehmotné kultúrne dedičstvo

- + Ekonomické údaje sa v tomto prehľade vzťahujú pre dostupnosť dát najmä k roku 2019, pre porovnateľnosť s inými sektormi.
- + **Verejné výdavky v sektore tradičnej kultúry a nehmotného kultúrneho dedičstva boli v roku 2019 vo výške 13,4 mil. eur. Z toho 100 % verejných výdavkov predstavovali výdavky v rezorte MK SR (Tabuľka 10).**
- + **Na oblasť tradičnej kultúry a nehmotného kultúrneho dedičstva nie je možné aktuálne uplatniť pohľad ako na sektor kultúry a kreatívneho priemyslu, keďže oblasť nie je sledovaná v Satelitnom účte kultúry a kreatívneho priemyslu, avšak uplatňujeme pohľad na sektor ako na:**
 - + **Oblasť verejného záujmu:** kultúrna politika sa zaoberá činnosťami nehmotného kultúrneho dedičstva podľa definície UNESCO⁷. Pri tradičnom tanci a hudbe sa kultúrna politika zaoberá profesionálnymi telesami – vymenovanými v **Tabuľke 11**. Činnosti neprofesionálneho umenia v oblasti tradičnej kultúry sa sledujú v rámci politiky záujmová umelecká činnosť.

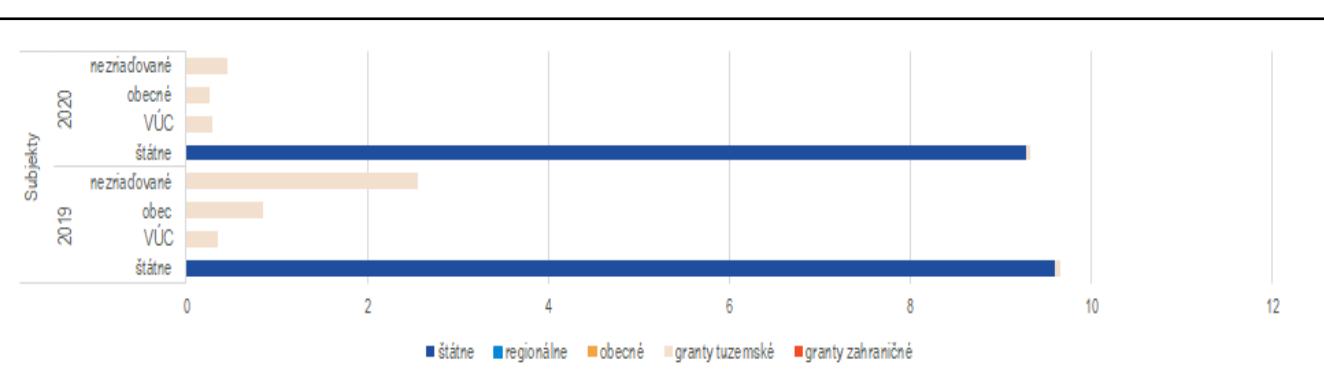
Tabuľka 10 Tradičná kultúra a nehmotné kultúrne dedičstvo, 2019

Ekonomické ukazovatele	2019	Zdroj
Verejné výdavky, v tis. eur	13 427	RIS, FPU
Zamestnanosť z pohľadu kultúrnej politiky		
Právnické osoby		
Fyzické osoby		
Import, dovoz v tis. Eur		
Export vývoz v tis. Eur		
Pridaná hodnota odvetvia v tis. Eur		

Zdroj: IKP

Poznámka: SÚ KKP nesleduje túto oblasť v rámci kultúry a kreatívneho priemyslu; čiastočne je reprezentovaná v scéničnom umení a v záujmovej umeleckej činnosti

Graf 5 Zdroj financovania verejných výdavkov a ich toky jednotlivým subjektom v sektore tradičná kultúra a nehmotné kultúrne dedičstvo

Zdroj: RIS, FPU

⁷ UNESCO. 2013. Medzinárodný dohovor na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2019/12/dohovor-na-ochranu-nehmotneho-kulturalneho-dedicstva.pdf>.

Tabuľka 11 Prehľad nástrojov kultúrnej politiky MK SR v oblasti tradičnej kultúra a nehmotné kultúrne dedičstvo platných k 08/2022

Finančné	Nefinančné
Priame:	Legislatívne a nelegislatívne materiály a z nich vyplývajúce nástroje:
<ul style="list-style-type: none"> + Príspevok z rozpočtu MK SR pre zriadené organizácie: <ul style="list-style-type: none"> + Ústredie ľudovej umeleckej výroby, + Slovenský ľudový umelecký kolektív, + Umelecký súbor Lúčnica, + Tanečné divadlo Ifjú Szivek <p>a do 1 verejnoprávnej inštitúcie Matica slovenská.</p> <p>Príspevok pre Národné osvetové centrum je vyčíslený v politike Záujmová umelecká činnosť.</p> <ul style="list-style-type: none"> + Podpora vybranými programami dotačných fondov <ul style="list-style-type: none"> + FPU a + KULT MINOR (<i>započítaný v politike národnostných menšín</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> + Zákon č. 189/2015 Z. z. o kultúrno-osvetovej činnosti v znení neskorších predpisov. + Zákon SNR č. 4/1958 Sb. o ľudovej umeleckej výrobe a umeleckých remeslách. + Zákon č. 103/2014 Z. z. o divadelnej činnosti a hudobnej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. + Zákon č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej v znení neskorších predpisov. + Konceptia udržateľného rozvoja nehmotného kultúrneho dedičstva a tradičnej ľudovej kultúry 2020 – 2025. + Dohovor na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO.
Nepriame:	Nezáväzný nástroje (mäkká regulácia):
	<ul style="list-style-type: none"> + Poradný orgán ministerky: Rada na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva. + Metodická činnosť Ústredia ľudovej umeleckej výroby (ÚĽUV). + Metodická a koordinačná činnosť Národného osvetového centra pre všetky kultúrno-osvetové zariadenia so všeobecným zameraním. + Koordinácia činnosť Slovenského ľudového umeleckého kolektívu (SĽUK) pre subjekty zaoberajúce sa starostlivosťou o tradičnú ľudovú kultúru (Konceptia starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru do roku 2020).

Ekonomické ukazovatele a nástroje kultúrnej politiky v oblasti divadlo a tanec

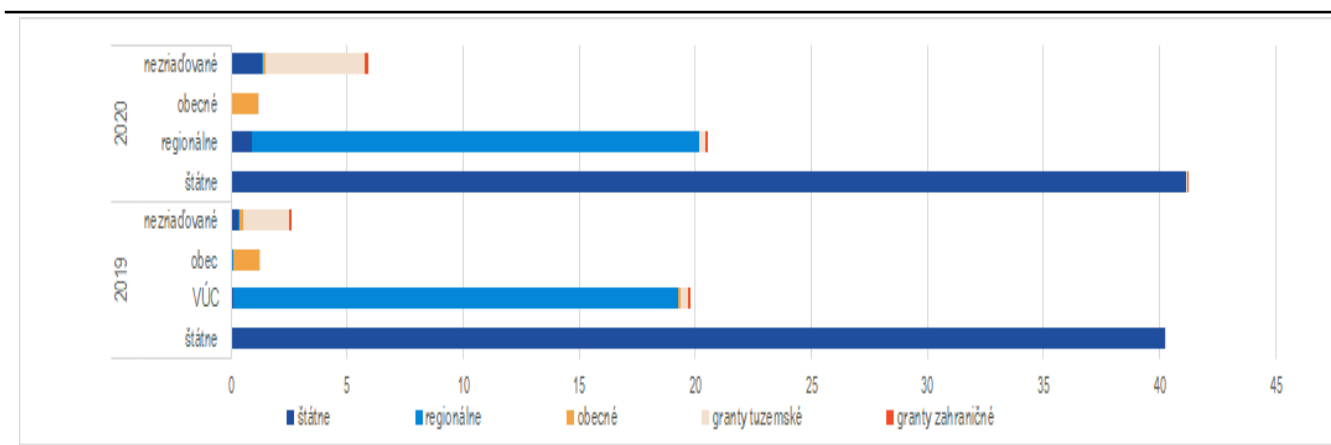
- + Ekonomické údaje sa v tomto prehľade vzťahujú pre dostupnosť dát najmä k roku 2019, pre porovnateľnosť s inými sektormi.
- + **Verejné výdavky v sektore divadlo boli v roku 2019 vo výške 63,7 mil. eur. Z toho 66 % verejných výdavkov predstavovalo výdavky rezortu MK SR vo výške 42 mil. eur (Tabuľka 12).**
- + **Na oblasť divadla a tanca sú uplatnené 2 pohľady, ktoré sa vzájomne ovplyvňujú pri vyhodnocovaní:**
 - + **Sektor kultúry a kreatívneho priemyslu:** Pri politike hudby a politike divadla a tanca sa v SÚ KKP označujú niektoré NACE a CPA (štatistická klasifikácia podľa produktov) kódy pri činnostiach alebo produktoch spoločne pre obe politiky, preto bolo možné veľkosť sektora kultúry a kreatívneho priemyslu vyčísliť len spoločne. Pridaná hodnota scénických umení je spoločne 162,6 mil. eur.
 - + **Oblasť verejného záujmu ako súčasť sektora kultúry a kreatívneho priemyslu:** v danej oblasti posudzujeme druhy, ktoré spadajú pod scénické umenie tak, ako ich definuje KULT 12 a KULT 17. Členenie divadelných druhov: činoherné divadlo (činohra), hudobné divadlo (opera, opereta, muzikál), tanečné divadlo (balet, pohybové divadlo, súčasný tanec), bábkové divadlo, performatívne formy.

Tabuľka 12 Scénické umenie spolu (Divadlo a tanec a Hudba), 2019

Ekonomické ukazovatele	2019	Zdroj
Verejné výdavky (divadlo a tanec), v tis. eur	63 699	Divadlo a tanec; KULT 12 a 17
Zamestnanosť z pohľadu kultúrnej politiky	7 457	Scénické umenie; SÚ KKP
Právnické osoby	1 398	Scénické umenie; SÚ KKP
Fyzické osoby	667	Scénické umenie; SÚ KKP
Import, dovoz v tis. eur	0	Scénické umenie; SÚ KKP
Export vývoz v tis. eur	0	Scénické umenie; SÚ KKP
Pridaná hodnota odvetvia v tis. eur	162 611	Scénické umenie; SÚ KKP

Zdroj: IKP

Graf 6 Zdroj financovania verejných výdavkov a ich toky jednotlivým subjektom v sektore divadlo a tanec

Zdroj: KULT 12 a KULT 17, IKP

Tabuľka 13 Prehľad nástrojov kultúrnej politiky MK SR v oblasti divadlo, platných k 08/2022

Finančné	Nefinančné
Priame:	Legislatívne a nelegislatívne materiály a z nich vyplývajúce nástroje:
<ul style="list-style-type: none"> + Príspevok z rozpočtu MK SR pre 5 zriadených organizácií: <ul style="list-style-type: none"> + Slovenské národné divadlo v Bratislave, + Štátne divadlo Košice, + Štátna opera v Banskej Bystrici, + Divadlo Nová scéna v Bratislave, + Divadelný ústav. + Podpora vybranými programami dotačných fondov <ul style="list-style-type: none"> + FPU + KULT MINOR (vyčísluje sa v politike č. 16). 	<ul style="list-style-type: none"> • + Zákon č. 103/2014 Z. z. o divadelnej činnosti a hudobnej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. • + Zákon č. 385/1997 Z. z. o Slovenskom národnom divadle v znení zákona č. 103/2014 Z. z. • + Vyhláška MK SR č. 230/2014 Z. z. o rozsahu vybraných informácií požadovaných od divadiel a hudobných inštitúcií. • + Zber štatistických dát KULT (MK SR) 12-01 Ročný výkaz o profesionálnom divadle.
Nepriame:	Nezáväzný nástroj (mäkká regulácia):
<ul style="list-style-type: none"> + Príspevok prostredníctvom Literárneho fondu zriadeného zákonom č. 13/1993 Z. z. Zákon o umeleckých fondoch § 7, v sekcii rozhlasu, divadla a zábavného umenia. + Odmeny podľa autorského zákona, 185/2015 Z. z. 	<ul style="list-style-type: none"> + Metodická činnosť Divadelného ústavu + Platforma kultúrneho a kreatívneho priemyslu

Zdroj: IKP

Ekonomické ukazovatele a nástroje kultúrnej politiky v oblasti hudba

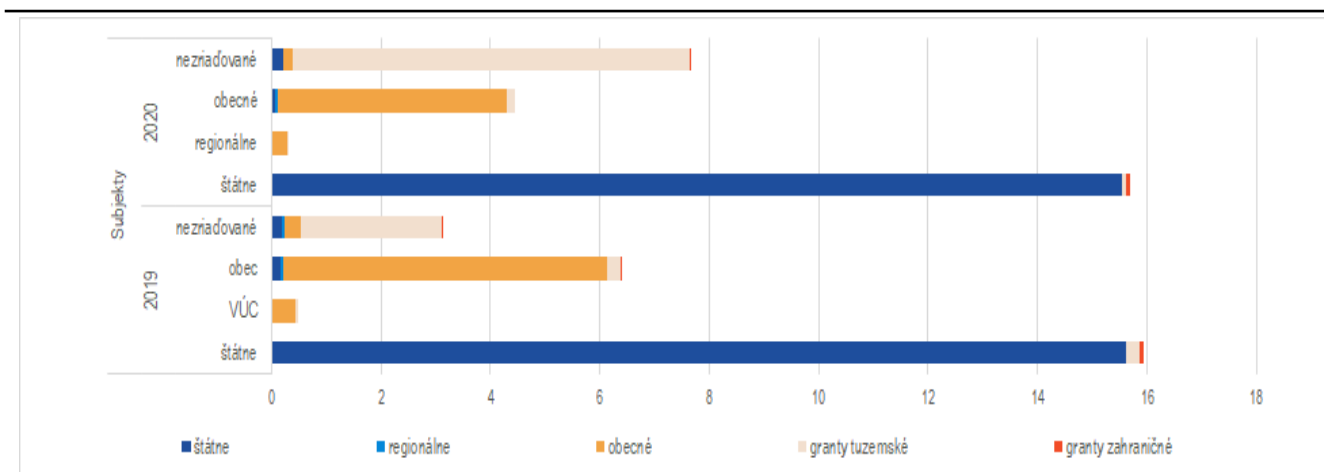
- + Ekonomické údaje sa v tomto prehľade vzťahujú pre dostupnosť dát najmä k roku 2019, pre porovnateľnosť s inými sektormi.
- + **Verejné výdavky v sektore hudba boli v roku 2019 vo výške 26 mil. eur. Z toho 72 % verejných výdavkov predstavovalo výdavky rezortu MK SR vo výške 18,7 mil. eur (Tabuľka 14).**
- + **Na oblasť divadla a tanca sú uplatnené 2 pohľady, ktoré sa vzájomne ovplyvňujú pri vyhodnocovaní:**
 - + **Sektor kultúry a kreatívneho priemyslu:** Pre vyčíslenie veľkosti sektora hudby, divadla a tanca, bolo nevyhnutné vytvoriť spoločnú politiku „scénické umenia“, keďže sa v SÚ KKP označujú niektoré NACE a CPA (štatistická klasifikácia podľa produktov) kódy pri činnostiach alebo produktoch spoločne pre obe politiky. Pridaná hodnota scénických umení je spoločne 162,6 mil. eur⁸.
 - + **Oblasť verejného záujmu ako súčasť sektora kultúry a kreatívneho priemyslu:** táto oblasť sa zaujíma o hudbu všetkých žánrov. Aktivity podporené verejnými zdrojmi sú sledované podľa metodiky KULT 5 a KULT 16.

Tabuľka 14 Scénické umenie spolu (Divadlo a tanec a Hudba), 2019

Ekonomické ukazovatele	2019	Zdroj
Verejné výdavky (hudba), v tis. eur	25 836	Hudba: KULT 5, KULT 16, FPU
Zamestnanosť z pohľadu kultúrnej politiky	7 457	Scénické umenie; SÚ KKP
Právnické osoby	1 398	Scénické umenie; SÚ KKP
Fyzické osoby	667	Scénické umenie; SÚ KKP
Import, dovoz v tis. eur	0	Scénické umenie; SÚ KKP
Export vývoz v tis. eur	0	Scénické umenie; SÚ KKP
Pridaná hodnota odvetvia v tis. eur	162 611	Scénické umenie; SÚ KKP

Zdroj: IKP

Graf 7 Zdroj financovania verejných výdavkov a ich toky jednotlivým subjektom v sektore hudba

Zdroj: KULT 5 (bez štátnych subjektov, keďže štátne subjekty sú reportované v KULT 16), KULT 16, FPU, IKP

⁸ Veľkosť sektora hudby je možné dodatočne spresniť pri vyhodnotení cieľov kultúrnej politiky hudby.

Tabuľka 15 Prehľad nástrojov kultúrnej politiky MK SR v oblasti hudba, platných k 08/2022

Finančné	Nefinančné
Priame:	Legislatívne a nelegislatívne materiály a z nich vyplývajúce nástroje:
<ul style="list-style-type: none"> + Príspevok z rozpočtu MK SR pre 4 zriadené organizácie <ul style="list-style-type: none"> + Slovenská filharmónia, + Štátna filharmónia Košice, + Štátny komorný orchester v Žiline, + Hudobné centrum. Organizácie, ktoré prezentujú tradičnú kultúru, sú vyčíslené v politike č. 4 tradičná kultúra: <ul style="list-style-type: none"> + Umelecký súbor Lúčnica, + Slovenský ľudový umelecký kolektív, + Tanečné divadlo Ifjú Szivek. + Podpora vybranými programami dotačných fondov <ul style="list-style-type: none"> + FPU + KULT MINOR (vyčísľuje sa v politike č. 16). 	<ul style="list-style-type: none"> + Zákon č. 103/2014 Z. z. o divadelnej činnosti a hudobnej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. + Zákon o Slovenskej filharmónii (č. 114/2000 Z. z.). + Zákon o vysielaní a retransmisii (308/2000 Z. z. § 28b). + Stratégia rozvoja kultúry na roky 2014 – 2020. + Zber štatistických dát KULT (MK SR) 5-01 Ročný výkaz o hudobnom telese a umeleckom súbore.
Nepriame:	Nezáväzné nástroje (mäkká regulácia):
<ul style="list-style-type: none"> + Príspevok prostredníctvom Hudobného fondu. + Príspevok cez organizácie kolektívnej správy oprávnené na výkon kolektívnej správy v zmysle § 152 zákona č. 185/2015 Z. z. autorského zákona 	<ul style="list-style-type: none"> + Metodická činnosť Hudobného centra + Platforma kultúrneho a kreatívneho priemyslu

Zdroj: IKP

Ekonomické ukazovatele a nástroje kultúrnej politiky v oblasti vizuálne umenie

- + Ekonomické údaje sa v tomto prehľade vzťahujú pre dostupnosť dát najmä k roku 2019, pre porovnateľnosť s inými sektormi.
- + **Verejné výdavky v sektore vizuálne umenie boli v roku 2019 vo výške 3,6 mil. eur, pričom v tomto roku ešte nie je započítaný príspevok na Kunsthalle Bratislava⁹. Z toho 100 % verejných výdavkov predstavovali výdavky v rezorte MK SR (Tabuľka 16).**
- + **Na oblasť vizuálneho umenia sú uplatnené 2 pohľady, ktoré sa vzájomne ovplyvňujú pri vyhodnocovaní:**
 - + **Sektor kultúry a kreatívneho priemyslu:** z hľadiska SÚ KKP ako súčasť kreatívneho priemyslu, kde sa definuje sektor vizuálneho umenia podľa NACE kódov, prípadne expertných odhadov, bolo možné identifikovať jedine fotografické činnosti, ktoré mali v roku 2019 pridanú hodnotu vo výške 27,6 mil. eur. Kvôli metodike NACE kódov nebolo možné oddeliť ekonomickú aktivitu sektorov vizuálne umenie a literatúra v oblasti tvorby¹⁰, pričom spoločná pridaná hodnota za tieto oblasti bola v roku 2019 vo výške 22,9 mil. eur.
 - + **Oblasť verejného záujmu:** táto politika sa zaoberá umeleckými disciplínami: maľba, kresba, grafika, socha, intermédiá, performance, fotografia, ilustrácia (dizajn [+ textil] a architektúra sú samostatné politiky).

Tabuľka 16 Vizuálne umenie, 2019

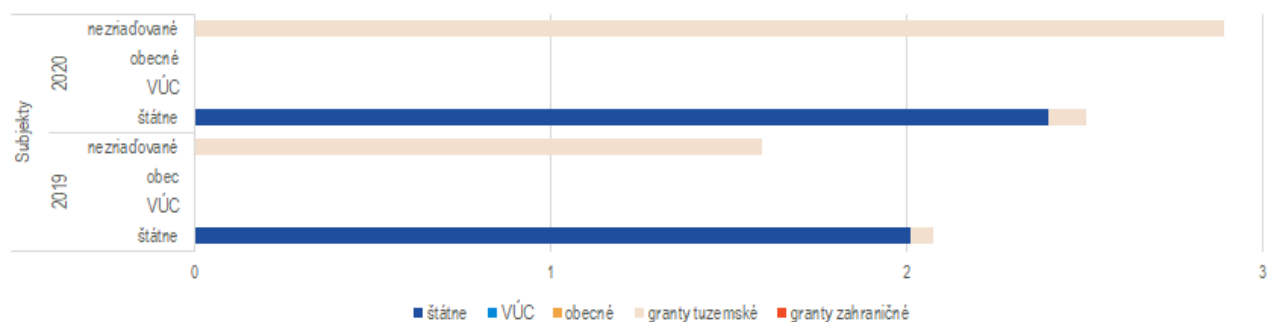
Ekonomické ukazovatele	2019	Zdroj
Verejné výdavky, v tis. eur	3 664	FPU, RIS, výročná správa múzea moderného umenia Danubiana
Zamestnanosť z pohľadu kultúrnej politiky	2 265	SÚ KKP, SK NACE 7420 fotografické služby
Právnické osoby	712	SÚ KKP, SK NACE 7420 fotografické služby
Fyzické osoby	1 428	SÚ KKP, SK NACE 7420 fotografické služby
Import, dovoz v tis. eur	3 465	SÚ KKP, SK NACE 7420 fotografické služby
Export vývoz v tis. eur	6 098	SÚ KKP, SK NACE 7420 fotografické služby
Pridaná hodnota odvetvia, v tis. eur	27 612	SÚ KKP, SK NACE 7420 fotografické služby

Zdroj: SÚ KKP, FPU, RIS, výročná správa múzea moderného umenia Danubiana, spracované IKP
Poznámka: Ide predovšetkým o SK NACE 7420 fotografické činnosti.

⁹ Od roku 2021 samostatná príspevková organizácia MK SR.

¹⁰ Ide o SK NACE 9003: činnosti jednotlivých umelcov/kýň, ako napr. sochárov/ok, maliarov/ok, kresličov/iek, rytcov/kýň, grafikov/čiek atď.; činnosti jednotlivých spisovateľov/liek, vrátane všetkých oblastí tvorby: beletria, odborné publikácie atď.; činnosti nezávislých žurnalistov/ky; reštaurovanie umeleckých diel, ako napr. malieb atď.

Graf 8 Zdroj financovania verejných výdavkov a ich toky jednotlivým subjektom v sektore vizuálne umenie

Zdroj: RIS, FPU, výročná správa múzea moderného umenia Danubiana, IKP

Tabuľka 17 Prehľad nástrojov kultúrnej politiky MK SR v oblasti vizuálne umenie, platných k 08/2022

Finančné	Nefinančné
Priame:	Legislatívne a nelegislatívne materiály a z nich vyplývajúce nástroje:
<ul style="list-style-type: none"> + Príspevok z rozpočtu MK SR pre 2 zriadené organizácie <ul style="list-style-type: none"> + Bibiana, + Kunsthalle Bratislava (KHB). + a transfer pre 1 zriadenú neziskovú organizáciu Danubiana. + Podpora vybranými programami dotačných fondov <ul style="list-style-type: none"> + FPU + KULT MINOR (vyčísľuje sa v politike č. 16). 	<ul style="list-style-type: none"> + Autorský zákon č. 185/2015 Z. z.
Nepriame:	Nezáväzný nástroj (mäkká regulácia):
<ul style="list-style-type: none"> + Úľava z DPH – daň sa aplikuje iba na maržu obchodníka pri predaji umeleckých diel, § 66 zákona 222/2004 Z. z. o DPH. + Zriadenie Fondu výtvarných umení – podpora vizuálneho umenia z 2 % príspevkov z autorských honorárov. + Systém odmien podľa autorského zákona – Organizácia kolektívnej správy autorských práv pre oblasť vizuálneho umenia LITA. + Odmena umelcovi/umelkyni, ak prvý kupujúci/a predá umelcov/kynin originál tretiemu subjektu atď. Výška odmeny závisí od výšky ceny predaja – § 23 Autorský zákon. 	<ul style="list-style-type: none"> + On-line databáza dizajnérov/dizajnérok Slovenského centra dizajnu. + Medzinárodné oceňovanie ilustrátorov/iek – Bienále ilustrácií Bratislava. + On-line databáza ilustrátorov/iek Bienále ilustrácií Bratislava.

Ekonomické ukazovatele a nástroje kultúrnej politiky v oblasti literatúra

- + Ekonomické údaje sa v tomto prehľade vzťahujú pre dostupnosť dát najmä k roku 2019, pre porovnateľnosť s inými sektormi.
- + **Verejné výdavky v sektore literatúra boli v roku 2019 odhadom vo výške 3,1 mil. eur (Tabuľka 18).** Z toho 100 % verejných výdavkov predstavuje výdavky ministerstva kultúry, najmä príspevok Slovenského literárneho centra a dotácie FPU (**Tabuľka 19**).
- + **Na oblasť literatúry sú uplatnené 2 definície, ktoré sa vzájomne ovplyvňujú pri vyhodnocovaní:**
 - + **Sektor kultúry a kreatívneho priemyslu:** z hľadiska SÚ KKP ako súčasť kreatívneho priemyslu, kde sa definuje sektor literatúry podľa NACE kódov, prípadne expertných odhadov. Ekonomická veľkosť sektoru literatúry sa dá identifikovať z SÚ KKP len čiastočne. V roku 2019 bola pridaná hodnota literatúry najmä za oblasť vydávania, distribúcie a predaja vo výške min. 87 mil. eur (**Tabuľka 18**). Kvôli metodike NACE kódov nebolo možné oddeliť ekonomickú aktivitu sektorov vizuálne umenie a literatúra v oblasti tvorby¹¹, pričom spoločná pridaná hodnota za tieto oblasti bola v roku 2019 vo výške 22,9 mil. eur.
 - + **Oblasť verejného záujmu v rámci sektora kultúry a kreatívneho priemyslu:** z hľadiska vyhodnocovania cieľov kultúrnych politík ako samostatná oblasť, v ktorej existuje podpora z verejných zdrojov, kde radíme umelecko-literárnu tvorbu neperiodického charakteru (ide o: beletriu + životopisy + knihy pre deti + komiksy).

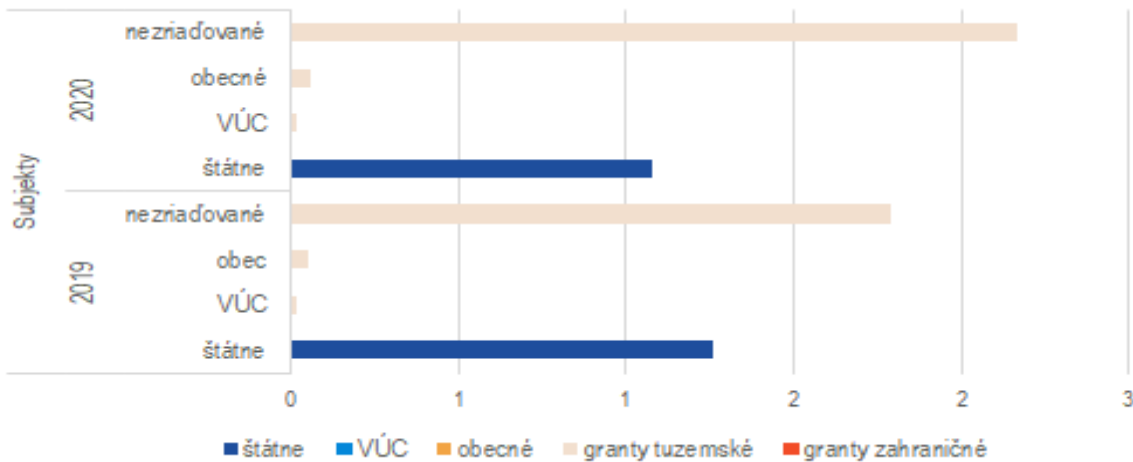
Tabuľka 18 Literatúra, 2019

Ekonomické ukazovatele	2019	Zdroj
Verejné výdavky, v tis. eur	3 1165	KULT 4, RIS, FPU
Zamestnanosť z pohľadu kultúrnej politiky	4 400	SÚ KKP
Právnické osoby	910	SÚ KKP
Fyzické osoby	1 812	SÚ KKP
Import, dovoz v tis. eur	82 845	SÚ KKP
Export vývoz v tis. eur	43 174	SÚ KKP
Pridaná hodnota odvetvia, v tis. eur	86 978	SÚ KKP

Zdroj: spracované IKP

¹¹ Ide o SK NACE 9003: činnosti jednotlivých umelcov/kýň, ako napr. sochárov/ok, maliarov/ok, kresličov/iek, rytcov/kýň, grafikov/čiek atď.; činnosti jednotlivých spisovateľov/liek, vrátane všetkých oblastí tvorby: beletria, odborné publikácie atď.; činnosti nezávislých žurnalistov/iek; reštaurovanie umeleckých diel, ako napr. malieb atď.

Graf 9 Zdroj financovania verejných výdavkov a ich toky jednotlivým subjektom v sektore literatúra

Zdroj: RIS, FPU, IKP

Poznámka: Limitácia dát o výdavkoch z KULT 4 neumožnila vierohodné používanie dát, najmä kvôli zdvojeniu údajov alebo vykazovaniu celých rozpočtov rôznych vedeckých inštitúcií, ktoré vydávajú neperiodické publikácie.

Tabuľka 19 Prehľad nástrojov kultúrnej politiky MK SR v sektore literatúra, platných k 08/2022

Finančné	Nefinančné
<p>Priame:</p> <p>Priamy (pre vyčíslenie vid' Graf 1):</p> <ul style="list-style-type: none"> + Príspevok z rozpočtu MK SR pre 1 organizáciu <ul style="list-style-type: none"> + Slovenské literárne centrum. + Podpora vybranými programami dotačných fondov <ul style="list-style-type: none"> + FPU + KULT MINOR (vyčísľuje sa v politike č. 16). 	<p>Legislatívne a nelegislatívne materiály a z nich vyplývajúce nástroje:</p> <ul style="list-style-type: none"> + Zákon č. 265/2022 Z. z. Zákon o vydavateľoch publikácií a o registri v oblasti médií a audiovizie a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o publikáciách); Platí od 1. 8. 2022 a nahradil: § 8 zákona č. 212/1997 Z. z. o povinných výtlačkoch periodických publikácií.
<p>Nepriame:</p> <ul style="list-style-type: none"> + Zníženie sadzby DPH na tlačeneé knihy, brožúry, letáky a podobné tlačiarenské výrobky; noviny, časopisy a periodiká; obrázkové knihy, predlohy na kreslenie alebo maľovanie pre deti; hudobniny, tlačeneé alebo v rukopise (presne špecifikované v prílohe č. 7 k zákonu č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty). <ul style="list-style-type: none"> + V roku 2018 boli daňové výdavky v hodnote 7,5 mil. eur, v roku 2019 – 8,3 mil eur na základe odhadov IKP. + Fungovanie Literárneho fondu – podpora literatúry z 2 % príspevkov z autorských honorárov (Od 2023 opäť platné, od 2020 neboli povinné, ale dobrovoľné). V roku 2019 – 0,88 mil. eur; v roku 2020 – 0,44 mil. eur. + Systém odmien podľa autorského zákona: Organizácia kolektívnej správy autorských práv LITA. 	<p>Nezáväzný nástroj (mäkká regulácia):</p> <ul style="list-style-type: none"> + Platforma pre kultúrny a kreatívny priemysel

Zdroj: IKP

Poznámka: Politika literatúry je podporovaná aj prostredníctvom múzejnej politiky (literárne múzeá), avšak vyčíslenie je uvádzané v politike múzeí.

Ekonomické ukazovatele a nástroje kultúrnej politiky v oblasti médiá

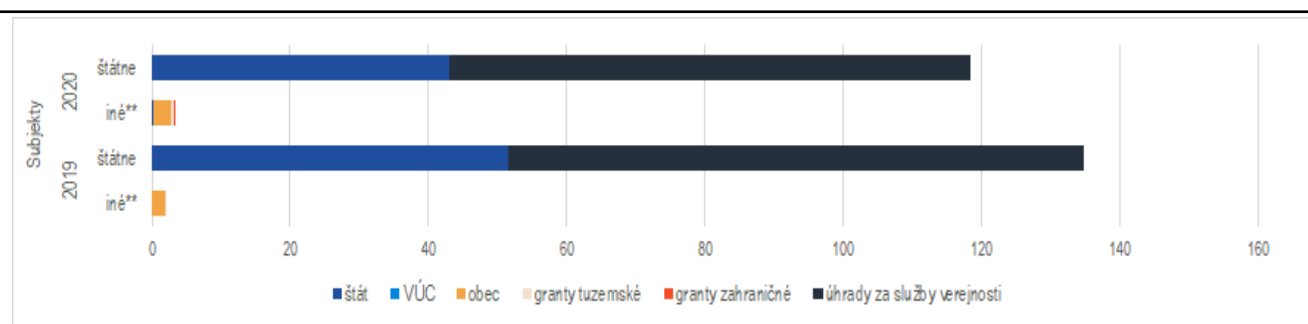
- + Ekonomické údaje sa v tomto prehľade vzťahujú pre dostupnosť dát najmä k roku 2019, pre porovnateľnosť s inými sektormi.
- + **Verejné výdavky v sektore médiá boli v roku 2019 vo výške 136,9 mil. eur (Tabuľka 20).**
- + **Na oblasť médií sú uplatnené 2 pohľady, ktoré sa vzájomne ovplyvňujú pri vyhodnocovaní:**
 - + **Sektor kultúry a kreatívneho priemyslu:** z hľadiska Satelitného účtu ako súčasť kreatívneho priemyslu, kde sa definuje sektor pamiatok podľa NACE kódov, prípadne expertných odhadov. Pridaná hodnota médií predstavovala v roku 2019 sumu 171,6 mil. eur.
 - + **Oblasť verejného záujmu ako súčasť sektora kultúry a kreatívneho priemyslu:** verejnoprávne médiá na Slovensku, lokálne médiá (napr. podporované samosprávami) sledované podľa KULT 7, KULT 8.

Tabuľka 20 Médiá, 2019

Ekonomické ukazovatele	2019	Zdroj
Verejné výdavky, v tis. eur	136 862	KULT 7, KULT 8
Zamestnanosť z pohľadu kultúrnej politiky	4 153	SÚ KKP
Právnické osoby	287	SÚ KKP
Fyzické osoby	299	SÚ KKP
Import, dovoz v tis. eur	30 346	SÚ KKP
Export vývoz v tis. eur	7 810	SÚ KKP
Pridaná hodnota odvetvia v tis. eur	171 572	SÚ KKP

Zdroj: IKP

Graf 10 Zdroj financovania verejných výdavkov a ich toky jednotlivým subjektom v sektore médiá

Zdroj: KULT 7, IKP

Tabuľka 21 Prehľad nástrojov kultúrnej politiky MK SR v oblasti médiá, platných k 08/2022

Finančné	Nefinančné
Priame:	Legislatívne a nelegislatívne materiály a z nich vyplývajúce nástroje:
<ul style="list-style-type: none"> + 2 verejnoprávne inštitúcie <ul style="list-style-type: none"> + Rozhlas a televízia Slovenska + Tlačová agentúra Slovenskej republiky 	<p>Periodické publikácie:</p> <ul style="list-style-type: none"> + Zákon č. 265/2022 Z. z. o vydavateľoch publikácií a o registri v oblasti médií a audiovizíe a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o publikáciách) (verzia platná od 1. 8. 2022). <p>Vysielanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> + Zákon č. 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. + Zákon č. 340/2012 Z. z. o úhrade za služby verejnosti poskytované Rozhlasom a televíziou Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. + Zákon č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o mediálnych službách) (verzia platná od 1. 8. 2022). + Zákon č. 385/2008 Z. z. o Tlačovej agentúre Slovenskej republiky a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov + Zber štatistických dáta KULT (MK SR): <ul style="list-style-type: none"> + 7-01 Ročný výkaz o vysielaní rozhlasovej programovej služby. + 8-01 Ročný výkaz o vysielaní televíznej programovej služby. <p>+ Akčný plán rozvoja kultúrneho a kreatívneho priemyslu 2020 – 2021 (hlavný výstup projektu CREADIS3)¹²</p>
Nepriame:	Nezáväzný nástroje (mäkká regulácia):
<ul style="list-style-type: none"> + Úhrady za služby verejnosti poskytované Rozhlasom a televíziou Slovenska vo výške 4,64 eur za domácnosť, v prípade firiem môže byť sadzba rôzna. + Systém odmien podľa autorského zákona: organizácie kolektívnej správy autorských práv – Slovenský ochranný zväz autorský, LITA, Ochranné združenie interpretov Slovenska, SLOVGRAM, Slovenská asociácia producentov v audiovizíi. 	<ul style="list-style-type: none"> + Odporúčanie Výboru ministrov členským štátom CM/Rec(2018)1 o pluralite médií a transparentnosti vlastníctva médií. + Odporúčanie Výboru ministrov členským štátom CM/Rec(2018)2 o úlohe a zodpovednostiach internetových sprostredkovateľov.

¹² MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2019. Akčný plán medzinárodného projektu CREADIS3 INTERREG EUROPE. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2020/11/CREADIS3_Action_Plan_template_v3_SVK_FINAL.pdf

Ekonomické ukazovatele a nástroje kultúrnej politiky v oblasti audiovizia

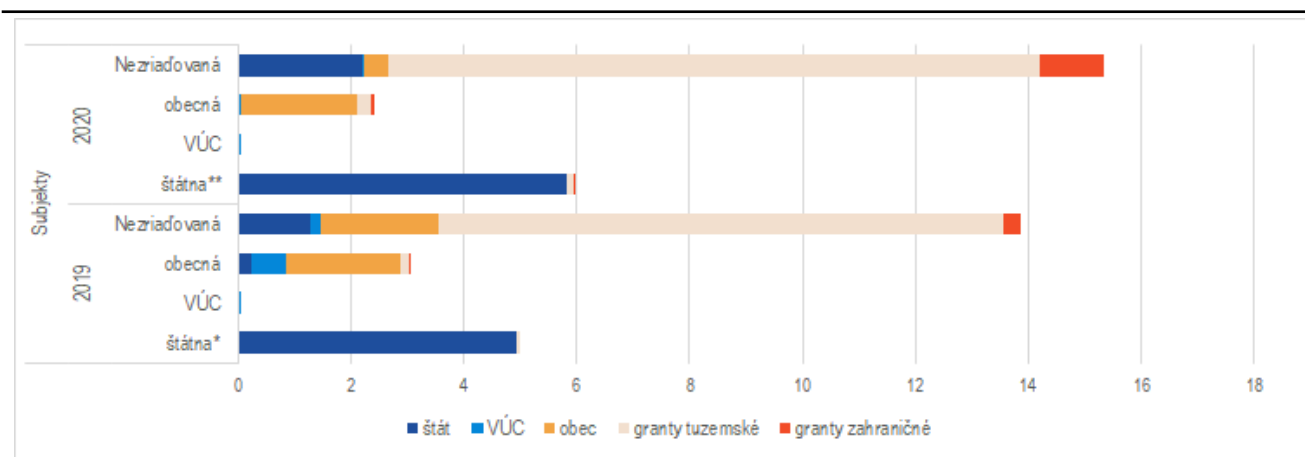
- + Ekonomické údaje sa v tomto prehľade vzťahujú pre dostupnosť dát najmä k roku 2019, pre porovnateľnosť s inými sektormi.
- + **Verejné výdavky v sektore audiovizia boli v roku 2019 vo výške 21,6 mil. eur (Tabuľka 22).**
- + **Na oblasť audiovizia sú uplatnené 2 pohľady, ktoré sa vzájomne ovplyvňujú pri vyhodnocovaní:**
 - + **Sektor kultúry a kreatívneho priemyslu:** z hľadiska SÚ KKP ako súčasť kreatívneho priemyslu, kde sa definuje sektor audiovizia podľa NACE kódov, prípadne expertných odhadov.
 - + **Oblasť verejného záujmu ako sektor kultúry a kreatívneho priemyslu:** audiovizuálna tvorba sledovaná podľa KULT 11.

Tabuľka 22 Audiovizia, 2019

Ekonomické ukazovatele	2019	Zdroj
Verejné výdavky, v tis. eur	21 600	KULT 11, RIS
Zamestnanosť z pohľadu kultúrnej politiky	2 631	SÚ KKP
Právnické osoby	1 393	SÚ KKP
Fyzické osoby	1 289	SÚ KKP
Import, dovoz v tis. eur	85 940	SÚ KKP
Export vývoz v tis. eur	58 029	SÚ KKP
Pridaná hodnota odvetvia v tis. eur	159 104	SÚ KKP

Zdroj: IKP

Graf 11 Zdroj financovania verejných výdavkov a ich toky jednotlivým subjektom v sektore audiovizia

Zdroj: KULT 11, SÚ KKP

Poznámka: V rámci štátnych inštitúcií sú zahrnuté aj vysoké školy.

Tabuľka 23 Prehľad nástrojov kultúrnej politiky MK SR v oblasti audiovizízia platných k 08/2022

Finančné	Nefinančné
Priame:	Legislatívne a nelegislatívne materiály a z nich vyplývajúce nástroje:
<ul style="list-style-type: none"> + 1 zriadená organizácia: <ul style="list-style-type: none"> + Slovenský filmový ústav. + 1 verejnoprávna inštitúcia – časť pre Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS sa vyčísľuje v politike č. 9). + Podpora vybranými programami dotačných fondov: <ul style="list-style-type: none"> + Audiovizuálny fond, + KULT MINOR (vyčísľuje sa v politike č. 16). 	<ul style="list-style-type: none"> + Zákon č. 40/2015 Z. z. o audiovizíii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (verzia platná od 1. 8. 2022 do 31. 12. 2022). + Zákon č. 516/2008 Z. z. o Audiovizuálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (verzia od 1. 8. 2022 do 31. 12. 2023). + Vyhláška. MK SR č. 165/2014 Z. z. o filmovom projekte (verzia od 1. 1. 2021). + Vyhláška MK SR č. 589/2007 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o jednotnom systéme označovania audiovizuálnych diel, zvukových záznamov umeleckých výkonov, multimediálnych diel, programov alebo iných zložiek programovej služby a spôsobe jeho uplatňovania v znení neskorších predpisov. + Projekt systematickej obnovy audiovizuálneho dedičstva Slovenskej republiky. + Aktualizácia projektu systematickej obnovy audiovizuálneho dedičstva Slovenskej republiky na roky 2022 – 2024. + Zber štatistických dát KULT (MK SR) + 11-01 Ročný výkaz o audiovizíii.
Nepriame:	Nezáväzný nástroje (mäkká regulácia):
<ul style="list-style-type: none"> + Systém odmien podľa autorského zákona: organizácie kolektívnej správy autorských práv – Slovenský ochranný zväz autorský, LITA, Ochranné združenie interpretov Slovenska, SLOVGRAM, Slovenská asociácia producentov v audiovizíii. 	<ul style="list-style-type: none"> + Európsky dohovor o filmovej koprodukcii. + Dohovor Rady Európy o filmovej koprodukcii. + Európsky dohovor na ochranu audiovizuálneho dedičstva. + Platforma kultúrneho a kreatívneho priemyslu.

Zdroj: IKP

Ekonomické ukazovatele a nástroje kultúrnej politiky v oblasti herný priemysel

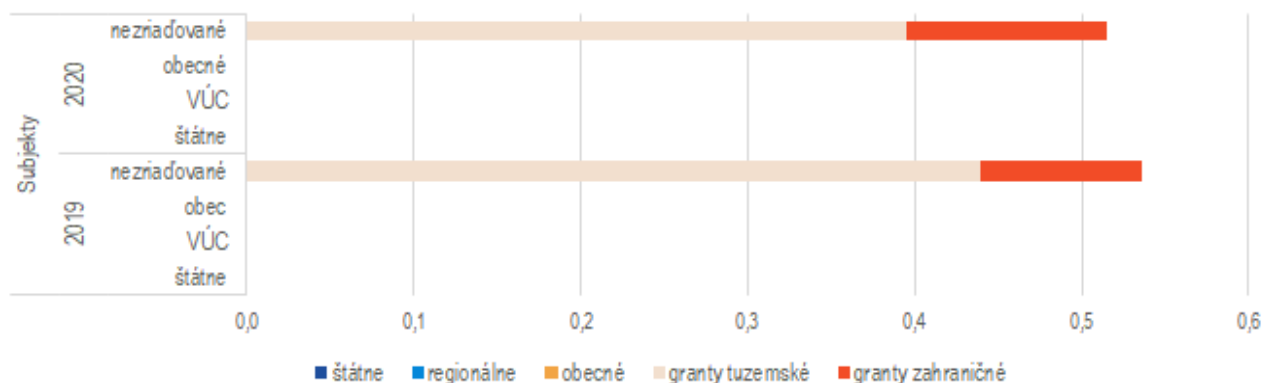
- + Ekonomické údaje sa v tomto prehľade vzťahujú pre dostupnosť dát najmä k roku 2019, pre porovnatelnosť s inými sektormi.
- + **Podľa vlastného sledovania Slovak Game Developers Association predstavovali tržby sektora herný priemysel v roku 2019 hodnotu 56,6 mil. eur.**
- + **Verejné výdavky v sektore herný priemysel boli v roku 2019 vo výške 0,439 mil. eur (Tabuľka 24).**
- + **Na oblasť herného priemyslu sú uplatnené 2 definície, ktoré sa vzájomne ovplyvňujú pri vyhodnocovaní:**
 - + **Sektor kultúry a kreatívneho priemyslu:** z hľadiska SÚ KKP ako súčasť kreatívneho priemyslu, kde sa definuje sektor herného priemyslu podľa NACE kódov, prípadne expertných odhadov. Pre herný priemysel sa v rámci Satelitného účtu kultúry a kreatívneho priemyslu sleduje činnosť podľa „NACE 5821 Nakladateľstvo v oblasti počítačových hier“, no tento NACE kód je pridelený veľmi málo aktérom pri porovnaní s reálnym počtom subjektov, ktorý sa venujú činnosti herného priemyslu.
 - + **Oblasť verejného záujmu:** z hľadiska vyhodnocovania cieľov kultúrnych politik ako samostatná oblasť, v ktorej existuje podpora z verejných zdrojov. Ide o činnosti Slovenského centra dizajnu a aktivity podporované FPU či sledované podľa KULT.

Tabuľka 24 Herný priemysel, 2019

Ekonomické ukazovatele	2019	Zdroj
Verejné výdavky, v tis. eur	439	KULT 20
Zamestnanosť z pohľadu kultúrnej politiky	762	Slovak Game Developers Association
Právnické osoby	38	Slovak Game Developers Association
Fyzické osoby	N/A	
Import, dovoz v tis. eur	0	SÚ KKP
Export vývoz v tis. eur	0	SÚ KKP
Pridaná hodnota odvetvia v tis. eur		SÚ KKP; NACE 5821 Nakladateľstvo v oblasti počítačových hier (problém s málo reportovanými jednotkami)

Zdroj: IKP

Graf 12 Zdroj financovania verejných výdavkov a ich toky jednotlivým subjektom v sektore herný priemysel

Zdroj: FPU, KULT 20

Tabuľka 25 Prehľad nástrojov kultúrnej politiky MK SR v oblasti herný priemysel k 08/2022

Finančné	Nefinančné
Priame:	Legislatívne a nelegislatívne materiály a z nich vyplývajúce nástroje:
+ Čiastočný príspevok z rozpočtu MK SR pre: <ul style="list-style-type: none">+ Slovenské centrum dizajnu: Zbierka počítačových hier a multimedialna zbierka (výdavky sú vyčíslené v politike č. 13 dizajn).	+ KULT (MK SR) 20-01 o multimedialnom priemysle.
+ Podpora vybranými programami dotačných fondov <ul style="list-style-type: none">+ FPU.	
Nepriame:	Nezáväzný nástroje (mäkká regulácia):
	+ Čiastočná metodická činnosť Slovenského centra dizajnu, napr. zber dát; správa predmetných zbierok, okrajová výstavná a publikačná činnosť.
	+ Platforma pre kultúrny a kreatívny priemysel.

Ekonomické ukazovatele a nástroje kultúrnej politiky v oblasti architektúra

- + Ekonomické údaje sa v tomto prehľade vzťahujú pre dostupnosť dát najmä k roku 2019, pre porovnateľnosť s inými sektormi.
- + **Priame verejné výdavky v sektore architektúra boli v roku 2019 vo výške 0 mil. eur (Tabuľka 26).**
- + **Na oblasť architektúry sú uplatnené 2 pohľady, ktoré sa navzájom ovplyvňujú pri vyhodnocovaní:**
 - + **Sektor kultúry a kreatívneho priemyslu:** z hľadiska SÚ KKP ako súčasť kreatívneho priemyslu, kde sa definuje sektor architektúry podľa NACE kódov, prípadne expertných odhadov. Pridaná hodnota sektora architektúra bola v roku 2019 v hodnote 180 mil. eur.
 - + **Oblasť verejného záujmu:** z hľadiska vyhodnocovania cieľov kultúrnych politik ako samostatná oblasť, v ktorej existuje podpora z verejných zdrojov podľa <https://www.register-architektury.sk/objekty>. Tvorba architektúry: navrhovanie a dizajn architektonických diel, realizácia: realizácia architektonických diel. Nerozlišuje sa nová tvorba a obnova (rekonštrukcia), pretože v súčasnosti predstavujú 80 – 90 % tvorby obnovy/rekonštrukcie.

Tabuľka 26 Architektúra, 2019

Ekonomické ukazovatele	2019	Zdroj
Verejné výdavky, v tis. eur	0	SÚ KKP
Zamestnanosť z pohľadu kultúrnej politiky	4 633	SÚ KKP
Právnické osoby	1 462	SÚ KKP
Fyzické osoby	2 275	SÚ KKP
Import, dovoz v tis. eur	3 552	SÚ KKP
Export vývoz v tis. eur	2 232	SÚ KKP
Pridaná hodnota odvetvia v tis. eur	180 054	SÚ KKP

Zdroj: IKP

Tabuľka 27 Prehľad nástrojov kultúrnej politiky MK SR v oblasti architektúra k 08/2022

Finančné	Nefinančné
Priame:	Legislatívne a nelegislatívne materiály a z nich vyplývajúce nástroje:
<ul style="list-style-type: none"> + Čiastočná podpora (vyčíslené v rámci politiky 1 múzeá): <ul style="list-style-type: none"> + Slovenská národná galéria: Zbierka architektúry, webumenia.sk pre časť architektúra. + Čiastočná podpora vybranými programami dotačných fondov (nie je možné spätne vyčísliť výšku podpory na oblasť architektúry) <ul style="list-style-type: none"> + FPU,¹³ + KULT MINOR.¹⁴ 	<p>Významná legislatíva je v iných rezortoch</p> <p>Najvýznamnejšia legislatíva patrí pod Úrad pre územné plánovanie a výstavbu: Zákon č. 138/1992 Zb. o autorizovaných architektoch a autorizovaných stavebných inžinieroch.</p>
Nepriame:	Nezáväzný nástroje (mäkká regulácia):
<p>Zriadenie Fondu výtvarných umení – podpora vizuálneho umenia z 2 % príspevkov z autorských honorárov.</p> <p>Od 1. 4. 2024 má byť účinný § 8 zákona č. 201/2022 Z. z. o výstavbe, ktorý pre stavebníka stavby financovanej z verejných prostriedkov ustanovuje podmienky pre osobitné požiadavky týkajúce sa obstarania návrhov a riešení v oblasti architektúry a umiestnenia umeleckého diela v hodnote najmenej 0,5 % z predpokladanej hodnoty zákazky.</p>	<p>Platforma pre kultúrny a kreatívny priemysel.</p> <p>Rada územného plánovania zriadená pri Úrade územného plánovania a výstavby (od 1.4. 2024) a Slovenská komora architektov ako samosprávna stavovská organizácia, ktorá sa podieľa na ochrane verejných záujmov v oblasti architektúry a urbanizmu a organizuje tiež súťaž cena za architektúru CEZAAR.</p>

¹³ PODPROGRAM: 1.4 Vizuálne umenie (klasické, tradičné médiá, fotografia, nové médiá, úžitkové umenie, produktový dizajn, grafický dizajn, textilný a odevný dizajn, architektúra).

1.4.1 Tvorba a realizácia diel – klasické, tradičné a nové médiá – ŠTIPENDIUM.

1.4.3 Individuálne a kolektívne výstavné a prezentačné aktivity – vizuálne umenie – DOTÁCIA.

1.4.5 Aktivity nezávislých galérií a organizácií – DOTÁCIA.

1.4.7 D Medzinárodné mobility a prezentácie – vizuálne umenie – DOTÁCIA.

1.4.7 Š Medzinárodné mobility a prezentácie – vizuálne umenie – ŠTIPENDIUM.

PODPROGRAM: 3.4 Vizuálne umenie: výskum a vzdelávanie.

3.4.1 Výskum a odborná reflexia – vizuálne umenie – ŠTIPENDIUM.

3.4.2 Výskum, publikačná a prekladateľská činnosť – vizuálne umenie – DOTÁCIA.

3.4.3 Odborné vzdelávacie aktivity – vizuálne umenie – DOTÁCIA.

3.4.4 Kultúrno-vzdelávacie aktivity pre deti, mládež a dospelých – vizuálne umenie.

¹⁴ 3.4 Výtvarné umenie: 3.4.1 tvorba a realizácia výtvarných diel a diel vizuálneho umenia z oblasti klasických, tradičných a nových médií, dizajnu, architektúry a reštaurovania.

Ekonomické ukazovatele a nástroje kultúrnej politiky v oblasti dizajn

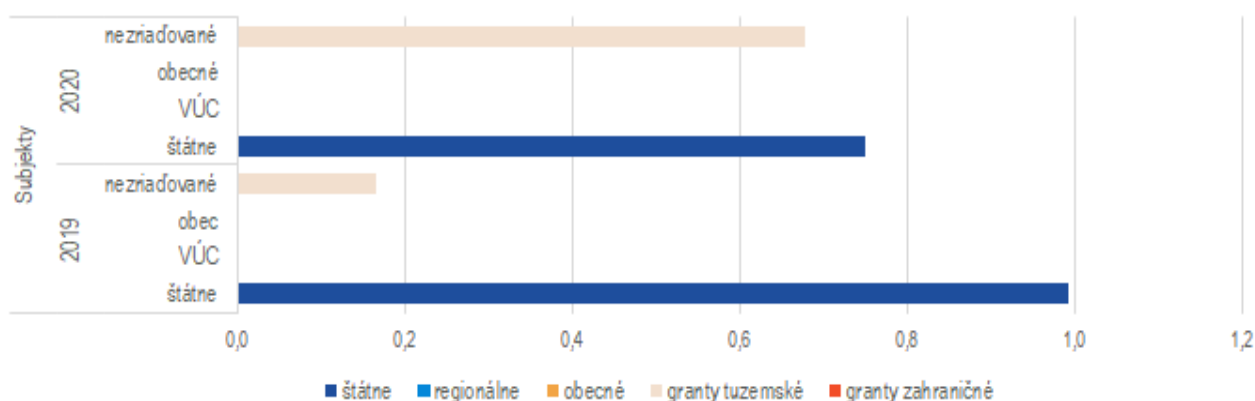
- + Ekonomické údaje sa v tomto prehľade vzťahujú pre dostupnosť dát najmä k roku 2019, pre porovnateľnosť s inými sektormi.
- + **Pridaná hodnota sektora dizajn bola v roku 2019 v hodnote 1,2 mil. eur.**
- + **Verejné výdavky v sektore dizajn predstavovali v roku 2019 výšku 1,2 mil. eur. Z toho 100 % verejných výdavkov predstavovalo priame finančné nástroje MK SR (Tabuľka 28).**
- + **Na oblasť dizajnu sú uplatnené 2 definície, ktoré sa vzájomne ovplyvňujú pri vyhodnocovaní:**
 - + **Sektor kultúry a kreatívneho priemyslu:** z hľadiska SÚ KKP ako súčasť kreatívneho priemyslu, kde sa definuje sektor dizajnu podľa NACE kódov, prípadne expertných odhadov.
 - + **Oblasť verejného záujmu:** z hľadiska vyhodnocovania cieľov kultúrnych politík ako samostatná oblasť, v ktorej existuje podpora z verejných zdrojov. Ide o činnosti Slovenského centra dizajnu a aktivity podporované FPU či sledované podľa KULT.

Tabuľka 28 Dizajn, 2019

Ekonomické ukazovatele	2019	Zdroj
Verejné výdavky, v tis. eur	1 158	RIS, FPU
Zamestnanosť z pohľadu kultúrnej politiky	745	SÚ KKP
Právnické osoby	545	SÚ KKP
Fyzické osoby	438	SÚ KKP
Import, dovoz v tis. eur	25 544	SÚ KKP
Export vývoz v tis. eur	5 484	SÚ KKP
Pridaná hodnota odvetvia v tis. eur	19 665	SÚ KKP

Zdroj: IKP

Graf 13 Zdroj financovania verejných výdavkov a ich toky jednotlivým subjektom v sektore dizajn

Zdroj: RIS, FPU

Tabuľka 29 Prehľad nástrojov kultúrnej politiky MK SR v oblasti dizajn k 08/2022

Finančné	Nefinančné
Priame:	Legislatívne a nelegislatívne materiály a z nich vyplývajúce nástroje:
<ul style="list-style-type: none"> + Príspevok z rozpočtu MK SR pre: <ul style="list-style-type: none"> + Slovenské centrum dizajnu, + Slovenská národná galéria: Zbierka dizajnu, webumenia.sk pre časť dizajn (vyčísluje sa v iných programoch). + Podpora vybranými programami dotačných fondov <ul style="list-style-type: none"> + FPU, + KULT MINOR (vyčísluje sa v politike č. 16). + Aktivity Slovenského centra dizajnu v rámci projektu Rok slovenského dizajnu 2021. 	<ul style="list-style-type: none"> + Zber štatistických dát KULT (MK SR) 21-01 o špecializovaných dizajnérskejších činnostiach. + Významná legislatíva je zahrnutá v iných rezortoch – Zákon č. 444/2002 Z. z. o dizajnoch v znení neskorších predpisov.
Nepriame:	Nezáväzný nástroje (mäkká regulácia):
<ul style="list-style-type: none"> + Systém odmien podľa autorského zákona - Organizácia kolektívnej správy autorských práv pre oblasť vizuálneho umenia LITA. 	<ul style="list-style-type: none"> + Národná cena za dizajn, organizuje Slovenské centrum dizajnu. + On-line databáza dizajnérov/dizajnérok Slovenské centrum dizajnu. + Metodická činnosť Slovenské centrum dizajnu. + Slovenské centrum dizajnu ako oficiálny partner iniciatívy Nový európsky Bauhaus. + Platforma pre kultúrny a kreatívny priemysel.

Ekonomické ukazovatele a nástroje kultúrnej politiky v oblasti záujmová umelecká činnosť a neprofesionálne umenie

- + Ekonomické údaje sa v tomto prehľade vzťahujú pre dostupnosť dát najmä k roku 2019, pre porovnateľnosť s inými sektormi.
- + **Verejné výdavky v sektore záujmová umelecká činnosť a neprofesionálne umenie boli v roku 2019 vo výške 58,9 mil. eur. Z toho 14,7 % verejných výdavkov predstavovalo výdavky v rezorte MK SR, vo výške 8,7 mil. eur v roku 2019 (Tabuľka 30).**
- + **Na oblasť záujmovej umeleckej činnosti a neprofesionálneho umenia sú uplatnené 2 pohľady, ktoré sa vzájomne ovplyvňujú pri vyhodnocovaní:**
 - + **Sektor kultúry a kreatívneho priemyslu:** Pridaná hodnota je v SÚ KKP určená zo subjektov, ktoré je možné len čiastočne identifikovať pod NACE 8552 umelecké vzdelávanie (neprofesionálne)¹⁵, pričom je potrebná hlbšia analýza údajov sledovaných subjektov. Ide o umelecké kurzy vo verejných inštitúciách (základná umelecká škola, centrum voľného času), ale aj v súkromných subjektoch (tanečné a pod.).
 - + **Oblasť verejného záujmu:** z hľadiska vyhodnocovania cieľov kultúrnych politik ako samostatná oblasť, v ktorej existuje podpora z verejných zdrojov. Ide o činnosti, ktoré rátajú s aktívnou participáciou organizovaného charakteru v umeleckých činnostiach vo vzdelávaní mimo povinnej školskej dochádzky.

Tabuľka 30 Záujmová umelecká činnosť a neprofesionálne umenie 2019

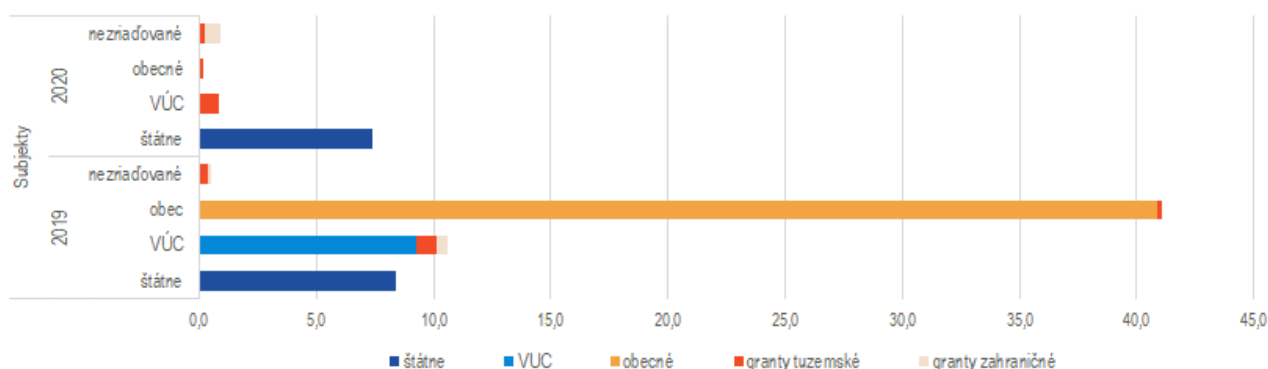
Ekonomické ukazovatele	2019	Zdroj
Verejné výdavky, v tis. eur	58 9066	RIS, FPU, KULT 3
Zamestnanosť z pohľadu kultúrnej politiky	1 962	KULT 3
Právnické osoby		
Fyzické osoby		
Import, dovoz v tis. eur		
Export vývoz v tis. eur		
Pridaná hodnota odvetvia v tis. eur	119 251	SÚ KKP

Zdroj: IKP

Poznámka: V SÚ KKP 2019 by sa dali považovať verejné výdavky pre oblasť záujmovej umeleckej činnosti a neprofesionálne umenie v objeme 246 mil. eur, čo reprezentuje výdavky aj iných rezortov a subjektov verejnej správy – výdavky na základnú umeleckú školu, centrum voľného času a iné neidentifikovateľné subjekty, ktoré je nevyhnutné ešte overiť. Preto údaj bude zahrnutý až vo vyhodnovení samostatnej politiky.

¹⁵ Trieda zahŕňa umelecké kurzy, divadelné a hudobné krúžky. Jednotky poskytujúce tento typ kurzov môžu byť pomenované ako „školy“, „štúdiá“, „triedy“ atď. Poskytujú oficiálne organizované kurzy, predovšetkým s cieľom rozvíjania záľub, rekreácie a rozvoja osobnosti, ale takéto kurzy nevedú k získaniu odborného diplomu, bakalárskeho ani magisterského/inžinierskeho titulu. Zahŕňa aj: učiteľov/učiteľky klavíra a iných hudobných kurzov; umelecké kurzy; tanečné kurzy a tanečné štúdiá; divadelné školy (okrem akademických); školy výtvarného umenia (okrem akademických); herecké školy (okrem akademických); fotografické školy (okrem obchodných).

Graf 14 Zdroj financovania verejných výdavkov a ich toky jednotlivým subjektom v sektore záujmová umelecká činnosť a neprofesionálne umenie

Zdroj: RIS, FPU, KULT 3

Tabuľka 31 Prehľad nástrojov kultúrnej politiky MK SR v oblasti záujmová umelecká činnosť a neprofesionálne umenie platných k 08/2022

Finančné	Nefinančné
Priame:	Legislatívne a nelegislatívne materiály a z nich vyplývajúce nástroje:
<ul style="list-style-type: none"> + Príspevok z rozpočtu MK SR pre 2 zriadené organizácie <ul style="list-style-type: none"> + Národné osvetové centrum, + Slovenská ústredná hviezdáreň. + Podpora vybranými programami dotačných fondov <ul style="list-style-type: none"> + FPU, + KULT MINOR (vyčísľuje sa v politike č. 16). 	<ul style="list-style-type: none"> + Zákon č. 189/2015 Z. z. o kultúrno-osvetovej činnosti v znení neskorších predpisov – novelou z 2022 – presunutá podporná činnosť postupových súťaží z FPU pod Národným osvetovým centrom od 2023. + Zákon SNR č. 4/1958 Sb. o ľudovej umeleckej výrobe a umeleckých remeslách. + Zákon č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej v znení neskorších predpisov. + Konceptia udržateľného rozvoja nehmotného kultúrneho dedičstva a tradičnej ľudovej kultúry 2020 – 2025
Nepriame:	Nezáväzný nástroje (mäkká regulácia):
	<ul style="list-style-type: none"> + Metodická a koordinačná činnosť Národného osvetového centra pre všetky kultúrno-osvetové zariadenia so všeobecným zameraním. + Metodická a koordinačná činnosť Slovenskej ústrednej hviezdárne pre všetky kultúrno-osvetové zariadenia so špecifickým zameraním na astronómiu.